

श्रीमहेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमालायाश्चतुस्त्रिंशं पुष्पम्

संस्कृतारचनाप्रकाशः

{ प्रथमो भागः }

लेखकौ

प्रा. नीलमणिदुङ्गानाः

उपप्रा. ध्रुवप्रसादझवाली

प्रकाशकः

महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयः

श्रीमहेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयग्रन्थमालायाश्चतुस्त्रिंशं पुष्पम्

महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयस्योत्तरमध्यमस्तरीयसंस्कृतरचनाविषयकपाठ्यक्रमे निर्धारिता सिद्धिप्रक्रियासहितरूपावल्या समन्वितः

संस्कृतरचनाप्रकाशः

{ प्रथमो भागः }

लेखकौ

प्रा. नीलमणिदुजानाः

उपप्रा. ध्रुवप्रसादज्ञवाली

प्रकाशकः

महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयः

प्रकाशकः
महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयः
बेलझुण्डी, दाङ

प्रकाशनम्
वसन्तपञ्चमी वि.सं. २०५५

काशितपुस्तकानि - १००० प्रतिरूपाणि

मूल्यम् - रु. ८६/-

कम्प्यूटरटङ्कणम्
क्यालिटी लेजर प्रिन्ट, बागबजार,
दूरभाषसङ्ख्या (फोन नं.) २४२६५६

मुद्रकः
नेपाल प्रिन्टर्स एण्ड ट्रेडर्स सहकारी लिमिटेड
फोन : ४२७४५६, ४१७६७६

सम्मतिः

महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयस्योत्तरमध्यमस्तरे निर्धारितान् प्रचलितराब्दानां धातूनाञ्च रूपावलिभिः सम्बद्धान् पाठ्यविषयान् सङ्गृह्य नवीनया पद्धत्या व्यवस्थाप्य च प्रणीतो लिङ्गानुशासनरूपावलिशिक्षणसहायकैरुदाहरणैः प्रत्युदाहरणैश्च समवेतः संस्कृतप्रकाशस्य प्रथमो भागः प्रकाश्यत इति विश्वविद्यालयस्यास्य प्राज्ञिकक्रियाकलापानामुत्कर्षद्योतकोऽयं विषयः ।

संस्कृतभाषाया व्याकरणं परमरमणीयं विस्तृतं वैज्ञानिकञ्च विलसति, परमधुना प्रचलितायाः पाठनपद्धतेर्दोषात्तत् सरसमपि नीरसं मृदुलमपि कर्कशं रुचिसंवर्धनपरमपि रुचिवैरस्यजनकं प्रतिभाति । स्वल्पेनैव कालेन स्तोकेनैवायासेन संस्कृतभाषायामधिकारं लब्धुं वाञ्छतां छात्राणां कृते तथाविधाभ्यासप्रधानग्रन्थानां न्यूनत्वमपि वर्तते वैरस्योत्पादनस्य कारणम् । संस्कृतरचनाशिक्षणे शिक्षकाणां सोत्साहायाः प्रवृत्तेरल्पत्वस्य चायमेव विद्यते हेतुः । अत एव शिक्षाध्यक्षपदभारवहनकालत एव मया स्तरानुकूलानां पाठ्यग्रन्थानां सहायकग्रन्थानां सन्दर्भग्रन्थानाञ्च नवीनपद्धत्या प्रणेतुम्, दुर्बोधग्रन्थानां ससमीक्षं टीकाऽनुवादादिकं विधातुञ्च संबद्धविषयविशेषज्ञा अभिप्रेरणीया इति सङ्कल्प्य तत्कार्याणि संपादयितुं विद्वांसः प्रवर्तिताः । तेषु कैश्चन विश्वविद्यालयस्य प्राज्ञिकोत्कर्षमेव निजोत्कर्षं मन्यमानैर्नवीनपद्धत्युद्भावनकुशलान्तःकरणैः क्रियावद्धिः प्राध्यापकैः कानिचिद् ग्रन्थरत्नानि प्रणीय समुपस्थापितानि । पाठ्यक्रमे निर्धारितानां विषयाणां शिक्षणायानुकूलानि तानि निभाल्य सांप्रतं मामकीनं चेतो बिभर्ति परमानन्दसन्दोहम् ।

एतादृशैः कार्यजातैः छात्राणां सुशिक्षणाय तेषु प्राज्ञिकोत्कर्षाधानाय च विशिष्टः सहयोगः संपत्स्यत इत्यस्मिन् विषये नास्ति किमपि वक्तव्यम् । अनयैव रीत्या पाठ्यविषयसंबद्धानामन्येषामपि ग्रन्थानां प्रणयने विदुषां प्रवर्तना स्यादिति साभिनिवेशाऽभ्यर्थना मच्चेतसि सुतरां समुच्छलति ।

सन्दर्भेऽस्मिन् ग्रन्थलेखनाध्ययनाध्यापनानुसन्धानप्रशिक्षणप्रकाशनादिकार्यजातैः प्रकाण्डपाण्डित्यपेशलानामखिलशास्त्रपारदृशानां मेधावतां विदुषाम्,

संस्कृतवाङ्मयार्णवालोडनप्रवीणानां गवेषकाणाम्, भाषाम्भोनिधिमन्थनमन्दराय-
माणानां भाषावैज्ञानिकानाम्, नैकविधकाव्यप्रणयनचञ्चुराणां प्रतिभावतां कवीनाम्,
विविधसंस्कृतिसाहित्यानुशीलनपराणां भावकानाञ्च समुत्पादनाय महेन्द्रसंस्कृत-
विश्वविद्यालयः सदैव प्राध्यापकवर्याणां विदुषामवदानमपेक्षत इति निवेदयितुञ्च
मदन्तःकरणं मुखरयति माम् ।

पर्यन्ते चास्य विश्वविद्यालयस्य कार्यक्रमानुसारेण विविधग्रन्थेषु विकीर्णान्
विषयान् सङ्कलय्य नूतनपद्धत्या व्यवस्थापितमभ्यासप्रधानं रूपावलिशिक्षणोन्मुखं
संस्कृतरचनाप्रकाशस्य प्रथमभागं निर्माय नियमितपत्रमनुसृत्य स्वाङ्गीकृतकर्तव्यस्य
सम्यगनुष्ठानं कुर्वते प्राध्यापकाय श्रीनीलमणिदुङ्गानामहोदयाय सहलेखनकर्मणि
संलग्नाय उपप्रा. श्रीध्रुवज्ञवालीमहाभागाय च सहर्षं धन्यवादं प्रयच्छन्निहैव विरमामि
शब्दैरेभिः ।

माधवराजगौतमः

उपकुलपतिः

महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयः

वसन्तपञ्चमी २०५५

प्रकाशकीयम्

महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य पाठ्यक्रमे निर्धारितान् विषयानवलम्ब्य निबद्धानामनुसन्धानप्रधानानां कृतीनां नवीनपद्धत्या प्रणीतानां पाठ्यग्रन्थानां सहायकग्रन्थानां सन्दर्भग्रन्थानाञ्च प्रकाशनविधौ विश्वविद्यालयोऽयं संप्रत्यग्रेसरो विद्यत इति सामोदमावेदयामि पाठकानां पुरतः ।

नेदं प्राचीनयुगं यत्र छात्रा गुरुकुलवासेन गुरुकुलसम्मतैराचारैर्विचारैश्च व्यक्तित्वविकासपुरःसरं समग्राण्येव शास्त्राणि करामलकवदात्मसाच्चक्रुः, परं सांप्रतिकी शिक्षा नवीनयुगप्रदत्तप्रविधिविज्ञानजनितचमत्कारविलसिता सद्यःफल-प्रकाशनसमर्था च वर्तत इति शिक्षाविद्भिरनुभूत एव विषयः । अस्यां परिस्थितौ गुरुकुलपरम्पराप्राप्तायां संस्कृतशिक्षासरणावपि युगसम्मतानां विधीनां प्रविधीनां विज्ञानानाञ्च सन्निवेशविषये यदि कश्चन सङ्कोचः प्रदर्श्यते तदा स्यान्महती हानिरिति विचार्य महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयोऽयं प्राचीनमर्यादां पूर्णतयाङ्गीकृत्यापि नवीन-शिक्षागतोपयोगिविषयाणां गुणानादाय समन्वयप्रधानां विशिष्टां शिक्षापद्धतिं कलयन् राष्ट्रस्य संस्कृतशिक्षायाश्चोज्ज्वलभविष्यन्निर्मितिविधावग्रेसरो वर्तते । तदनुसारेणैव पाठ्यक्रमान्निर्माय पाठ्यपुस्तकानां प्रणयनपरिष्कारादिकञ्च जायमानमस्ति ।

सन्दर्भेऽस्मिन्, उत्तरमध्यमस्तरे निर्धारितानां रूपावलिलिङ्गानुशासनविषय-सम्बद्धानां पाठ्यांशानां सङ्कलनं विधाय नवीनैरुदाहरणैः प्रत्युदाहरणैश्च सम-लङ्कृत्य वाल्मीकिविद्यापीठस्य प्राध्यापकेन श्रीनीलमणिदुङ्गानामहोदयेन, उपप्राध्यापकेन ध्रुवप्रसादज्ञवालीमहाभागेन च प्रणीतोऽध्यासप्रधानः सिद्धिप्रक्रिया-सहिताभी रूपावलिभिर्विलसितो लिङ्गानुशासनेन च समन्वितः संस्कृतरचना-प्रकाशस्य प्रथमो भागः प्रकाश्यत इति समुल्लेखनीयोऽयं विषयः ।

प्रतिनिधिरूपाणां शब्दानां धातूनाञ्च रूपाणि तेषां सिद्धिप्रक्रियाश्च स्वल्पेन कालेन स्तोकेनायासेन च ज्ञातुमभिलषतां छात्राणां सरलया पद्धत्या शिक्षयितुं ग्रन्थोऽयं नितरामुपयोगी भवेदित्यहं मन्ये । वार्षिकपाठयोजनायामाबद्धस्य ग्रन्थस्या-स्यानुशीलनेन भूयोभूयोऽध्यासेन च छात्राः स्वयमेव तत्सदृशानामन्येषां शब्दानां

रूपावल्या उद्भावेन सामर्थ्यमधिगच्छन्तीति मामकीनः प्रत्ययः । ग्रन्थस्या-
स्याभ्यासेन शब्दरूपाणां धातूरूपाणाञ्च व्युत्पादने शब्दानां लिङ्गनिर्धारणे च छात्राणां
शक्तिरुदेष्यतीति चाहं विभावये ।

पर्यन्ते चाहर्निशं विश्वविद्यालयस्य प्राज्ञिकोत्कर्षं चिन्तयतां येषां सक्रिय-
कार्यप्रणाल्या सबलेन नेतृत्वेन सततप्रेरणया च कार्यमिदं सुसंपन्नस्य कृते
तेभ्य उपकुलपतिपदमलङ्कुर्वद्भ्यः श्रीमाधवराजगौतममहाभागेभ्यो हार्दिकीं
कृतज्ञतां समर्पयामि । यस्य च परिश्रमेण ग्रन्थोऽयं निर्मितस्तस्मै प्रा. श्रीनीलमणि-
दुङ्गानामहोदयाय सहलेखनकर्मणि संलग्नाय उपप्रा. श्रीध्रुवप्रसादज्ञवालीमहाभागाय
च धन्यवादं प्रयच्छामि ।

पुनश्च सुन्दरकम्प्यूटरटङ्कणकारिणे बागबजारस्थ-क्वालिटीलेजरप्रिन्ट-
संस्थानाय, सुरुचिरमुद्रणविधायिने डिल्लीबजारस्य नेपालप्रिन्टर्सएण्डको-
अपरेटिभलिमिटेडाख्य-संस्थानाय च धन्यवादं प्रदायान्येभ्यश्च संबद्धसहयोगिभ्यः
साधुवादं वितरामि ।

प्रा.डा. वावुरामपोख्रेलः

शिक्षाध्यक्षः

महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयः

वसन्तपञ्चमी, २०५५

निवेदनं किमपि

महेन्द्रसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य पाठ्यग्रन्थलेखनसम्बद्धं नियमितपत्रमनुसृत्यो-
त्तरमध्यमस्तरीयपाठ्यक्रमे निर्धारितानां संस्कृतरचनाविषयसंबद्धानां पाठ्यांशानां सङ्कलनं
विधाय पाठयोजनानुरूपं व्यवस्थाप्य च प्रणीतस्याभ्यासबहुलस्य संस्कृतरचनाप्रकाशस्य
लिङ्गानुशासनसमन्वितः सिद्धिप्रक्रियासहितो रूपावलिशिक्षणोन्मुखः प्रथमभागः
प्रकाश्यमानोऽस्तीति संबद्धछात्राणां संस्कृतभाषामधिगन्तुकामानाञ्च परमसन्तोषाव-
होऽयं विषयः ।

संस्कृतव्याकरणं यद्यपि नितान्तमेव मनोहरं वैज्ञानिकञ्च परन्तु संप्रति प्रचलि-
तायाः पाठनपद्धतेर्दोषात् तन्नितरामेव कठिनं मन्यते । सांप्रतिकी सा पद्धतिर्हि छात्रान्
संस्कृतभाषाध्ययनादुद्वेजयति । सरलया पद्धत्या शिक्षयितुं शक्याया अपि रूप-
सिद्धिप्रक्रियाया अध्ययनं झटिति तन्मानसेषु विरक्तिं जनयति । उद्विगनास्ते संस्कृत-
भाषातिकठिनेति वदन्ति । वस्तुतो नैतत्सत्यम् । प्रचलितशिक्षण परिपाट्यन्धकारगुहायां
तद्विलीनं विद्यते । नवीनया पद्धत्या प्रणीतानां पाठ्यक्रममनुसरतां पाठ्यग्रन्थानां
सहायकग्रन्थानां सन्दर्भग्रन्थानामल्पत्वञ्च तदपद्धतिपरिष्काराभावस्य कारणमिति वयं
विभावयामः । अतोऽत्र विद्यालयेषु विद्यापीठेषु च संस्कृतव्याकरणशिक्षणे शिक्षकै-
श्छात्रैश्च यत्काठिन्यमनुभूतं वैरस्यञ्चाधिगतम्, तन्निवारणाय नूतनां पद्धतिमाकलय्य
विहितोऽयं स्वल्पोऽपि प्रयासो नूनमेव फलदो भविष्यतीत्यस्माकं विश्वासः ।

संस्कृतरचनाप्रकाशस्य प्रथमभागेऽस्मिन् सलिङ्गानुशासनं शब्दसिद्धिप्रतानो
निदर्शितः । तत्र प्रथमपाठादपञ्चपाठं लिङ्गानुशासनसंबद्धानि सूत्राणि सोदाहरणं
प्रतिपादितानि । संस्कृतशब्दानां लिङ्गनिर्धारणाय पाठा इमे नितरामुपयोगिनः । पाठानामन्ते
समुल्लिखितानां प्रश्नानामुत्तरलेखनाभ्यासेन शब्दानां लिङ्गनिर्धारणे छात्राणां मति-
र्झटित्येव समुद्बुद्धा भविष्यतीति मन्यामहे ।

भागस्यास्य षष्ठपाठादेकविंशपाठं यावदजन्तानां हलन्तानाञ्च प्रतिनिधीनां पुंस्त्री-
नपुंसकलिङ्गशब्दानां सिद्धिप्रक्रियाविलसिता रूपावलिः प्रदर्शिता । प्रतिपाठं नैकविधैः
प्रश्नैरन्विता अभ्यासविधयश्च निरूपिताः । तेषामभ्यासेन स्तोकेनैवायासेन छात्राः
सुबन्तशब्दानां व्युत्पादने नवीनशब्दानामुद्भावेन च शक्ताः स्युरित्यस्माकमवधारणा ।

ग्रन्थस्यास्य द्वाविंशपाठादाचतुस्त्रिंशपाठं भ्वादि-अदादि-जुहोत्यादि-दिवादि-स्वादि-तुदादि-रुधादि-तनादि-त्र्यादिगणपठितानां प्रतिनिधीनां धातूनां रूपावलीनां कर्मवाच्यधातुरूपाणाञ्च सर्वेष्वेव लकारेषु सर्वासु च विभक्तिषु व्युत्पादनप्रक्रिया प्रस्तुता । पञ्चत्रिंशे च पाठे ण्यन्तसनन्तयङन्तयङ्लुगन्तरूपाणां सिद्धिप्रकारः सङ्केतितः । अभ्यासाय प्रतिपाठं नैके प्रश्नाः समुद्रुङ्किताः । येषामुत्तरलेखनस्याभ्यासेना तिङन्त-शब्दानां व्युत्पादनं कर्तुं छात्रैः सरलया पद्धत्याऽनायासेन च शक्यते ।

नूनमेव ग्रन्थोऽयं संस्कृतव्याकरणमधिगन्तुकामानां विद्यालयेषु विद्यापीठेषु च पठतां छात्राणां स्वतन्त्ररूपेण पिपठिषूणामन्येषाञ्च परमोपकारको भवेदिति वयं विभावयामः । भाषावैज्ञानिकपद्धत्या प्रणीतेनानेन ग्रन्थेन यदि छात्राः शब्दव्युत्पादने निष्णाता भवेयुस्तदाऽस्माकं श्रमः सफलः सेत्स्यतीति विश्वसिमः ।

पर्यन्ते च संस्कृतरचनाविषयाध्ययने छात्रैरनुभूतं काठिन्यं विचिन्त्य भूयो भूयो ग्रन्थलेखने प्रेरयद्भ्य उपकुलपतिपदविभूषितेभ्यः श्रीमाधवराजगौतममहाभागेभ्यो हार्दिकीं कृतज्ञतां ज्ञापयामः । ग्रन्थलेखनकर्मणि सहयोगं कुर्वते शिक्षाध्यक्षपदालङ्कृताय प्रा.डा. वावुरामपोखेलमहाभागाय, कुलसचिवपदमण्डिताय डा. भोजराजपन्तमहाभागाय च निजां कृतज्ञतां विज्ञापयामः । अस्य ग्रन्थस्य स्वरूपसम्पादने सहयोगं कुर्वते प्रा.डा.वेणीमाधवढकालमहोदयाय, सहप्राध्यापकाय श्रीमाधवशरणोपाध्यायमहोदयाय च कृतज्ञतां प्रकाशयामः सहर्षम् ।

पुनश्च ग्रन्थस्यास्य स्वरूपसम्पादने सहयोगिनो मित्रजनान् बन्धुजनान् साधुवादेन सभाजयित्वा सुन्दरकम्प्यूटरटङ्कणकारिणे क्वालिटीलेजरप्रिन्टसंस्थानाय कलात्मक-मुद्रणकारिणे नेपालप्रिन्टर्सएण्डकोअपरेटिभलिमिटेडनाम्ने मुद्रणालयाय च धन्यवाद-वचनानि वितरामः ।

अन्ते भ्रमप्रमादादिसमुद्भवानां त्रुटीनां कृते पाठकसन्निधौ क्षमां याचमाना अत्रैव विरमामो वयम् ।

वसन्तपञ्चमी, २०५५

प्रा. नीलमणिदुङ्गानाः

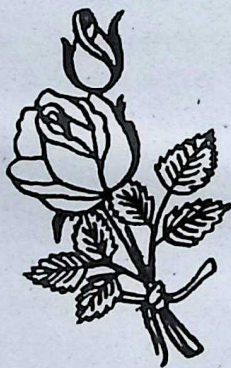
एवं

उपप्रा. ध्रुवप्रसादज्ञवाली

विषयसूची

पाठाः	विषयाः	पृष्ठसङ्ख्याः
प्रथमः पाठः	स्त्रीलिङ्गानुशासनम्	१
द्वितीयः पाठः	पुँल्लिङ्गानुशासनम् - १	३
तृतीयः पाठः	पुँल्लिङ्गानुशासनम् - २	६
चतुर्थः पाठः	पुँल्लिङ्गानुशासनम् - ३	९
पञ्चमः पाठः	नपुंसकलिङ्गानुशासनम्	११
षष्ठः पाठः	रूपावली	१४
सप्तमः पाठः	सर्वनामरूपावली	१७
अष्टमः पाठः	पुँल्लिङ्गे इकारान्तशब्दरूपावली	२०
नवमः पाठः	पुँल्लिङ्गे उकारान्तशब्दरूपावली	२७
दशमः पाठः	पुँल्लिङ्गे ऋकारान्तशब्दरूपावली	२९
एकादशः पाठः	ओकारान्तशब्दानाम् औकारान्तशब्दानाञ्च रूपावली	३४
द्वादशः पाठः	आकारान्तशब्दरूपावली	३७
त्रयोदशः पाठः	स्त्रियाम्-इकारान्तादिशब्दरूपावली	४१
चतुर्दशः पाठः	नपुंसकलिङ्गिशब्दरूपावली	५२
पञ्चदशः पाठः	हलन्तपुँल्लिङ्गिशब्दरूपावली - १	५७
षोडशः पाठः	हलन्तपुँल्लिङ्गिशब्दरूपावली - २	६१
सप्तदशः पाठः	हलन्तपुँल्लिङ्गिशब्दरूपावली - ३	६९
अष्टादशः पाठः	हलन्तसर्वनामशब्दरूपावली - १	७४
एकोनविंशः पाठः	हलन्तसर्वनामशब्दरूपावली - २	८२
विंशः पाठः	हलन्तस्त्रीलिङ्गिशब्दरूपावली	८८
एकविंशः पाठः	हलन्तनपुंसकलिङ्गिशब्दरूपावली	९५
द्वाविंशः पाठः	भूधातुरूपावली	१००
त्रयोविंशः पाठः	वृध्धातुरूपावली	११४
चतुर्विंशः पाठः	हन्धातुरूपावली	१२८
पञ्चविंशः पाठः	शीङ्धातुरूपावली	१३९
षड्विंशः पाठः	दाधातुरूपावली	१५२
सप्तविंशः पाठः	दिव्धातुरूपावली	१६३

अष्टाविंशः पाठः	जन्धातुरूपावली	१७६
एकोनविंशः पाठः	तुद्धातुरूपावली	१८९
त्रिंशः पाठः	रुध्धातुरूपावली	२०१
एकत्रिंशः पाठः	कृधातुरूपावली	२१३
द्वात्रिंशः पाठः	चिधातुरूपावली	२२४
त्रयस्त्रिंशः पाठः	क्रीधातुरूपावली	२३५
चतुस्त्रिंशः पाठः	कर्मवाच्यरूपावली	२४७
पञ्चत्रिंशः पाठः	ण्यन्तादिधातुरूपाणि	२५९

प्रथमः पाठः

स्त्रीलिङ्गानुशासनम्

- १.१ ऋकारान्ता मातृदुहितृस्वसृपोतननान्दरः
 ऋकारान्तेषु मातृ-दुहितृ-स्वसृ-पोतृ-ननान्दृशब्दाः स्त्रियां प्रयुज्यन्ते ।
 इयं माता । एषा दुहिता । सा स्वसा । सा पोता । इयं ननान्दा ।
- १.२ अन्यूप्रत्ययान्तो धातुः
 धातोः अनिप्रत्ययान्ता ऊप्रत्ययान्ताश्च शब्दाः स्त्रियां भवन्ति ।
 एषा अवनिः । सा सरणिः । इयं तरणिः । एषा धमनिः । सा चमूः ।
- १.३ मिन्यन्तः
 धातोर्मिप्रत्ययान्ता निप्रत्ययान्ताश्च शब्दाः स्त्रियां प्रयुज्यन्ते ।
 इयं भूमिः । सा हानिः ।
- १.४ क्तिन्नन्तः
 धातोः क्तिन्प्रत्ययान्ताः शब्दाः स्त्रियां भवन्ति ।
 इयं कृतिः । एषा मतिः । सा बुद्धिः । असौ गतिः ।
- १.५ ईकारान्तश्च
 ईकारान्ताः शब्दाः स्त्रियां भवन्ति ।
 सा लक्ष्मीः । एषा अवीः । सा तरी । इयं तन्त्रीः ।
- १.६ ऊङाबन्तश्च
 ऊङ्प्रत्ययान्ता आप्प्रत्ययान्ताश्च शब्दाः स्त्रियां प्रयुज्यन्ते ।
 सा कुरुः । इयं रमा । एषा विद्या ।
- १.७ ध्वन्तमेकाक्षरम्
 ईकारान्ता ऊकारान्ताश्च एकाक्षरयुताः शब्दाः स्त्रियां प्रयुज्यन्ते ।

एषा श्रीः । सा भूः । इयं स्त्री ।

१.८ विंशत्यादिरानवते:

विंशतितो नवतिपर्यन्ताः शब्दाः स्त्रियां प्रयुज्यन्ते ।
इयं विंशतिः । एषा त्रिंशत् । सा पञ्चाशत् । इयं षष्टिः ।

१.९ तलन्तः

तलप्रत्ययान्ताः शब्दाः स्त्रियां प्रयुज्यन्ते ।
इयं शुक्लता । एषा मानवता । ता देवता । सा ग्रामता ।

१.१० भाः स्तुक्-स्तदिगुष्णिगुपानहः

भास् - स्तुच् - स्तज् - दिश् - उष्णिष् - उपानहशब्दाः स्त्रियां भवन्ति ।
इयं भाः । एषा स्तुक् । सा स्तक् । सा दिक् । इयम् उष्णिक् । ते उपानहौ ।

१.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

- १ सोदाहरणं निम्नसूत्राणामर्थं लिखत ।
क) अन्यूप्रत्ययान्तो धातुः ।
ख) मिन्यन्तः ।
ग) क्तिन्नन्तः ।
- २ विंशत्यादिशब्दानां, तलन्तशब्दानाञ्च ससूत्रं लिङ्गनिर्देशं कुरुत ।
- ३ निम्नपदानां सविशेषणं वाक्येषु प्रयोगं विदधत ।
श्रीः, मानवता, नदी, चत्वारिंशत्, विद्या ।
- ४ आबन्त-क्तिन्नन्त- तलन्तेषु प्रत्येकं पञ्चपदानि विलिख्य वाक्येषु प्रयोगं प्रदर्शयत ।
- ५ निम्नशब्दानां प्रथमविभक्तौ रूपाणि प्रदर्शयत ।
दुहितृ, चम्, भूमि, लक्ष्मी, स्तज् ।

द्वितीयः पाठः

पुल्लिङ्गानुशासनम् - १

२.१ घञबन्तः

धातो घञ्प्रत्ययान्ता अप्प्रत्ययान्ताश्च शब्दाः पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
स विभागः । अयं पाकः । स त्यागः । अयं करः । एष गरः ।

२.२ घाजन्तश्च

धातोर्घप्रत्ययान्ता अच्-प्रत्ययान्ताश्च शब्दाः पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
अयं विस्तरः । एष गोचरः । अयं चयः । स जयः ।

२.३ भयलिङ्गभगपदानि नपुंसके

घप्रत्ययान्तेषु अच्प्रत्ययान्तेषु च मध्ये भय-लिङ्ग-भग-पदशब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।
तद् भयम् । एतत् लिङ्गम् । इदं भगम् । इदं पदम् ।

२.४ नङन्तः

धातोर्नङ्प्रत्ययान्ताः शब्दाः पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
अयं यज्ञः । एष यत्नः । स प्रश्नः ।

२.५ क्यन्तो घुः

घुसंज्ञकेभ्यो धातुभ्यः (दा-धारूपधातुभ्यः) किप्रत्ययविधानेन निष्पन्नाः शब्दाः
पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
अयं निधिः । एष उदधिः । स आधिः । अयं जलधिः ।

२.६ देवासुरात्मस्वर्गगिरिसमुद्रनखकेशदन्तस्तनभुजकण्ठखड्ग-शरपङ्काभिधानानि
देव-असुर-आत्मा-स्वर्ग-गिरि-समुद्र-नख-केश-दन्त-स्तन-भुज-कण्ठ-खड्ग-
शर-पङ्कानां वाचकाः शब्दाः पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
इमे देवाः । एते असुराः । अयम् आत्मा । स स्वर्गः । अयं पर्वतः । एष समुद्रः ।
स नखः । एते केशाः । इमे दन्ताः । तौ कुचौ । तौ भुजौ । अयं कण्ठः । एष
खड्गः । स शरः । अयं पङ्कः ।
एवमेव तेषामर्थानां वाचका अन्येऽपि शब्दा पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।

इमे अमराः । एते दैत्याः । एष नाकः । अयं हिमालयः । एष जलधिः । तौ स्तनौ,
इत्यादयः ।

२.७ त्रिविष्टपत्रिभुवने नपुंसके

स्वर्गस्य वाचकौ त्रिविष्टप-त्रिभुवनशब्दौ नपुंसके प्रयुज्यन्ते
इदं त्रिविष्टपम् । तत् त्रिभुवनम् ।

२.८ द्यौः स्त्रियाम्

स्वर्गस्य वाचकावेव द्यौ-दिव्शब्दौ स्त्रियां प्रयुज्यन्ते ।
इयं द्यौः । सा द्यौः ।
(उभयोः शब्दयोः सुविभक्तौ समानं रूपं भवतीति ज्ञेयम्)

२.९ क्रतुपुरुषकपोलगुल्फमेघाभिधानानि

क्रतु (यज्ञः)-पुरुष-कपोल-गुल्फ-मेघार्थानां वाचकाः शब्दाः पुँल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
अयं क्रतुः । एष पुरुषः । अयं कपोलः । स गुल्फः । असौ मेघः ।
एवमेव एतेषां पर्यायशब्दा अपि पुँल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
अयम् अध्वरः । असौ नरः । एष गण्डः । स प्रपदः । स नीरदः ।

२.१० अभ्रं नपुंसकम्

मेघस्य वाचकोऽभ्रशब्दो नपुंसके प्रयुज्यते । एतद् अभ्रम् ।

२.११ उकारान्तः

उकारान्ताः शब्दाः पुँल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
अयं प्रभुः । एष इक्षुः । स भानुः । अयं रिपुः ।

२.१२ धेनुरज्जुकुहुसरयुतनुरेणुप्रियङ्गवः स्त्रियाम्

उकारान्तेषु धेनु-रज्जु-कुहु-सरयु-तनु-रेणु-प्रियङ्गुशब्दाः स्त्रियां प्रयुज्यन्ते ।
इयं धेनुः । एषा रज्जुः । सा कुहुः । इयं सरयुः । एषा तनुः । सा रेणुः । सा
प्रियङ्गुः ।

२.१३ श्मश्रुजानुवसुस्वाद्वश्रुजतुत्रपुतालूनि नपुंसके ।

उकारान्तेषु श्मश्रु-जानु-वसु-स्वादु-अश्रु-जतु-त्रपु-तालुशब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।
इदं श्मश्रु । इमे जानुनी । तद् वसु । एतत् स्वादु । इमानि अश्रूणि । इदं जतु ।
एतत् त्रपु । इदं तालु ।

२.१४ रुत्वन्तः

रुकारान्तास्तुकारान्ताश्च शब्दाः पुँल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
अयं मेरुः । स सेतुः ।

२.१५ दारुकशेरुजतुवस्तुमस्तूनि नपुंसके ।

रुत्वन्ता दारु-कशेरु-जतु-वस्तु-मस्तुशब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।
इदं दारु । एतत् कशेरु । तद् जतु । इदं वस्तु ।

२.१६ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

- १ अधो लिखितसूत्राणां सोदाहरणमर्थं लिखत ।
क) क्रतुपुरुषकपोलगुल्फमेघाभिधानानि
ख) भयलिङ्गभगपदानि नपुंसके
ग) नङन्तः
- २ धञ्प्रत्ययान्ताः, घप्रत्ययान्ताः, किप्रत्ययान्ताश्च शब्दाः कस्मिन् लिङ्गे प्रयुज्यन्ते सूत्रेण सह उदाहरणान्यपि प्रदर्शयत ।
- ३ सविशेषणं निम्नाङ्कितपदानां वाक्येषु प्रयोगं कुरुत ।
यत्नः, त्यागः, निधिः, कुचौ, हिमालयः ।
- ४ पुँल्लिङ्गे प्रयुक्तानि पञ्च उकारान्तानि पदानि लिखत ।
- ५ अधो लिखितशब्दानां प्रथमविभक्तौ रूपाणि लिखत
लिङ्ग, प्रश्न, निधि, प्रभु, तालु ।

तृतीयः पाठः

पुल्लिङ्गानुशासनम् - २

३.१ कोपधः

अकारान्तेषु कोपधशब्दाः पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
एष स्तवकः । अयं कल्कः । असौ घोटकः ।

३.२ चिबुकादीनि नपुंसके

अकारान्तकोपधेषु चिबुक-शालूक-प्रातिपदिक-अंशुक-उल्मुकशब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।
एतत् चिबुकम् । इदं शालूकम् । इदं प्रातिपदिकम् । इदम् अंशुकम् । एतानि उल्मुकानि ।

३.३ टोपधः

अकारान्तेषु टोपधशब्दाः पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।
अयं घटः । एष पटः । असौ नटः ।

३.४ किरीटादीनि नपुंसके

अकारान्तटोपधेषु किरीट-मुकुट-ललाट-वट-वीट-शृङ्गाट-कराट-लोष्टशब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।
इदं किरीटम् । एतन् मुकुटम् । इदं ललाटम् । तत् लोष्टम् ।

३.५ णोपधः

अकारान्तेषु णोपधशब्दाः पुल्लिङ्गे भवन्ति ।
स गुणः । असौ पाषाणः । एष गणः ।

३.६ ऋणलवणपर्णतोरणरणोष्णानि नपुंसके

अकारान्तणोपधेषु ऋण-लवण-पर्ण-तोरण-रण-उष्णशब्दा नपुंसके भवन्ति ।
तद् ऋणम् । इदं लवणम् । एतत् पर्णम् । तत् तोरणम् । इदं रणम् । एतद् उष्णम् ।

३.७ थोपधः

अकारान्तेषु थोपधशब्दाः पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।

अयं रथः । एष यूथः ।

३.८ नोपधः

अकारान्तेषु नोपधशब्दाः पुँल्लिङ्गे भवन्ति ।

अयम् इनः । एष फेनः ।

३.९ जघनादीनि नपुंसके

अकारान्तनोपधेषु जघन-अजिन-तुहिन-कानन-वन-वृजिन-विपिन-वेतन-शासन-सोपान-मिथुन-श्मशान-रत्न-निम्न-चिह्नशब्दा नपुंसके भवन्ति ।

एतद् जघनम् । तद् अजिनम् । तत् तुहिनम् । इदं काननम् । एवमेव- वनम् । विपिनम् । वृजिनम् । वेतनम् । शासनम् । सोपानम् । मिथुनम् । श्मशानम् । रत्नम् । निम्नम् । चिह्नम् ।

३.१० पोपधः

अकारान्तेषु पोपधशब्दाः पुँल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।

अयं यूपः । एष दीपः । असौ सर्पः । स पर्पः ।

३.११ पापादीनि नपुंसके

अकारान्तपोपधेषु पाप-रूप-उडुप-तल्प-शिल्प-पुष्प-समीप-अन्तरीपशब्दा नपुंसके भवन्ति ।

एतत् पापम् । तद् रूपम् । इदम् उडुपम् । एवमेव - तल्पम्, शिल्पम्, पुष्पम्, समीपम्, अन्तरीपम् ।

३.१२ मोपधः

अकारान्तेषु मोपधशब्दाः पुँल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।

अयं सोमः । एष भीमः । स धर्मः ।

३.१३ सङ्ग्रामादीनि नपुंसके च

अकारान्तमोपधेषु सङ्ग्राम-दाडिम-कुसुम-आश्रम-क्षेम-क्षौम-होम-उद्दामशब्दाः पुँल्लिङ्गे नपुंसके च प्रयुज्यन्ते ।

अयं सङ्ग्रामः, इदं सङ्ग्रामम् । एष दाडिमः । एतद् दाडिमम् । एवमेव - कुसुमः, कुसुमम् । आश्रमः, आश्रमम् । क्षेमः, क्षेमम् । क्षौमः, क्षौमम् । होमः, होमम् । उद्दामः, उद्दामम् ।

३.१४ योपधः

अकारान्तेषु योपधशब्दाः पुँल्लिङ्गे भवन्ति ।

अयं समयः । एष हयः ।

३.१५ किसलयहृदयेन्द्रियोत्तरीयाणि नपुंसके

अकारान्तयोपधेषु किसलय-हृदय-इन्द्रिय-उत्तरीयशब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।

इदं किसलयम् । एतद् हृदयम् । इदम् इन्द्रियम् । तद् उत्तरीयम् ।

३.१६ गोमयकषायमलयान्वयाव्ययानि नपुंसके च

अकारान्तयोपधेषु गोमय-कषाय-मलय-अन्वय-अव्ययशब्दाः पुँल्लिङ्गे नपुंसके च प्रयुज्यन्ते ।

अयं गोमयः, इदं गोमयम् । एष कषायः, एतत् कषायम् । एवमेव- मलयः, मलयम् । अन्वयः, अन्वयम् । अव्ययः, अव्ययम् ।

३.१७ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१ अधोलिखितसूत्राणां सोदाहरणमर्थं लिखत ।

क) कोपधः

ख) किरीटादीनि नपुंसके

ग) किसलयहृदयेन्द्रियोत्तरीयाणि नपुंसके

२ रूप-उडुप-शिल्प-सोम-भीम-अन्वयशब्दाः कस्मिन् लिङ्गे प्रयुज्यन्ते लिखत ।

३ जघनादीनि नपुंसके, पापादीनि नपुंसके इत्येतयोः सूत्रयोः त्रीणि-त्रीणि उदाहरणानि निर्दिशत ।

४ पुँल्लिङ्गे प्रयुक्तानां नोपध-थोपध-मोपधशब्दानां प्रत्येकं पञ्च-सङ्ख्यकान्युदाहरणानि विलिखत ।

५ निम्नाङ्कितशब्दानां प्रथमाविभक्तौ द्विवचने रूपाणि विलिखत ।
प्रातिपदिक, नट, सोपान, सर्प, इन्द्रिय ।

चतुर्थः पाठः

पुल्लिङ्गानुशासनम् - ३

४.१ रोपधः

अकारान्तेषु रोपधशब्दा पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।

अयं क्षुरः । एष अङ्कुरः । अयं वीरः । एष शूरः ।

४.१.२ द्वारादीनि नपुंसके

अकारान्तरूपधेषु द्वार-तक्र-तीर-दूर-कृच्छ्र-रन्ध्र-केयूर-केदार-उदर-अजस्र-शरीर-कन्दर-पञ्जर-जठर-वैर-चामर-गह्वर-कुटीर-कुलीर-चत्वर-नीर-अम्बर-शिशिर-नक्षत्र-क्षेत्र-मित्र-कलत्र-चित्र-सूत्र-वक्त्र-नेत्र-शस्त्र-शास्त्र-वस्त्र-पत्र-पात्र-छत्रशब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।

इदं द्वारम् । एतत् तक्रम् । तत् तीरम् । एवमेव - दूरम्, कृच्छ्रम्, रन्ध्रम्, केयूरम्, केदारम्, उदरम्, अजस्रम्, इत्यादीनि ।

४.३ षोपधः

अकारान्तेषु षोपधशब्दाः पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।

अयं वृषः । एष वृक्षः ।

४.४ शिरीषादीनि नपुंसके

अकारान्तषोपधेषु शिरीष-पीयूष-पुरीष-किल्बिषशब्दा नपुंसके भवन्ति ।

इदं शिरीषम् । एतत् पीयूषम् । तत् पुरीषम् । इदं किल्बिषम् ।

४.५ सोपधः

अकारान्तेषु सोपधशब्दाः पुल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।

अयं वत्सः । एष महानसः । स वायसः ।

४.६ पनसबिसबुससाहसानि नपुंसके

अकारान्तसोपधेषु पनस-बिस-बुस-साहसशब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।

४.७ चमसादीनि नपुंसके च

अकारान्तसोपधेषु - चमस-अंस-रस-उपवास-कार्पास-मांसशब्दाः पुल्लिङ्गे

नपुंसके च प्रयुज्यन्ते ।

अयं चमसः, इदं चमसम् । एष अंसः, एतद् असम् । अयं रसः, इदं रसम् । स उपवासः, तद् उपवासम् । स कार्पासः, तत् कार्पासम् । अयं मांसः, इदं मांसम् ।

४.८ रश्मिदिवसाभिधानानि

रश्मिदिवसयोर्वाचकाः शब्दाः पुँल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।

अयं रश्मिः, अयं मयूखः । स दिवसः, स घस्रः ।

दिवसाभिधायिनौ दिन-अहन्शब्दौ नपुंसके प्रयुज्येते । तद् दिनम् । तद् अहः । अहन्शब्दस्य रूपाणि प्रथमविभक्तौ अहः, अहनी, अहानि इति जायन्ते ।

४.९ मानाभिधानानि

परिमाणार्थस्य वाचकाः शब्दाः पुँल्लिङ्गे प्रयुज्यन्ते ।

अयं द्रोणः । अयं कुडवः । अयं प्रस्थः ।

४.१० खारीमानिके स्त्रियाम्

परिमाणार्थस्य वाचकौ खारी-मानिकाशब्दौ स्त्रियां प्रयुज्येते ।

इयं खारी । इयं मानिका ।

४.११ दाराक्षतलाजासूनां बहुत्वं च

दार-अक्षत-लाज-असुशब्दाः पुँल्लिङ्गे बहुवचन एव प्रयुज्यन्ते ।

इमे दाराः । एते अक्षताः । ते लाजाः । ते असवः ।

४.१२ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१ अधो लिखितसूत्राणां सोदाहरणमर्थं लिखत

क) रश्मिदिवसाभिधानानि ख) षोपधः

ग) दाराक्षतलाजासूनां बहुत्वं च ।

२ वृक्ष-पीयूष-वायस-कार्पास-मांसशब्दाः कस्मिन् लिङ्गे प्रयुज्यन्ते सूत्रनिर्देशपूर्वकं लिखत ।

३ निम्नाङ्कितपदानां सविशेषणं वाक्येषु प्रयोगं कुरुत ।

वृषः, पुरीषम्, मयूखः, खारी, असवः ।

४ निम्नाङ्कितसूत्राणां प्रत्येकं पञ्च उदाहरणानि लिखत ।

क) षोपधः ख) मानाभिधानानि

ग) रश्मिदिवसाभिधानानि

५ अधोलिखितानां प्रातिपदिकानां प्रथमविभक्तौ रूपाणि लिखत शरीर, खारी, अहन्, मानिका, असु ।

स
म्। पञ्चमः पाठः

नपुंसकलिङ्गानुशासनम्

५.१ भावे ल्युङन्तः

धातोर्भावे (क्रियायाम्) ल्युट्प्रत्ययान्ताः शब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते।
एतद् हसनम् । तद् गमनम् । इदं पचनम् ।
भावप्रत्ययान्ताः शब्दा एकवचन एव प्रयुज्यन्ते ।

५.२ निष्ठा च

धातोर्भावे निष्ठा (क्त) प्रत्ययान्ताः शब्दा अपि नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।
एतद् हसितम् । तद् गीतम् । एवमेव - जल्पितम् । पतितम् ।

५.३ त्वष्यञौ तद्धितौ

भावे त्वष्यञ्तद्धितप्रत्ययान्ताः शब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।
इदं शुक्लत्वम् । तत् शौक्यम् ।
ष्यञ्प्रत्ययान्ता नपुंसकमतिरिच्य स्त्रियामपि प्रयुज्यन्ते ।
एतत् चातुर्यम्, एषा चातुरी । एतद् औचित्यम्, एषा औचिती ।

५.४ यद्यढ्यगजण्वुञ्छाश्च भावकर्मणि

भावे कर्मणि च यद्-य-ढक्-यक्-अञ्-अण्-वुञ्-छप्रत्ययान्ताः शब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।

स्तेनस्य भावः कर्म वा = स्तेयम्

सख्युर्भावः कर्म वा = सख्यम्

कपेर्भावः कर्म वा = कापेयम्

अधिपतेर्भावः कर्म वा = आधिपत्यम्

पुरोहितस्य भावः कर्म वा = पौरोहित्यम्

५.५ द्वन्द्वैकत्वम्

द्वन्द्वसमासेन निष्पन्ना एकवद्भावविशिष्टाः शब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।
एतत् पाणिपादम् । इदं वाक्त्वचम् । इदम् अहिनकुलम् । तद् गोव्याघ्रम् ।

५.६ मुखनयनलोहवनमांसरुधिरकार्मुकविवरजलहलधनान्नाभिधानानि ।

मुख-नयन-लोह-वन-मांस-रुधिर-कार्मुक-विवर-जल-हल-धन-अन्नाभिधायिनः
शब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।

इदं मुखम् । एते नयने । तत् लोहम् । एवमेव - वनम्, मांसम्, रुधिरम्,
कार्मुकम्, विवरम्, जलम्, हलम्, धनम्, अन्नम् ।

एवमेतैषां पर्यायशब्दा अपि नपुंसके भवन्ति -

इदम् आननम् । एते लोचने ।

५.७ शतादिः सङ्ख्या

शतादिसङ्ख्याशब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।

इदं शतम् । एतत् सहस्रम् । तद् लक्षम् ।

५.८ असन्तो द्व्यच्काः

असन्तेषु द्व्यच्काः शब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।

इदं मनः । तद् यशः । एतत् तपः ।

असन्तशब्दानां नपुंसकलिङ्गे प्रथमविभक्तौ 'मनः, मनसी, मनांसि' इत्येवं विधानि
रूपाणि जायन्ते ।

५.९ त्रन्तः

त्रन्प्रत्ययान्ताः शब्दा नपुंसके प्रयुज्यन्ते ।

इदं छत्रम् । एतानि पत्राणि ।

अविशिष्टलिङ्गानुशासनम्

५.१० अव्ययं कतियुष्मदस्मदः

अव्ययशब्दानां कति-युष्मद्-अस्मत्शब्दानाञ्च किमपि विशेषं लिङ्गं न भवति ।
अर्थात् लिङ्गगतविशेषकार्येण विहीनाः सन्तः सर्वत्र समानरूपेण प्रयुज्यन्ते ।
यथा-

उच्चैः पर्वतः । उच्चैः हिमम् । उच्चैः नगरी । कति पुरुषाः । कति बालिका ।
कति पत्राणि । त्वं छात्रः । त्वं स्त्री । त्वं शरीरम् । अहं रामः । अहं गौरी । अहं
छत्रम् ।

५.११ षण्णान्ता सङ्ख्या

षण्णान्ता नान्ताश्च सङ्ख्यावाचकाः शब्दा लिङ्गविशेषरहिता भवन्ति ।

षट् पुमांसः । षट् स्त्रियः । षट् कुलानि । पञ्च छात्राः । पञ्च नद्यः । पञ्च इन्द्रियाणि ।

५.१२ गुणवचनञ्च

गुणवचनाः शब्दा विशेष्यलिङ्गा भवन्ति ।

शुक्लः पटः । शुक्ला शाटी । शुक्लं वस्त्रम् ।

५.१३ कृत्याश्च

कृत्यप्रत्ययान्ताः शब्दा विशेष्यलिङ्गा भवन्ति ।

धार्यः पटः । धार्या शाटी । धार्यं वस्त्रम् ।

५.१४ करणाधिकरणयोर्ल्युट् च

करणेऽधिकरणे च विहिता ल्युट्प्रत्ययान्ताः शब्दा विशेष्यलिङ्गा भवन्ति ।

इध्मप्रव्रश्चनः कुठारः । गोदोहनी स्थाली ।

५.१५ सर्वादीनि सर्वनामानि

सर्वादिगणपठिताः सर्वनामशब्दा विशेष्यलिङ्गा भवन्ति ।

सर्वे मनुष्याः । सर्वाः नार्यः । सर्वं जलम् ।

५.१६ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१ अघोलिखितसूत्राणां सोदाहरणमर्थं लिखत ।

क) भावे ल्युडन्तः

ख) मुखनयनलोहवनमांसरुधिरकार्मुकविवरजलहल-धनान्नाभिधानानि

ग) शतादिः सङ्ख्या

२ गमन-पौरोहित्य-अन्न-मनस्-चातुरीशब्दाः कस्मिन् लिङ्गे प्रयुज्यन्ते प्रथमविभक्तौ रूपाणि लिखत ।

३ कति-युष्मद्-अस्मत् शब्दानां विशेषं लिङ्गं न भवतीति उदाहरणैः स्पष्टं कुरुत ।

४ निम्नाङ्कितपदानां सविशेष्यं वाक्येषु प्रयोगं कुरुत
पञ्च, शुक्ला, धार्यम्, सर्वाः, कति ।

षष्ठः पाठः

रूपावली

६.१ विषयप्रवेशः

संस्कृतभाषायां नामपदानामाख्यातपदानाञ्च रूपाणां बाहुल्यं विलसति। रूपज्ञानं विना संस्कृतभाषायां किमपि वक्तुं लेखितुं वा नैव पार्यते। अधीतेष्वपि व्याकरण-ग्रन्थेषु वाक्यरचनायां निरन्तरं प्रयोगमन्तरेण न भवति रूपाणां सर्वदैवोपस्थितिः। रूपसिद्धिप्रक्रियया रूपाणामुपस्थितिश्च समयसाध्या। अतश्छात्राणां सौकर्याय प्रतिनिधिभूतानां शब्दानां धातूनाञ्च रूपाणि तालिकयाऽत्र प्रस्तूयन्ते।

संस्कृतभाषायां पदानि द्विविधानि भवन्ति- सुबन्तपदानि तिङन्तपदानि च। प्रातिपदिकशब्देभ्योऽजन्तेभ्यो हलन्तेभ्यश्च सुबादिविभक्तौ सुबन्तपदानि निष्पद्यन्ते। तानि च संज्ञा-सर्वनाम-विशेषणव्ययैश्चतुर्विधानि भवन्ति। पुं-स्त्री-नपुंसकभेदेन सुबन्तपदानि पुनःस्त्रिधा विभज्यन्ते। विभक्तिसङ्ख्यानुसारेण तानि प्रतिप्रातिपदिक-शब्दमेकविंशतिसङ्ख्याकानि जायन्ते। तिङन्तपदानां रूपाणि च सकर्मकेभ्यो धातुभ्यः कर्तरि कर्मणि च अकर्मकेभ्यो धातुभ्यः कर्तरि भावे च लकारे निष्पद्यन्ते। तानि च लकारभेदेन दशविधानि पुरुषभेदेन च प्रत्येकं त्रिविधानि भवन्ति। वचनानुसारेण च तानि पुनस्त्रिधा विभज्यन्ते। इत्थं प्रतिलकारं प्रतिपदं (आत्मनेपदं वा परस्मैपद-मनुसृत्य) तिङन्तपदानां नवरूपाणि भवन्ति। तत्र प्रथमं शब्दरूपाणीह निर्दिश्यन्ते। तत्सिद्धिप्रकाराश्चात्र सङ्क्षेपेण प्रस्तूयन्ते।

६.२ कृष्णशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	कृष्णः	कृष्ण+सु > कृष्ण + सु, कृष्ण+रु > कृष्ण+र > कृष्णः
	औ	कृष्णौ	कृष्ण+औ > कृष्णौ
	जस्	कृष्णाः	कृष्ण+जस् > कृष्ण+अस् > कृष्णास् > कृष्णा > कृष्णाः

द्वितीया	अम्	कृष्णम्	कृष्ण + अम् > कृष्णम्
	औट्	कृष्णौ	कृष्ण + औट् > कृष्ण + औ > कृष्णौ
	शस्	कृष्णान्	कृष्ण+शस् > कृष्ण+अस् > कृष्णास् > कृष्णान्
तृतीया	टा	कृष्णेन	कृष्ण+टा > कृष्ण+आ, कृष्ण+इन > कृष्णेन
	भ्याम्	कृष्णाभ्याम्	कृष्ण+भ्याम् > कृष्णाभ्याम्
	भिस्	कृष्णैः	कृष्ण+भिस् > कृष्ण+ऐस् > कृष्णैस् > कृष्णैर् > कृष्णैः
चतुर्थी	डे	कृष्णाय	कृष्ण+डे > कृष्ण + ए > कृष्ण+य > कृष्णाय
	भ्याम्	कृष्णाभ्याम्	कृष्ण+भ्याम् > कृष्णाभ्याम्
	भ्यस्	कृष्णेभ्यः	कृष्ण+भ्यस् > कृष्णे+भ्यस् > कृष्णेभ्यर् > कृष्णेभ्यः
पञ्चमी	डसि	कृष्णात्/द्	कृष्ण+डसि > कृष्ण+डस् > कृष्ण+ अस् > कृष्ण+आत् > कृष्णाद् > कृष्णात्/द्
	भ्याम्	कृष्णाभ्याम्	कृष्ण+भ्याम् > कृष्णाभ्याम्
	भ्यस्	कृष्णेभ्यः	कृष्ण + भ्यस् > कृष्णे + भ्यस् > कृष्णेभ्यर् > कृष्णेभ्यः
षष्ठी	डस्	कृष्णस्य	कृष्ण + डस् > कृष्ण + अस् > कृष्ण + स्य > कृष्णस्य
	ओस्	कृष्णयोः	कृष्ण + ओस् > कृष्णे + ओस् > कृष्णयोस् > कृष्णयोर् > कृष्णयोः
	आम्	कृष्णानाम्	कृष्ण+आम् > कृष्ण+नाम् > कृष्णानाम्
सप्तमी	डि	कृष्णे	कृष्ण+डि > कृष्ण+इ > कृष्णे
	ओस्	कृष्णयोः	कृष्ण + ओस् > कृष्णे + ओस् > कृष्णयोस् > कृष्णयोर् > कृष्णयोः
	सुप्	कृष्णेषु	कृष्ण+सुप् > कृष्ण+सु > कृष्णे+सु > कृष्णेषु
संबोधनम्	सु	हे कृष्ण !	कृष्ण+सु > कृष्ण+स् > कृष्ण !
	औ	हे कृष्णौ !	कृष्ण+औ > कृष्णौ !
	जस्	हे कृष्णाः !	कृष्ण+जस् > कृष्ण+अस् > कृष्णास् > कृष्णार् > कृष्णाः !

एवमेव पुँल्लिङ्गे प्रयुक्तानामकारान्तानां संज्ञा-विशेषणशब्दानां रूपाणि जायन्ते। तेषु तृतीयाया एकवचने षष्ठ्या बहुवचने च अटकुप्वाङ्नुम्व्यवायेऽपि समानपदे रषाभ्यां परस्य नस्य णत्वं भवति । यथा - रामेण, रामाणामित्यादि ।

तथैव, अज-अमर-आशय-ईश्वर-ईश-उमेश-कर्ण-खग-गणेश-चटक-जीव-तात-दानव-धावक-नायक-पालक-बालक-भूप-मयूर-याचक-शिष्य-सर्प-हंसानां तत्तुल्यानामन्येषाञ्च शब्दानां रूपाणि निष्पद्यन्ते ।

६.३ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. कृष्णशब्दस्य प्रथमा-तृतीया-पञ्चमी-सप्तमीविभक्तिषु कीदृशानि रूपाणि भवन्ति ? निर्दिशत ।
२. उपरितनरूपाण्यनुसृत्य निम्नशब्दानां सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि प्रदर्शयत ।
देव, राम, केशव, अज, अमर, व्याघ्र, मृग, वृषभ, उमेश, शङ्कर, रमेश, विपुल, प्रकाश, प्रहार, वृक्ष, विटप, प्रचण्ड, मूषक ।
३. कृष्णशब्दस्य द्वितीया-चतुर्थी-षष्ठीविभक्तीनां रूपाणि समुल्लिखत ।

६.४ रूपसिद्धिप्रकारं दर्शयत ।

देवः । रमेशौ । वृक्षाः । पादपम् । नरौ । मनुजान् । सिंहेन । मृगाभ्याम् । शशकैः । मार्जाराय । बुधेभ्यः । शुक्रात् । सूर्यस्य । वासवयोः । रामाणाम् । मूर्खे । विबुधेषु ।

६.५ प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तीश्च पृथक्कृत्य निर्दिशत ।

देवाः । मानवेन । चन्द्राय । वृक्षात् । मृगस्य । हरिणयोः । मार्जारैः । सिंहानाम् । भौमे । विटपेषु । अमरेभ्यः । वृषभौ । भृङ्गाभ्याम् ।

६.६ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

विटप+सु । मृग+औ । विपुलं+जस् । व्याघ्र+अम् । अज+औट् । सुर+शस् । असुर+टा । देव+भ्याम् । दैत्य+ङे । कुमार+भिस् । अग्रज+भ्यस् । नर+ङसि । हंस+ङस् । चटक+ओस् । नायक+आम् । सर्प+ङि । जीव+सुप् ।

सप्तमः पाठः

सर्वनामरूपावली

७.१ सर्वनामशब्दाः

सर्वनामशब्देन सर्वादिगणपठितानां शब्दानां ग्रहणं भवति । एते शब्दाः संज्ञाशब्दानां स्थाने प्रयुज्यन्ते । अतो विहाय युष्मदस्मदौ संज्ञाशब्दानुसारं सर्वनामशब्दानां त्रिष्वेव लिङ्गेषु भिन्नरूपाणि भवन्ति ।

अकारान्तपुंलिङ्गेष्वपि सर्वनामशब्दस्य प्रथमाबहुवचने (जस्विभक्तौ) चतुर्थ्येकवचने (डेविभक्तौ) पञ्चम्येकवचने (ङसिविभक्तौ) षष्ठीबहुवचने (आम्विभक्तौ) सप्तम्येकवचने (ङिविभक्तौ) च कृष्णशब्दरूपापेक्षया भिन्नानि रूपाणि जायन्ते ।

सर्वादिशब्दाः कस्यापि वस्तुनः संज्ञारूपेण प्रयुज्यन्ते चेत्तर्हि तेषां सर्वनामसंज्ञा न भवति, तस्यामवस्थायां सर्वादिशब्दानामपि रूपाणि कृष्णशब्दस्येव निष्पद्यन्ते ।

उभशब्दो द्वित्वविशिष्टस्यैव वाचकोऽस्ति, तेन तस्य रूपाणि द्विवचन एव भवन्ति ।

पूर्वादिसर्वनामशब्दानां पूर्वपरावरदक्षिणोत्तरापराधराणां प्रथमाया बहुवचने, पञ्चम्येकवचने, सप्तम्येकवचने च विकल्पेन कृष्णवत्, सर्ववच्च रूपाणि जायन्ते । द्वितीयतृतीयशब्दयोरपि चतुर्थ्यां पञ्चम्यां सप्तम्याञ्चैकवचने विकल्पेन रूपाणि निष्पद्यन्ते । अन्यत्र कृष्णवद् भवन्ति ।

प्रथमशब्दस्य जसि विभक्तौ विकल्पेन सर्ववद्रूपं भवति, अन्यत्र कृष्णवत् ।

७.२ सर्वशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सुं	सर्वः	सर्व+सु > सर्व+स् > सर्व+रु > सर्व+र् > सर्वः
	औ	सर्वौ	सर्व+औ > सर्वौ
	जस्	सर्वे	सर्व+जस् > सर्व+अस् > सर्व+शि > सर्व+इ > सर्वे,
द्वितीया	अम्	सर्वम्	सर्व + अम् > सर्वम्
	औट्	सर्वौ	सर्व + औट् > सर्व + औ > सर्वौ
	शस्	सर्वान्	सर्व+शस् > सर्व+अस् > सर्वास् > सर्वान्

तृतीया	टा	सर्वेण	सर्व+टा > सर्व + आ > सर्व+ इन > सर्वेण
	भ्याम्	सर्वाभ्याम्	सर्व+भ्याम् > सर्वाभ्याम्
	भिस्	सर्वैः	सर्व + भिस् > सर्व + ऐस् > सर्वैस् > सर्वैर् > सर्वैः
चतुर्थी	डे	सर्वस्मै	सर्व+डे > सर्व + ए > सर्वस्मै
	भ्याम्	सर्वाभ्याम्	सर्व+भ्याम् > सर्वाभ्याम्
	भ्यस्	सर्वेभ्यः	सर्व+भ्यस् > सर्वे+भ्यस् > सर्वेभ्यर् > सर्वेभ्यः
पञ्चमी	डसि	सर्वस्मात्	सर्व+डसि > सर्व + डस् > सर्व + अस् > सर्व + स्मात् > सर्वस्माद् > सर्वस्मात्/द्
	भ्याम्	सर्वाभ्याम्	सर्व+भ्याम् > सर्वाभ्याम्
	भ्यस्	सर्वेभ्यः	सर्व+भ्यस् > सर्वे+भ्यस् > सर्वेभ्यर् > सर्वेभ्यः
षष्ठी	डस्	सर्वस्य	सर्व+डस् > सर्व + अस् > सर्व+स्य > सर्वस्य
	ओस्	सर्वयोः	सर्व+ओस् > सर्वे+ओस् > सर्वयोस् > सर्वयोर् > सर्वयोः
	आम्	सर्वेषाम्	सर्व+आम् > सर्व+साम् > सर्वेसाम् > सर्वेषाम्
सप्तमी	डि	सर्वस्मिन्	सर्व+डि > सर्व + इ > सर्वस्मिन्
	ओस्	सर्वयोः	सर्व+ओस् > सर्वे+ओस् > सर्वयोस् > सर्वयोर् > सर्वयोः
	सुप्	सर्वेषु	सर्व+सुप् > सर्व+सु > सर्वे+सु > सर्वेषु
संबोधनम्	सु	हे सर्व !	सर्व+सु > सर्व+स् > सर्व !
	औ	हे सर्वौ !	सर्व+औ, सर्वौ !
	जस्	हे सर्वे !	सर्व+जस् > सर्व+शि > सर्व+इ > सर्वे

अकारान्तपुंलिङ्गानां विश्वकतरकतमान्यतरेतरैकानां सर्वनामशब्दानां सर्व-
शब्दस्येव रूपाणि निष्पद्यन्ते ।

७.३ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

- सर्वशब्दस्य प्रथमा-तृतीया-पञ्चमी-सप्तमीविभक्तिषु कीदृशानि रूपाणि भवन्ति ? निर्दिशत ।
- कृष्णशब्दरूपापेक्षया सर्वशब्दस्य पुंसि कासु विभक्तिषु रूपाणि भिन्नानि

भवन्ति ? समुल्लिखत ।

३. सर्वशब्दस्य द्वितीया-चतुर्थी-षष्ठीविभक्तिषु पुंसि रूपाणि लिखत ।
४. निम्नलिखितसर्वनामशब्दानां पुंसि सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि दर्शयत ।
विश्व, कतर, कतम, अन्यतर, इतर ।
५. केषां सर्वनामशब्दानां चतुर्थी-पञ्चमी-सप्तम्यैकवचने वैकल्पिक-रूपाणि जायन्ते ? निरूपयत ।

७.४ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

सर्वे । सर्वस्मै । सर्वस्मात् । सर्वस्मिन् । उभयोः । उभौ । कतरेण ।
अन्यतराभ्याम् । इतरेषाम् । विश्वेषु । प्रथमे । पूर्वस्मिन् । उत्तरस्मात् । अपरे ।
एकस्मिन् ।

७.५ निष्पन्नरूपाणि निर्दिशत ।

सर्व+जस् । पूर्व + डे । प्रथम + डसि । पूर्व + डि । इतर + औ । विश्व+
शस् । इतर+टा । उभ + भ्याम् । कतम + सुप् । कतर+डस् । अन्यतर+भिस् ।
अपर + भ्यस् । एक + डसि ।

७.६ प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तीश्च पृथक्कृत्य निर्दिशत ।

पूर्वाः । सर्वे । प्रथमान् । पूर्वेण । सर्वस्मै । विश्वेभ्यः । सर्वस्मात् ।
अपरेषाम् । सर्वस्मिन् । कतरेण । कतमैः । अन्यतरस्य । इतराभ्याम् । एकस्मात् ।

अष्टमः पाठः

पुँल्लिङ्गे-इकारान्तशब्दरूपावली

८.१ हरिशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	हरिः	हरि+सु > हरि + स् > हरि+रु > हरि+ र् > हरिः
	औ	हरी	हरि+औ > हरी
	जस्	हरयः	हरि+जस् > हरि+अस् > हरे+अस् > हरयस् > हरयर् > हरयः
द्वितीया	अम्	हरिम्	हरि + अम् > हरिम्
	औट्	हरी	हरि + औट् > हरि + औ > हरी
	शस्	हरीन्	हरि+शस् > हरि + अस् > हरीस् > हरीन्
तृतीया	टा	हरिणा	हरि+टा > हरि + आ > हरि+ ना > हरिणा
	भ्याम्	हरिभ्याम्	हरि+भ्याम् > हरिभ्याम्
	भिस्	हरिभिः	हरि+भिस् > हरिभिर् > हरिभिः
चतुर्थी	डे	हरये	हरि+डे > हरि+ए > हरे + ए > हरये
	भ्याम्	हरिभ्याम्	हरि+भ्याम् > हरिभ्याम्
	भ्यस्	हरिभ्यः	हरि+भ्यस् > हरिभ्यर् > हरिभ्यः
पञ्चमी	डसि	हरेः	हरि+डसि > हरि + डस् > हरि+अस् > हरे+अस् > हरेस् > हरेर् > हरेः
	भ्याम्	हरिभ्याम्	हरि+भ्याम् > हरिभ्याम्
	भ्यस्	हरिभ्यः	हरि+भ्यस् > हरिभ्यर् > हरिभ्यः

षष्ठी	डस्	हरेः	हरि+डस् > हरि+अस् > हरे+अस् > हरेस् > हरेर् > हरेः
	ओस्	हर्योः	हरि+ओस् > हर्योस् > हर्योर् > हर्योः
	आम्	हरीणाम्	हरि+आम् > हरिनाम् > हरीणाम् > हरीणाम्
सप्तमी	ङि	हरौ	हरि+ङि > हरि + इ, हर + औ > हरौ
	ओस्	हर्योः	हरि+ओस् > हर्योस् > हर्योर् > हर्योः
	सुप्	हरिषु	हरि+सुप् > हरि+सु > हरिषु
संबोधनम्	सु	हे हरे !	हरि+सु > हरि+स् > हरे + स् > हरे !
	औ	हे हरी !	हरि+औ > हरी !
	जस्	हे हरयः !	हरि+जस् > हरि+अस् > हरे+अस् > हरयस् > हरयर् > हरयः !

हरिशब्दस्येव कवि-मुनि-कपि-ऋषि-ऋषि-विधि-निधि-गिरि-अग्नि-अरि-वह्नि-रवि-नृपति-व्याधि-सेनापतिप्रभृतीनामिकारान्तपुंल्लिङ्गशब्दानां रूपाणि निष्पद्यन्ते ।

८.२ पतिशब्दस्य रूपाणि

पतिशब्दस्य रूपाणि तृतीयैकवचने चतुर्थ्यैकवचने, पञ्चम्यैकवचने, षष्ठ्यैकवचने, सप्तम्यैकवचने च हरिशब्दाद् भिन्नानि भवन्ति, तदन्यत्र तुल्यानि । शब्दस्यास्य भिन्नरूपाण्येवात्र निर्दिश्यन्ते ।

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
तृतीयैकवचने	टा	पत्या	पति+टा > पति+आ > पत्या
चतुर्थ्यैकवचने	ङे	पत्ये	पति+ङे > पति + ए > पत्ये
पञ्चम्यैकवचने	ङसि	पत्युः	पति+ङसि > पति + डस् > पति + अस् > पत्यस् > पत्युस् > पत्युर् > पत्युः
षष्ठ्यैकवचने	डस्	पत्युः	पति+डस् > पति + अस् > पत्यस् > पत्युस् > पत्युर् > पत्युः
सप्तम्यैकवचने	ङि	पत्यौ	पति+ङि > पति + इ > पति+औ > पत्यौ

८.३ सखिशब्दस्य रूपाणि

सखिशब्दस्य रूपाणि हरिपतिशब्दरूपापेक्षया भिन्नानि सन्ति । यथा-

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	सखा	सखि + सु > सखि + स् > सखन् + स् > सखान् + स् > सखान् > सखा
	औ	सखायौ	सखि + औ > सखै + औ > सखायौ
	जस्	सखायः	सखि+जस् > सखि+अस् > सखै+अस् > सखायस् > सखायर् > सखायः
द्वितीया	अम्	सखायम्	सखि+अम् > सखै + अम् > सखायम्
	औट्	सखायौ	सखि+औट् > सखि+औ > सखै+औ > सखायौ
	शस्	सखीन्	सखि+शस् > सखि+अस् > सखीस् > सखीन्
तृतीया	टा	सख्या	सखि+टा > सखि+आ > सख्या
	भ्याम्	सखिभ्याम्	सखि+भ्याम् > सखिभ्याम्
	भिस्	सखिभिः	सखि+भिस् > सखिभिर् > सखिभिः
चतुर्थी	डे	सख्ये	सखि+डे > सखि+ए > सख्ये
	भ्याम्	सखिभ्याम्	सखि+भ्याम् > सखिभ्याम्
	भ्यस्	सखिभ्यः	सखि+भ्यस् > सखिभ्यर् > सखिभ्यः
पञ्चमी	ङसि	सख्युः	सखि+ङसि > सखि + ङस् > सखि+अस् > सख्यस् > सख्युस् > सख्युर् > सख्युः
	भ्याम्	सखिभ्याम्	सखि+भ्याम् > सखिभ्याम्
	भ्यस्	सखिभ्यः	सखि+भ्यस् > सखिभ्यर् > सखिभ्यः
षष्ठी	ङस्	सख्युः	सखि+ङस् > सखि+अस् > सख्यस् > सख्युस् > सख्युर् > सख्युः
	ओस्	सख्योः	सखि+ओस् > सख्योस् > सख्योर् > सख्योः
	आम्	सखीनाम्	सखि+आम् > सखि+नाम् > सखीनाम्

सप्तमी	ङि	सख्यौ	सखि+ङि > सखि+इ > सखि + औ > सख्यौ
	ओस्	सख्योः	सखि+ओस् > सख्योस् > सख्योर् > सख्योः
	सुप्	सखिषु	सखि+सुप् > सखि+सु > सखिषु
संबोधनम्	सु	हे सखे !	सखि+सु > सखि+स् > सखे+स् > सखे !
	औ	हे सखायौ !	सखि+औ > सखै+औ > सखायौ !
	जस्	हे सखायः !	सखि+जस् > सखि+अस् > सखै + अस् > सखायस् > सखायर् > सखायः !

८.४ द्विशब्दः (पुंलिङ्गे)

द्वित्वसङ्ख्यावाचको द्विशब्दो द्विवचन एव प्रयुज्यते । तस्य रूपाणि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	औ	द्वौ	द्वि+औ > द्व+औ > द्वौ
द्वितीया	औट्	द्वौ	द्वि+औट् > द्वि+औ > द्व+औ > द्वौ
तृतीया	भ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वि+भ्याम् > द्व+भ्याम् > द्वाभ्याम्
चतुर्थी	भ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वि+भ्याम् > द्व+भ्याम् > द्वाभ्याम्
पञ्चमी	भ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वि+भ्याम् > द्व+भ्याम् > द्वाभ्याम्
षष्ठी	ओस्	द्वयोः	द्वि+ओस् > द्व+ओस् > द्वे+ओस् > द्वयोस् > द्वयोर् > द्वयोः
सप्तमी	ओस्	द्वयोः	द्वि+ओस् > द्व+ओस् > द्वे+ओस् > द्वयोस् > द्वयोर् > द्वयोः

८.५ त्रिशब्दः (पुंलिङ्गे)

त्रिशब्दस्य त्रित्वसङ्ख्याबोधकतया बहुवचन एव रूपाणि निष्पद्यन्ते । तानि यथा-

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	जस्	त्रयः	त्रि+जस् > त्रि+अस् > त्रै+अस् > त्रयस् > त्रयर् > त्रयः

द्वितीया	शस्	त्रीन्	त्रि+शस् > त्रि+अस् > त्रीस् > त्रीन्
तृतीया	भिस्	त्रिभिः	त्रि+भिस् > त्रिभिर् > त्रिभिः
चतुर्थी	भ्यस्	त्रिभ्यः	त्रि+भ्यस् > त्रिभ्यर् > त्रिभ्यः
पञ्चमी	भ्यस्	त्रिभ्यः	त्रि+भ्यस् > त्रिभ्यर् > त्रिभ्यः
षष्ठी	आम्	त्रयाणाम्	त्रि+आम् > त्रि+नाम् > त्रय+नाम् > त्रयाणाम् > त्रयाणाम्
सप्तमी	सुप्	त्रिषु	त्रि+सुप् > त्रि+सु > त्रिषु

८.६ ईकारान्तसुधीशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	सुधीः	सुधी+सु > सुधी+स् > सुधी+र् > सुधीः
	औ	सुधियौ	सुधी+औ > सुधिय्+औ > सुधियौ
	जस्	सुधियः	सुधी+जस् > सुधी+अस् > सुधिय्+अस् सुधियस् > सुधियर् > सुधियः
द्वितीया	अम्	सुधियम्	सुधी + अम् > सुधियम्
	औट्	सुधियौ	सुधी+औट् > सुधी+औ > सुधिय्+औ > सुधियौ
	शस्	सुधियः	सुधी+शस् > सुधी+अस् > सुधिय् +अस् सुधियस् > सुधियर् > सुधियः
तृतीया	टा	सुधिया	सुधी+टा > सुधी+आ > सुधिय्+आ > सुधिया
	भ्याम्	सुधीभ्याम्	सुधी+भ्याम् > सुधीभ्याम्
	भिस्	सुधीभिः	सुधी+भिस् > सुधीभिर् > सुधीभिः
चतुर्थी	डे	सुधिये	सुधी+डे > सुधी+ए > सुधिय् + ए > सुधिये
	भ्याम्	सुधीभ्याम्	सुधी+भ्याम् > सुधीभ्याम्
	भ्यस्	सुधीभ्यः	सुधी+भ्यस् > सुधीभ्यर् > सुधीभ्यः

पञ्चमी	डसि	सुधियः	सुधी+डसि > सुधि + डस् > सुधी+अस् > सुधिय्+ अस् > सुधियस् > सुधियर् > सुधियः
	भ्याम्	सुधीभ्याम्	सुधी+भ्याम् > सुधीभ्याम्
	भ्यस्	सुधीभ्यः	सुधी+भ्यस् > सुधीभ्यर् > सुधीभ्यः
षष्ठी	डस्	सुधियः	सुधी+डस् > सुधी+अस् > सुधिय्+ अस् > सुधियस् > सुधियर् > सुधियः
	ओस्	सुधियोः	सुधी+ओस् > सुधिय्+ओस् > सुधियोस् > सुधियोर् > सुधियोः
	आम्	सुधियाम्	सुधी+आम् > सुधिय्+आम् > सुधियाम्
सप्तमी	ङि	सुधियि	सुधी+ङि > सुधी+इ > सुधिय्+इ > सुधियि
	ओस्	सुधियोः	सुधी+ओस् > सुधिय्+ओस् > सुधियोस् > सुधियोर् > सुधियोः
	सुप्	सुधीषु	सुधी+सुप् > सुधी+सु > सुधीषु
संबोधनम्	सु	हे सुधीः !	सुधी+सु > सुधी + स् > सुधी+रु > सुधी +रु > सुधीः !
	औ	हे सुधियौ !	सुधी+औ > सुधिय्+औ > सुधियौ !
	जस्	हे सुधियः !	सुधी+जस् > सुधी+अस् > सुधिय्+अस् > सुधियस् > सुधियर् > सुधियः !

८.७ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

- हरिशब्दस्य प्रथमा-द्वितीया-सप्तमीविभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
- मुनिशब्दस्य तृतीयाविभक्तौ, कविशब्दस्य चतुर्थीविभक्तौ, रविशब्दस्य पञ्चमीविभक्तौ रूपाणि निर्दिशत ।
- निम्नशब्दानां सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि प्रदर्शयत ।
पवि, कलि, यति, अग्नि, वहि, ऋषि, कपि, विधि, निधि ।
- पतिशब्दस्य कासु विभक्तिषु हरिशब्दाद् भिन्नानि रूपाणि जायन्ते? समुल्लिखत ।
- सखिशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु कति रूपाणि भवन्ति, कानि च तानि ? दर्शयत ।
- सुधीशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
- द्वित्रिशब्दयोः पुंसि कति रूपाणि जायन्ते ? कानि च तानि ? उट्टङ्कयत ।

८.८ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

हरिः । कवी । मुनयः । यतिम् । ऋषीन् । अरिणा । नृपतिभ्याम् । रक्वे
सेनापतिभ्यः । बहेः । गिर्योः । निधीनाम् । विधौ । कपिषु । पत्या । पत्ये । पत्युः ।
पत्यौ । सखा । सखायौ । सखीन् । सख्या । सख्ये । सख्युः । सखीनाम् । सख्यौ ।
सख्योः । द्वौ । द्वयोः । त्रयः । त्रीन् । त्रयाणाम् । सुधियौ । सुधिया । सुधिये ।
सुधियः । सुधियाम् । सुधीषु ।

८.९ निष्पन्नरूपाणि प्रदर्शयत ।

कवि + सु । हरि + औ । ऋषि + जस् । अरि + अम् । यति + औट्
नृपति + शस् । गिरि + टा । निधि + डे । कपि + भिस् । रवि + डसि । मुनि-
भ्याम् । अद्रि + भ्यस् । कवि + डस् । भूपति + आम् । गिरि + डि । पति + शस्
पति + टा । पति + डस् । सखि + सु । सखि + टा । सखि + डे । सखि + डसि
द्वि + औ । द्वि + भ्याम् । त्रि + जस् । त्रि + शस् । त्रि + आम् । सुधी + जस्
सुधि + डे । सुधी + डस् । सुधी + सुप् ।

८.१० निम्नरूपाणां प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तीश्च निर्दिशत ।

हरयः । कविना । मुनिः । कपयः । अरीन् । रविः । सेनापतेः । विधेः
गिरीणाम् । कपौ । नृपत्योः । सखायौ । सखीन् । सख्या । पत्यौ । त्रयः
त्रयाणाम् । द्वयोः । द्वौ ।

नवमः पाठः

पुँल्लिङ्गे उकारान्तशब्दरूपावली

१.१ भानुशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	भानुः	भानु+सु > भानु+स् > भानु+रु > भानु+र > भानुः
	औ	भानू	भानु+औ > भानू
	जस्	भानवः	भानु+जस् > भानु+अस् > भानो+अस् > भानवस् > भानवर् > भानवः
द्वितीया	अम्	भानुम्	भानु + अम् > भानुम्
	औट्	भानू	भानु + औट् > भानु + औ > भानू
	शस्	भानून्	भानु+शस् > भानु + अस् > भानूस् > भानून्
तृतीया	टा	भानुना	भानु+टा > भानु + आ > भानु+ना > भानुना
	भ्याम्	भानुभ्याम्	भानु+भ्याम् > भानुभ्याम्
	भिस्	भानुभिः	भानु+भिस् > भानुभिर् > भानुभिः
चतुर्थी	ङे	भानवे	भानु+ङे > भानु+ए > भानो + ए > भानवे
	भ्याम्	भानुभ्याम्	भानु+भ्याम् > भानुभ्याम्
	भ्यस्	भानुभ्यः	भानु+भ्यस् > भानुभ्यर् > भानुभ्यः
पञ्चमी	ङसि	भानोः	भानु+ङसि > भानु + ङस् > भानु+अस् > भानो+अस् > भानोस् > भानोर् > भानोः
	भ्याम्	भानुभ्याम्	भानु+भ्याम् > भानुभ्याम्
	भ्यस्	भानुभ्यः	भानु+भ्यस् > भानुभ्यर् > भानुभ्यः

षष्ठी	ङस्	भानोः	भानु+ङस् > भानु+अस् > भानो+अस् > भानोस् > भानोर् > भानोः
	ओस्	भान्वोः	भानु+ओस् > भान्वोस् > भान्वोर् > भान्वोः
	आम्	भानूनाम्	भानु+आम् > भानु+नाम् > भानूनाम्
सप्तमी	ङि	भानौ	भानु+ङि > भानु + इ, भान + औ > भानौ
	ओस्	भान्वोः	भानु+ओस् > भान्वोस् > भान्वोर् > भान्वोः
	सुप्	भानुषु	भानु+सुप् > भानु+सु > भानुषु
संबोधनम्	सु	हे भानो !	भानु+सु > भानु+स् > भानो + स् > भानो !
	औ	हे भानू !	भानु+औ > भानू !
	जस्	हे भानवः !	भानु+जस् > भानो+अस् > भानवस् > भानवर् > भानवः !

एवमेव गुरु-विधु-रिपु-शत्रु-विष्णु-शम्भु-धातु-शिशु-साधु-प्रभु-वेणु-पांशु-वायु-मृत्यु-कृशानुप्रभृतीनां ह्रस्वोकारान्तानां पुँल्लिङ्गशब्दानां रूपाणि जायन्ते। हरिवदत्रापि शब्दे र-ष-ऋवर्णेषु कोऽपि वर्णोऽस्ति चेत्तर्हि तृतीयाया एकवचने षष्ठ्या बहुवचने च णत्वं भवति । यथा - गुरुशब्दस्य 'गुरुणा, गुरूणाम्' रिपुशब्दस्य 'रिपुणा, रिपूणाम्' इषुशब्दस्य 'इषुणा, इषूणाम्' इत्यादि ।

१.२ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत

१. भानुशब्दस्य प्रथमा-तृतीया-पञ्चमीविभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
२. साधुशब्दस्य द्वितीया-चतुर्थी-षष्ठीविभक्तिषु कीदृशानि रूपाणि जायन्ते ? निर्दिशत ।
३. वायुशब्दस्य सप्तमीविभक्तौ रूपाणि दर्शयत ।

१.३ रूपसिद्धिप्रकारं समुल्लिखत ।

भानवः । साधू । गुरुणा । वायवे । विधोः । शत्रूणाम् । विष्णौ । शम्भुः । धातू । शिशवे । प्रभुषु । पांशुना । मृत्यवे । विष्णोः । कृशानुः ।

१.४ प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तीश्च लिखत ।

भानू । साधून् । गुरुभिः । वायुना । विधवे । प्रभूणाम् । शत्रोः । शिशूनाम् । पांशौ । कृशामुना । मृत्योः । इन्द्रौ । सुधांशोः ।

शमः पाठः

पुँल्लिङ्गे ऋकारान्तशब्दरूपावली

१०.१ पितृशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	पिता	पितृ+सु > पितृ + स् > पितन् + स् > पितान् + स् > पितान् > पिता
	औ	पितरौ	पितृ+औ > पितर्+औ > पितरौ
	जस्	पितरः	पितृ+जस् > पितृ+अस् > पितर्+अस् > पितरस् > पितरर् > पितरः
द्वितीया	अम्	पितरम्	पितृ+अम् > पितर्+अम् > पितरम्
	औट्	पितरौ	पितृ + औट् > पितृ + औ > पितरौ
	शस्	पितृन्	पितृ+शस् > पितृ+ अस् > पितृस् > पितृन्
तृतीया	टां	पित्रा	पितृ+टा > पितृ+आ > पित्रा
	भ्याम्	पितृभ्याम्	पितृ+भ्याम् > पितृभ्याम्
	भिस्	पितृभिः	पितृ+भिस् > पितृभिर् > पितृभिः
चतुर्थी	डे	पित्रे	पितृ+डे > पितृ+ए > पित्रे
	भ्याम्	पितृभ्याम्	पितृ+भ्याम् > पितृभ्याम्
	भ्यस्	पितृभ्यः	पितृ+भ्यस् > पितृभ्यर् > पितृभ्यः
पञ्चमी	डसि	पितुः	पितृ+डसि > पितृ+डस्, पितृ + अस् > पितुर्स् > पितुर् > पितुः
	भ्याम्	पितृभ्याम्	पितृ+भ्याम् > पितृभ्याम्
	भ्यस्	पितृभ्यः	पितृ+भ्यस् > पितृभ्यर् > पितृभ्यः

षष्ठी	ङस्	पितुः	पितृ+ङस् > पितृ+अस् > पितुरस् > पितुर् > पितुः
	ओस्	पित्रोः	पितृ+ओस् > पित्रोस् > पित्रोर् > पित्रोः
	आम्	पितृणाम्	पितृ+आम् > पितृ+नाम् > पितृनाम् > पितृणाम्
सप्तमी	ङि	पितरि	पितृ+ङि > पितृ+ इ > पितर्+इ > पितरि
	ओस्	पित्रोः	पितृ+ओस् > पित्रोस् > पित्रोर् > पित्रोः
	सुप्	पितृषु	पितृ+सुप् > पितृ+सु > पितृषु
संबोधनम्	सु	हे पितः !	पितृ+सु > पितृ+स् > पितर्+स् > पितरः > पितः
	औ	हे पितरौ !	पितृ+औ > पितर्+औ > पितरौ !
	जस्	हे पितरः !	पितृ+जस् > पितृ+अस् > पितर्+अस् > पितरः > पितरः !

एवमेव ऋकारान्ताणां पुंभोधकाणां भ्रातृ-जामातृ-देवृशब्दानां रूपाणि निष्पद्यन्ते

१०.२ धातृशब्दस्य रूपाणि

धातृशब्दस्य रूपाण्यपि पितृशब्दतुल्यान्येव भवन्ति परं प्रथमा द्विवचनबहुवचनयोर्द्वितीयाया एकवचनद्विवचनयोर्भिन्नरूपाणि जायन्ते । यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	धाता	धातृ+सु > धातृ + स् > धातृ + अनङ् स् धातृन्+स् > धातान्+स् > धातान् > धाता
	औ	धातारौ	धातृ+औ > धातर्+औ > धातार् + औ > धातारौ
	जस्	धातारः	धातृ+जस् > धातृ+अस् > धातर्+अस् > धातारः + अस् > धातारस् > धातारर् > धातारः
द्वितीया	अम्	धातारम्	धातृ+अम् > धातर्+अम् > धातार्+अम् > धातारम्
	औट्	धातारौ	धातृ + औट् > धातृ + औ > धातर्+ औ > धातारौ
	शस्	धातृन्	धातृ+शस् > धातृ+ अस् > धातृस् > धातृन्

तृतीया	टा	धात्रा	धातु+टा > धातु+आ > धात्रा
	भ्याम्	धातृभ्याम्	धातु+भ्याम् > धातृभ्याम्
	भिस्	धातृभिः	धातु+भिस् > धातृभिर् > धातृभिः
चतुर्थी	डे	धात्रे	धातु+डे > धातु+ए > धात्रे
	भ्याम्	धातृभ्याम्	धातु+भ्याम् > धातृभ्याम्
	भ्यस्	धातृभ्यः	धातु+भ्यस् > धातृभ्यर् > धातृभ्यः
पञ्चमी	ङसि	धातुः	धातु+ङसि > धातु + ङस् > धातु+अस् > धातुरस् > धातुर > धातुः
	भ्याम्	धातृभ्याम्	धातु+भ्याम् > धातृभ्याम्
	भ्यस्	धातृभ्यः	धातु+भ्यस् > धातृभ्यर् > धातृभ्यः
षष्ठी	ङस्	धातुः	धातु+ङस् > धातु+अस् > धातुरस् > धातुर > धातुः
	ओस्	धात्रोः	धातु+ओस् > धात्रोस् > धात्रोर् > धात्रोः
	आम्	धातृणाम्	धातु+आम् > धातु+नाम् > धातृनाम् > धातृणाम्
सप्तमी	ङि	धातरि	धातु+ङि > धातु+ इ > धातर्+इ > धातरि
	ओस्	धात्रोः	धातु+ओस् > धात्रोस् > धात्रोर् > धात्रोः
	सुप्	धातृषु	धातु+सुप् > धातु+सु > धातृषु
संबोधनम्	सु	हे धातः !	धातु+सु > धातु+स् > धातर्+स् > धातर् > धातः !
	औ	हे धातारौ !	धातु+औ > धातर्+औ > धातारौ !
	जस्	हे धातारः !	धातु+जस् > धातु+अस् > धातर्+अस् > धातारस् > धातारर् > धातारः !

एवमेव ऋकारान्तानां वक्तुं कर्तुं-दातु-गन्तु-नेतु-भर्तु-श्रोतृशब्दानां रूपाणि निष्पद्यन्ते । तन्तुचप्रत्ययनिष्पन्नानां व्युत्पन्नानामृकारान्तशब्दानां रूपाणि धातृशब्दतुल्यानि भवन्ति ।

१०.३ नृशब्दस्य रूपाणि

नृशब्दस्य रूपाणि प्रायः पितृशब्दस्येव जायन्ते । षष्ठीबहुवचन एव नृणाम्, नृणामिति रूपद्वयं भवति ।

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	ना	नृ+सु > नृ + स् > नन्+स् > नान्+स् > नान् > ना
	औ	नरौ	नृ+औ > नर्+औ > नरौ
	जस्	नरः	नृ+जस् > नृ+अस् > नर्+अस् > नरर् > नरः
द्वितीया	अम्	नरम्	नृ+अम् > नर्+अम् > नरम्
	औट्	नरौ	नृ + औट् > नृ+ औ > नर्+औ > नरौ
	शस्	नृन्	नृ+शस् > नृ + अस् > नृस् > नृन्
तृतीया	टा	त्रा	नृ+टा > नृ+आ > त्रा
	भ्याम्	नृभ्याम्	नृ+भ्याम् > नृभ्याम्
	भिस्र	नृभिः	नृ+भिस्र > नृभिर्र > नृभिः
चतुर्थी	डे	त्रे	नृ+डे > नृ+ए > त्रे
	भ्याम्	नृभ्याम्	नृ+भ्याम् > नृभ्याम्
	भ्यस्	नृभ्यः	नृ+भ्यस् > नृभ्यर् > नृभ्यः
पञ्चमी	डसि	नुः	नृ+डसि > नृ + डस् > नृ+अस् > नुरस् > नुर > नुः
	भ्याम्	नृभ्याम्	नृ+भ्याम् > नृभ्याम्
	भ्यस्	नृभ्यः	नृ+भ्यस् > नृभ्यर् > नृभ्यः
षष्ठी	डस्	नुः	नृ+डस् > नृ+अस् > नुरस् > नुर > नुः
	ओस्	त्रोः	नृ+ओस् > त्रोस् > त्रोर्र > त्रोः
	आम्	नृणाम्/नृणाम्	नृ+आम् > नृ+नाम् > नृनाम् > नृणाम्/नृणाम्
सप्तमी	डि	नरि	नृ+डि > नृ+ इ > नर्+इ > नरि
	ओस्	त्रोः	नृ+ओस् > त्रोस् > त्रोर्र > त्रोः
	सुप्	नृषु	नृ+सुप् > नृ+सु > नृषु
संबोधनम्	सु	हे नः !	नृ+सु > नृ + स् > नर्+स् > नर् > नः !
	औ	हे नरौ !	नृ+औ > नर्+औ > नरौ !
	जस्	हे नरः !	नृ+जस् > नृ+अस् > नर्+अस् > नरर् > नरः !

१०.४ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. पितृशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
२. भ्रातृ-जामातृशब्दयोः पञ्चमीविभक्तौ रूपाणि निर्दिशत ।
३. देवृशब्दस्य षष्ठीविभक्तौ रूपाणि समुल्लिखत ।
४. धातृशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि दर्शयत ।
५. वक्तृ-कर्तृशब्दयोर्द्वितीयाविभक्तौ, गन्तृ-नेतृशब्दयोश्चतुर्थीविभक्तौ भर्तृ-श्रोतृशब्दयोश्च प्रथमाविभक्तौ कीदृशानि रूपाणि भवन्तीति लिखत ।
६. नृशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि निर्दिशत ।

१०.५ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

पिता । पितरः । पित्रा । पितुः । भ्रातरौ । जामातरम् । धातृन् । वक्तुः । कर्तृणाम् । श्रोत्रे । नेत्रोः । श्रोतरि । ना । नृणाम् । नरि ।

१०.६ निम्नरूपाणि दर्शयत ।

पितृ+औ । जामातृ+जस् । वक्तृ+सु । कर्तृ + शस् । श्रोतृ + टा । भ्रातृ + डे । पितृ + डसि । धातृ + डि । जामातृ + ओस् । नृ + जस् ।

१०.७ प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तीश्च निर्दिशत ।

पितरौ । नरम् । नृन् । पित्रा । भ्रातुः । जामातृणाम् । धातरि । धातुभ्यः । धात्रा । दातृभ्याम् । भर्तुः । नेत्रोः । नुः । त्रा ।

एकादशः पाठः

ओकारान्तशब्दानाम् औकारान्तशब्दानाञ्च रूपावली

११.१ ओकारान्तस्य गोशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	गौः	गो+सु > गो + स् > गौ + स् > गौर > गौः
	औ	गावौ	गो+औ > गौ+औ > गाव् + औ > गावौ
	जस्	गावः	गो+जस् > गो+अस् > गौ +अस् > गाव् + अस् > गावर् > गावः
द्वितीया	अम्	गाम्	गो+अम् > गाम्
	औट्	गावौ	गो + औट् > गो + औ > गौ+औ > गाव् + औ > गावौ
	शस्	गाः	गो+शस् > गौ+अस् > गास् > गार् > गाः
तृतीया	टा	गवा	गो+टा > गो+आ > गव् + आ > गवा
	भ्याम्	गोभ्याम्	गो+भ्याम् > गोभ्याम्
	भिस्	गोभिः	गो+भिस् > गोभिर > गोभिः
चतुर्थी	ङे	गवे	गो+ङे > गो+ए > गव् + ए > गवे
	भ्याम्	गोभ्याम्	गो+भ्याम् > गोभ्याम्
	भ्यस्	गोभ्यः	गो+भ्यस् > गोभ्यर् > गोभ्यः
पञ्चमी	ङसि	गोः	गो+ङसि > गो+ङस्, गो + अस् > गोस् > गोर् > गोः
	भ्याम्	गोभ्याम्	गो+भ्याम् > गोभ्याम्
	भ्यस्	गोभ्यः	गो+भ्यस् > गोभ्यर् > गोभ्यः

षष्ठी	डस्	गोः	गो+डस् > गो+अस् > गोस् > गोर् > गोः
	ओस्	गवोः	गो+ओस् > गव् + ओस् > गवोस् > गवोर् > गवोः
	आम्	गवाम्	गो+आम् > गव्+आम् > गवाम्
सप्तमी	डि	गवि	गो+डि > गो+ इ > गव्+इ > गवि
	ओस्	गवोः	गो+ओस् > गव् + ओस् > गवोर् > गवोः
	सुप्	गोषु	गो+सुप् > गो+सु > गोषु
संबोधनम्	सु	हे गौः !	गो+सु > गो + स् > गौ+स् > गौर् > गौः !
	औ	हे गावौ !	गो+औ > गौ+औ > गाव्+औ > गावौ !
	जस्	हे गावः !	गो+जस् > गो+ अस् > गौ+अस् > गाव्+अस् > गावर् > गावः !

११.२ औकारान्तस्य ग्लौशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	ग्लौः	ग्लौ+सु > ग्लौ+स् > ग्लौ+रु > ग्लौ+र् > ग्लौः
	औ	ग्लावौ	ग्लौ+औ > ग्लाव्+औ > ग्लावौ
	जस्	ग्लावः	ग्लौ+जस् > ग्लौ+अस् > ग्लाव्+अस् > ग्लावर् > ग्लावः
द्वितीया	अम्	ग्लावम्	ग्लौ+अम् > ग्लाव्+अम् > ग्लावम्
	औट्	ग्लावौ	ग्लौ+औट् > ग्लौ+औ > ग्लाव्+औ > ग्लावौ
	शस्	ग्लावः	ग्लौ+शस् > ग्लौ+ अस् > ग्लाव् + अस् > ग्लावर् > ग्लावः
तृतीया	टा	ग्लावा	ग्लौ+टा > ग्लौ+आ > ग्लाव् + आ > ग्लावा
	भ्याम्	ग्लौभ्याम्	ग्लौ+भ्याम् > ग्लौभ्याम्
	भिस्	ग्लौभिः	ग्लौ+भिस् > ग्लौभिर् > ग्लौभिः

चतुर्थी	डे	ग्लावे	ग्लौ+डे > ग्लौ + ए > ग्लावे
	भ्याम्	ग्लौभ्याम्	ग्लौ+भ्याम् > ग्लौभ्याम्
	भ्यस्	ग्लौभ्यः	ग्लौ+भ्यस् > ग्लौभ्यर् > ग्लौभ्यः
पञ्चमी	डसि	ग्लावः	ग्लौ+डसि > ग्लौ + डस् > ग्लौ + अस् > ग्लावस् > ग्लावर् > ग्लावः
	भ्याम्	ग्लौभ्याम्	ग्लौ+भ्याम् > ग्लौभ्याम्
	भ्यस्	ग्लौभ्यः	ग्लौ+भ्यस् > ग्लौभ्यर् > ग्लौभ्यः
षष्ठी	डस्	ग्लावः	ग्लौ+डस् > ग्लौ+अस् > ग्लाव् + अस् > ग्लावर् > ग्लावः
	ओस्	ग्लावोः	ग्लौ+ओस् > ग्लाव् + ओस् > ग्लावोर् > ग्लावोः
	आम्	ग्लावाम्	ग्लौ+आम् > ग्लाव्+आम् > ग्लावाम्
सप्तमी	डि	ग्लावि	ग्लौ+डि > ग्लौ+ इ > ग्लाव्+इ > ग्लावि
	ओस्	ग्लावोः	ग्लौ+ओस् > ग्लाव् + ओस् > ग्लावोर् > ग्लावोः
	सुप्	ग्लौषु	ग्लौ+सुप् > ग्लौ+सु > ग्लौषु
संबोधनम्	सु	हे ग्लौः !	ग्लौ+सु > ग्लौ+रु > ग्लौ + र् > ग्लौः !
	औ	हे ग्लावौ !	ग्लौ+औ > ग्लाव्+औ > ग्लावौ !
	जस्	हे ग्लावः !	ग्लौ+जस् > ग्लौ+अस् > ग्लाव्+अस् > ग्लावर् > ग्लावः !

११.३ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

- गोशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
- ग्लौशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि निर्दिशत ।

११.४ रूपसिद्धिप्रकारं दर्शयत ।

ग्लावः । गौः । गाम् । ग्लावम् । गवि । ग्लौषु । ग्लावोः । गवे । गोः । गाः । गवाम् । ग्लावम् । ग्लौः । ग्लावि ।

११.५ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

गो+सु । गो + जस् । गो + शस् । गो + टा । गो + डे । गो + डसि । गो + औ । ग्लौ + टा । ग्लौ + डस् । ग्लौ + डि ।

द्वादशः पाठः

स्त्रियाम्, आकारान्तशब्दरूपावली

१२.१ आबन्ताः शब्दाः स्त्रियां प्रयुज्यन्ते । रमाशब्दोऽपि आबन्तः । तस्य रूपाणि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	रमा	रमा+सु > रमा + स् > रमा
	औ	रमे	रमा+औ > रमा+शी > रमा+ई > रमे
	जस्	रमाः	रमा+जस् > रमा+अस् > रमास् > रमार् > रमाः
द्वितीया	अम्	रमाम्	रमा+अम् > रमाम्
	औट्	रमे	रमा+ औट् > रमा+ औ > रमा+शी > रमा+ ई > रमे
	शस्	रमाः	रमा+शस् > रमा+ अस् > रमास् > रमार् > रमाः
तृतीया	टा	रमया	रमा+टा > रमा+आ > रमे + आ > रमय् + आ > रमया
	भ्याम्	रमाभ्याम्	रमा+भ्याम् > रमाभ्याम्
	भिस्	रमाभिः	रमा+भिस् > रमाभिर् > रमाभिः
चतुर्थी	डे	रमायै	रमा+डे > रमा+ए > रमा या + ए > रमायै
	भ्याम्	रमाभ्याम्	रमा+भ्याम् > रमाभ्याम्
	भ्यस्	रमाभ्यः	रमा+भ्यस् > रमाभ्यर् > रमाभ्यः

पञ्चमी	डसि	रमायाः	रमा+डसि > रमा+डस् > रमा + अस् > रमा या + अस् > रमायार् > रमायाः
	भ्याम्	रमाभ्याम्	रमा+भ्याम् > रमाभ्याम्
	भ्यस्	रमाभ्यः	रमा+भ्यस् > रमाभ्यर् > रमाभ्यः
षष्ठी	डस्	रमायाः	रमा+डस् > रमा+अस् > रमा+या+अस् > रमायार् > रमायाः
	ओस्	रमयोः	रमा+ओस् > रमे + ओस् > रमय्+ओस् > रमयोर् > रमयोः
	आम्	रमाणाम्	रमा+आम् > रमा+नाम् > रमाणाम्
सप्तमी	डि	रमायाम्	रमा+डि > रमा + इ > रमा + आम् > रमा या + आम् > रामायाम्
	ओस्	रमयोः	रमा+ओस् > रमे + ओस् > रमय् + ओस् > रमयोर् > रमयोः
	सुप्	रमासु	रमा+सुप् > रमा+सु > रमासु
संबोधनम्	सु	हे रमे !	रमा+सु > रमा + स् > रमे+स् > रमे !
	औ	हे रमे !	रमा+औ > रमा+शी > रमा+ई > रमे !
	जस्	हे रमाः !	रमा+जस् > रमा+अस् > रमास् > रमाः !

एवमेवाकारान्तानां लता-बाला-विद्या-ललना-कन्या-निशा-भार्या-राधा-
सुमित्रा-तारा-कला-मलिना-कारिका-रक्ता-चञ्चला-सुशीलादिशब्दानां रूपाणि
जायन्ते ।

१२.२ सर्वाशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	सर्वा	सर्वा+सु > सर्वा + स् > सर्वा
	औ	सर्वे	सर्वा+औ > सर्वा+शी > सर्वा + ई > सर्वे
	जस्	सर्वाः	सर्वा+जस् > सर्वा+अस् > सर्वासु > सर्वाः

द्वितीया	अम्	सर्वाम्	सर्वा+अम् > सर्वाम्
	औट्	सर्वे	सर्वा+औट् > सर्वा + औ > सर्वा + शी > सर्वा + ई > सर्वे
	शस्	सर्वाः	सर्वा+शस् > सर्वा+ अस् > सर्वासु > सर्वारु > सर्वाः
तृतीया	टा	सर्वया	सर्वा+टा > सर्वा+आ > सर्वे + आ > सर्वया
	भ्याम्	सर्वाभ्याम्	सर्वा+भ्याम् > सर्वाभ्याम्
	भिस्	सर्वाभिः	सर्वा+भिस् > सर्वाभिर् > सर्वाभिः
चतुर्थी	डे	सर्वस्यै	सर्वा+डे > सर्वा+ ए > सर्वस्या+ ए > सर्वस्यै
	भ्याम्	सर्वाभ्याम्	सर्वा+भ्याम् > सर्वाभ्याम्
	भ्यस्	सर्वाभ्यः	सर्वा+भ्यस् > सर्वाभ्यर् > सर्वाभ्यः
पञ्चमी	डसि	सर्वस्याः	सर्वा+डसि > सर्वा+डस् > सर्वा+अस् > सर्वस्या +अस् > सर्वस्यास् > सर्वस्यार् > सर्वस्याः
	भ्याम्	सर्वाभ्याम्	सर्वा+भ्याम् > सर्वाभ्याम्
	भ्यस्	सर्वाभ्यः	सर्वा+भ्यस् > सर्वाभ्यर् > सर्वाभ्यः
षष्ठी	डस्	सर्वस्याः	सर्वा+डस् > सर्वा+अस् > सर्वस्या + अस् > सर्वस्यास् > सर्वस्यार् > सर्वस्याः
	ओस्	सर्वयोः	सर्वा+ओस् > सर्वे+ ओस् > सर्वयोस् > सर्वयोरु > सर्वयोः
	आम्	सर्वासाम्	सर्वा+आम् > सर्वासु + आम् > सर्वासाम्
सप्तमी	डि	सर्वस्याम्	सर्वा+डि > सर्वा + इ > सर्वा+ आम् > सर्वस्या+आम् > सर्वस्याम्
	ओस्	सर्वयोः	सर्वा+ओस् > सर्वे+ ओस् > सर्वयोस् > सर्वयोरु > सर्वयोः
	सुप्	सर्वासु	सर्वा+सुप् > सर्वा+सु > सर्वासु

एवमेवाकारान्तानां विश्वादिशब्दानां रूपाणि जायन्ते । द्विशब्दः स्त्रियां 'द्वा' इति रूपेण परिणमते । तस्य रूपाणि केवलं द्विवचन एवं निष्पद्यन्ते, तानि च सर्वाशब्दस्येव भवन्ति ।

१२.३ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. रमाशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि निर्दिशत ।
२. लता-बाला-विद्याशब्दानां प्रथमा-पञ्चमी-सप्तमीविभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
३. रमाशब्दात् सर्वाशब्दस्य कति रूपाणि भिन्नानि सन्ति ? कानि च तांनि दर्शयत ।
४. ललना-कन्या-निशाशब्दानां द्वितीया-तृतीया-चतुर्थीविभक्तौ रूपाणि समुल्लिखत ।
५. भार्या-राधा-सुमित्राशब्दानां षष्ठीविभक्तौ रूपाणि प्रदर्शयत ।
६. द्विशब्दस्य स्त्रियां सर्वासु विभक्तिषु रूपाण्युल्लिखत ।

१२.४ रूपसिद्धिप्रकारं दर्शयत ।

रमा । रमे । रमाः । रमया । रमायै । रमायाः । रमयोः । रमाणाम् । रमायाः ।
 सर्वस्यै । सर्वस्याः । सर्वासाम् । सर्वस्याम् । लते । लताम् । लतया । लतः ।
 बालायाः । बालायाम् । ललनाः । कन्यानाम् । कन्यया । निशायै । कलायाः ।
 ताराभिः । मलिनायाः । सुशीलायाम् ।

१२.५ निष्पन्नरूपाणि निर्दिशत ।

लता+ सु । लता + जस् । ललना + शस् । उमा + औट् । जिह्वा + ट् ।
 रसना + डे । कारिका + डसि । रक्ता + डस् । सर्वा + औ । सर्वा + टा । स
 + डे । सर्वा + डसि । सर्वा + डस् । सर्वा + आम् । सर्वा + डि । द्वि + अ
 द्वि + भ्याम् । द्वि + ओस् ।

१२.६ प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तींश्च निर्दिशत ।

रमा । रमाम् । रमया । सुमित्रायै । ललनायाः । अपर्णाम् । उमायाः ।
 द्वाभ्याम् । द्वयोः । सर्वस्याम् । अपरस्याम् । पूर्वस्याम् । उत्तरस्याः । कतरः ।
 कतमस्यै ।

त्रयोदशः पाठः

स्त्रियाम्-इकारान्तादिशब्दरूपावली

स्त्रीलिङ्गे प्रयुक्तानां ह्रस्वेकारान्तशब्दानां रूपाणि पुंलिङ्गे प्रयुक्तस्य हरिशब्दस्येव निष्पद्यन्ते । केवलं द्वितीयाबहुवचने सस्य नत्वं न भवति, तृतीयाविभक्तौ नादेशो न जायते । चतुर्थी-पञ्चमी-षष्ठी-सप्तमीविभक्तीनामेकवचने विकल्पेन भिन्नान्यपि रूपाणि भवन्ति ।

१३.१ मतिशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	मतिः	मति+सु > मति+स् > मतिर् > मतिः
	औ	मती	मति+औ > मती
	जस्	मतयः	मति+जस् > मति+अस् > मते + अस् > मतयस् > मतयर् > मतयः
द्वितीया	अम्	मतिम्	मति+अम् > मतिम्
	औट्	मती	मति+ औट् > मति + औ > मती
	शस्	मतीः	मति+शस् > मति+अस् > मतीस् > मतीर् > मतीः
तृतीया	टा	मत्या	मति + टा > मति + आ > मत्या
	भ्याम्	मतिभ्याम्	मति+भ्याम् > मतिभ्याम्
	भिस्	मतिभिः	मति+भिस् > मतिभिर् > मतिभिः
चतुर्थी	ङे	मत्यै	मति+ङे > मति+ए > मति+आ+ए > मति+ऐ > मत्यै
		मतये	मति+ङे > मति + ए > मते + ए > मतये
	भ्याम्	मतिभ्याम्	मति+भ्याम् > मतिभ्याम्
	भ्यस्	मतिभ्यः	मति+भ्यस् > मतिभ्यर् > मतिभ्यः

पञ्चमी	डसि	मत्याः	मति+डसि > मति+डस् > मति+अस् > मति+आ+अस् > मति + आस् > मत्यास् > मत्याः
		मतेः	मति+डसि > मति+ डस् > मति + अस् > मते+अस् > मतेस् > मतेर् > मतेः
	भ्याम्	मतिभ्याम्	मति+भ्याम् > मतिभ्याम्
	भ्यस्	मतिभ्यः	मति+भ्यस् > मतिभ्यर् > मतिभ्यः
षष्ठी	डस्	मत्याः	मति+डस् > मति+अस् > मति+आ+अस् > मति + आस् > मत्यास् > मत्यार् > मत्याः
		मतेः	मति+डस् > मति+अस् > मते+अस् > मतेर् > मतेः
	ओस्	मत्योः	मति+ओस् > मत्योस् > मत्योर् > मत्योः
	आम्	मतीनाम्	मति+आम् > मति+नाम् > मतीनाम्
सप्तमी	डि	मत्याम्	मति+डि > मति + इ > मति+आम् > मति+आ+आम् > मति+आम् > मत्याम्
		मतौ	मति+डि > मति + इ > मत+औ > मतौ
	ओस्	मत्योः	मति+ओस् > मत्योस् > मत्योर् > मत्योः
	सुप्	मतिषु	मति+सुप् > मति+सु > मतिषु
संबोधनम्	सु	हे मते!	मति+सु > मति+स् > मते+स् > मते !
	औ	हे मती!	मति+औ > मती!
	जस्	हे मतयः!	मति+जस् > मति+अस् > मते+अस् > मतयर् > मतयः !

एवमेव स्त्रीलिङ्गानां ह्रस्वेकारान्तानां बुद्धि-भक्ति-गति-शक्ति-स्मृति-शान्ति-नीति-गीति-जाति-पङ्क्यादिशब्दानां रूपाणि निष्पद्यन्ते । क्तिन्प्रत्ययशब्दानां रूपाणि मतिशब्दस्येव भवन्ति ।

१३.२ ईकारान्तनदीशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	नदी	नदी+सु > नदी+स् > नदी
	औ	नद्यौ	नदी+औ > नद्यौ
	जस्	नद्यः	नदी+जस् > नदी+अस् > नद्यस् > नद्यर् > नद्यः
द्वितीया	अम्	नदीम्	नदी+अम् > नदीम्
	औट्	नद्यौ	नदी+ औट् > नदी + औ > नद्यौ
	शस्	नदीः	नदी+शस् > नदी+अस् > नदीस् > नदीर् > नदीः
तृतीया	टा	नद्या	नदी+टा > नदी+आ > नद्या
	भ्याम्	नदीभ्याम्	नदी+भ्याम् > नदीभ्याम्
	भिस्	नदीभिः	नदी+भिस् > नदीभिर् > नदीभिः
चतुर्थी	डे	नद्यै	नदी+डे > नदी+ए > नदी+आ+ए > नदी+ऐ > नद्यै
	भ्याम्	नदीभ्याम्	नदी+भ्याम् > नदीभ्याम्
	भ्यस्	नदीभ्यः	नदी+भ्यस् > नदीभ्यर् > नदीभ्यः
पञ्चमी	ङसि	नद्याः	नदी+ङसि > नदी + ङस् > नदी + अस् > नदी+आ+अस् > नदी+आस् > नद्यार् > नद्याः
	भ्याम्	नदीभ्याम्	नदी+भ्याम् > नदीभ्याम्
	भ्यस्	नदीभ्यः	नदी+भ्यस् > नदीभ्यर् > नदीभ्यः
षष्ठी	ङस्	नद्याः	नदी+ङस् > नदी + अस् > नदी+आ+अस् > नदी+आस् > नद्यार् > नद्याः
	ओस्	नद्योः	नदी+ओस् > नद्योस् > नद्योर् > नद्योः
	आम्	नदीनाम्	नदी+आम् > नदी+नाम् > नदीनाम्

सप्तमी	ङि	नद्याम्	नदी+ङि > नदी +इ > नदी+आम् > नदी+आ+आम् > नदी+आम् > नद्याम्
	ओस्	नद्योः	नदी+ओस् > नद्योस् > नद्योर् > नद्योः
	सुप्	नदीषु	नदी+सुप् > नदी+सु > नदीषु
संबोधनम्	सु	हे नदि !	नदी+सु > नदी+स् > नदि + स् > नदि !
	औ	हे नद्यौ !	नदी+औ > नद्यौ !
	जस्	हे नद्यः !	नदी+जस् > नदी+अस् > नद्यस् > नद्यर् > नद्यः

एवमेव पृथ्वी-पार्वती-गौरी-देवी-कौमुदी-जानकी-देवकी-गायत्र्यादिशब्द दीर्घकारान्तानां रूपाणि निष्पद्यन्ते । लक्ष्मीशब्दस्य प्रथमाया एकवचने सस्यस्त्विसर्गो भवति । अन्यानि सर्वाणि रूपाणि नदीशब्दस्येव जायन्ते ।

१३.३ स्त्रीशब्दस्य रूपाणि

दीर्घकारान्तस्य स्त्रीशब्दस्य रूपाणि नदीशब्दापेक्षया पृथक् प्रक्रियया निष्पद्यन्ते । विशेषेणाजादौ विभक्तौ, ईकारस्थाने इयडादेशो भवति । तानि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	स्त्री	स्त्री+सु > स्त्री+स् > स्त्री
	औ	स्त्रियौ	स्त्री+औ > स्त्रिय्+औ > स्त्रियौ
	जस्	स्त्रियः	स्त्री+जस् > स्त्री+अस् > स्त्रिय्+अस् > स्त्रियर् > स्त्रियः
द्वितीया	अम्	स्त्रियम्	स्त्री+अम् > स्त्रिय्+अम् > स्त्रियम्
		स्त्रीम्	स्त्री + अम् > स्त्रीम्
	औट्	स्त्रियौ	स्त्री+औट् > स्त्री+औ > स्त्रिय्+औ > स्त्रियौ
	शस्	स्त्रियः	स्त्री+शस् > स्त्री + अस् > स्त्रिय्+अस् > स्त्रियर् > स्त्रियः
		स्त्रीः	स्त्री+शस् > स्त्री+अस् > स्त्रीस् > स्त्रीर् > स्त्रीः

तृतीया	टा	स्त्रिया	स्त्री+टा > स्त्री+आ > स्त्रिय्+आ > स्त्रिया
	भ्याम्	स्त्रीभ्याम्	स्त्री+भ्याम् > स्त्रीभ्याम्
	भिस्	स्त्रीभिः	स्त्री+भिस् > स्त्रीभिर् > स्त्रीभिः
चतुर्थी	डे	स्त्रियै	स्त्री+डे > स्त्री + ए > स्त्री+आ+ए > स्त्रिय्+ऐ > स्त्रियै
	भ्याम्	स्त्रीभ्याम्	स्त्री+भ्याम् > स्त्रीभ्याम्
	भ्यस्	स्त्रीभ्यः	स्त्री+भ्यस् > स्त्रीभ्यर् > स्त्रीभ्यः
पञ्चमी	डसि	स्त्रियाः	स्त्री+डसि > स्त्री+डस् > स्त्री+अस् > स्त्री+आ+अस् > स्त्रिय्+आस् > स्त्रियास् > स्त्रियार् > स्त्रियाः
	भ्याम्	स्त्रीभ्याम्	स्त्री+भ्याम् > स्त्रीभ्याम्
	भ्यस्	स्त्रीभ्यः	स्त्री+भ्यस् > स्त्रीभ्यर् > स्त्रीभ्यः
षष्ठी	डस्	स्त्रियाः	स्त्री+डस् > स्त्री+अस् > स्त्री+आ+अस् > स्त्रिय्+आस् > स्त्रियास् > स्त्रियार् > स्त्रियाः
	ओस्	स्त्रियोः	स्त्री+ओस् > स्त्रिय्+ओस् > स्त्रियोस् > स्त्रियोर् > स्त्रियोः
	आम्	स्त्रीणाम्	स्त्री+आम् > स्त्री+नाम् > स्त्रीणाम्
सप्तमी	डि	स्त्रियाम्	स्त्री+डि > स्त्री+इ > स्त्री+आम् > स्त्रिय् +आम् > स्त्रियाम्
	ओस्	स्त्रियोः	स्त्री+ओस् > स्त्रिय्+ओस् > स्त्रियोस् > स्त्रियोर् > स्त्रियोः
	सुप्	स्त्रीषु	स्त्री+सुप् > स्त्री+सु > स्त्रीषु
संबोधनम्	सु	हे स्त्रि !	स्त्री+सु > स्त्रि+स् > स्त्रि !
	औ	हे स्त्रियौ !	स्त्री+औ > स्त्रिय्+औ > स्त्रियौ !
	जस्	हे स्त्रियः !	स्त्री+जस् > स्त्रिय्+अस् > स्त्रियस् > स्त्रियर् > स्त्रियः !

१३.४ धेनुशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	धेनुः	धेनु+सु > धेनु+स् > धेनु+रु > धेनु+र > धेनुः
	औ	धेनू	धेनु + औ > धेनू
	जस्	धेनवः	धेनु+ जस् > धेनु+अस् > धेनो + अस् > धेनवः > धेनवर् > धेनवः
द्वितीया	अम्	धेनुम्	धेनु + अम् > धेनुम्
	औट्	धेनू	धेनु + औट्, धेनु + औ, धेनू
	शस्	धेनूः	धेनु+शस् > धेनु+अस् > धेनूस् > धेनूर > धेनूः
तृतीया	टा	धेन्वा	धेनु + टा > धेनु + आ > धेन्वा
	भ्याम्	धेनुभ्याम्	धेनु + भ्याम् > धेनुभ्याम्
	भिस्	धेनुभिः	धेनु + भिस् > धेनुभिस् > धेनुभिर् > धेनुभिः
चतुर्थी	ङे	धेन्वै	धेनु+ङे > धेनु+ए > धेनु आ+ए > धेनु+ऐ > धेनुः
		धेनवे	धेनु + ङे > धेनु + ए > धेनो + ए > धेनवे
	भ्याम्	धेनुभ्याम्	धेनु + भ्याम् > धेनुभ्याम्
	भ्यस्	धेनुभ्यः	धेनु + भ्यस् > धेनुभ्यस् > धेनुभ्यर् > धेनुभ्यः
पञ्चमी	ङसि	धेन्वाः	धेनु+ङसि > धेनु+ङस् > धेनु+अस् > धेनु+ +अस् > धेनु+आस् > धेन्वास् > धेन्वार > धेनवः
		धेनोः	धेनु+ङसि > धेनु + ङस् > धेनु + अस् धेनो + अस् > धेनोस् > धेनोर् > धेनोः
	भ्याम्	धेनुभ्याम्	धेनु+भ्याम् > धेनुभ्याम्
	भ्यस्	धेनुभ्यः	धेनु+भ्यस् > धेनुभ्यस् > धेनुभ्यर् > धेनुभ्यः
षष्ठी	ङस्	धेन्वाः	धेनु+ङस् > धेनु +अस् > धेनु + आ अस् धेनु + आस् > धेन्वास् > धेन्वार > धेन्वाः
		धेनोः	धेनु+ङस् > धेनु+अस् > धेनो + अस् > धेनो > धेनोर् > धेनोः
	ओस्	धेन्वोः	धेनु + ओस् > धेन्वोस् > धेन्वोर् > धेन्वोः
	आम्	धेनूनाम्	धेनु+आम् > धेनु + नाम् > धेनूनाम्

सप्तमी	डि	धेन्वाम्	धेनु + डि > धेनु + इ > धेनु + आम् > धेनु + आ आम् > धेनु + आम् > धेन्वाम्
		धेनौ	धेनु + डि > धेनु + इ > धेनु + औ > धेनौ
	ओस्	धेन्वोः	धेनु + ओस् > धेन्वोस् > धेन्वोर् > धेन्वोः
	सुप्	धेनुषु	धेनु + सुप् > धेनु + सु > धेनुषु
सम्बोधनम्	सु	हे धेनो !	धेनु + सु > धेनु + स् > धेनो + स् > धेनो !
	ओ	धेनू !	धेनु + औ > धेनू !
	जस्	धेनवः	धेनु + जस् > धेनु + अस् > धेनो + अस् > धेनवस् > धेनवर् > धेनवः !

१३.५ वधूशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	वधूः	वधू+सु > वधू+स् > वधू+रु > वधू+र् > वधूः
	औ	वध्वौ	वधू + औ > वध्वौ
	जस्	वध्वः	वधू + जस् > वधू + अस् > वध्वस् > वध्वर् > वध्वः
द्वितीया	अम्	वधूम्	वधू + अम् > वधूम्
	औट्	वध्वौ	वधू + औट् > वधू + औ > वध्वौ
	शस्	वधूः	वधू + शस् > वधू + अस् > वधूस् > वधूर् > वधूः
तृतीया	टा	वध्वा	वधू + टा > वधू + आ > वध्वा
	भ्याम्	वधूभ्याम्	वधू+भ्याम् > वधूभ्याम्
	भिस्	वधूभिः	वधू+भिस् > वधूभिर् > वधूभिः
चतुर्थी	डे	वध्वै	वधू+डे > वधू + ए > वधू आट् + ए > वधू + ऐ > वध्वै
	भ्याम्	वधूभ्याम्	वधू + भ्याम् > वधूभ्याम्
	भ्यस्	वधूभ्यः	वधू + भ्यस् > वधूभ्यर् > वधूभ्यः

पञ्चमी	डसि	वध्वाः	वधू+डसि > वधू + डस् > वधू + अस् > वधू + आ+ अस् > वधू + आस् > वध्वास् > वध्वार् > वध्वाः
	भ्याम्	वधूभ्याम्	वधू+भ्याम् > वधूभ्याम्
	भ्यस्	वधूभ्यः	वधू+भ्यस् > वधूभ्यर् > वधूभ्यः
षष्ठी	डस्	वध्वाः	वधू + डस् > वधू + अस् > वधू + आ+ अस् > वधू + आस् > वध्वास् > वध्वार् > वध्वाः
	ओस्	वध्वोः	वधू+ओस् > वध्वोस् > वध्वोर् > वध्वोः
	आम्	वधूनाम्	वधू + आम् > वधू + नाम् > वधूनाम्
सप्तमी	डि	वध्वाम्	वधू+डि > वधू + इ > वधू + आम् > वधू + आ आम् > वधू + आम् > वध्वाम्
	ओस्	वध्वोः	वधू + ओस् > वध्वोस् > वध्वोर् > वध्वोः
	सुप्	वधूषु	वधू + सुप् > वधु + सु > वधुषु
सम्बोधनम्	सु	वधु!	वधू + सु > वधु + स् > वधु !
	औ	वध्वौ!	वधू + औ > वध्वौ
	जस्	वध्वः!	वधू + जस् > वधू + अस् > वध्वस् > वध्वर् > वध्वः !

१३.६ भूशब्दस्य रूपाणि

भूशब्दस्याजादौ प्रत्यये उवडादेशो जायते । यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	भूः	भू+सु > भू+सु > भू+स् > भू+रु > भू+र् > भूः
	औ	भुवौ	भू+औ > भुव्+औ > भुवौ
	जस्	भुवः	भू+जस् > भू+अस् > भुव्+अस् > भुवर् > भुवः
द्वितीया	अम्	भुवम्	भू+अम् > भुव्+अम् > भुवम्
	औट्	भुवौ	भू+औट् > भू+औ > भुव्+औ > भुवौ
	शस्	भुवः	भू+शस् > भू+अस् > भुव्+अस् > भुवस् > भुवर् > भुवः

तृतीया	टा	भुवा	भू+टा > भू+आ > भुव्+आ > भुवा
	भ्याम्	भूभ्याम्	भू+भ्याम् > भूभ्याम्
	भिस्	भूभिः	भू+भिस् > भूभिर् > भूभिः
चतुर्थी	डे	भुवे	भू+डे > भू+ए > भुव् + ए > भुवे
	भ्याम्	भूभ्याम्	भू+भ्याम् > भूभ्याम्
	भ्यस्	भूभ्यः	भू+भ्यस् > भूभ्यर् > भूभ्यः
पञ्चमी	डसि	भुवः	भू+डसि > भू+ डस् > भू+अस् > भुव्+अस् > भुवर् > भुवः
	भ्याम्	भूभ्याम्	भू+भ्याम् > भूभ्याम्
	भ्यस्	भूभ्यः	भू+भ्यस् > भूभ्यर् > भूभ्यः
षष्ठी	डस्	भुवः	भू+डस् > भू+अस् > भुव्+अस् > भुवर् > भुवः
	ओस्	भुवोः	भू+ओस् > भुव्+ओस् > भुवोर् > भुवोः
	आम्	भुवाम्	भू+आम् > भुव्+आम् > भुवाम्
सप्तमी	डि	भूवि	भू+डि > भू+इ > भुव्+इ > भुवि
	ओस्	भुवोः	भू+ओस् > भुव्+ओस् > भुवोर् > भुवोः
	सुप्	भूषु	भू+सुप् > भू+सु > भूषु
संबोधनम्	सु	हे भूः !	भू+सुप् > भू+सु > भू+स् > भूर > भूः !
	औ	हे भवौ !	भू+औ > भुव्+औ > भुवौ !
	जस्	हे भुवः !	भू+जस् > भू+अस् > भुव्+अस् > भुवर् > भुवः !

१३.७ ऋकारान्तमातृशब्दस्य रूपाणि-

मातृशब्दस्य रूपाणि पितृशब्दस्य रूपाणीव निष्पद्यन्ते, केवलं द्वितीयाया बहुवचने शसि सस्य नत्वाभावो जायते । तानि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	माता	मातृ+सु > मातृ + स् > मातनृ+स् > मातानृ+स् > मातानृ > माता
	औ	मातरौ	मातृ+औ > मातरृ+औ > मातरौ
	जस्	मातरः	मातृ+जस् > मातृ+अस् > मातरृ+अस् > मातरस् > मातरर् > मातरः

द्वितीया	अम्	मातरम्	मातृ+अम् > मातर+अम् > मातरम्
	औट्	मातरौ	मातृ + औट् > मातृ + औ > मातर + औ > मातरौ
	शस्	मातृः	मातृ+शस् > मातृ+अस् > मातृस् > मातृस् > मातृः
तृतीया	टा	मात्रा	मातृ+टा > मातृ+आ > मात्रा
	भ्याम्	मातृभ्याम्	मातृ+भ्याम् > मातृभ्याम्
	भिस्	मातृभिः	मातृ+भिस् > मातृभिर् > मातृभिः
चतुर्थी	डे	मात्रे	मातृ+डे > मातृ+ए > मात्रे
	भ्याम्	मातृभ्याम्	मातृ+भ्याम् > मातृभ्याम्
	भ्यस्	मातृभ्यः	मातृ+भ्यस् > मातृभ्यर् > मातृभ्यः
पञ्चमी	ङसि	मातुः	मातृ+ङसि > मातृ + ङस् > मातृ+अस् > मातुर्स् > मातुर् > मातुः
	भ्याम्	मातृभ्याम्	मातृ+भ्याम् > मातृभ्याम्
	भ्यस्	मातृभ्यः	मातृ+भ्यस् > मातृभ्यर् > मातृभ्यः
षष्ठी	ङस्	मातुः	मातृ+ङस् > मातृ+अस् > मातुर्स् > मातुर् > मातुः
	ओस्	मात्रोः	मातृ+ओस् > मात्रोस् > मात्रोर् > मात्रोः
	आम्	मातृणाम्	मातृ+आम् > मातृ+नाम् > मातृनाम् > मातृणाम्
सप्तमी	ङि	मातरि	मातृ+ङि > मातृ+ इ > मातर+इ > मातरि
	ओस्	मात्रोः	मातृ+ओस् > मात्रोस् > मात्रोर् > मात्रोः
	सुप्	मातृषु	मातृ+सुप् > मातृ+सु > मातृषु
संबोधनम्	सु	हे मातः !	मातृ+सु > मातृ+स् > मातर+स् > मातरस् > मातः !
	औ	हे मातरौ !	मातृ+औ > मातर+औ > मातरौ !
	जस्	हे मातरः !	मातृ+जस् > मातृ+अस् > मातर+अस् > मातरस् > मातरर् > मातरः !

एवमेव तत्तुल्यशब्दानां रूपाणि निष्पद्यन्ते । स्वसुशब्दस्य द्वितीयाया एकवचन-
द्विवचनयोराकारयुतानि रूपाणि जायन्ते । यथा- स्वसारौ, स्वसारः, स्वसारम्,
स्वसारौ । तेभ्योऽतिरिक्तानि रूपाणि मातृशब्दस्येव भवन्ति ।

१३.८ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. मतिशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
२. नदीशब्दस्य कति रूपाणि भवन्ति ? कानि च तानीत्युल्लिखत ।
३. पृथ्वी-पार्वती-गौरीशब्दानां प्रथमा-तृतीया-पञ्चमीविभक्तिषु रूपाणि निर्दिशत ।
४. देवी-कौमुदी-जानकी-देवकी-गायत्रीशब्दानां द्वितीया-चतुर्थी-षष्ठी-
सप्तमीविभक्तीनां रूपाणि प्रदर्शयत ।
५. स्त्रीशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि समुल्लिखत ।
६. मातृशब्दस्य कति रूपाणि, कानि च तानि ? तालिकया निर्दिशत ।
७. धेनु-वधू-भू-शब्दानां सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।

१३.९ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

मतिः । मत्यै । मत्याः । मत्याम् । जातौ । नीतेः । स्मृतौ । बुद्ध्यः ।
सिद्धीः । भक्तये । शक्त्याम् । रूचीनाम् । पङ्क्तिषु । नद्या । नद्यै । गौर्याः ।
कौमुद्याम् । लक्ष्मीः । स्त्रियौ । स्त्रियै । स्त्रियाः । भूः । भुवि । स्त्रीषु । धेन्वा ।
धेन्वै । वध्वाः । मातुः । मातरि ।

१३.१० प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तीश्च निर्दिशत ।

मतयः । मतये । मत्याः । नद्याम् । नदीः । धेन्वाः । वध्वा । स्त्रियाम् ।
कौमुदीनाम् । स्त्रियम् । देवक्यै । धेन्वै । वध्वाः । भुवः । मात्रे । स्वसारौ ।
दुहितुः ।

१३.११ सिद्धरूपाणि लिखत ।

मति+सु । गति + औ । नीति + जस् । स्मृति + अम् । रुचि + औट् । बुद्धि
+ शस् । भक्ति + टा । सिद्धि + डे । पङ्क्ति + डसि । नदी + डस् । लक्ष्मी +
ओस् । स्त्री + आम् । जानकी + डि । धेनु + सुप् । वधू + टा । मातृ + डे । दुहितृ
+ डसि । स्वसृ + आम् । भू + डसि । वधू + डे । वधू + डस् । वधू + डि ।

चतुर्दशः पाठः

नपुंसकलिङ्गिशब्दरूपावली

नपुंसकलिङ्गिशब्दानां रूपाणि तृतीया-चतुर्थी-पञ्चमी-षष्ठी-सप्तमीविभक्ति-
प्रायेण पुंलिङ्गशब्दानामिव भवन्ति । प्रथमा-द्वितीययोरेव विभक्त्योस्तेषां फि
रूपाणि जायन्ते।

१४.१ फलशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	फलम्	फल+सु > फल+स् > फल+अम् > फलम्
	औ	फले	फल+औ > फल+शी > फल+ई > फले
	जस्	फलानि	फल+जस् > फल + अस् > फल+शि > फल + इ > फलन् +इ > फलानि
द्वितीया	अम्	फलम्	फल+अम् > फलम्
	औट्	फले	फल+औट् > फल + औ > फल+शी > फल > फले
	शस्	फलानि	फल+शस् > फल + अस् > फल+शि > फल + इ > फलन् +इ > फलानि
तृतीया	टा	फलेन	फल+टा > फल + आ > फल+इन > फलेन
	भ्याम्	फलाभ्याम्	फल+भ्याम् > फलाभ्याम्
	भिस्	फलैः	फल+भिस् > फल+ऐस् > फलैस् > फलैः
चतुर्थी	डे	फलाय	फल+डे > फल + ए, फल+य > फलाय
	भ्याम्	फलाभ्याम्	फल+भ्याम् > फलाभ्याम्
	भ्यस्	फलेभ्यः	फल+भ्यस् > फलेभ्यस् > फलेभ्यर् > फलेभ्यः

पञ्चमी	डसि	फलात्/द्	फल+डसि > फल + डस् > फल+अस् > फल+आत् > फलाद्, फलात्/द्
	भ्याम्	फलाभ्याम्	फल+भ्याम् > फलाभ्याम्
	भ्यस्	फलेभ्यः	फल+भ्यस् > फलेभ्यस् > फलेभ्यर् > फलेभ्यः
षष्ठी	डस्	फलस्य	फल+डस् > फल + अस् > फलस्य
	ओस्	फलयोः	फल+ओस् > फले+ओस् > फलयोस् > फलयोर् > फलयोः
	आम्	फलानाम्	फल+आम् > फल+नाम् > फलानाम्
सप्तमी	डि	फले	फल+डि > फल+इ > फले
	ओस्	फलयोः	फल+ओस् > फले+ओस् > फलयोस् > फलयोर् > फलयोः
	सुप्	फलेषु	फल+सुप् > फल+सु > फले+सु > फलेषु
संबोधनम्	सु	हे फल!	फल+सु > फल+अम् > फलम् > फल !
	औ	हे फले!	फल+औ > फल+शी > फल+ई > फले!
	जस्	हे फलानि!	फल+जस् > फल + अस् > फल+शि > फल + इ > फलन् + इ > फलान्+इ > फलानि !

एवमेव ज्ञान-वन-आस्य-मुख-कुसुम-कमल-वर्ण-पत्र-बीज-जल-पुस्तक-नक्षत्र-तृण-शरीरादिशब्दानामकारान्तानां रूपाणि निष्पद्यन्ते । सर्वविश्वोभय-कतरकतमादिशब्दानाञ्च रूपाणि तृतीयादिषु सर्वशब्दस्येव जायन्ते ।

१४.२ दधिशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	दधि	दधि+सु > दधि + स् > दधि
	औ	दधिनी	दधि + औ > दधि + शी > दधि + ई > दधिन् + ई > दधिनी
	जस्	दधीनि	दधि+जस् > दधि + अस् > दधि+शि > दधि + इ > दधिन् +इ > दधीन् +इ > दधीनि

द्वितीया	अम्	दधि	दधि+अम् > दधि
	औट्	दधिनी	दधि+ औट् > दधि + औ > दधि+ शी > द + ई > दधिन् +ई > दधिनी
	शस्	दधीनि	दधि+शस् > दधि + अस् > दधि+शि > द + इ > दधिन् +इ > दधीनि
तृतीया	टा	दध्ना	दधि+टा > दधि+आ > दधन् + आ > दध
	भ्याम्	दधिभ्याम्	दधि+भ्याम् > दधिभ्याम्
	भिस्र्	दधिभिः	दधि+भिस्र् > दधिभिर् > दधिभिः
चतुर्थी	डे	दध्ने	दधि+डे > दधि + ए > दधन्+ए > दध्ने
	भ्याम्	दधिभ्याम्	दधि+भ्याम् > दधिभ्याम्
	भ्यस्	दधिभ्यः	दधि+भ्यस् > दधिभ्यर् > दधिभ्यः
पञ्चमी	ङसि	दध्नः	दधि+ङसि > दधि + ङस् > दधि + अस् दधन्+अस् > दध्नस् > दध्नर् > दध्नः
	भ्याम्	दधिभ्याम्	दधि+भ्याम् > दधिभ्याम्
	भ्यस्	दधिभ्यः	दधि+भ्यस् > दधिभ्यर् > दधिभ्यः
षष्ठी	ङस्	दध्नः	दधि+ङस् > दधि + अस् > दधन् +अस् दध्नस् > दध्नर् > दध्नः
	ओस्	दध्नोः	दधि+ओस् > दधन् +ओस् > दध्नोस् > दध्ने > दध्नोः
	आम्	दध्नाम्	दधि+आम् > दधन्+आम् > दध्नाम्
सप्तमी	ङि	दध्नि	दधि+ङि > दधि + इ > दधन्+इ > दधि
		दधनि	दधि+ङि > दधि + इ > दधन्+इ > दधनि
	ओस्	दध्नोः	दधि+ओस् > दधन् +ओस् > दध्नोस् > दध्ने > दध्नोः
	सुप्	दधिषु	दधि+सुप् > दधि+सु > दधिषु

संबोधनम्	सु	हे दधि !	दधि+सु > दधि + स् > दधि !
		हे दधे !	दधि+सु > दधि+स् > दधि > दधे !
	औ	हे दधिनी !	दधि+औ > दधि+शी > दधि + ई > दधिन्+ई > दधिनी !
	जस्	हे दधीनि !	दधि+जस् > दधि + अस् > दधि+शि > दधि + इ > दधिन्+इ > दधीन्+इ > दधीनि !

एवमेव अस्थि-अक्षि-सक्थिशब्दानां रूपाणि जायन्ते ।

१४.३ उकारान्तसानुशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	सानु	सानु+सु > सानु +स् > सानु
	औ	सानुनी	सानु+औ > सानु+शी > सानु + इ > सानुन्+ई > सानुनी
	जस्	सानूनि	सानु+जस् > सानु + अस् > सानु+शि > सानु + इ > सानुन् + इ > सानून् + इ > सानूनि
द्वितीया	अम्	सानु	सानु+अम् > सानु
	औट्	सानुनी	सानु+औट् > सानु + औ > सानु+शी > सानु + ई > सानुन्+ई > सानुनी
	शस्	सानूनि	सानु+शस् > सानु + अस् > सानु+शि > सानु + इ > सानुन् + इ > सानून् + इ > सानूनि
तृतीया	टा	सानुना	सानु+टा > सानु + आ, सानुन्+आ > सानुना
	भ्याम्	सानुभ्याम्	सानु+भ्याम् > सानुभ्याम्
	भिस्	सानुभिः	सानु+भिस् > सानुभिर > सानुभिः
चतुर्थी	ङे	सानुने	सानु+ङे > सानु + ए > सानुन्+ए > सानुने
	भ्याम्	सानुभ्याम्	सानु+भ्याम् > सानुभ्याम्
	भ्यस्	सानुभ्यः	सानु+भ्यस् > सानुभ्यर् > सानुभ्यः

पञ्चमी	डसि	सानुनः	सानु+डसि > सानु + डस् > सानु + अस् सानुन्+अस् > सानुनर् > सानुनः
	भ्याम्	सानुभ्याम्	सानु+भ्याम् > सानुभ्याम्
	भ्यस्	सानुभ्यः	सानु+भ्यस् > सानुभ्यर् > सानुभ्यः
षष्ठी	डस्	सानुनः	सानु+डस् > सानु + अस् > सानुन्+अस् सानुनर् > सानुनः
	ओस्	सानुनोः	सानु+ओस् > सानुन्+ओस् > सानुनोस् सानुनोर् > सानुनोः
	आम्	सानूनाम्	सानु+आम् > सानु+नाम् > सानूनाम्
सप्तमी	डि	सानुनि	सानु+डि > सानु + इ > सानुन्+इ > सानुर्
	ओस्	सानुनोः	सानु+ओस् > सानुन्+ओस् > सानुनोस् सानुनोर् > सानुनोः
	सुप्	सानुषु	सानु+सुप् > सानु+सु > सानुषु
संवोधनम्	सु	हे सानु !	सानु+सु > सानु + स् > सानु !
		हे सानो !	सानु+सु > सानु + स् > सानु > सानो !
	औ	हे सानुनी !	सानु+औ > सानु+शी > सानु+ई > सानुर् > सानुनी !
	जस्	हे सानूनि !	सानु+जस् > सानु + अस् > सानु+शि > सानु + इ > सानुन्+इ > सानून+इ > सानूनि !

एवमेव मध्वादिशब्दानामपि रूपाणि भवन्तीति बोध्यम् ।

१४.४ निम्नप्रश्नयोरुत्तराणि लिखत ।

१. फल-दधि-सानुशब्दनां सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
२. अक्षिशब्दस्य द्वितीया - चतुर्थी - षष्ठीविभक्तिषु कीदृशानि रूपाणि भवन्तीत्युल्लिखत ।

१४.५ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

फलम् । ज्ञाने । वनानि । दधीनि । अस्थिनी । दध्ना । दधनि । दध्नाम् । मधु

पञ्चदशः पाठः

हलन्तपुल्लिङ्गिशब्दरूपावली - १

१५.१ हलन्तपुल्लिङ्गेषु वणिज्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	वणिक्/ग्	वणिज्+सु > वणिज् +स् > वणिज् > वणिग् > वणिक् / वणिग्
	औ	वणिजौ	वणिज् +औ > वणिजौ
	जस्	वणिजः	वणिज्+जस् > वणिज् + अस् > वणिजस् > वणिजर् > वणिजः
द्वितीया	अम्	वणिजम्	वणिज्+अम् > वणिजम्
	औट्	वणिजौ	वणिज् +औट् > वणिज् +औ > वणिजौ
	शस्	वणिजः	वणिज्+शस् > वणिज्+अस् > वणिजस् > वणिजर् > वणिजः
तृतीया	टा	वणिजा	वणिज्+टा > वणिज् +आ > वणिजा
	भ्याम्	वणिग्भ्याम्	वणिज्+भ्याम् > वणिग्भ्याम्
	भिस्	वणिग्भिः	वणिज्+भिस् > वणिग्भिस् > वणिग्भिर् > वणिग्भिः
चतुर्थी	डे	वणिजे	वणिज्+डे > वणिज्+ए > वणिजे
	भ्याम्	वणिग्भ्याम्	वणिज्+भ्याम् > वणिग्भ्याम्
	भ्यस्	वणिग्भ्यः	वणिज्+भ्यस् > वणिग्भ्यर् > वणिग्भ्यः

पञ्चमी	डसि	वणिजः	वणिज्+डसि > वणिज् + डस् > वणिज्+ड > वणिजस् > वणिजर् > वणिजः
	भ्याम्	वणिग्भ्याम्	वणिज्+भ्याम् > वणिग्भ्याम्
	भ्यस्	वणिग्भ्यः	वणिज्+भ्यस् > वणिग्भ्यस् > वणिग्भ्य वणिग्भ्यः
षष्ठी	डस्	वणिजः	वणिज्+डस् > वणिज्+अस् > वणिजस् वणिजर् > वणिजः
	ओस्	वणिजोः	वणिज्+ओस् > वणिजोस् > वणिजोर् > वणिजोः
	आम्	वणिजाम्	वणिज्+आम् > वणिजाम्
सप्तमी	डि	वणिजि	वणिज्+डि > वणिज्+इ > वणिजि
	ओस्	वणिजोः	वणिज्+ओस् > वणिजोस् > वणिजोर् > वणिजोः
	सुप्	वणिक्षु	वणिज्+सुप् > वणिज् + सु > वणिक्+सु वणिक्+षु > वणिक्षु
संबोधनम्	सु	हे वणिक्!	वणिज्+सु > वणिज्+स् > वणिग् > वणिक्
	औ	हे वणिजौ!	वणिज्+औ > वणिजौ !
	जस्	हे वणिजः!	वणिज्+जस् > वणिज्+अस् > वणिजर् वणिजः !

एवमेव हुतभुज्-भूभुज्-भिषजादिशब्दानां रूपाणि निष्पद्यन्ते ।

१५.२ भवत्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	भवान्	भवत्+सु > भवत् + स् > भवन्त्+स् भवान्त्+स् > भवान्त् > भवान्
	औ	भवन्तौ	भवत्+औ > भवन्त्+औ > भवन्तौ
	जस्	भवन्तः	भवत्+जस् > भवत्+अस् > भवन्त्+अस् भवन्तस् > भवन्तर् > भवन्तः

द्वितीया	अम्	भवन्तम्	भवत्+अम् > भवन्त् + अम् > भवन्तम्
	औट्	भवन्तौ	भवत्+औट् > भवत्+औ > भवन्त्+औ > भवन्तौ
	शस्	भवतः	भवत्+शस् > भवत्+अस् > भवतस् > भवतर् > भवतः
तृतीया	टा	भवता	भवत्+टा > भवत्+आ > भवता
	भ्याम्	भवद्भ्याम्	भवत्+भ्याम् > भवद्भ्याम्
	भिस्	भवद्भिः	भवत्+भिस् > भवद्भिस् > भवद्भिर् > भवद्भिः
चतुर्थी	ङे	भवते	भवत्+ङे > भवत्+ए > भवते
	भ्याम्	भवद्भ्याम्	भवत्+भ्याम् > भवद्भ्याम्
	भ्यस्	भवद्भ्यः	भवत्+भ्यस् > भवद्भ्यस् > भवद्भ्यर् > भवद्भ्यः
पञ्चमी	ङसि	भवतः	भवत्+ङसि > भवत् + ङस् > भवत्+अस् > भवतस् > भवतर् > भवतः
	भ्याम्	भवद्भ्याम्	भवत्+भ्याम् > भवद्भ्याम्
	भ्यस्	भवद्भ्यः	भवत्+भ्यस् > भवद्भ्यस् > भवद्भ्यर् > भवद्भ्यः
षष्ठी	ङस्	भवतः	भवत्+ङस् > भवत्+अस् > भवतस् > भवतर् > भवतः
	ओस्	भवतोः	भवत्+ओस् > भवतोस् > भवतोर् > भवतोः
	आम्	भवताम्	भवत्+आम् > भवताम्
सप्तमी	ङि	भवति	भवत्+ङि > भवत्+इ > भवति
	ओस्	भवतोः	भवत्+ओस् > भवतोस् > भवतोर् > भवतोः
	सुप्	भवत्सु	भवत्+सुप् > भवत्+सु > भवत्सु
संबोधनम्	सु	हे भवन्!	भवत्+सु > भवत् + स् > भवन्त्+स् > भवन्त् > हे भवन्!
	औ	हे भवन्तौ!	भवत्+औ > भवन्त् + औ > भवन्तौ!
	जस्	हे भवन्तः!	भवत्+जस् > भवत्+अस् > भवन्त्+अस् > भवन्तस् > भवन्तर् > भवन्तः !

एवमेव गच्छत् - पश्यत्-कुर्वत्-तिष्ठदादिशब्दानां रूपाणि संपद्यन्ते पाठ-
सुविभक्तौ तेषां पृथक् रूपाणि जायन्ते । यथा - गच्छन्, पश्यन्, कुर्वन्, तिष्ठन्
इत्यादि ।

१५.३ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. वणिज्शब्दस्य प्रथमा-तृतीया-पञ्चमीविभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
२. भवत्शब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि दर्शयत ।
३. वणिज्शब्दस्य द्वितीया-चतुर्थी-षष्ठी-सप्तमीविभक्तिषु कीदृशानि रूपा-
भवन्ति ? निर्दिशत ।
४. निम्नरूपाणां प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तीश्रोल्लिखत ।

भवान् । वणिजः । भवतः । भवति । भवते । भवताम् । वणिजाम् । वणिजि

१५.४ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

भवान् । भवन्तौ । भवन्तः । भवद्भ्याम् । भवतः । वणिक् । वणिजः
वणिग्भ्याम् । वणिग्भ्यः । वणिक्षु । हुतभुक् । हुतभुजः । भूभुजा । भिषजा
भिषजः । पश्यतः । गच्छता । कुर्वद्भ्याम् । तिष्ठति ।

१५.५ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

वणिज्+सु । वणिज्+शस् । वणिज्+भिस् । वणिज्+ङस् । वणिज्+औ
वणिज्+सुप् । भवत्+सु । भवत्+औ । भवत्+जस् । भवत्+शस् । भवत्+टा
भवत्+ङि । भवत्+ङस् । भूभुज्+टा । भूभुज्+भिस् । भूभुज्+ङे । भिषज्+सु
भिषज्+ औट् । भिषज्+ भ्याम् । भिषज्+ ङसि । गच्छत्+सु । कुर्वत्+औ
तिष्ठत्+ शस् । गच्छत्+टा । गच्छत्+ङस् । गच्छत्+ ङे । कुर्वत्+ भ्याम्
कुर्वत्+ भ्यस् । कुर्वत्+ सुप् ।

गोडशः पाठः

हलन्तपुल्लिङ्गिशब्दरूपावली - २

६.१ ब्रह्मन्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	ब्रह्मा	ब्रह्मन्+सु > ब्रह्मन् + स् > ब्रह्मान्+स् > ब्रह्मान् > ब्रह्मा
	औ	ब्रह्माणौ	ब्रह्मन्+औ > ब्रह्मान्+औ > ब्रह्माणौ
	जस्	ब्रह्माणः	ब्रह्मन्+जस् > ब्रह्मन् + अस् > ब्रह्मान्+अस् > ब्रह्माणस् > ब्रह्माणर् > ब्रह्माणः
द्वितीया	अम्	ब्रह्माणम्	ब्रह्मन्+अम् > ब्रह्मान्+अम् > ब्रह्माणम्
	औट्	ब्रह्माणौ	ब्रह्मन्+औट् > ब्रह्मन् + औ > ब्रह्मान् +औ > ब्रह्माणौ
	शस्	ब्रह्माणः	ब्रह्मन्+शस् > ब्रह्मन्+अस् > ब्रह्माणस् > ब्रह्माणर् > ब्रह्माणः
तृतीया	टा	ब्रह्मणा	ब्रह्मन्+टा > ब्रह्मन् + आ > ब्रह्मणा
	भ्याम्	ब्रह्मभ्याम्	ब्रह्मन्+भ्याम् > ब्रह्मभ्याम्
	भिस्	ब्रह्मभिः	ब्रह्मन्+भिस् > ब्रह्मभिस् > ब्रह्मभिर् > ब्रह्मभिः
चतुर्थी	डे	ब्रह्मणे	ब्रह्मन्+डे > ब्रह्मन्+ए > ब्रह्मणे
	भ्याम्	ब्रह्मभ्याम्	ब्रह्मन्+भ्याम् > ब्रह्मभ्याम्
	भ्यस्	ब्रह्मभ्यः	ब्रह्मन्+भ्यस् > ब्रह्मभ्यस् > ब्रह्मभ्यर् > ब्रह्मभ्यः
पञ्चमी	ङसि	ब्रह्मणः	ब्रह्मन्+ङसि > ब्रह्मन् + ङस् > ब्रह्मन्+अस् > ब्रह्मनस् > ब्रह्मणर् > ब्रह्मणः
	भ्याम्	ब्रह्मभ्याम्	ब्रह्मन्+भ्याम् > ब्रह्मभ्याम्
	भ्यस्	ब्रह्मभ्यः	ब्रह्मन्+भ्यस् > ब्रह्मभ्यस् > ब्रह्मभ्यर् > ब्रह्मभ्यः

षष्ठी	डस्	ब्रह्मणः	ब्रह्मन्+डस् > ब्रह्मन्+अस् > ब्रह्मन्स् > ब्रह्म > ब्रह्मणर् > ब्रह्मणः
	ओस्	ब्रह्मणोः	ब्रह्मन्+ओस् > ब्रह्मणोस् > ब्रह्मणोर् > ब्रह्म
	आम्	ब्रह्मणाम्	ब्रह्मन्+आम् > ब्रह्मनाम् > ब्रह्मणाम्
सप्तमी	ङि	ब्रह्मणि	ब्रह्मन्+ङि > ब्रह्मन्+इ > ब्रह्मणि
	ओस्	ब्रह्मणोः	ब्रह्मन्+ओस् > ब्रह्मणोस् > ब्रह्मणोर् > ब्रह्म
	सुप्	ब्रह्मसु	ब्रह्मन्+सुप् > ब्रह्म+सु > ब्रह्मसु
संबोधनम्	सु	हे ब्रह्मन् !	ब्रह्मन्+सु > ब्रह्मन्+स् > ब्रह्मन् !
	औ	हे ब्रह्मणौ !	ब्रह्मन्+औ > ब्रह्मान्+औ > ब्रह्मणौ !
	जस्	हे ब्रह्माणः	ब्रह्मन्+जस् > ब्रह्मन्+अस् > ब्रह्मान्+अस् ब्रह्माणस् > ब्रह्माणर् > ब्रह्माणः !

१६.२ राजन्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	राजा	राजन्+सु > राजन् + स् > राजान्+स् > राज > राजा
	औ	राजानौ	राजन्+औ > राजान्+औ > राजानौ
	जस्	राजानः	राजन्+जस् > राजन्+अस् > राजान्+अस् राजानर् > राजानः
द्वितीया	अम्	राजानम्	राजन्+अम् > राजान्+ अम् > राजानम्
	औट्	राजानौ	राजन्+औट् > राजन्+औ > राजान्+औ > राज
	शस्	राज्ञः	राजन्+शस् > राजन्+अस् > राजन्+अस् राज्ज् + अस् > राज्ञस् > राज्ञर् > राज्ञः
तृतीया	टा	राज्ञा	राजन्+टा > राजन्+आ > राज्ज्+आ > राज्ञा
	भ्याम्	राजभ्याम्	राजन्+भ्याम् > राजभ्याम्
	भिस्	राजभिः	राजन्+भिस् > राजभिस् > राजभिर > राज

चतुर्थी	डे	राज्ञे	राजन्+डे > राजन्+ए > राज्+ए > राज्ञे
	भ्याम्	राजभ्याम्	राजन्+भ्याम् > राजभ्याम्
	भ्यस्	राजभ्यः	राजन्+भ्यस् > राजभ्यस् > राजभ्यर् > राजभ्यः
पञ्चमी	ङसि	राज्ञः	राजन्+ङसि > राजन् + ङस् > राजन्+अस् > राज्+अस् > राज्ञस् > राज्ञर् > राज्ञः
	भ्याम्	राजभ्याम्	राजन्+भ्याम् > राजभ्याम्
	भ्यस्	राजभ्यः	राजन्+भ्यस् > राजभ्यस् > राजभ्यर् > राजभ्यः
षष्ठी	ङस्	राज्ञः	राजन्+ङस् > राजन् + अस् > राजन्+अस् > राज्+अस् > राज्ञस् > राज्ञर् > राज्ञः
	ओस्	राज्ञोः	राजन्+ओस् > राजन्+ओस् > राज्+ओस् > राज्ञोस् > राज्ञोर् > राज्ञोः
	आम्	राज्ञाम्	राजन्+आम् > राजन् + आम् > राज्+आम् > राज्ञाम्
सप्तमी	ङि	राज्ञि	राजन्+ङि > राजन् + इ > राजन्+इ > राज्+इ > राज्ञि
		राजनि	राजन्+ङि > राजन्+इ > राजनि
	ओस्	राज्ञोः	राजन्+ओस् > राजन् +ओस् > राज्+ओस् > राज्ञोस् > राज्ञोर् > राज्ञोः
	सुप्	राजसु	राजन्+सुप् > राजसु
संबोधनम्	सु	हे राजन्!	राजन्+सु > राजन्+स् > राजन्!
	औ	हे राजानौ!	राजन्+औ > राजान्+ औ > राजानौ!
	जस्	हे राजानः!	राजन्+जस् > राजान्+अस् > राजानर् > राजानः!

१६.३ युवन्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	युवा	युवन्+सु > युवन्+स् > युवान्+स् > युवान् > युवा
	औ	युवानौ	युवन्+औ > युवान्+औ > युवानौ
	जस्	युवानः	युवन्+जस् > युवन् + अस् > युवान्+अस् > युवानस् > युवानर् > युवानः

द्वितीया	अम्	युवानम्	युवन्+अम् > युवान्+अम् > युवानम्
	औट्	युवानौ	युवन्+औट् > युवन्+औ > युवान्+औ > युवानौ
	शस्	यूनः	युवन्+शस् > युवन् + अस् > युउन्+अस् यूनस् > यूनर् > यूनः
तृतीया	टा	यूना	युवन्+टा > युवन्+आ > युउन्+आ > यून+आ > यूना
	भ्याम्	युवभ्याम्	युवन्+भ्याम् > युव+भ्याम् > युवभ्याम्
	भिस्	युवभिः	युवन्+भिस् > युव+भिस् > युवभिर > युवभिः
चतुर्थी	डे	यूने	युवन्+डे > युवन्+ए > युउन्+ए > यून+ए > यूने
	भ्याम्	युवभ्याम्	युवन्+भ्याम् > युव+भ्याम् > युवभ्याम्
	भ्यस्	युवभ्यः	युवन्+भ्यस् > युव+भ्यस् > युवभ्यर् > युवभ्यः
पञ्चमी	डसि	यूनः	युवन्+डसि > युवन् + डस् > युवन् + अस् > युउन्+अस् > यूनस् > यूनर् > यूनः
	भ्याम्	युवभ्याम्	युवन्+भ्याम् > युव+भ्याम् > युवभ्याम्
	भ्यस्	युवभ्यः	युवन्+भ्यस् > युव+भ्यस् > युवभ्यर् > युवभ्यः
षष्ठी	डस्	यूनः	युवन्+डस् > युवन् + अस् > युउन्+अस् यूनस् > यूनर् > यूनः
	ओस्	यूनोः	युवन्+ओस् > युउन्+ओस् > यूनोस् > यूनो > यूनोः
	आम्	यूनाम्	युवन्+आम् > युउन्+आम् > यूनाम्
सप्तमी	डि	यूनि	युवन्+डि > युउन्+इ > यूनि
	ओस्	यूनोः	युवन्+ओस् > युउन्+ओस् > यूनोस् > यूनो > यूनोः
	सुप्	युवसु	युवन्+सुप् > युवन् + सु > युव+सु > युवसु
संबोधनम्	सु	हे युवन्!	युवन्+सु > युवन्+स् > युवन्!
	औ	हे युवानौ!	युवन्+औ > युवान्+ औ > युवानौ!
	जस्	हे युवानः!	युवन्+जस् > युवन् + अस् > युवान्+अस् युवानर् > युवानः!

६.४ पथिन्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	पन्था	पथिन्+सु > पथिन् आ+ स् > पथन् आ+स > पन्थ+आ+स् > पन्थास् > पन्थार् > पन्थाः
	औ	पन्थानौ	पथिन्+औ > पथन्+औ > पन्थन्+औ > पन्थान्+औ > पन्थानौ
	जस्	पन्थानः	पथिन्+जस् > पथिन् + अस् > पथन्+अस् > पन्थन्+अस् > पन्थान्+अस् > पन्थानः
द्वितीया	अम्	पन्थानम्	पथिन्+अम् > पथन्+अम् > पन्थन्+अम् > पन्थान्+अम् > पन्थानम्
	औट्	पन्थानौ	पथिन्+औट् > पथिन् + औ > पथन्+औ > पन्थन्+औ > पन्थान्+औ > पन्थानौ
	शस्	पथः	पथिन्+शस् > पथिन्+अस् > पथ्+अस् > पथस् > पथर् > पथः
तृतीया	टा	पथा	पथिन्+टा > पथिन्+आ > पथ्+आ > पथा
	भ्याम्	पथिभ्याम्	पथिन्+भ्याम् > पथिभ्याम्
	भिस्र	पथिभिः	पथिन्+भिस्र > पथि+भिस्र > पथिभिर् > पथिभिः
चतुर्थी	डे	पथे	पथिन्+डे > पथिन्+ए > पथ्+ए > पथे
	भ्याम्	पथिभ्याम्	पथिन्+भ्याम् > पथिभ्याम्
	भ्यस्	पथिभ्यः	पथिन्+भ्यस् > पथि+भ्यस् > पथिभ्यर् > पथिभ्यः
पञ्चमी	ङसि	पथः	पथिन्+ङसि > पथिन् + ङस् > पथिन्+अस् > पथ्+अस् > पथर् > पथः
	भ्याम्	पथिभ्याम्	पथिन्+भ्याम् > पथिभ्याम्
	भ्यस्	पथिभ्यः	पथिन् + भ्यस् > पथि+भ्यस् > पथिभ्यर् > पथिभ्यः

षष्ठी	डस्	पथः	पथिन् + डस् > पथिन् + अस् > पथ + अस् > पथर् > पथः
	ओस्	पथोः	पथिन् + ओस् > पथ् + ओस् > पथोस् > पथोः
	आम्	पथाम्	पथिन् + आम् > पथ् + आम् > पथाम्
सप्तमी	डि	पथि	पथिन् + डि > पथिन् + इ > पथ् + इ > पथि
	ओस्	पथोः	पथिन् + ओस् > पथ् + ओस् > पथोर् > पथोः
	सुप्	पथिषु	पथिन् + सुप् > पथि + सु > पथिषु
संबोधनम्	सु	हे पन्थाः !	पथिन् + सु > पथि आ + स् > पथ आ + स् > पन्थ + आस् > पन्थास् > पन्थार् > पन्थाः !
	औ	हे पन्थानौ !	पथिन् + औ > पन्थन् + औ > पन्थान् + औ > पन्थानौ !
	जस्	हे पन्थानः !	पथिन् + जस् > पथन् + अस् > पन्थन् + अस् > पन्थान् + अस् > पन्थानर् > पन्थानः !

१६.५ दण्डिन्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	दण्डी	दण्डिन् + सु > दण्डिन् + स् > दण्डीन् + स् > दण्डी
	औ	दण्डिनौ	दण्डिन् + औ > दण्डिनौ
	जस्	दण्डिनः	दण्डिन् + जस् > दण्डिन् + अस् > दण्डिन् + अस् > दण्डिनर् > दण्डिनः
द्वितीया	अम्	दण्डिनम्	दण्डिन् + अम् > दण्डिनम्
	औट्	दण्डिनौ	दण्डिन् + औट् > दण्डिन् + औ > दण्डिनौ
	शस्	दण्डिनः	दण्डिन् + शस् > दण्डिन् + अस् > दण्डिन् + अस् > दण्डिनर् > दण्डिनः

तृतीया	टा	दण्डिना	दण्डिन्+टा > दण्डिन्+आ > दण्डिना
	भ्याम्	दण्डिभ्याम्	दण्डिन्+भ्याम् > दण्डिभ्याम्
	भिस्	दण्डिभिः	दण्डिन्+भिस् > दण्डि+भिस् > दण्डिभिर् > दण्डिभिः
चतुर्थी	डे	दण्डिने	दण्डिन्+डे > दण्डिन्+ए > दण्डिने
	भ्याम्	दण्डिभ्याम्	दण्डिन्+भ्याम् > दण्डिभ्याम्
	भ्यस्	दण्डिभ्यः	दण्डिन्+भ्यस् > दण्डि+भ्यस् > दण्डिभ्यर् > दण्डिभ्यः
पञ्चमी	ङसि	दण्डिनः	दण्डिन्+ङसि > दण्डिन्+ङस् > दण्डिन्+अस् > दण्डिनर् > दण्डिनः
	भ्याम्	दण्डिभ्याम्	दण्डिन्+भ्याम् > दण्डिभ्याम्
	भ्यस्	दण्डिभ्यः	दण्डिन्+भ्यस् > दण्डि+भ्यस् > दण्डिभ्यर् > दण्डिभ्यः
षष्ठी	ङस्	दण्डिनः	दण्डिन्+ङस् > दण्डिन्+अस् > दण्डिनस् > दण्डिनर् > दण्डिनः
	ओस्	दण्डिनोः	दण्डिन्+ओस् > दण्डिनोर् > दण्डिनोः
	आम्	दण्डिनाम्	दण्डिन्+आम् > दण्डिनाम्
सप्तमी	ङि	दण्डिनि	दण्डिन्+ङि > दण्डिन्+इ > दण्डिनि
	ओस्	दण्डिनोः	दण्डिन्+ओस् > दण्डिनोर् > दण्डिनोः
	सुप्	दण्डिसु	दण्डिन्+सुप् > दण्डि+सु > दण्डिसु
संबोधनम्	सु	हे दण्डिन्!	दण्डिन्+सु > दण्डिन्+स् > दण्डिन्!
	औ	हे दण्डिनौ!	दण्डिन्+औ > दण्डिनौ!
	जस्	हे दण्डिनः!	दण्डिन्+जस् > दण्डिन्+अस् > दण्डिनस् > दण्डिनर् > दण्डिनः !

१६.६ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. ब्रह्मन्शब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
२. राजन्शब्दस्य प्रथमा-तृतीया-सप्तमीविभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
३. राजन्शब्दस्य द्वितीया-चतुर्थी-षष्ठी-पञ्चमीविभक्तिषु रूपाणि निर्दिशत ।
४. पथिन्-दण्डिन्शब्दयोः सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि प्रदर्शयत ।

१६.७ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

ब्रह्मा । ब्रह्मणः । ब्रह्मभ्याम् । ब्रह्मणि । ब्रह्मणो । युवा । यून् । पथः । राजा । राज्ञः । दण्डी । दण्डिनः । यूनि । दण्डिनौ ।

१६.८ निष्पन्नरूपाणि दर्शयत ।

ब्रह्मन् + औ । युवन् + टा । राजन् + भ्याम् । राजन् + डि । दण्डिन् + औ । पथिन् + डि । पथिन् + टा । पथिन् + डसि । पथिन् + सु । पथिन् + सुप् । दण्डिन् + जस् ।

सप्तदशः पाठः

हलन्तपुल्लिङ्गिशब्दरूपावली - ३

१७.१ चतुर्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	जस्	चत्वारः	चतुर्+जस् > चतुर् + अस् > चतुआर्+अस् > चत्वारस् > चत्वारर् > चत्वारः
द्वितीया	शस्	चतुरः	चतुर्+शस् > चतुर्+अस् > चतुरस् > चतुरर् > चतुरः
तृतीया	भिस्	चतुर्भिः	चतुर्+भिस् > चतुर्भिर् > चतुर्भिः
चतुर्थी	भ्यस्	चतुर्भ्यः	चतुर्+भ्यस् > चतुर्भ्यस् > चतुर्भ्यर् > चतुर्भ्यः
पञ्चमी	भ्यस्	चतुर्भ्यः	चतुर्+भ्यस् > चतुर्भ्यस् > चतुर्भ्यर् > चतुर्भ्यः
षष्ठी	आम्	चतुर्णाम्	चतुर्+आम् > चतुर्+नाम् > चतुर्णाम्
सप्तमी	सुप्	चतुर्षु	चतुर्+सुप् > चतुर्+सु > चतुर्षु
संबोधनम्	जस्	हे चत्वारः !	चतुर्+जस् > चतुर् + अस् > चतुआर्+अस् > चत्वारस् > चत्वारर् > चत्वारः !

१७.२ पञ्चशब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	जस्	पञ्च	पञ्चन्+जस् > पञ्चन् > पञ्च
द्वितीया	शस्	पञ्च	पञ्चन्+शस् > पञ्चन् > पञ्च
तृतीया	भिस्	पञ्चभिः	पञ्चन्+भिस् > पञ्च+भिस् > पञ्चभिर् > पञ्चभिः
चतुर्थी	भ्यस्	पञ्चभ्यः	पञ्चन्+भ्यस् > पञ्च+भ्यस् > पञ्चभ्यर् > पञ्चभ्यः
पञ्चमी	भ्यस्	पञ्चभ्यः	पञ्चन्+भ्यस् > पञ्च+भ्यस् > पञ्चभ्यर् > पञ्चभ्यः
षष्ठी	आम्	पञ्चानाम्	पञ्चन्+आम् > पञ्चन्+नाम् > पञ्च+नाम् > पञ्चानाम्

सप्तमी	सुप्	पञ्चसु	पञ्चन्+सुप् > पञ्चन् + सु > पञ्चसु
संबोधनम्	जस्	हे पञ्च !	पञ्चन्+जस् > पञ्चन् > पञ्च !

१७.३ षष्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	जस्	षट्	षष्+जस् > षष् > षड् > षट्/षड्
द्वितीया	शस्	षट्	षष्+शस् > षष् > षड् > षट्/षड्
तृतीया	भिस्	षड्भिः	षष्+भिस् > षड्+भिस् > षड्भिर् > षड्भिः
चतुर्थी	भ्यस्	षड्भ्यः	षष्+भ्यस् > षड्+भ्यस् > षड्भ्यर् > षड्भ्यः
पञ्चमी	भ्यस्	षड्भ्यः	षष्+भ्यस् > षड्+भ्यस् > षड्भ्यर् > षड्भ्यः
षष्ठी	आम्	षण्णाम्	षष्+आम् > षष्+नाम् > षड्नाम् > षण्णाम्
सप्तमी	सुप्	षट्सु	षष्+सुप् > षष् + सु > षड्+सु > षट्सु
संबोधनम्	जस्	हे षट् !	षष्+जस् > षष् > षड् > षट् ! / षड्

१७.४ विद्वस्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	विद्वान्	विद्वस्+सु > विद्वस् + स् > विद्वन्स् विद्वान्स् > विद्वान्
	औ	विद्वांसौ	विद्वस्+औ > विद्वन्स्+औ > विद्वान्स् विद्वान्सौ/विद्वांसौ
	जस्	विद्वांसः	विद्वस्+जस् > विद्वस् + अस् > विद्वन्स् > विद्वान्स्+अस् > विद्वान्सः/विद्वांसः
द्वितीया	अम्	विद्वांसम्	विद्वस्+अम् > विद्वन्स्+अम् > विद्वान्स् > विद्वान्सम् / विद्वांसम्
	औट्	विद्वांसौ	विद्वस्+औट् > विद्वस् + औ > विद्वन्स् > विद्वान्स् + औ > विद्वान्सौ/विद्वांसौ
	शस्	विदुषः	विद्वस्+शस् > विद्वस् + अस् > विद्वन्स् > विदुषस् > विदुषर् > विदुषः

तृतीया	टा	विदुषा	विद्वस्+टा > विद्वस्+आ > विदुस्+आ > विदुषा
	भ्याम्	विद्वद्भ्याम्	विद्वस्+भ्याम् > विद्वद्भ्याम्
	भिस्	विद्वद्भिः	विद्वस्+भिस् > विद्वद्भिस् > विद्वद्भिर् > विद्वद्भिः
चतुर्थी	डे	विदुषे	विद्वस्+डे > विद्वस् + ए > विदुस्+ए > विदुषे
	भ्याम्	विद्वद्भ्याम्	विद्वस्+भ्याम् > विद्वद्भ्याम्
	भ्यस्	विद्वद्भ्यः	विद्वस् + भ्यस् > विद्वद्भ्यस् > विद्वद्भ्यर् > विद्वद्भ्यः
पञ्चमी	डसि	विदुषः	विद्वस्+डसि > विद्वस् + डस् > विद्वस् + अस् > विदुस्+अस् > विदुषस् > विदुषर् > विदुषः
	भ्याम्	विद्वद्भ्याम्	विद्वस्+भ्याम् > विद्वद्भ्याम्
	भ्यस्	विद्वद्भ्यः	विद्वस्+भ्यस् > विद्वद्भ्यस् > विद्वद्भ्यः
षष्ठी	डस्	विदुषः	विद्वस्+डस् > विद्वस् + अस् > विदुस्+अस् > विदुषस् > विदुषर् > विदुषः
	ओस्	विदुषोः	विद्वस्+ओस् > विदुस्+ओस् > विदुषोस् > विदुषोर् > विदुषोः
	आम्	विदुषाम्	विद्वस्+आम् > विदुस्+आम् > विदुषाम्
सप्तमी	डि	विदुषि	विद्वस्+डि > विद्वस् + इ > विदुस्+इ > विदुषि
	ओस्	विदुषोः	विद्वस्+ओस् > विदुस्+ओस् > विदुषोस् > विदुषोर् > विदुषोः
	सुप्	विद्वत्सु	विद्वस्+सुप् > विद्वस्+सु > विद्वद्+सु > विद्वत्सु
संबोधनम्	सु	हे विद्वन्!	विद्वस्+सु > विद्वस् + स् > विद्वन्स्+स् > विद्वन्स् > विद्वन्!
	औ	हे विद्वान्सौ!	विद्वस्+औ > विद्वन्स्+औ > विद्वान्स्+औ > विद्वान्सौ > विद्वान्सौ !
	जस्	हे विद्वान्सः	विद्वस्+जस् > विद्वस् + अस् > विद्वन्स्+अस् > विद्वान्स्+अस् > विद्वान्सस् > विद्वान्सर् > विद्वान्सः > विद्वान्सः !

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	वेधाः	वेधस्+सु > वेधस् + सू > वेधास्+सू > > वेधार > वेधाः
	औ	वेधसौ	वेधस्+औ > वेधसौ
	जस्	वेधसः	वेधस्+जस् > वेधस्+अस् > वेधसस् > > वेधसः
द्वितीया	अम्	वेधसम्	वेधस्+अम् > वेधसम्
	औट्	वेधसौ	वेधस्+औट् > वेधस्+औ > वेधसौ
	शस्	वेधसः	वेधस्+शस् > वेधस्+अस् > वेधसस् > > वेधसः
तृतीया	टा	वेधसा	वेधस्+टा > वेधस्+आ > वेधसा
	भ्याम्	वेधोभ्याम्	वेधस्+भ्याम् > वेधर्+भ्याम् > वेध > वेधोभ्याम्
	भिस्	वेधोभिः	वेधस्+भिस् > वेधर्+भिस् > वेधभिः वेधोभिस् > वेधोभिर् > वेधोभिः
चतुर्थी	डे	वेधसे	वेधस्+डे > वेधस्+ए > वेधसे
	भ्याम्	वेधोभ्याम्	वेधस्+भ्याम् > वेधर्+भ्याम् > वेध > वेधोभ्याम्
	भ्यस्	वेधोभ्यः	वेधस्+भ्यस् > वेधर्+भ्यस् > वेधभ्यः > वेधोभ्यस् > वेधोभ्यर् > वेधोभ्यः
पञ्चमी	डसि	वेधसः	वेधस्+डसि > वेधस् + डस् > वेध > वेधसस् > वेधसर् > वेधसः
	भ्याम्	वेधोभ्याम्	वेधस्+भ्याम् > वेधर्+भ्याम् > वेध > वेधोभ्याम्
	भ्यस्	वेधोभ्यः	वेधस्+भ्यस् > वेधर्+भ्यस् > वेधभ्यः > वेधोभ्यस् > वेधोभ्यर् > वेधोभ्यः

षष्ठी	ङस्	वेधसः	वेधस्+ङस् > वेधस्+अस् > वेधसर् > वेधसः
	ओस्	वेधसोः	वेधस्+ओस् > वेधसोस् > वेधसोर् > वेधसोः
	आम्	वेधसाम्	वेधस्+आम् > वेधसाम्
सप्तमी	ङि	वेधसि	वेधस्+ङि > वेधस्+इ > वेधसि
	ओस्	वेधसोः	वेधस्+ओस् > वेधसोस् > वेधसोर् > वेधसोः
	सुप्	वेधःसु	वेधस्+सुप् > वेधस् + सु > वेधर्+सु > वेधःसु
संवोधनम्	सु	हे वेधाः !	वेधस्+सु > वेधस् + स् > वेधास्+स् > वेधास् > वेधार् > वेधाः !
	औ	हे वेधसौ !	वेधस्+औ > वेधसौ !
	जस्	हे वेधसः !	वेधस्+जस् > वेधस्+अस् > वेधसर् > वेधसः !

१७.६ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. चतुर्पञ्चषष्-शब्दानां रूपाणि लिखत ।
२. विद्वस्-शब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु कति रूपाणि भवन्ति ? कानि च तानि ? समुल्लिखत ।
३. वेधस्-शब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि दर्शयत ।
४. प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तीश्च प्रकाशयत ।
चतुरः । विदुषः । पञ्चानाम् । वेधसा । वेधसः । चत्वारः ।

१७.७ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

चत्वारः । चतुरः । चतुर्णाम् । पञ्च । पञ्चानाम् । षट् । षण्णाम् । षड्भ्यः ।
विद्वान् । विद्वान्सः । विद्वषः । विद्वद्भिः । वेधाः । वेधोभ्याम् । वेधःसु ।

१७.८ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

चतुर् + जस् । पञ्चन् + शस् । षष् + आम् । विद्वस् + औ । विद्वस् + टा ।
विद्वस् + भ्यस् । विद्वस् + सुप् । वेधस् + औट् । वेधस् + भिस् । वेधस् + ङि ।
षष् + आम् । चतुर् + शस् । विद्वस् + आम् । पञ्च + शस् ।

अष्टादशः पाठः

हलन्तसर्वनामशब्दरूपावली - १

१८.१ यद्शब्दस्य रूपाणि

यद् शब्दस्य सर्वनामसंज्ञा भवति । अतस्तस्य रूपाणि सर्वशब्दस्येव निष्पद्यन्ते केवलं दकारस्यात्वेन 'यद्' इत्यस्य 'य' इति भवति । स्त्रीत्वविवक्षायां 'या' इति जायते सर्वाशब्दस्येव यद्शब्दस्य स्त्रियां रूपाणि भवन्ति । यम् ये यानीत्यादीनि च नपुंसकं रूपाणि संपद्यन्ते । तृतीयादौ सर्वशब्दस्येव रूपाणि भवन्ति ।

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	यः	यद्+सु > यद् + स् > य+स् > यः
	औ	यौ	यद्+औ > य+औ > यौ
	जस्	ये	यद्+जस् > यद् + अस् > य+जस् > यः > य+इ > ये
द्वितीया	अम्	यम्	यद्+अम् > य+अम् > यम्
	औट्	यौ	यद्+औट् > यद् + औ > य+औ > यौ
	शस्	यान्	यद्+शस् > यद्+अस् > य+अस् > यास् > यः
तृतीया	टा	येन	यद्+टा > यद्+आ > य+आ > य+इन > येन
	भ्याम्	याभ्याम्	यद्+भ्याम् > य+भ्याम् > याभ्याम्
	भिस्	यैः	यद्+भिस् > य+भिस् > य+ऐस् > यैस् > यैः
चतुर्थी	डे	यस्मै	यद्+डे > यद् + ए > य+ऐ > य+स्मै > यस्मै
	भ्याम्	याभ्याम्	यद्+भ्याम् > य+भ्याम् > याभ्याम्
	भ्यस्	येभ्यः	यद्+भ्यस् > य+भ्यस् > ये+भ्यस् > येभ्यः

पञ्चमी	डसि	यस्मात्	यद्+डसि > यद् + डस् > यद् + अस् > य+अस् > य+स्मात् > यस्मात् / यस्माद्
	भ्याम्	याभ्याम्	यद्+भ्याम् > य+भ्याम् > याभ्याम्
	भ्यस्	येभ्यः	यद्+भ्यस् > य+भ्यस् > ये+भ्यस् > येभ्यर् > येभ्यः
षष्ठी	डस्	यस्य	यद्+डस् > यद् + अस् > य+अस् > य+स्य > यस्य
	ओस्	ययोः	यद्+ओस् > य+ओस् > ये+ओस् > ययोस् > ययोर् > ययोः
	आम्	येषाम्	यद्+आम् > य+आम् > य+साम् > येसाम् > येषाम्
सप्तमी	डि	यस्मिन्	यद्+डि > य+इ > य+स्मिन् > यस्मिन्
	ओस्	ययोः	यद्+ओस् > य+ओस् > ये+ओस् > ययोस् > ययोर् > ययोः
	सुप्	येषु	यद्+सुप् > यद् + सु > य+सु > ये+सु > येषु

१८.२ अदस्-शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	असौ	अदस्+सु > अदस् + स् > अद+औ > अदौ > असौ
	औ	अमू	अदस्+औ > अद+औ > अदौ > अमू
	जस्	अमी	अदस्+जस् > अद+शि > अद+इ > अदे > अमी
द्वितीया	अम्	अमुम्	अदस्+अम् > अद+अम् > अदम् > अमुम्
	औट्	अमू	अदस्+औट् > अदस् + औ > अद+औ > अदौ > अमू
	शस्	अमून्	अदस्+शस् > अदस्+अस् > अद+अस् > अदास् > अमूस् > अमून्

तृतीया	टा	अमुना	अदस्+टा > अदस् + आ > अद+आ अमु+आ > अमुना
	भ्याम्	अमूभ्याम्	अदस्+भ्याम् > अद+भ्याम् > अदाभ्याम् अमूभ्याम्
	भिस्	अमीभिः	अदस्+भिस् > अद+भिस् > अदे+भिस् अमीभिस् > अमीभिर् > अमीभिः
चतुर्थी	डे	अमुष्मै	अदस्+डे > अद+ऐ > अद+स्मै > अमुष्मै
	भ्याम्	अमूभ्याम्	अदस्+भ्याम् > अद+भ्याम् > अदाभ्याम् अमूभ्याम्
	भ्यस्	अमीभ्यः	अदस्+भ्यस् > अद+भ्यस् > अदेभ्यस् अमीभ्यस् > अमीभ्यर् > अमीभ्यः
पञ्चमी	ङसि	अमुष्मात्	अदस्+ङसि > अदस्+ङस् > अदस् + ३ > अद+अस् > अदस्मात् > अमुष्मात्
	भ्याम्	अमूभ्याम्	अदस्+भ्याम् > अद+भ्याम् > अदाभ्याम् अमूभ्याम्
	भ्यस्	अमीभ्यः	अदस्+भ्यस् > अद+भ्यस् > अदेभ्यस् अमीभ्यस् > अमीभ्यर् > अमीभ्यः
षष्ठी	ङस्	अमुष्य	अदस्+ङस् > अद+अस् > अदस्य > अमुष्य
	ओस्	अमुयोः	अदस्+ओस् > अद+ओस् > अदे+ओस् अदयोस् > अमुयोस् > अमुयोर् > अमुयोः
	आम्	अमीषाम्	अदस्+आम् > अद+आम् > अद+साम् अदे+षाम् > अमीषाम्
सप्तमी	ङि	अमुष्मिन्	अदस्+ङि > अदस् + इ > अद+इ > अदी > अमुष्मिन्
	ओस्	अमुयोः	अदस्+ओस् > अद+ओस् > अदे+ओस् अदयोस् > अमुयोस् > अमुयोर् > अमुयोः
	सुप्	अमीषु	अदस्+सुप् > अद+सु > अदे+सु > अमीषु

८.३ इदम्शब्दस्य रूपाणि

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	अयम्	इदम्+सु> इदम् + स् > इद+स्> इद+अम्> अय+अम्>अयम्
	औ	इमौ	इदम्+औ > इद+औ > इदौ > इमौ
	जस्	इमे	इदम्+जस् > इदम् + अस् > इद + अस् > इद+शि > इद+इ > इदे > इमे
द्वितीया	अम्	इमम्	इदम्+अम् > इद+अम् > इदम् > इमम्
	औट्	इमौ	इदम्+औट् > इदम्+औ > इद+औ > इदौ > इमौ
	शस्	इमान्	इदम्+शस् > इद+अस् > इदास्> इदान्> इमान्
तृतीया	टा	अनेन	इदम्+टा > इदम् + आ > इद+आ> इद+इन> अन+इन> अनेन
	भ्याम्	आभ्याम्	इदम्+भ्याम् > इद+भ्याम्> अभ्याम्> आभ्याम्
	भिस्	एभिः	इदम्+भिस्, इद+भिस्, अ+भिस्, ए+भिस्, एभिर् > एभिः
चतुर्थी	डे	अस्मै	इदम्+डे > इदम् + ए > इद+ए > इद+स्मै > अस्मै
	भ्याम्	आभ्याम्	इदम्+भ्याम् > इद+भ्याम्> अभ्याम्> आभ्याम्
	भ्यस्	एभ्यः	इदम्+भ्यस् > इद+भ्यस् > अ+भ्यस् > एभ्यस् > एभ्यर् > एभ्यः
पञ्चमी	ङसि	अस्मात्	इदम्+ङसि > इदम् + ङस् > इदम् + अस् > इद+अस् > इद+स्मात् > अस्मात्/अस्माद्
	भ्याम्	आभ्याम्	इदम्+भ्याम् > इद+भ्याम्> अभ्याम्> आभ्याम्
	भ्यस्	एभ्यः	इदम्+भ्यस् > इद+भ्यस् > अ+भ्यस् > एभ्यस् > एभ्यर् > एभ्यः

षष्ठी	ङस्	अस्य	इदम्+ङस् > इदम् + अस् > इद+अ इद+स्य > अस्य
	ओस्	अनयोः	इदम्+ओस् > इद+ओस् > अन+ओ अने+ओस् > अनयोस् > अनयोर् > अनयोः
	आम्	एषाम्	इदम्+आम् > इद+आम् > इद+साम् > अ > एसाम् > एषाम्
सप्तमी	ङि	अस्मिन्	इदम्+ङि > इदम् + इ > इद+इ > इद > अस्मिन्
	ओस्	अनयोः	इदम्+ओस् > इद+ओस् > अन+ओ अने+ओस् > अनयोस् > अनयोस् > अ > अनयोः
	सुप्	एषु	इदम्+सुप् > इदम् + सु > इद+सु > अ एसु > एषु

१८.४ एतद्शब्दस्य रूपाणि

एतद्शब्दस्य प्रथमैकवचने 'एष' इति भवति । अस्य शब्दस्य रूपाणि सर्वत्र निष्पद्यन्ते ।

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	एषः	एतद्+सु > एतद् + स् > एत+स् > ए एषर् > एषः
	औ	एतौ	एतद्+औ > एत+औ > एतौ
	जस्	एते	एतद्+जस् > एतद् + अस् > एत+शि > एते
द्वितीया	अम्	एतम्	एतद्+अम् > एत+अम् > एतम्
	औट्	एतौ	एतद्+औट् > एतद् + औ > एत+औ
	शस्	एतान्	एतद्+शस् > एतद् + अस् > एत+श एतास् > एतान्

तृतीया	टा	एतेन	एतद्+टा > एतद् + आ > एत+आ > एत+इन > एतेन
	भ्याम्	एताभ्याम्	एतद्+भ्याम् > एत+भ्याम् > एताभ्याम्
	भिस्	एतैः	एतद्+भिस् > एत+भिस् > एत+ऐस् > एतैस् > एतैर् > एतैः
चतुर्थी	ङे	एतस्मै	एतद्+ङे > एतद् + ए > एत + ए > एत+स्मै > एतस्मै
	भ्याम्	एताभ्याम्	एतद्+भ्याम् > एत+भ्याम् > एताभ्याम्
	भ्यस्	एतेभ्यः	एतद्+भ्यस् > एते+भ्यस् > एतेभ्यर् > एतेभ्यः
पञ्चमी	ङसि	एतस्मात्	एतद्+ङसि > एतद् + ङस् > एतद् + अस् > एत+अस् > एत+स्मात् > एतस्मात्/एतस्माद्
	भ्याम्	एताभ्याम्	एतद्+भ्याम् > एत+भ्याम् > एताभ्याम्
	भ्यस्	एतेभ्यः	एतद्+भ्यस् > एत+भ्यस् > एतेभ्यर् > एतेभ्यः
षष्ठी	ङस्	एतस्य	एतद्+ङस् > एतद् + अस् > एत+स्य > एतस्य
	ओस्	एतयोः	एतद्+ओस् > एत+ओस् > एते+ओस् > एतयोस् > एतयोर् > एतयोः
	आम्	एतेषाम्	एतद्+आम् > एत+आम् > एतेसाम् > एतेषाम्
सप्तमी	ङि	एतस्मिन्	एतद्+ङि > एतद् + इ > एत+इ > एत+स्मिन् > एतस्मिन्
	ओस्	एतयोः	एतद्+ओस् > एत+ओस् > एते+ओस् > एतयोस् > एतयोर् > एतयोः
	सुप्	एतेषु	एतद्+सुप् > एत+सु > एते+सु > एतेषु

१८.५ किंशब्दस्य रूपाणि

किंशब्दस्य रूपाणि सर्वशब्दस्येव निष्पद्यन्ते । केवलं किंशब्दस्य स्थाने कादेशो भवति । स्त्रीत्वविवक्षायां 'का' इति रूपं भवति तस्य रूपाणि सर्वाशब्दस्येव जायन्ते । नपुंसके च कं के कानीत्यादीनि रूपाणि संपद्यन्ते ।

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	कः	किम्+सु > किम् + स् > क+स् > कर्
	औ	कौ	किम्+औ > क+औ > कौ
	जस्	के	किम्+जस् > किम् + अस् > क + अस् क+शि > क+इ > के
द्वितीया	अम्	कम्	किम्+अम् > क+अम् > कम्
	औट्	कौ	किम्+औट् > किम् + औ > क+औ > कौ
	शस्	कान्	किम्+शस् > किम् + अस् > क+अस् > क > कान्
तृतीया	टा	केन	किम्+टा > किम् + आ > क+आ > क+ > केन
	भ्याम्	काभ्याम्	किम्+भ्याम् > क+भ्याम् > काभ्याम्
	भिस्	कैः	किम्+भिस् > क+भिस् > क+ऐस् > कै कैर् > कैः
चतुर्थी	डे	कस्मै	किम्+डे > किम् + ए > क + ए > क+सै कस्मै
	भ्याम्	काभ्याम्	किम्+भ्याम् > क+भ्याम् > काभ्याम्
	भ्यस्	केभ्यः	किम्+भ्यस् > क+भ्यस् > केभ्यस् > कै > केभ्यः
पञ्चमी	ङसि	कस्मात्	किम्+ङसि > किम् + ङस् > किम् + अस् क + अस् > क+स्मात् > कस्मात्/कस्माद्
	भ्याम्	काभ्याम्	किम्+भ्याम् > क+भ्याम् > काभ्याम्
	भ्यस्	केभ्यः	किम्+भ्यस् > क+भ्यस् > केभ्यस् > कै > केभ्यः

षष्ठी	डस्	कस्य	किम्+डस् > किम् + अस् > क+अस् > क+स्य > कस्य
	ओस्	कयोः	किम्+ओस् > क+ओस् > के+ओस् > कयोस् > कयोर् > कयोः
	आम्	केषाम्	किम्+आम् > क+आम् > केसाम् > केषाम्
सप्तमी	ङि	कस्मिन्	किम्+ङि > किम् + इ > क+इ > क+स्मिन् > कस्मिन्
	ओस्	कयोः	किम्+ओस् > क+ओस् > के+ओस् > कयोस् > कयोर् > कयोः
	सुप्	केषु	किम्+सुप् > किम्+सु > क+सु > के+सु > केषु

८.६ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. यद्-शब्दस्य, अदस् शब्दस्य च सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत।
२. एतद्-शब्दस्य प्रथमा-चतुर्थी-षष्ठीविभक्तिषु रूपाणि निर्दिशत।
३. किंशब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाण्युल्लिखत ।
४. एतद्-शब्दस्य द्वितीया-तृतीया-पञ्चमी-सप्तमीविभक्तीनां कीदृशानि रूपाणि जायन्ते ? निर्दिशत ।
५. निम्नलिखितरूपाणां प्रातिपदिकशब्दान् विभक्तीश्रोल्लिखत ।
के । एषः । एते । अयम् । इमे । इमान् । अनया । असौ । कस्मिन् ।
केन । कस्मै । कस्मात् । एतस्मिन् । अनयोः । एतैः । एतेषाम् ।

८.७ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

यः । येन । यस्मात् । असौ । अमी । अमून् । अमुष्मै । आभ्याम् ।
अमीभ्यः । अमीषाम् । अयम् । इमे । अनेन । येभ्यः । येषाम् । एषः । एते ।
एतस्मिन् । काभ्याम् । कस्मिन् । केषु ।

८.८ सिद्धरूपाणि दर्शयत ।

यद् + औट् । यद्+ङि । अदस् + अम् । अदस् + टा । अदस् + भ्याम् ।
इदम् + डे । इदम् + डसि । इदम् + ङि । एतद् + सु । एतद् + भ्याम् । एतद्
+ डस् । एतद् + ङि । किम् + सु । किम् + टा । किम् + भिस् । किम् + डे ।
किम् + डसि । किम् + ङि ।

एकोनविंशः पाठः

हलन्तसर्वनामशब्दरूपावली - २

११.१ तद्-शब्दस्य रूपाणि

तद्-शब्दोऽयं स्त्रिवैव लिङ्गेषु विशेषानुसारं प्रयुज्यते । पुंसि स्त्रियाश्च प्रथमैक
तस्य सकारो भवति । पुंसि सर्ववत्, स्त्रियां सर्वावत्, नपुंसके च 'सर्व'
तद्-शब्दस्य रूपाणि जायन्ते । तत्र पुंसि रूपाणि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	सः	तद्+सु > तद् + स् > त + स् > स+स् > सः
	औ	तौ	तद्+औ > त+औ > तौ
	जस्	ते	तद्+जस् > तद् + अस् > त + अस् > त > त+इ > ते
द्वितीया	अम्	तम्	तद्+अम् > त+ अम् > तम्
	औट्	तौ	तद्+ औट् > तद् + औ > त + औ > तौ
	शस्	तान्	तद्+शस् > तद् + अस् > त+ अस् > त तान्
तृतीया	टा	तेन	तद्+टा > तद्+आ > त+आ > त+इन् > तेन
	भ्याम्	ताभ्याम्	तद्+भ्याम् > त+ भ्याम् > ताभ्याम्
	भिस्	तैः	तद्+भिस् > त+भिस् > त+ऐस् > तैस् > तैः
चतुर्थी	ङे	तस्मै	तद्+ङे > तद् + ए > त+ए > त+स्मै > तस्मै
	भ्याम्	ताभ्याम्	तद्+भ्याम् > त+ भ्याम् > ताभ्याम्
	भ्यस्	तेभ्यः	तद्+भ्यस् > त+ भ्यस् > तेभ्यस् > तेभ्यः

पञ्चमी	डसि	तस्मात्	तद्+डसि > तद् + डस् > तद् + अस् > त + अस् > त + स्मात् > तस्मात्/तस्माद्
	भ्याम्	ताभ्याम्	तद्+भ्याम् > त+ भ्याम् > ताभ्याम्
	भ्यस्	तेभ्यः	तद्+भ्यस् > त+ भ्यस् > तेभ्यस् > तेभ्यर् > तेभ्यः
षष्ठी	डस्	तस्य	तद्+डस् > तद् + अस् > त + अस् > त+स्य > तस्य
	ओस्	तयोः	तद्+ओस् > त + ओस् > ते+ओस् > तयोस् > तयोर् > तयोः
	आम्	तेषाम्	तद्+आम् > त + आम् > त + साम् > ते + साम् > तेषाम्
सप्तमी	ङि	तस्मिन्	तद्+ङि > तद् + इ > त + इ > त + स्मिन् > तस्मिन्
	ओस्	तयोः	तद्+ओस् > त + ओस् > ते + ओस् > तयोस् > तयोर् > तयोः
	सुप्	तेषु	तद्+सुप् > तद् + सु > त+सु > तेषु

११.२ युष्मद्-शब्दस्य रूपाणि

युष्मद्-शब्दस्य रूपाणि मध्यमपुरुषे प्रयुज्यन्ते । त्रिव्वेव लिङ्गेषु शब्दस्यास्य रूपाणि समानानि भवन्ति । तानि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	त्वम्	युष्मद्+सु > युष्मद् + स् > युष्मद्+अम् > त्व अद्+अम् > त्व अ + अम् > त्व+अम् > त्वम्
	औ	युवाम्	युष्मद्+औ > युष्मद्+अम् > युव अद्+अम् > युव अ आ + अम् > युव आ + अम् > युवा+अम् > युवाम्
	जस्	यूयम्	युष्मद्+जस् > युष्मद्+अस् > युष्मद्+अम् > यूय अद्+अम् > यूय अ+अम् > यूयम्

द्वितीया	अम्	त्वाम्	युष्मद्+अम् > त्व अद् + अम् > त्व अम् > त्व आ + अम् > त्वा+अम् >
	औट्	युवाम्	युष्मद्+औट् > युष्मद्+औ > युष्मद् युव अद् + अम् > युव अ आ + अम् आ + अम् > युवा+अम् > युवाम्
	शस्	युष्मान्	युष्मद्+शस् > युष्मद् + अस् > युष्मद् > युष्म आ + न् स् > युष्मान्स् > यु
तृतीया	टा	त्वया	युष्मद्+टा > युष्मद् + आ > त्व अद् + त्व अय् + आ > त्वय् + आ > त्वया
	भ्याम्	युवाभ्याम्	युष्मद् + भ्याम् > युव अद् + भ्याम् > आ + भ्याम् > युव आ + भ्याम् > यु
	भिस्	युष्माभिः	युष्मद्+भिस् > युष्म आ + भिस् > यु > युष्माभिर् > युष्माभिः
चतुर्थी	डे	तुभ्यम्	युष्मद्+डे > युष्मद्+ए, युष्मद्+अम् > तु + अम् > तुभ्य अ+अम् > तुभ्य+अम् >
	भ्याम्	युवाभ्याम्	युष्मद् + भ्याम् > युव अद् + भ्याम् > आ + भ्याम् > युव आ + भ्याम् > यु
	भ्यस्	युष्मभ्यम्	युष्मद्+भ्यस् > युष्मद् + अभ्यम् > अभ्यम् > युष्मभ्यम्
पञ्चमी	डसि	त्वत्	युष्मद्+डसि > युष्मद् + डस् > यु अस् > युष्मद् अद्+अस् > युष्मद्+अ अद् + अत् > त्व अ+अत् > त्व+अत्
	भ्याम्	युवाभ्याम्	युष्मद् + भ्याम् > युव अद् + भ्याम् > आ + भ्याम् > युव आ + भ्याम् > यु
	भ्यस्	युष्मत्	युष्मद्+भ्यस् > युष्मद्+अत् > युष्म+अत्

षष्ठी	डस्	तव	युष्मद्+डस् > युष्मद् + अस् > युष्मद् + अश् > तव अद्+अ > तव अ+अ > तव+अ > तव
	ओस्	युवयोः	युष्मद्+ओस् > युव अद् + ओस् > युव अय् + ओस् > युवयोस् > युवयोर् > युवयोः
	आम्	युष्माकम्	युष्मद्+आम् > युष्मद्+आकम् > युष्म+आकम् > युष्माकम्
सप्तमी	ङि	त्वयि	युष्मद्+ङि > युष्मद् + इ > त्व अद् + इ > त्व अय् + इ > त्वय् + इ > त्वयि
	ओस्	युवयोः	युष्मद्+ओस् > युव अद् + ओस् > युव अय् + ओस् > युवयोस् > युवयोर् > युवयोः
	सुप्	युष्मासु	युष्मद्+सुप् > युष्मद् + सु > युष्म आ + सु > युष्मासु

११.३ अस्मद्-शब्दस्य रूपाणि

अस्मद्-शब्दस्य त्रिषु लिङ्गेष्वेव रूपाणि समानानि भवन्ति । शब्दोऽयमुत्तम-
पुरुषे प्रयुज्यते । तस्य रूपाणि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	अहम्	अस्मद्+सु > अस्मद् + स् > अस्मद्+अम् > अह अद् + अम् > अह + अम् > अहम्
	औ	आवाम्	अस्मद्+औ > अस्मद्+अम् > आव अद् + अम् > आव अ + अम् > आव आ + अम् > आवा+अम् > आवाम्
	जस्	वयम्	अस्मद्+जस् > अस्मद् + अस् > अस्मद्+अम् > वय अद् + अम् > वय+अम् > वयम्

द्वितीया	अम्	माम्	अस्मद्+अम् > मा अद्+अम् > मा+अम्
	औट्	आवाम्	अस्मद्+औट् > अस्मद् + औ > अस्म > आव अद् + अम् > आव अ + अम् आ + अम् > आवा+अम् > आवाम्
	शस्	अस्मान्	अस्मद्+शस् > अस्मद् + अस् > अस्म स् > अस्म आ+न् स् > अस्मान्+स् > ३
तृतीया	टा	मया	अस्मद्+टा > अस्मद् + आ > म अद् म अय् + आ > मय् + आ > मया
	भ्याम्	आवाभ्याम्	अस्मद्+भ्याम् > आव अद्+भ्याम् > ३ आ + भ्याम् > आव आ + भ्याम् > आव सप
	भिस्	अस्माभिः	अस्मद्+भिस् > अस्म आ + भिस् > ३ +भिस् > अस्माभिर् > अस्माभिः
चतुर्थी	डे	मह्यम्	अस्मद्+डे > अस्मद्+ए > अस्मद्+ मह्य अद् + अम् > मह्य अ + अम् > १.४ अम् > मह्यम्
	भ्याम्	आवाभ्याम्	अस्मद्+भ्याम् > आव अद् + भ्याम् अ आ+ भ्याम् > आव आ + भ्याम् > ३
	भ्यस्	अस्मभ्यम्	अस्मद्+भ्यस् > अस्मद् अ + भ्यम् अभ्यम् > अस्मभ्यम् १.५
पञ्चमी	ङसि	मत्	अस्मद्+ङसि > अस्मद् + ङस् > ३ अस् > अस्मद् + अत् > म अद् + ३ अ + अत् > म + अत् > मत् १.६
	भ्याम्	आवाभ्याम्	अस्मद्+भ्याम् > आव अद् + भ्याम् अ आ+भ्याम् > आव आ + भ्याम् > ३
	भ्यस्	अस्मत्	अस्मद्+भ्यस् > अस्मद् + अत् > ३ अत् > अस्मत्

षष्ठी	ङस्	मम	अस्मद्+ङस् > अस्मद् + अस् > अस्मद् + अश् > अस्मद् + अ > मम अद् + अ > मम + अ अ > मम + अ > मम
	ओस्	आवयोः	अस्मद्+ओस् > आव अद् + ओस् > आव अय् + ओस् > आवय् + ओस् > आवयोस् > आवयोर् > आवयोः
	आम्	अस्माकम्	अस्मद्+आम् > अस्माद् + आकम् > अस्म+ आकम् > अस्माकम्
सप्तमी	ङि	मयि	अस्मद्+ङि > अस्मद् + इ > म अद् + इ > म अय् + इ > मय + इ > मयि
	ओस्	आवयोः	अस्मद्+ओस् > आव अद् + ओस् > आव अय् + ओस् > आव य् + ओस् > आवयोस् > आवयोर् > आवयोः
	सुप्	अस्मासु	अस्मद्+सुप् > अस्मद् + सु > अस्म आ + सु > अस्मा + सु, अस्मासु

१.४ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. तद्शब्दस्य पुंसि सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
२. स्त्रियां तद्शब्दस्य कीदृशानि रूपाणि जायन्ते ? निर्दिशत ।
३. युष्मद्-शब्दस्य रूपाणि तालिकया दर्शयत ।
४. अस्मद्-शब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि समुल्लिखत ।
६. तद्शब्दस्य स्त्रियां कीदृशानि रूपाणि भवन्ति ? लिखत ।

१.५ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

सः । ते । तस्मै । तस्मात् । तस्मिन् । यूयम् । युष्मान् । त्वया । तुभ्यम् । त्वत् । तव । त्वयि । अहम् । वयम् । मया । आवाभ्याम् । मम । मयि । युवयोः ।

१.६ सिद्धरूपाणि लिखत ।

तद् + सु । तद् + जस् । तद् + शस् । तद् + टा । तद् + भिस् । तद् + आम् । युष्मद् + सु । युष्मद् + औ । युष्मद् + जस् । युष्मद् + शस् । युष्मद् + टा । युष्मद् + डे । युष्मद् + डसि । युष्मद् + डस् । युष्मद् + आम् । अस्मद् + औ । अस्मद् + शस् । अस्मद् + टा । अस्मद् + डे । अस्मद् + भ्याम् । अस्मद् + भ्यस् । अस्मद् + डसि । अस्मद् + आम् । अस्मद् + सुप् ।

विंशः पाठः

हलन्तस्त्रीलिङ्गिशब्दरूपावली

२०.१ सीमन्शब्दस्य रूपाणि ।

शब्दोऽयं स्त्रियां प्रयुज्यते । डाप्पक्षेऽस्य रूपाणि रमाशब्दस्येव भवन्ति ।
रूपाणि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	सीमा	सीमन्+सु > सीमन् + स् > सीम सीमान् > सीमा
	औ	सीमानौ	सीमन्+औ > सीमान्+औ > सीमा
	जस्	सीमानः	सीमन्+जस् > सीमन् + अस् > सी > सीमानस् > सीमानर् > सीमानः
द्वितीया	अम्	सीमानम्	सीमन्+अम् > सीमान्+अम् > सीम
	औट्	सीमानौ	सीमन्+औट् > सीमन् + औ > सीम सीमानौ
	शस्	सीम्नः	सीमन्+शस् > सीमन्+अस् > सीम सीम्नर् > सीम्नः
तृतीया	टा	सीम्ना	सीमन्+टा > सीमन्+आ > सीमन्+अ
	भ्याम्	सीमभ्याम्	सीमन्+भ्याम् > सीमभ्याम्
	भिस्	सीमभिः	सीमन्+भिस् > सीमभिस् > सीमभिः
चतुर्थी	डे	सीम्ने	सीमन्+डे > सीमन् + ए > सीमन्+अ
	भ्याम्	सीमभ्याम्	सीमन्+भ्याम् > सीमभ्याम्
	भ्यस्	सीमभ्यः	सीमन्+भ्यस् > सीमभ्यस् > सीम सीमभ्यः

पञ्चमी	डसि	सीम्नः	सीमन्+डसि > सीमन् + डस् > सीमन्+अस् > सीमन्+अस् > सीम्नर् > सीम्नः
	भ्याम्	सीमभ्याम्	सीमन्+भ्याम् > सीमभ्याम्
	भ्यस्	सीमभ्यः	सीमन्+भ्यस् > सीम+भ्यस् > सीमभ्यर् > सीमभ्यः
षष्ठी	डस्	सीम्नः	सीमन्+डस् > सीमन्+अस् > सीम्नस् > सीम्नर् > सीम्नः
	ओस्	सीम्नोः	सीमन्+ओस् > सीमन्+ओस् > सीम्नोर् > सीम्नोः
	आम्	सीम्नाम्	सीमन्+आम् > सीमन्+आम् > सीम्नाम्
सप्तमी	डि	सीम्नि	सीमन्+डि > सीमन् + इ > सीमन्+इ > सीम्नि
		सीमनि	सीमन्+डि, सीमन्+इ > सीमनि
	ओस्	सीम्नोः	सीमन्+ओस् > सीमन्+ओस् > सीम्नोस् > सीम्नोर् > सीम्नोः
	सुप्	सीमसु	सीमन्+सुप् > सीमन्+सु > सीम+सु > सीमसु
सम्बोधनम्	सु	हे सीमन् !	सीमन्+सु > सीमन्+स् > सीमन् !
	औ	हे सीमानौ !	सीमन्+औ > सीमान्+औ > सीमानौ !
	जस्	हे सीमाः !	सीमन्+जस् > सीमन्+अस् > सीमानस् > सीमानर् > सीमानः !

२०.२ गिरशब्दस्य रूपाणि

शब्दोऽयमपि स्त्रियामेव प्रयुज्यते । तस्य रूपाणि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	गीः	गिर्+सु > गीर्+स् > गीर् > गीः
	औ	गिरौ	गिर्+औ > गिरौ
	जस्	गिरः	गीर्+जस् > गीर्+अस् > गिरस् > गिरर् > गिरः

द्वितीया	अम्	गिरम्	गिर्+अम् > गिरम्
	औट्	गिरौ	गिर्+औट् > गिर्+औ > गिरौ
	शस्	गिरः	गिर्+शस् > गिर्+अस् > गिरस् > गिरः
तृतीया	टा	गिरा	गिर्+टा, गिर्+आ > गिरा
	भ्याम्	गीर्भ्याम्	गिर्+भ्याम् > गीर्+भ्याम् > गीर्भ्याम्
	भिस्	गीर्भिः	गिर्+भिस् > गिर्+भिस् > गीर्भिः
चतुर्थी	डे	गिरे	गिर्+डे > गिर्+ए > गिरे
	भ्याम्	गीर्भ्याम्	गिर्+भ्याम् > गीर्+भ्याम् > गीर्भ्याम्
	भ्यस्	गीर्भ्यः	गिर्+भ्यस् > गीर्+भ्यस् > गीर्भ्यः
पञ्चमी	ङसि	गिरः	गिर्+ङसि > गिर्+अस् > गिरस् > गिरः
	भ्याम्	गीर्भ्याम्	गिर्+भ्याम् > गीर्+भ्याम् > गीर्भ्याम्
	भ्यस्	गीर्भ्यः	गिर्+भ्यस् > गीर्+भ्यस् > गीर्भ्यः
षष्ठी	ङस्	गिरः	गिर्+ङस् > गिर्+अस् > गिरस् > गिरः
	ओस्	गिरोः	गिर्+ओस् > गिरोस् > गिरोर् > गिरोः
	आम्	गिराम्	गिर्+आम् > गिराम्
सप्तमी	ङि	गिरि	गिर्+ङि > गिर्+इ > गिरि
	ओस्	गिरोः	गिर्+ओस् > गिरोस् > गिरोर् > गिरोः
	सुप्	गीर्षु	गिर्+सुप् > गीर्+सु > गीर्षु
सम्बोधनम्	सु	हे गीः !	गिर्+सु > गीर्+स् > गीर् > गीः !
	औ	हे गिरौ !	गिर्+औ > गिरौ !
	जस्	हे गिरः !	गिर्+जस् > गिर्+अस् > गिरस् > गिरः !

२.३ दिश्-शब्दस्य रूपाणि ।

दिश्-शब्दः स्त्रियामेव प्रयुज्यते । तस्य रूपाणि यथा -

वभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	दिक्	दिश्+सु > दिश्+स् > दिश् > दिष् > दिङ् > दिग् > दिक्
	औ	दिशौ	दिश्+औ > दिशौ
	जस्	दिशः	दिश्+जस् > दिश्+अस् > दिशस् > दिशर् > दिशः
द्वितीया	अम्	दिशम्	दिश्+अम् > दिशम्
	औट्	दिशौ	दिश्+औट् > दिश्+औ > दिशौ
	शस्	दिशः	दिश्+शस् > दिश्+अस् > दिशस् > दिशर् > दिशः
तृतीया	टा	दिशा	दिश्+टा > दिश्+आ > दिशा
	भ्याम्	दिग्भ्याम्	दिश्+भ्याम् > दिष्+भ्याम् > दिङ्+भ्याम् > दिग्भ्याम्
	भिस्	दिग्भिः	दिश्+भिस् > दिष्+भिस् > दिङ्+भिस् > दिग्भिस् > दिग्भिर् > दिग्भिः
चतुर्थी	ङे	दिशे	दिश्+ङे > दिश्+ए > दिशे
	भ्याम्	दिग्भ्याम्	दिश्+भ्याम् > दिष्+भ्याम् > दिङ्+भ्याम् > दिग्भ्याम्
	भ्यस्	दिग्भ्यः	दिश्+भ्यस् > दिष्+भ्यस् > दिङ्+भ्यस् > दिग्भ्यस् > दिग्भ्यर् > दिग्भ्यः
पञ्चमी	ङसि	दिशः	दिश्+ङसि > दिश् + ङस् > दिश्+अस् > दिशस् > दिशर् > दिशः
	भ्याम्	दिग्भ्याम्	दिश्+भ्याम् > दिष्+भ्याम् > दिङ्+भ्याम् > दिग्भ्याम्
	भ्यस्	दिग्भ्यः	दिश्+भ्यस् > दिष्+भ्यस् > दिङ्+भ्यस् > दिग्भ्यस् > दिग्भ्यर् > दिग्भ्यः

षष्ठी	डस्	दिशः	दिश्+डस् > दिश्+अस् > दिशस् > दिशः
	ओस्	दिशोः	दिश्+ओस् > दिशोस् > दिशोर् > दिशोः
	आम्	दिशाम्	दिश्+आम् > दिशाम्
सप्तमी	ङि	दिशि	दिश्+ङि > दिश्+इ > दिशि
	ओस्	दिशोः	दिश्+ओस् > दिशोस् > दिशोर् > दिशोः
	सुप्	दिक्षु	दिश्+सुप् > दिष्+सु > दिङ्+सु > दिक्+सु > दिक्+षु > दिक्षु
सम्बोधनम्	सु	हे दिक् !	दिश्+सु > दिश्+स् > दिश् > दिष् > दिग् > दिक् !
	औ	हे दिशौ !	दिश्+औ > दिशौ !
	जस्	हे दिशः !	दिश्+जस् > दिश्+अस् > दिशस् > दिशः !

२०.४ दिव्शब्दस्य रूपाणि

शब्दोऽयं स्त्रियां प्रयुज्यते । तस्य रूपाणि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	द्यौः	दिव्+सु > दिव् + स् > दि+औ+स् > द्यौर् > द्यौः
	औ	दिवौ	दिव्+औ > दिवौ
	जस्	दिवः	दिव्+जस् > दिव्+अस् > दिवस् > दिवः
द्वितीया	अम्	दिवम्	दिव्+अम् > दिवम्
	औट्	दिवौ	दिव्+औट् > दिव् + औ > दिव्+औ
	शस्	दिवः	दिव्+शस् > दिव्+अस् > दिवस् > दिवः

तृतीया	टा	दिवा	दिक्+टा > दिक्+आ > दिवा
	भ्याम्	द्युभ्याम्	दिक्+भ्याम् > दिउ+भ्याम् > द्युभ्याम्
	भिस्	द्युभिः	दिक्+भिस् > दि उ+भिस् > द्युभिस् > द्युभिर् > द्युभिः
चतुर्थी	डे	दिवे	दिक्+डे > दिक्+ए > दिवे
	भ्याम्	द्युभ्याम्	दिक्+भ्याम् > दिउ+भ्याम् > द्युभ्याम्
	भ्यस्	द्युभ्यः	दिक्+भ्यस् > दि उ+भ्यस् > द्युभ्यस् > द्युभ्यर् > द्युभ्यः
पञ्चमी	ङसि	दिवः	दिक्+ङसि > दिक् + ङस् > दिक्+अस् > दिवस् > दिवर् > दिवः
	भ्याम्	द्युभ्याम्	दिक्+भ्याम् > दिउ+भ्याम् > द्युभ्याम्
	भ्यस्	द्युभ्यः	दिक्+भ्यस् > दि उ+भ्यस् > द्युभ्यस् > द्युभ्यर् > द्युभ्यः
षष्ठी	ङस्	दिवः	दिक्+ङस् > दिक्+अस् > दिवस् > दिवर् > दिवः
	ओस्	दिवोः	दिक्+ओस् > दिवोस् > दिवोर् > दिवोः
	आम्	दिवाम्	दिक्+आम् > दिवाम्
सप्तमी	ङि	दिवि	दिक्+ङि > दिक्+इ > दिवि
	ओस्	दिवोः	दिक्+ओस् > दिवोस् > दिवोर् > दिवोः
	सुप्	द्युषु	दिक्+सुप् > दिउ+सु > द्यु+सु > द्युषु
अम्बोधनम्	सु	हे द्यौः !	दिक्+सु > दिक् + स् > दि औ + स् > द्यौ + स् > द्यौर > द्यौः !
	औ	हे दिवौ !	दिक्+औ > दिवौ !
	जस्	हे दिवः !	दिक्+जस् > दिक्+अस् > दिवस् > दिवर् > दिवः !

२०.५ अप्शब्दस्य रूपाणि

अप्शब्दो नित्यं बहुवचनान्तः । तस्य स्त्रियामेव प्रयोगो भवति । यप् एव

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	जस्	आपः	अप्+जस् > अप् + अस् > आप्+अस् > आपर् > आपः
द्वितीया	शस्	अपः	अप्+शस् > अप्+अस् > अपस् > अपः
तृतीया	भिस्	अद्भिः	अप्+भिस् > अद्भिस् > अद्भिः > अद्भिः
चतुर्थी	भ्यस्	अद्भ्यः	अप्+भ्यस् > अद्+भ्यस् > अद्भ्यस् > अद्भ्यः
पञ्चमी	भ्यस्	अद्भ्यः	अप्+भ्यस् > अद्+भ्यस् > अद्भ्यस् > अद्भ्यः
षष्ठी	आम्	अपाम्	अप्+आम् > अपाम्
सप्तमी	सुप्	अप्सु	अप्+सुप् > अप्सु
सम्बोधनम्	जस्	हे आपः !	अप्+जस् > अप् + अस् > आप् + आपस् > आपर् > आपः !

२०.६ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत

१. सीमन्शब्दस्य प्रथमा-तृतीया-पञ्चमी-सप्तमीविभक्तिषु रूपाणि ।
२. सीमन्शब्दस्य द्वितीया-चतुर्थी-षष्ठीविभक्तिषु कीदृशानि रूपाणि समुल्लिखत ।
३. गिरशब्दस्य दिशशब्दस्य च सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
४. अप्शब्दस्य कति रूपाणि भवन्ति ? कानि च तानि ? दर्शयत ।
५. दिव्शब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि निर्दिशत ।

२०.७ रूपसिद्धिप्रकारं दर्शयत ।

सीमा । सीमन्ः । सीमया । सीमायै । गीः । गीर्भ्याम् । गिरः
दिग्भ्याम् । दिक्षु । आपः । अद्भ्यः । अपाम् । द्यौः । द्युभिः । दिवि ।

२०.८ सिद्धरूपाणि निर्दिशत ।

सीमन्+औट् । सीमन्+जस् । सीमन्+टा । सीमन्+भ्याम् । सीमन्
गिर+सु । गिर+अम् । गिर + भिस् । गिर + सुप् । अप् + जस् । अप्
अप + भ्यस् । दिव् + सु । दिव् + डसि । दिव् + भ्याम् । दिव् +

एकविंशः पाठः

हलन्तनपुंसकलिङ्गिशब्दरूपावली

२१.१ कर्मन्शब्दस्य रूपाणि

नकारान्तोऽयं कर्मन्शब्दो नपुंसकलिङ्गे प्रयुज्यते । तस्य रूपाण्यधस्तनतालिकया

निर्दिश्यन्ते -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	कर्म	कर्मन्+सु > कर्मन् + स् > कर्मन् > कर्म
	औ	कर्मणी	कर्मन्+औ > कर्मन्+शी > कर्मन्+ई > कर्मणी
	जस्	कर्माणि	कर्मन्+जस् > कर्मन् + अस् > कर्मन्+शि > कर्मन् + इ > कर्मान्+इ > कर्माणि
द्वितीया	अम्	कर्म	कर्मन्+अम् > कर्मन् > कर्म
	औट्	कर्मणी	कर्मन्+औट् > कर्मन् + औ > कर्मन्+शी > कर्मन्+ई > कर्मणी
	शस्	कर्माणि	कर्मन्+शस् > कर्मन् + अस् > कर्मन्+शि > कर्मन् + इ > कर्मान्+इ > कर्माणि
तृतीया	टा	कर्मणा	कर्मन्+टा > कर्मन्+आ > कर्मणा
	भ्याम्	कर्मभ्याम्	कर्मन्+भ्याम् > कर्म+भ्याम् > कर्मभ्याम्
	भिस्	कर्मभिः	कर्मन्+भिस् > कर्म+भिस् > कर्मभिर् > कर्मभिः
चतुर्थी	ङे	कर्मणे	कर्मन्+ङे > कर्मन्+ए > कर्मणे
	भ्याम्	कर्मभ्याम्	कर्मन्+भ्याम् > कर्म+भ्याम् > कर्मभ्याम्
	भ्यस्	कर्मभ्यः	कर्मन्+भ्यस् > कर्म+भ्यस् > कर्मभ्यर् > कर्मभ्यः
पञ्चमी	ङसि	कर्मणः	कर्मन्+ङसि > कर्मन् + ङस् > कर्मन्+अस् > कर्मणस् > कर्मणर् > कर्मणः
	भ्याम्	कर्मभ्याम्	कर्मन्+भ्याम् > कर्म+भ्याम् > कर्मभ्याम्
	भ्यस्	कर्मभ्यः	कर्मन्+भ्यस् > कर्म+भ्यस् > कर्मभ्यर् > कर्मभ्यः

षष्ठी	डस्	कर्मणः	कर्मन्+डस् > कर्मन्+अस् > कर्मणस् > कर्मणः
	ओस्	कर्मणोः	कर्मन्+ओस् > कर्मणोस् > कर्मणोर् > कर्मणोः
	आम्	कर्मणाम्	कर्मन्+आम् > कर्मणाम्
सप्तमी	डि	कर्मणि	कर्मन्+डि > कर्मन्+इ > कर्मणि
	ओस्	कर्मणोः	कर्मन्+ओस् > कर्मणोस् > कर्मणोर् > कर्मणोः
	सुप्	कर्मसु	कर्मन्+सुप् > कर्म+सु > कर्मसु
सम्बोधनम्	सु	हे कर्मन्!	कर्मन्+सु > कर्मन्+स् > कर्मन्!
	औ	हे कर्मणी!	कर्मन्+औ > कर्मन्+शी > कर्मन्+ई > कर्मणी
	जस्	हे कर्माणि!	कर्मन्+जस् > कर्मन् + अस् > कर्मन्+जि कर्मन् + इ > कर्मान्+इ > कर्माणि!

२१.२ अहन्शब्दस्य रूपाणि

शब्दस्यास्य रूपाणि नपुंसके प्रयुज्यन्ते। कर्मन्शब्दापेक्षया शब्दस्यास्य प्रायशो भिन्नानि सन्ति । तानि यथा -

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	अहः	अहन्+सु > अहन् + स् > अहन् > अहः
	औ	अहनी	अहन्+औ > अहन्+शी > अहन्+ई > अहनी
	जस्	अहानि	अहन्+जस् > अहन् + अस् > अहन्+जि अहन् + इ > अहान्+ इ > अहानि
द्वितीया	अम्	अहः	अहन्+अम् > अहन् > अहरु > अहर्
	औट्	अहनी	अहन्+औट् > अहन् + औ > अहन्+ई > अहनी
	शस्	अहानि	अहन्+शस् > अहन् + अस् > अहन्+जि अहन्+इ > अहानि

तृतीया	टा	अह्ना	अहन्+टा > अहन्+आ > अहन्+आ > अह्ना
	भ्याम्	अहोभ्याम्	अहन्+भ्याम् > अहरु+भ्याम् > अहर + भ्याम् > अहउ+भ्याम् > अहोभ्याम्
	भिस्	अहोभिः	अहन्+भिस् > अहरु+भिस् > अहर + भिस् > अहउ+भिस् > अहोभिर् > अहोभिः
चतुर्थी	डे	अह्ने	अहन्+डे > अहन्+ए > अहन्+ए > अह्ने
	भ्याम्	अहोभ्याम्	अहन्+भ्याम् > अहरु+भ्याम् > अहर + भ्याम् > अहउ+भ्याम् > अहोभ्याम्
	भ्यस्	अहोभ्यः	अहन्+भ्यस् > अहरु+भ्यस् > अहर + भ्यस् > अहउ+भ्यस् > अहोभ्यस् > अहोभ्यर् > अहोभ्यः
पञ्चमी	डसि	अहः	अहन्+डसि > अहन् + डस् > अहन्+अस् > अहन्+अस् > अहस् > अहर् > अहः
	भ्याम्	अहोभ्याम्	अहन्+भ्याम् > अहरु+भ्याम् > अहर + भ्याम् > अहउ+भ्याम् > अहोभ्याम्
	भ्यस्	अहोभ्यः	अहन्+भ्यस् > अहरु+भ्यस् > अहर + भ्यस् > अहउ+भ्यस् > अहोभ्यस् > अहोभ्यर् > अहोभ्यः
षष्ठी	डस्	अहः	अहन्+डस् > अहन्+अस् > अहन्+अस् > अहस् > अहर् > अहः
	ओस्	अहोः	अहन्+ओस् > अहन्+ओस् > अहोस् > अहोर् > अहोः
	आम्	अहाम्	अहन्+आम् > अहन् +आम् > अहाम्
सप्तमी	डि	अहि	अहन्+डि > अहन्+इ > अहन् + इ > अहि
		अहनि	अहन्+डि > अहन्+इ > अहनि
	ओस्	अहोः	अहन्+ओस् > अहन्+ओस् > अहोर् > अहोः
	सुप्	अहःसु	अहन्+सुप् > अहरु+सु > अहर+सु > अहःसु
सम्बोधनम्	सु	हे अहः!	अहन्+सु > अहन्+स् > अहरु > अहर् > अहः!
	औ	हे अहनी!	अहन्+औ > अहन् + शी > अहन्+ई > अहनी!
	जस्	हे अहानि!	अहन्+जस् > अहन्+अस् > अहन्+शि > अहन् + इ > अहान्+इ > अहानि!

२१.३ मनस्-शब्दस्य रूपाणि

सान्तोऽयं 'मनस्' शब्दो नपुंसके प्रयुज्यते। तस्य रूपाण्यधस्तनतालिकया प्र

विभक्ति- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमा	सु	मनः	मनस्+सु > मनस् + स् > मनस् > मनर् > मनः
	औ	मनसी	मनस्+औ > मनस्+शी > मनस्+ई > मनसी
	जस्	मनांसि	मनस्+जस् > मनस् + अस् > मनस्+इ > मनन्स्+इ > मनान्स्+इ > मनांसि
द्वितीया	अम्	मनः	मनस्+अम् > मनस् > मनरु > मनर् > मनः
	औट्	मनसी	मनस्+औट् > मनस् + औ > मनस्+ई > मनसी
	शस्	मनांसि	मनस्+शस् > मनस् + अस् > मनस्+इ > मनन्स्+इ > मनान्स्+इ > मनांसि
तृतीया	टा	मनसा	मनस्+टा > मनस्+आ > मनसा
	भ्याम्	मनोभ्याम्	मनस्+भ्याम् > मनरु+भ्याम् > मनर्+भ्याम् > मनउ+भ्याम् > मनोभ्याम्
	भिस्र्	मनोभिः	मनस्+भिस्र् > मनरु+भिस्र् > मनर्+भिस्र् > मनउ+भिस्र् > मनोभिर् > मनोभिः
चतुर्थी	डे	मनसे	मनस्+डे > मनस्+ए > मनसे
	भ्याम्	मनोभ्याम्	मनस्+भ्याम् > मनरु+भ्याम् > मनर्+भ्याम् > मनउ+भ्याम् > मनोभ्याम्
	भ्यस्	मनोभ्यः	मनस्+भ्यस् > मनरु+भ्यस् > मनर्+भ्यस् > मनउ+भ्यस् > मनोभ्यर् > मनोभ्यः

पञ्चमी	डसि	मनसः	मनस्+डसि > मनस् + डस् > मनस्+अस् > मनसस् > मनसर् > मनसः
	भ्याम्	मनोभ्याम्	मनस्+भ्याम् > मनरु+भ्याम् > मनर् + भ्याम् > मनउ+भ्याम् > मनोभ्याम्
	भ्यस्	मनोभ्यः	मनस्+भ्यस् > मनरु+भ्यस् > मनर् + भ्यस् > मनउ+भ्यस् > मनोभ्यर् > मनोभ्यः
षष्ठी	डस्	मनसः	मनस्+डस् > मनस्+अस् > मनसस् > मनसर् > मनसः
	ओस्	मनसोः	मनस्+ओस् > मनसोस् > मनसोर् > मनसोः
	आम्	मनसाम्	मनस्+आम् > मनसाम्
सप्तमी	डि	मनसि	मनस्+डि > मनस्+इ > मनसि
	ओस्	मनसोः	मनस्+ओस् > मनसोस् > मनसोर् > मनसोः
	सुप्	मनःसु	मनस्+सुप् > मनरु+सु > मनर्+सु > मनःसु
सम्बोधनम्	सु	हे मनः !	मनस्+सु > मनस्+स् > मनस् > मनर् > हे मनः !
	औ	हे मनसी !	मनस्+औ > मनस्+शी > मनस्+ई > हे मनसी !
	जस्	हे मनांसि !	मनस्+जस् > मनस्+अस् > मनस्+शि > मनस् + इ > मनन्स्+इ > मनान्स्+इ > हे मनांसि !

एवमेव चेतस्-तेजस्-वर्चस्प्रभृतिशब्दानां रूपाणि निष्पद्यन्ते ।

२१.४ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. कर्मन्शब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि निर्दिशत ।
२. अहन्शब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
३. मनस्-शब्दस्य सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि निर्दिशत ।

२१.५ रूपसिद्धिप्रकारं दर्शयत ।

कर्म । कर्मणि । कर्माणि । कर्मणा । कर्मभ्याम् । अहः । अहनी । अहानि । अह्ना । अहोभिः । अहःसु । मनः । मनसी । मनांसि । मनोभ्याम् । मनसः ।

२१.६ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

कर्मन् + सु । अहन् + औ । मनस् + जस् । चेतस् + भ्याम् । कर्मन् + डे । कर्मन् + डसि । कर्मन् + सुप् । कर्मन् + डि । अहन् + शस् । अहन् + भ्याम् । अहन् + आम् । मनस् + भिस् । मनस् + ओस् ।

द्वाविंशः पाठः

भूधातुरूपावली

२२.१ वर्तमाने लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	भवति	भू+लट् > भू + ल् > भू+तिप् > भू + ति > भू+शप्+ति > भू श + ति > भू अ+ति > भो अ+ति > भवति
	तस्	भवतः	भू+लट् > भू + ल् > भू+तस् > भू शप्+तस् > भू श + तस् > भू अ + तस् > भो अ + तस् > भवतस् > भवतर् > भवतः
	झि	भवन्ति	भू+लट् > भू + ल् > भू+झि > भू शप्+झि > भू श + झि > भू अ + झि > भू अ + अन्ति > भो अ+अन्ति > भव+अन्ति > भवन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	भवसि	भू+लट् > भू + ल् > भू+सिप् > भू + सि > भू शप्+सि > भू श + सि > भू अ + सि > भो अ + सि > भवसि
	थस्	भवथः	भू+लट् > भू + ल् > भू+थस् > भू शप्+थस् > भू श + थस् > भू अ + थस् > भो अ+थस् > भव+थस् > भवथर् > भवथः
	थ	भवथ	भू+लट् > भू + ल् > भू+थ > भू शप्+थ > भू श + थ > भू अ + थ > भो अ + थ > भवथ

उत्तमपुरुषे	मिप्	भवामि	भू+लट् > भू + ल् > भू+मिप् > भू + मि > भू शप्+मि > भू श + मि > भू अ +मि > भो अ +मि > भव + मि > भवामि
	वस्	भवावः	भू+लट् > भू + ल् > भू+वस् > भू शप्+वस् > भू श + वस् > भू अ+ वस् > भो अ+वस् > भव+वस् > भवावस् > भवावर् > भवावः
	मस्	भवामः	भू+लट् > भू + ल् > भू+मस् > भू+शप्+मस् > भू श + मस् > भू अ + मस् > भो अ + मस् > भव+मस् > भवामस् > भवामर् > भवामः

२२.२ परोक्षभूते लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	बभूव	भू+लिट् > भू + ल् > भू+तिप् > भू + ति > भू+णल् > भू + अ > भूव्+अ > भूव् भूव्+अ > भू भूव्+अ > भु भूव्+अ > भ भूव् + अ > बभूव
	तस्	बभूवतुः	भू+लिट् > भू+ल् > भू+तस् > भू + अतुस् > भूव्+अतुस् > भूव् भूव्+अतुस् > भूभूव्+अतुस् > भुभूव्+अतुस् > भभूव्+अतुस् > बभूव्+अतुस् > बभूवतुस् > बभूवतुर् > बभूवतुः
	झि	बभूवुः	भू+लिट् > भू + ल् > भू+झि > भू+उस् > भूव्+उस् > भूव् भूव्+उस् > भू भूव्+उस् > भुभूव्+उस् > भभूव्+उस् > बभूव्+उस् > बभूवुस् > बभूवुर् > बभूवुः

मध्यमपुरुषे	सिप्	बभूविथ	भू+लिट् > भू + ल् > भू+सिप् > भू + सि > भू+थल् > भू + थ > भू+इथ > भूव्+ इथ > भूव् भूव्+इथ > भू भूव्+इथ > भुभूव्+इथ > भभूव्+इथ > बभूव्+इथ > बभूविथ
	थस्	बभूवथुः	भू+लिट् > भू + ल् > भू+अथुस् > भूव्+अथुस् > भूव् भूव्+अथुस् > भू भूव्+अथुस् > भु भूव्+अथुस् > भभूव्+अथुस् > बभूव्+अथुस् > बभूवथुस् > बभूवथुर् > बभूवथुः
	थ	बभूव	भू+लिट् > भू + ल् > भू+थ > भू+अ > भूव्+अ > भूव् भूव्+अ > भूभूव्+अ > भुभूव्+अ > भभूव्+अ > बभूव्+अ > बभूव
उत्तमपुरुषे	मिप्	बभूव	भू+लिट् > भू + ल् > भू+मिप् > भू + मि > भू+णल् > भू + अ > भूव्+अ > भूव् भूव्+अ > भूभूव्+अ > भुभूव्+अ > भभूव्+अ > बभूव्+अ > बभूव
	वस्	बभूविव	भू+लिट् > भू + ल् > भू+वस् > भू+व > भू+इव > भूव्+इव > भूव्भूव्+इव > भूभूव्+इव > भुभूव्+इव > भभूव्+इव > बभूव्+इव > बभूविव
	मस्	बभूविम	भू+लिट् > भू + ल् > भू+मस् > भू+म > भू+इम > भूव्+इम > भूव् भूव्+इम > भूभूव्+इम > भुभूव्+इम > भभूव्+इम > बभूव्+इम > बभूविम

२२.३ अनद्यतने भविष्यति लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	भविता	भू+लुट् > भू+ल् > भू+तिप् > भू+ति > भू+तास् ति > भू+इ तास् ति > भो+इतास् ति > भवितास् ति > भवितास्+डा > भवितास्+आ > भवित्+आ > भविता
	तस्	भवितारौ	भू+लुट् > भू+ल् > भू+तस् > भू+तास् तस् > भू+इ तास् तस् > भो+इ तास् तस् > भवितास् तस् > भवितास् रौ > भवितारौ
	झि	भवितारः	भू+लुट् > भू+ल् > भू+झि > भू+तास् झि > भू +इ तास् झि > भो+इ तास् झि > भवितास् झि > भवितास् रस् > भवितारस् > भवितारर् > भवितारः
मध्यमपुरुषे	सिप्	भवितासि	भू+लुट् > भू+ल् > भू+सिप् > भू+सि > भू+तास् सि > भू+इ तास् सि > भो+इ तास् सि > भवितास् सि > भवितासि
	थस्	भवितास्थः	भू+लुट् > भू+ल् > भू+थस् > भू+तास् थस् > भू+इ तास् थस् > भो+इ तास् थस् > भवितास् थस् > भवितास्थर् > भवितास्थः
	थ	भवितास्थ	भू+लुट् > भू+ल् > भू+थ > भू+तास् थ > भू+इ तास् थ > भो+इ तास् थ > भवितास्थ
उत्तमपुरुषे	मिप्	भवितास्मि	भू+लुट् > भू+ल् > भू+मिप् > भू+मि > भू+तास् मि > भू+इ तास् मि > भो+इ तास् मि > भवितास्मि
	वस्	भवितास्वः	भू+लुट् > भू+ल् > भू+वस् > भू+तास् वस् > भू+इ तास् वस् > भो+इ तास् वस् > भवितास्वस् > भवितास्वर् > भवितास्वः
	मस्	भवितास्मं	भू+लुट् > भू+ल् > भू+मस् > भू+तास् मस् > भू+इ तास् मस् > भो+इ तास् मस् > भवितास्मस् > भवितास्मर् > भवितास्मः

२२.४ भविष्यति, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	भविष्यति	भू+लट् > भू+ल् > भू+तिप् > भू+ति > भू+स्य ति > भू+इ स्य ति > भो+इस्यति > भविष्यति > भविष्यति
	तस्	भविष्यतः	भू-लट् > भू+ल् > भू+तस् > भू+स्य तस् > भू+ इ स्य तस् > भो+ इ स्य तस् > भविष्यतस् > भविष्यतर् > भविष्यतः
	झि	भविष्यन्ति	भू+लट् > भू+ल् > भू+झि > भू+स्य झि > भू+ इ स्य झि > भो+ इ स्य झि > भविष्य+ झि > भविष्य+अन्ति > भविष्यन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	भविष्यसि	भू+लट् > भू+ल् > भू+सिप् > भू+सि > भू+ स्य सि > भू+इ स्य सि > भो+इ स्य सि > भविष्यसि > भविष्यसि
	थस्	भविष्यथः	भू+लट् > भू+ल् > भू+थस् > भू+स्य थस् > भू+ इ स्य थस् > भो+ इ स्य थस् > भविष्यथस् > भविष्यथस् > भविष्यथर् > भविष्यथः
	थ	भविष्यथ	भू+लट् > भू+ल् > भू+थ > भू+स्य थ > भू+ इ स्य थ > भो+इस्यथ > भविष्यथ > भविष्यथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	भविष्यामि	भू+ लट् > भू+ ल् > भू+मिप् > भू+ मि > भू+ स्य मि > भू+ इ स्य मि > भो+ इस्यमि > भविष्य मि > भविष्यामि > भविष्यामि
	वस्	भविष्यावः	भू+लट् > भू+ल् > भू+वस् > भू+स्य वस् > भू+ इस्य वस् > भो+इस्य वस् > भविष्यावस् > भविष्यावस् > भविष्यावर् > भविष्यावः
	मस्	भविष्यामः	भू+लट् > भू+ल् > भू+मस् > भू+स्य मस् > भू+इ स्य मस् > भो+ इस्यमस् > भविष्यमस् > भविष्यामस् > भविष्यामर् > भविष्यामः

२२.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	भवतु / भवतात्	भू+लोट् > भू + ल् > भू+तिप् > भू + ति > भू शप् + ति > भू श+ति > भू अ + ति > भो अ + ति > भवति > भवतु > भवतात्/भवतु
	तस्	भवताम्	भू+लोट् > भू + ल् > भू+तस् > भू शप्+तस् > भू श + तस् > भू अ + तस् > भो अ + तस् > भव + तस् > भवताम्
	झि	भवन्तु	भू+लोट् > भू + ल् > भू+झि > भू शप् + झि > भू श + झि > भू अ + झि > भो अ + झि > भव + झि > भव + अन्ति > भवन्ति > भवन्तु
मध्यमपुरुषे	सिप्	भव/ भवतात्	भू+लोट् > भू+ल् > भू+सिप् > भू+सि > भू शप्+सि > भू श+सि > भू अ+सि > भो अ + सि > भव+सि > भव+हि > भव > भवतात्/भव
	थस्	भवतम्	भू+लोट् > भू + ल् > भू + थस् > भू शप्+थस् > भू श + थस् > भू अ + थस् > भो अ + थस् > भव + थस् > भवतम्
	थ	भवत	भू+लोट् > भू+ल् > भू+थ > भू शप्+थ > भू श +थ > भू अ+थ > भो अ+थ > भव+थ > भवत
उत्तमपुरुषे	मिप्	भवानि	भू+लोट् > भू+ल् > भू+मिप् > भू+मि > भू शप्+मि > भू श+मि > भू अ+मि > भो अ +मि > भव+मि > भव+आट् मि > भवा+मि > भवानि
	वस्	भवाव	भू+लोट् > भू + ल् > भू + वस् > भू + व > भू शप्+व > भू श + व > भू अ + व > भो अ +व > भव + व > भव + आट् व > भवाव
	मस्	भवाम	भू+लोट् > भू + ल् > भू+मस् > भू + म > भू शप्+म > भू श + म > भू अ + म > भो अ+म > भव+म > भव + आट् म > भवाम

२२.६ अनद्यतने भूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अभवत्	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+तिप् > अभू + ति > अभू + त् > अभू शप्+त् > अभू + अत् > अभो + अत् > अभवत्
	तस्	अभवताम्	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू + तस् > अभू श + तस् > अभू अ + तस् > अभो अ + तस् > अभवतस् > अभवताम्
	झि	अभवन्	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू + झि > अभू + झ् > अभू शप्+झ > अभू अ + झ् > अभो + अझ् > अभव + झ > अभव + अन्त् > अभवन्त् > अभवन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अभवः	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू + सिप् > अभू + स् > अभू शप्+ स् > अभू+अस् > अभो + अस् > अभवस् > अभवर् > अभवः
	थस्	अभवतम्	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू + थस् > अभू शप् + थस् > अभू श + थस् > अभू अ + थस् > अभो अ + थस् > अभव + थस् > अभवतम्
	थ	अभवत	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू + थ > अभू शप् + थ > अभू श + थ > अभू अ + थ > अभो अ + थ > अभव > अभवत

उत्तमपुरुषे	मिप्	अभवम्	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू + मिप् > अभू + मि > अभू शप् + मि > अभू श + मि > अभू अ + मि > अभो अ + मि > अभवमि > अभव + अम् > अभवम्
	वस्	अभवाव	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू + वस् > अभू + व > अभू शप् + व > अभू श + व > अभू अ + व > अभो अ + व > अभव + व > अभवाव
	मस्	अभवाम	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + मस् > अभू + म > अभू शप् + म > अभू अ + म > अभो अ + म > अभवम > अभवाम

२२.७ संभावनादौ, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	भवेत्	भू+लिङ् > भू + ल् > भू+ तिप् > भू + ति > भू + त् > भू शप्+त् > भू श + त् > भू अ + त् > भो अ+ त् > भव+त् > भव+यास् त् > भवे यास् स् + त् > भवेयास् + त् > भव + इय् त् > भवेय् +त् > भवेत्
	तस्	भवेताम्	भू+लिङ् > भू + ल् > भू+तस् > भू शप्+तस् > भू श + तस् > भू अ + तस् > भो अ+तस् > भव + तस् > भव+यास् तस् > भव यास् स् + तस् > भव यास् + तस् > भव + इय् तस् > भवेय् +तस् > भवेतस् > भवेताम्
	झि	भवेयुः	भू + लिङ् > भू + ल् > भू+झि > भू शप्+झि > भू श + झि > भू अ + झि > भो अ+झि > भव+झि > भव+जुस् > भव + उस् > भव+यास् उस् > भव+इय् उस् > भवेयुस् > भवेयुर > भवेयुः

मध्यमपुरुषे	सिप्	भवेः	भू+लिङ् > भू + ल् > भू+सिप् > भू + सि > भू + स् > भू शप् + स् > भू श + स् > भू अ + स् > भो अ + स् > भव+स् > भव+यास् स् > भव + इय् स् > भवेय् + स् > भवे+स् > भवेर् > भवेः
	थस्	भवेतम्	भू+लिङ् > भू + ल् > भू+थस् > भू शप् + थस् > भू श + थस् > भू अ + थस् > भोअ+थस् > भव+यास् थस् > भव यास् स् + थस् > भव यास् + थस् > भव +इय् थस् > भवेय्+थस् > भवे + थस् > भवेतम्
	थ	भवेत	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+थ > भू शप्+थ > भू श + थ > भू अ+थ > भो अ+थ > भव+थ > भव+यास् थ > भव यास् स् + थ > भव यास् + थ > भव + इय् थ > भवेय् +थ > भवे+थ > भवेत
उत्तमपुरुषे	मिप्	भवेयम्	भू+लिङ् > भू + ल् > भू+मिप् > भू + मि > भू + शप् + मि > भू श + मि > भू अ + मि > भो अ+मि > भव+मि > भव+यास् मि > भव + इय् मि > भवेय्+मि > भवेय्+अम् > भवेयम्
	वस्	भवेव	भू + लिङ् > भू + ल् > भू+वस् > भू + व > भू शप् + व > भू श + व > भू अ + व > भो अ+व > भव+व > भव + यास् व > भव + इय् व > भवेय् + व > भवे + व > भवेव
	मस्	भवेम	भू+लिङ् > भू + ल् > भू + मस् > भू + म > भू शप् + म > भू श + म > भू अ + म > भो अ+म > भव+म > भव+यास् म > भव+ इय् म > भवेय् + म > भवे+म > भवेम

२२.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	भूयात्	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+तिप् > भू+ति > भू+त् > भूयास् स् + त् > भू+यात् > भूयात्
	तस्	भूयास्ताम्	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+तस् > भू+यास् तस् > भूयास् स् + तस् > भूयास्तस् > भूयास्ताम्
	झि	भूयासुः	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+झि > भू+जुस् > भू+उस् > भू+यास् उस् > भूयासुर > भूयासुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	भूयाः	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+सिप् > भू+सि > भू+स् > भूयास् + स् > भूयास् > भूयार् > भूयाः
	थस्	भूयास्तम्	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+थस् > भू+यास् थस् > भूयास् स् + थस् > भूयास् + थस् > भू+यास् तम् > भूयास्तम्
	थ	भूयास्त	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+थ > भू+यास् थ > भूयास् स् + थ > भूयास् + थ > भू+यास् त > भूयास्त
उत्तमपुरुषे	मिप्	भूयासम्	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+मिप् > भू+मि > भू+यास् मि > भू+यास् अम् > भूयासम्
	वस्	भूयास्व	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+वस् > भू+व > भू+यास् व > भूयास्व
	मस्	भूयास्म	भू+लिङ् > भू+ल् > भू+मस् > भू+म > भू+यास् म > भूयास्म

२२.९ भूते लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अभूत्	भू+ लुङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+तिप् > अभू+ति > अभू + त् > अभू च्लि+त् > अभू सिच् +त् > अभू स् +त् > अभू+त् > अभूत्
	तस्	अभूताम्	भू+लुङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+तस् > अभू च्लि+तस् > अभू सिच् +तस् > अभू स् + तस् > अभू+तस् > अभूताम्
	झि	अभूवन्	भू+लुङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+झि > अभू + झ् > अभू च्लि+झ् > अभू सिच्+झ् > अभू-झ् > अभू+अन्त् > अभूव्+अन्त् > अभूवन्त् > अभूवन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अभूः	भू+लुङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+सिप् > अभू + स् > अभू+स् > अभू च्लि+स् > अभू सिच् +स् > अभू स् + स् > अभू+स् > अभू+ र् > अभूः
	थस्	अभूतम्	भू+लुङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+थस् > अभू च्लि+थस् > अभू सिच् +थस् > अभू स् + थस् > अभू+थस् > अभूतम्
	थ	अभूत	भू+लुङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+थ > अभू च्लि+थ > अभू सिच्+थ > अभू स् + थ > अभू+थ > अभूत

उत्तमपुरुषे	मिप्	अभूवम्	भू+लुङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+मि > अभूच्लि+मि > अभूसिच्+मि > अभू स् + मि > अभू+मि > अभू+अम् > अभूव्+अम् > अभूवम्
	वस्	अभूव	भू+लुङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+वस् > अभू + व > अभू च्लि+व > अभू सिच्+व > अभू स् + व > अभू + व > अभूव
	मस्	अभूम	भू+लुङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+मस् > अभू + म > अभू च्लि+म > अभू सिच्+म > अभू स् + म > अभू+म > अभूम

२२.१० हेतुहेतुमद्भावे लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अभविष्यत्	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू+तिप् > अभू+त् > अभू स्य+त् > अभू इ स्य+त् > अभो इस्य+त् > अभविस्यत् > अभविष्यत्
	तस्	अभविष्यताम्	भू+लङि > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+तस् > अभू स्य+तस् > अभू इ स्य+तस् > अभो इस्य+ तस् > अभविस्य + तस् > अभविष्य+तस् > अभविष्यताम्
	झि	अभविष्यन्	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+झि > अभू + झ् > अभू स्य+ झ् > अभू इ स्य+झ् > अभो इस्य+झ् > अभविस्य+झ् > अभविस्य+अन्त् > अभविस्यन्त् > अभविस्यन्त् > अभविस्यन् > अभविष्यन्

मध्यमपुरुषे	सिप्	अभविष्यः	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+सिप् > अभू+सि > अभू + स् > अभू स्य + स् > अभू इस्य+स् > अभो इस्य + स् > अभविष्य+स् > अभविष्यस् > अभविष्यस् > अभविष्यः > अभविष्यः
	थस्	अभविष्यतम्	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू + थस् > अभू स्य+थस् > अभू इ स्य+थस् > अभो इस्य + थस् > अभविष्य+थस् > अभविष्यतम् > अभविष्यतम्
	थ	अभविष्यत	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+थ > अभू स्य+थ > अभू इ स्य +थ > अभो इस्य +थ > अभविष्य+थ > अभविष्यत > अभविष्यत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अभविष्यम्	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+मि > अभू स्य+मि > अभू इ स्य+मि > अभो इस्य + मि > अभविष्य+मि > अभविष्य+अम् > अभविष्यम् > अभविष्यम्
	वस्	अभविष्याव	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+वस् > अभू + व > अभू स्य + व > अभू इ स्य + व > अभो इस्य + व > अभविष्य + व > अभविष्याव > अभविष्याव
	मस्	अभविष्याम	भू+लङ् > भू + ल् > अट् भू + ल् > अभू + ल् > अभू+मस् > अभू + म > अभू स्य+म > अभू इ स्य + म > अभो इस्य+म > अभविष्य+म > अभविष्याम > अभविष्याम

२२.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. भूधातोर्लटि रूपाणि लिखत ।
२. भूधातोः केषु केष्वर्थेषु लकारा भवन्ति ? प्रकाशयत ।
३. भूधातोः लटि, लङि, लोटि लङि च कीदृशानि रूपाणि जायन्ते ? समुल्लिखत ।
४. निम्नलिखितनिर्देशानुसारेण रूपाणि निर्दिशत ।

क) भूधातोर्लिटि, प्रथमपुरुषे

ख) भूधातोर्लुटि, मध्यमपुरुषे

ग) भूधातोर्लङि, उत्तमपुरुषे

५. निम्नरूपाणां लकारान् विभक्तौश्च लिखत ।

भवसि । अभवत् । भविष्यथः । भवितारौ । अभूः । भवानि । भूयास्तम् ।
भवेव । वभूविभः । भवामि । बभूविथः । भवितास्मि । भविष्यावः । भव ।
भवेताम् । भूयासम् । अभविष्यत् । अभूत् ।

२२.१२ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

भवति । बभूवः । भवितारौ । भवितास्थ । भवितास्मः । भविष्यति ।
भविष्यतः । भविष्यन्ति । भवतु । भवः । भवतम् । भवानि । अभवत् । अभवन् ।
अभवः । अभवम् । भवेत् । भवेताम् । भवेयुः । भवेः । भवेतम् । भवेतः ।
भूयात् । भूयास्ताम् । भूयासुः । भूयाः । भूयास्तम् । भूयास्तः । अभूत् । अभूवन् ।
अभूः । अभूव । अभूम । अभविष्यत् । अभविष्यताम् । अभविष्यन् । अभविष्याव ।
अभविष्याम ।

२२.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

भू + लट् > तिप् । भू + लट् > सिप् । भू + लट् > मिप् । भू + लिट्
> सिप् । भू + लिट् > थस् । भू + लिट् > वस् । भू + लुट् > तिप् । भू + लुट्
> सिप् । भू + लुट् > मिप् । भू + लट् > तिप् । भू + लट् > थस् । भू + लट्
> वस् । भू + लोट् > सिप् । भू + लोट् > थ । भू + लोट् > मस् । भू + लङ्
> तिप् । भू + लङ् > सिप् । भू + लङ् > मिप् । भू + लिङ् > तिप् । भू +
लिङ् > तस् । भू + लिङ् > झि । भू + लुङ् > सिप् । भू + लुङ् > थस् । भू
+ लुङ् > थ । भू + लङ् > मिप् । भू + लङ् > वस् । भू + लङ् > मस् ।

त्रयोविंशः पाठः

वृद्धधातुरूपावली

२३.१ वर्तमाने लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	वर्धते	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + त > वृध् शप् + त > वृध् श + त > वृध् अ + त > वर्ध अ + त > वर्धते
	आतम्	वर्धेते	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + आताम् > वृध् शप् + आताम् > वृध् अ + आताम् > वर्ध अ + आताम् > वर्ध इय् + ताम् > वर्धेय् + ताम् > वर्धेताम् > वर्धेते
	झ	वर्धन्ते	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + झ > वृध् शप् + झ > वृध् श + झ > वृध् अ + झ > वर्ध + झ > वर्ध + अन्त > वर्धन्त > वर्धन्ते
मध्यमपुरुषे	थास्	वर्धसे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + थास् > वृध् शप् + थास् > वृध् श + थास् > वृध् + थास् > वर्ध + थास् > वर्धसे
	आथाम्	वर्धेथे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + आथाम् > वृध् शप् + आथाम् > वृध् श + आथाम् > वृध् अ + आथाम् > वर्ध + आथाम् > वर्ध + इय् + थाम् > वर्धेय् + थाम् > वर्धेथाम् > वर्धेथे
	ध्वम्	वर्धध्वे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + ध्वम् > वृध् शप् + ध्वम् > वृध् श + ध्वम् > वृध् अ + ध्वम् > वर्ध + ध्वम् > वर्धध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	वर्धे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + इट् > वृध् + इ > वृध् शप् + इ > वृध् + श + इ > वृध् अ + इ > वर्ध + इ > वर्धे
	वहि	वर्धावहे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + वहि > वृध् शप् + वहि > वृध् श + वहि > वृध् अ + वहि > वर्ध + वहि > वर्धा + वहि > वर्धावहे
	महिङ्	वर्धामहे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + महिङ् > वृध् + महि > वृध् शप् + महि > वृध् श + महि > वृध् अ + महि > वर्ध + महि > वर्धा + महि > वर्धामहे

२३.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	ववृधे	वृध् + लिट् > वृध् + ल् > वृध् + त् > वृध् + एस् > वृध् वृध् + ए > वरध् वृध् + ए > व वृध् + ए > ववृधे
	आताम्	ववृधाते	वृध् + लिट् > वृध् + ल् > वृध् + आताम् > वृध् वृध् + आताम् > वरध् वृध् + आताम् > ववृधाताम् > ववृधाते
	झ	ववृधिरे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + झ > वृध् + इरेच् > वृध् + इरे > वृध् वृध् + इरे > वरध् वृध् + इरे > ववृधिरे
मध्यमपुरुषे	थास्	ववृधिषे	वृध् + लिट् > वृध् + ल् > वृध् + थास् > वृध् + इथास् > वृध् वृध् + इ थास् > वरध् वृध् + इ थास् > ववृधिथास् > ववृधिसे > ववृधिषे
	आथाम्	ववृधाथे	वृध् + लिट् > वृध् + ल् > वृध् + आथाम् > वृध् वृध् - आथाम् > वरध् वृध् + आथाम् > ववृध् + आथाम् > ववृधाथाम् > ववृधाथे
	ध्वम्	ववृधिध्वे	वृध् + लिट् > वृध् + ल् > वृध् + ध्वम् > वृध् इ + ध्वम् > वृध् वृध् + इ ध्वम् > वरध् वृध् इ + ध्वम् > ववृधि + ध्वम् > ववृधिध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	ववृधे	वृध्+लिट् > वृध्+ल् > वृध्+इट् > वृध्+इ > वृध् वृध्+इ > वरध् वृध्+इ > ववृध्+इ > ववृध्+ए > ववृधे
	वहि	ववृधिवहे	वृध् + लिट् > वृध् + ल् > वृध् + वहि > वृध् + इ वहि > वृध् वृध् + इ वहि > वरध् वृध् + इ वहि > ववृध् + इ वहि > ववृधिवहे
	महिङ्	ववृधिमहे	वृध् + लिट् > वृध् + ल् > वृध् + महिङ् > वृध् + महि > वृध्+इमहि > वृध् वृध् + इमहि > वरध् वृध् + इ महि > ववृधिमहि > ववृधिमहे

२३.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	वर्धिता	वृध्+लुट् > वृध्+ल् > वृध्+त > वृध् तास्+ त > वृध् इ तास्+त > वर्धितास्+त > वर्धितास् + डा > वर्धितास् + आ > वर्धित् + आ > वर्धिता
	आताम्	वर्धितारौ	वृध् + लुट् > वृध् + ल् > वृध् + आताम् > वृध् तास्+आताम् > वृध् इ तास्+ आताम् > वर्धितास्+आताम् > वर्धितास् + रौ > वर्धितारौ
	झ	वर्धितारः	वृध्+लुट् > वृध्+ल् > वृध्+झ > वृध् तास्+झ > वृध् इ तास्+झ > वर्धितास्+झ > वर्धितास्+रस् > वर्धितारस् > वर्धितारर् > वर्धितारः
मध्यमपुरुषे	थास्	वर्धितासे	वृध्+लुट् > वृध् + ल् > वृध्+थास् > वृध् तास्+थास् > वृध् इ तास्+थास् > वर्धितास् +थास् > वर्धितास् + से > वर्धितासे
	आथाम्	वर्धितासाथे	वृध् + लुट् > वृध् + ल् > वृध् +आथाम् > वृध् तास्+आथाम् > वृध् इ तास् + आथाम् > वर्धितास्+आथाम् > वर्धितासाथे
	ध्वम्	वर्धिताध्वे	वृध् + लुट् > वृध् + ल् > वृध् + ध्वम् > वृध् तास् + ध्वम् > वृध् इ तास् + ध्वम् > वर्धितास् + ध्वम् > वर्धिताध्वम् > वर्धिताध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	वर्धिताहे	वृध् + लुट् > वृध् + ल् > वृध् + इट् > वृध् + इ > वृध् तास् + इ > वृध् इ तास् + इ > वर्धितास् + इ > वर्धितास् + ए > वर्धिताह् + ए > वर्धिताहे
	वहि	वर्धितास्वहे	वृध् + लुट् > वृध् + ल् > वृध् + वहि > वृध् तास् + वहि > वृध् इ तास् + वहि > वर्धितास् + वहि > वर्धितास्वहे
	महिङ्	वर्धितास्महे	वृध् + लुट् > वृध् + ल् > वृध् + महिङ् > वृध् + महि > वृध् तास् + महि > वृध् इ तास् + महि > वर्धितास् + महि > वर्धितास्महे

२३.४ भविष्यति, लृटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	वर्धिष्यते	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + त > वृध् स्य + त > वृध् इ स्य + त > वर्धिस्य + त > वर्धिस्यते > वर्धिष्यते
	आताम्	वर्धिष्येते	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + आताम् > वृध् स्य + आताम् > वृध् इ स्य + आताम् > वर्धिस्य + आताम् > वर्धिस्य + इय् ताम् > वर्धिस्येय् + ताम् > वर्धिस्ये + ताम् > वर्धिस्येते > वर्धिष्येते
	झ	वर्धिष्यन्ते	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + झ > वृध् स्य + झ > वृध् इ स्य + झ > वर्धिस्य + झ > वर्धिस्य + अन्त > वर्धिस्यन्त > वर्धिस्यन्ते > वर्धिष्यन्ते
मध्यमपुरुषे	थास्	वर्धिष्यसे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + थास् > वृध् स्य + थास् > वृध् इ स्य + थास् > वर्धिस्य + थास् > वर्धिस्यसे > वर्धिष्यसे
	आथाम्	वर्धिष्येथे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + आथाम् > वृध् स्य + आथाम् > वृध् इ स्य + आथाम् > वर्धिस्य + आथाम् > वर्धिस्य + इय् थाम् > वर्धिस्येय् + थाम् > वर्धिस्ये + थाम् > वर्धिस्येथे > वर्धिष्येथे
	ध्वम्	वर्धिष्यध्वे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + ध्वम् > वृध् स्य + ध्वम् > वृध् इ स्य + ध्वम् > वर्धिस्य + ध्वम् > वर्धिस्यध्वे > वर्धिष्यध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	वर्धिष्ये	वृध्+लट् > वृध् + ल् > वृध्+ इट् > वृध् स्य+इ > वृध् इ स्य+ इ > वर्धिस्य+इ > वर्धिस्य+ए > वर्धिस्ये > वर्धिष्ये
	वहि	वर्धिष्यावहे	वृध्+लट् > वृध् + ल् > वृध् + वहि > वृध् स्य + वहि > वृध् इ स्य + वहि > वर्धिस्य + वहि > वर्धिस्या + वहि > वर्धिस्यावहे > वर्धिष्यावहे
	महिङ्	वर्धिष्यामहे	वृध् + लट् > वृध् + ल् > वृध् + महिङ् > वृध् स्य + महि > वृध् इ स्य + महि > वर्धिस्य+महि > वर्धिस्या+ महि > वर्धिस्यामहे > वर्धिष्यामहे

२३.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	वर्धताम्	वृध् + लोट् > वृध् + ल् > वृध् + त > वृध् शप् + त > वृध् श + त > वृध् अ + त > वर्ध + त > वर्ध + ते > वर्धताम्
	आताम्	वर्धेताम्	वृध् + लोट् > वृध् + ल् > वृध् + आताम् > वृध् शप् + आताम् > वृध् श + आताम् > वृध् अ + आताम् > वर्ध् अ+ आताम् > वर्ध - इय ताम् > वर्धेय+ताम् > वर्धेते > वर्धेताम्
	झ	वर्धन्ताम्	वृध् + लोट् > वृध् + ल् > वृध् + झ > वृध् शप् + झ > वृध् श + झ > वृध् अ + झ > वर्ध अ + झ > वर्ध + अन्त > वर्धन्ते > वर्धन्ताम्

मध्यमपुरुषे	थास्	वर्धस्व	वृध् + लोट् > वृध् + ल् > वृध् + थास् > वृध् शप् + थास् > वृध् श + थास् > वृध् अ + थास् > वर्ध् अ + थास् > वर्ध् + से > वर्धस्व
	आथाम्	वर्धेथाम्	वृध् + लोट् > वृध् + ल् > वृध् + आथाम् > वृध् शप् + आथाम् > वृध् श + आथाम् > वृध् अ + आथाम् > वर्ध् अ + आथाम् > वर्ध् + इय् + थाम् > वर्धेय् + थाम् > वर्धेथाम् > वर्धेथे > वर्धेथाम्
	ध्वम्	वर्धध्वम्	वृध् + लोट् > वृध् + ल् > वृध् + ध्वम् > वृध् शप् + ध्वम् > वृध् श + ध्वम् > वृध् अ + ध्वम् > वर्ध् अ + ध्वम् > वर्धध्वे > वर्धध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	वर्धे	वृध् + लोट् > वृध् + ल् > वृध् + इट् > वृध् + इ > वृध् शप् + इ > वृध् श + इ > वृध् अ + इ > वर्ध् अ + इ > वर्ध् + ए > वर्ध् + ऐ > वर्धे
	वहि	वर्धावहै	वृध् + लोट् > वृध् + ल् > वृध् + वहि > वृध् शप् + वहि > वृध् श + वहि > वृध् अ + वहि > वर्ध् अ + वहि > वर्धा + वहि > वर्धा + वहे > वर्धावहै
	महिङ्	वर्धामहै	वृध् + लोट् > वृध् + ल् > वृध् + महिङ् > वृध् + महि > वृध् शप् + महि > वृध् श + महि > वृध् अ + महि > वर्ध् + महि > वर्धा + महि > वर्धा + महे > वर्धामहै

२३.६ अनद्यतभूते, लङि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अवर्धत	वृध् + लङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अ वृध् + ल् > अवृध् + त > अवृध् शप् + त > अवर्ध् अ + त > अवर्धत
	आताम्	अवर्धेताम्	वृध् + लङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + आताम् > अवृध् शप् + आताम् > अवृध् श + आताम् > अवृध् अ + आताम् > अवर्ध् अ + आताम् > अवर्ध् + इय् + ताम् > अवर्धेय् + ताम् > अवर्धेताम्

	झ	अवर्धन्त	वृध्+लङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध्+ झ > अवृध् शप्+झ > अवृध् श+झ > अवृध् अ+झ > अवर्ध+झ > अवर्ध+ अन्त > अवर्धन्त
मध्यमपुरुषे	थास्	अवर्धथाः	वृध्+लङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + थास् > अवृध् शप्+थास् > अवृध् श + थास् > अवृध् अ + थास् > अवर्ध + थास् > अवर्धथार् > अवर्धथाः
	आथाम्	अवर्धेथाम्	वृध्+लङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध्+आथाम् > वृध् शप्+आथाम् > अवृध् श+आथाम् > अवृध् अ+आथाम् > अवर्ध+आथाम् > अवर्ध+इय् थाम् > अवर्धेय्+ थाम् > अवर्धेथाम्
	ध्वम्	अवर्धध्वम्	वृध्+लङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध्+ध्वम् > अवृध् शप्+ध्वम् > अवृध् श+ध्वम् > अवृध् अ + ध्वम् > अवर्धध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	अवर्धे	वृध्+लङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध्+इट् > अवृध्+इ > अवृध् शप्+इ > अवृध् श+इ > अवृध् अ+इ > अवर्ध+इ > अवर्धे
	वहि	अवर्धावहि	वृध् + लङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + वहि > अवृध् शप्+वहि > अवृध् श + वहि > अवृध् अ + वहि > अवर्ध + वहि > अवर्धावहि
	महिङ्	अवर्धामहि	वृध्+लङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध् + महिङ् > अवृध् + महि > अवृध् शप् + महि > अवृध् श + महि > अवृध् अ + महि > अवर्ध + महि > अवर्धामहि

२३.७ संभावनायाम्, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	वर्धेत	वृध्+लिङ् > वृध् + ल् > वृध्+त > वृध् शप्+त > वृध् श + त > वृध् अ + त > वर्ध+त > वर्ध+सीयुट् त > वर्ध+इय् त > वर्धेय् स् +त > वर्धेत
	आताम्	वर्धेयाताम्	वृध्+लिङ् > वृध् + ल् > वृध्+आताम् > वृध् शप्+आताम् > वृध् श + आताम् > वृध् अ +आताम् > आवर्ध + आताम् > वर्ध + सीयुट् आताम् > वर्ध + ईय् आताम् > वर्धेय् + आताम् > वर्धेयाताम्
	झ	वर्धेरन्	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + झ > वृध् शप् + झ > वृध् श + झ > वृध् अ + झ > वर्ध + झ > वर्ध + रन् > वर्ध + सीयुट् रन् > वर्ध + ईय् रन् > वर्धेय् + रन् > वर्धेरन्
मध्यमपुरुषे	थास्	वर्धेथाः	वृध्+लिङ् > वृध् + ल् > वृध्+थास् > वृध् शप्+थास् > वृध् श + थास् > वृध् अ + थास् > वर्ध+थास् > वर्ध+सीयुट् थास् > वर्ध+ईय् थास् > वर्धेय्+ थास् > वर्धेय स् + थास् > वर्धेयथास् > वर्धेथास् > वर्धेथार् > वर्धेथाः
	आथाम्	वर्धेयाथाम्	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + आथाम् > वृध् शप् + आथाम् > वृध् श + आथाम् > वृध् अ + आथाम् > वर्ध + आथाम् > वर्ध + सीयुट् आथाम् > वर्ध + ईय् आथाम् वर्धेयाथाम्
	ध्वम्	वर्धेध्वम्	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + ध्वम् > वृध् शप् + ध्वम् > वृध् श + ध्वम् > वृध् अ + ध्वम् > वर्ध ध्वम् > वर्ध + सीयुट् ध्वम् > वर्ध + ईय् ध्वम् > वर्धेय्+ध्वम् > वर्धेध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	वर्धेय	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + इट् > वृध् शप् + इ > वृध् श + इ > वृध् अ + वहि > वर्ध + इ > वर्ध + सीयुट् इ > वर्ध + ईय् इ > वर्धेय + इ > वर्धेय् + अत् > वर्धेय
	वहि	वर्धेवहि	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + वहि > वृध् शप् + वहि > वृध् श + वहि > वृध् अ + महि > वर्ध + वहि > वर्ध + सीयुट् वहि > वर्ध + इय् वहि > वर्धेय् + वहि > वर्धेवहि
	महिङ्	वर्धेमहि	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + महिङ् > वृध् + महि > वृध् शप् + महि > वृध् श + महि > वृध् अ + महि > वर्ध + महि > वर्ध + सीयुट् महि > वर्ध + इय् महि > वर्धेय् + महि > वर्धेमहि

२३.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	वर्धिषीष्ट	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + त > वृध् + सीयुट् त > वृध् + ईय् सुट् त > वृध् + इ > सीय् स् त > वृध् + इ सीस् त > वर्धि + सीस् त > वर्धि + षीष्ट > वर्धिषीष्ट
	आताम्	वर्धिषीयास्ताम्	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + आताम् > वृध् + सीयुट् आताम् > वृध् + सीय आ सुट् ताम् > वृध् + इ सीय आस् ताम् > वर्धि + सीयास्ताम् > वर्धिषीयास्ताम्
	झ	वर्धिषीरन्	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + झ > वृध् + सीयुट् झ > वृध् + इ सीय् झ > वर्धि + सीय् झ > वर्धि + सी + झ > वर्धि + सीरन् > वर्धिषीरन्

मध्यमपुरुषे	थास्	वर्धिषीष्ठाः	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + थास् > वृध् + सीयुट् थास् > वृध् + सीय् सुट् थास् > वृध् + इ सीय् स् थास् > वर्धि+सीय् स् थास् > वर्धिसीथास् > वर्धिषीष्ठास् > वर्धिषीष्ठार् > वर्धिषीष्ठाः > वर्धिषीष्ठाः
	आथाम्	वर्धिषीयास्थम्	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + आथाम् > वृध् + सीयुट् आथाम् > वृध् + सीय् आ सुट् थाम् > वृध् + इ सीय् आ स् थाम् > वर्धिषीयास्थाम् > वर्धिषीयास्थाम्
	ध्वम्	वर्धिषीध्वम्	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + ध्वम् > वृध् + सीयुट् ध्वम् > वृध् + इ सीय् ध्वम् > वर्धिषीय् + ध्वम् > वर्धिषीध्वम् > वर्धिषीध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	वर्धिषीय	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + इट् > वृध् + इ > वृध् + सीयुट् इ सीय् > वर्धिषीय् + इ वर्धिषीय् + इ > वर्धिषीय् + अत् > वर्धिषीय > वर्धिषीय
	वहि	वर्धिषीवहि	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + वहि > वृध् + सीयुट् वहि > वृध् + इ सीय् वहि > वर्धिषीय् + वहि > वर्धिषीय् + वहि > वर्धिषीवहि > वर्धिषीवहि
	महिङ्	वर्धिषीमहि	वृध् + लिङ् > वृध् + ल् > वृध् + महिङ् > वृध् + महि > वृध् + सीयुट् महि > वृध् + इ सीय् महि > वर्धि + सीय् महि > वर्धि सीय् + महि > वर्धिषीमहि > वर्धिषीमहि

२३.९ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अवर्धिष्ट	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + त > अवृध् च्लि + त > अवृध् सिच् + त > अवृध् इ स् + त > अवर्धिस् त > अवर्धिस्त > अवर्धिस्त > अवर्धिष्ट
	आताम्	अवर्धिषाताम्	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + आताम् > अवृध् च्लि + आताम् > अवृध् सिच् + आताम् > अवृध् इ स् आताम् > अवृध् इ स् आ सुट् + ताम् > अवर्धिसास्ताम् > अवर्धिषास्ताम्
	झ	अवर्धिषत	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + झ > अवृध् च्लि + झ > अवृध् सिच् + झ > अवृध् इ स् + झ > अवर्धिस् + झ > अवर्धिस् + अत > अवर्धिसत > अवर्धिषत
मध्यमपुरुषे	थास्	अवर्धिष्ठाः	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + थास् > अवृध् च्लि + थास् > अवृध् सिच् + थास् > अवृध् इ स् + थास् > अवर्धिस् + थास् > अवर्धिस् + थास् > अवर्धिष्ठास् > अवर्धिष्ठार् > अवर्धिष्ठाः
	आथाम्	अवर्धिषाथाम्	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + आथाम् > अवृध् + च्लि + आथाम् > अवृध् सिच् + आथाम् > अवृध् इ स् + आथाम् > अवर्धि + साथाम् > अवर्धिसाथाम् > अवर्धिषाथाम्
	ध्वम्	अवर्धिद्वम्	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + ध्वम् > वृध् च्लि + ध्वम् > अवृध् सिच् + ध्वम् > अवृध् इ स् + ध्वम् > अवर्धिस् + ध्वम् > अवर्धि + ध्वम् > अवर्धिद्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	अवर्धिषि	वृध्+लुङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध्+इट् > अवृध्+इ > अवृध् च्लि+इ > अवृध् सिच् + इ > अवृध् इ स् + इ > अवर्धिषि > अवर्धिषि
	वहि	वर्धिष्वहि	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + वहि > अवृध् च्लि+वहि > अवृध् सिच् + वहि > अवृध् इ स् + वहि > अवर्धिस् + वहि > अवर्धिस्वहि > अवर्धिष्वहि
	महिङ्	अवर्धिष्महि	वृध्+लुङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध्+महिङ् > अवृध्+महि > अवृध् च्लि+महि > अवृध् सिच्+महि > अवृध् इ स्+महि > अवर्धिस् + महि > अवर्धिस्महि > अवर्धिष्महि

२३.१० हेतुहेतुमद्भावे, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अवर्धिष्यत	वृध्+लङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध्+त > अवृध् स्थ+त > अवृध् इ स्य+त > अवर्धिस्य + त > अवर्धिस्यत > अवर्धिष्यत
	आताम्	अवर्धिष्येताम्	वृध्+लङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध्+आताम् > अवृध् स्य+आताम् > अवृध् इ स्य+आताम् > अवर्धि स्य+आताम् > अवर्धिस्य + आताम् > अवर्धिस्य+इय्ताम् > अवर्धिस्येय्+ताम् > अवर्धिस्येताम् > अवर्धिष्येताम्
	झ	अवर्धिष्यन्त	वृध्+लङ् > वृध्+ल् > अट् वृध्+ल् > अवृध्+ल् > अवृध्+झ > अवृध् स्य+झ > अवृध् इ स्य + झ > अवृध् इस्य + झ > अवर्धिस्य+ झ > अवर्धिस्य+अन्त > अवर्धिस्यन्त > अवर्धिष्यन्त

मध्यमपुरुषे	थास्	अवर्धिष्यथाः	वृध् + लङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + थास् > अवृध् स्य + थास् > अवृध् इ स्य + थास् > अवृध् इस्य + थास् > अवर्धिस्य + थास् > अवर्धिष्यथाः > अवर्धिष्यथाः
	आथाम्	अवर्धिष्येथाम्	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + आथाम् > अवृध् स्य + आथाम् > अवृध् इ स्य + आथाम् > अवृध् इस्य + आथाम् > अवर्धिस्य + आथाम् > अवर्धिस्य + इय् थाम् > अवर्धिस्येय् + थाम् > अवर्धिस्येथाम् > अवर्धिष्येथाम्
	ध्वम्	अवर्धिष्यध्वम्	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + ध्वम् > अवृध् स्य + ध्वम् > अवृध् इ स्य + ध्वम् > अवृध् इस्य + ध्वम् > अवर्धिस्य + ध्वम् > अवर्धिस्यध्वम् > अवर्धिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	अवर्धिष्ये	वृध् + लुङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + इट् > अवृध् + इ > अवृध् स्य + इ > अवृध् इ स्य + इ > अवृध् इस्य + इ > अवर्धिस्य + इ > अवर्धिस्ये > अवर्धिष्ये
	वहि	अवर्धिष्यावहि	वृध् + लङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + वहि > अवृध् स्य + वहि > अवृध् इस्य + वहि > अवर्धिस्य + वहि > अवर्धिस्यावहि > अवर्धिष्यावहि
	महिङ्	अवर्धिष्यामहि	वृध् + लङ् > वृध् + ल् > अट् वृध् + ल् > अवृध् + ल् > अवृध् + महिङ् > अवृध् + महि > अवृध् स्य + महि > अवृध् इस्य + महि > अवर्धिस्य + महि > अवर्धिस्यामहि > अवर्धिष्यामहि

२३.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. वृध्धातोर्लटि प्रथमपुरुषे, लङि मध्यमपुरुषे लटि चोत्तमपुरुषे रूपाणि लिखत ।
२. वृध्धातोर्लोटी रूपाणि निर्दिशत ।
३. निम्नलिखितरूपाणां लकारान् विभक्तीश्च समुल्लिखत ।
वर्धन्ते । ववृधे । वर्धिताहे । वर्धिष्ये । वर्धस्व । अवर्धथाः ।
वर्धेय । अवर्धिद्वम् । अवर्धिष्यन्त । वर्धेरन् ।
४. वृध् धातोर्लिङि लुङि लटि च रूपाणि दर्शयत ।

२३.१२ रूपसिद्धिप्रकारं दर्शयत ।

वर्धते । ववृधिरे । वर्धितासे । वर्धिष्येथे । वर्धस्व । अवर्धेथाम् । वर्धध्वम् ।
वर्धिषीय । अवर्धिष्वहि । अवर्धिष्यामहि ।

२३.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

वृध् + लट् > त । वृध् + लट् > झ । वृध् + लट् > झ । वृध् + लट् >
थास् । वृध् + लुट् > आथाम् । वृध् + लुट् > इट् । वृध् + लिट् > ध्वम् ।
वृध् + लोट् > वहि । वृध् + लोट् > त । वृध् + लोट् > झ । वृध् + लिङ् >
थास् । वृध् + लिङ् > ध्वम् । वृध् + लुङ् > आताम् । वृध् + लुङ् > आथाम् ।
वृध् + लङ् > त । वृध् + लङ् > महिङ् ।

चतुर्विंशः पाठः

हन्धातुरूपावली

२४.१ वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	हन्ति	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + तिप् > हन् + ति > हन् शप् + ति > हन्ति
	तस्	हतः	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + तस् > हन् शप् + तस् > हन् + तस् > हतस् > हतर् > हतः
	झि	घ्नन्ति	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + झि > हन् शप् + झि > हन् + झि > हन् + अन्ति > हन् + अन्ति > घ्नन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	हंसि	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + सिप् > हन् + सि > हन् शप् + सि > हन् + सि > हंसि
	थस्	हथः	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + थस् > हन् शप् + थस् > हन् + थस् > ह थस् > हथर् > हथः
	थ	हथ	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + थ > हन् शप् + थ > हन् + थ > हथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	हन्मि	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + मिप् > हन् + मि > हन् शप् + मि > हन् + मि > हन्मि
	वस्	हन्वः	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + वस् > हन् शप् + वस् > हन् + वस् > हन्वर > हन्वः
	मस्	हन्मः	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + मस् > हन् शप् + मस् > हन् + मस् > हन्मर् > हन्मः

२४.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	जघान	हन्+लिट् > हन्+ल् > हन्+तिप् > हन्+ति > हन् +णल् > हन्+अ > हन् हन्+अ > ह हन्+अ > झ हन्+ अ > जहन् + अ > जहान् + अ > जघान
	तस्	जघन्तुः	हन्+लिट् > हन्+ल् > हन्+तस् > हन्+अतुस् > हन् हन्+अतुस् > हहन्+अतुस् > झहन्+अतुस् > जहन्+अतुस् > जहन्तुस् > जघन्तुर् > जघन्तुः
	झि	जघ्नुः	हन्+लिट् > हन्+ल् > हन्+झि > हन्+उस् > हन् हन्+उस् > हहन्+उस् > झहन्+उस् > जहन्+उस् > जहन्+उस् > जघ्नुस् > जघन्तुस् > जघ्नुर् > जघ्नुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	जघनिथ/ जघन्थ	हन्+लिट् > हन्+ल् > हन्+सिप् > हन्+सि > हन् +थ > हन् हन्+थ > हहन् + थ > झहन्+थ > जहन्+थ > जहन् + इथ > जघनिथ / जघन्थ
	थस्	जघन्थुः	हन् + लिट् > हन् + ल् > हन् + थस् > हन् + अथुस् > हन् हन् + अथुस् > हहन् + अथुस् > झहन् + अथुस् > जहन् + अथुस् > जहन् + अथुस् > जघन्थुस् > जघन्थुर् > जघन्थुः
	थ	जघ्न	हन् + लिट् > हन् + ल् > हन् + थ > हन् + अ > हन् हन् + अ > हहन् + अ > झहन् + अ > जहन् + अ > जहन् + अ > जघ्न
उत्तमपुरुषे	मिप्	जघान/ जघन	हन्+लिट् > हन्+ल् > हन्+मिप् > हन्+मि > हन् +णल् > हन्+अ > हन् हन्+अ > हहन्+अ > झहन् +अ > जहन् +अ > जघन् +अ > जघान/जघन
	वस्	जघ्निव	हन्+लिट् > हन्+ल् > हन्+वस् > हन्+व > हन् हन्+व > हहन् + व > झहन् + व > जहन् + व > जहन् + इव > जहन् + इव > जघ्निव
	मस्	जघ्निम	हन्+लिट् > हन्+ल् > हन्+मस् > हन्+म > हन् हन्+म > हहन् +म > झहन् + म > जहन् + म > जहन् + इम > जहन् + इम > जघ्निम

२४.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	हन्ता	हन् + लुट् > हन् + ल् > हन् + तिप् > हन् + ति > हन् तास् + ति > हन् तास् + डा > हन् तास् + आ > हन् त् + आ > हन्ता
	तस्	हन्तारौ	हन् + लुट् > हन् + ल् > हन् + तस् > हन् तास् + तस् > हन् तास् + रौ > हन् ता + रौ > हन्तारौ
	झि	हन्तारः	हन् + लुट् > हन् + ल् > हन् + झि > हन् तास् + झि > हन् तास् + रस् > हन् ता रस् > हन्तारर् > हन्तारः
मध्यमपुरुषे	सिप्	हन्तासि	हन् + लुट् > हन् + ल् > हन् + सिप् > हन् + सि > हन् तास् + सि > हन्तासि
	थस्	हन्तास्थः	हन् + लुट् > हन् + ल् > हन् + थस् > हन् तास् + थस् > हन्तास्थर् > हन्तास्थः
	थ	हन्तास्थ	हन् + लुट् > हन् + ल् > हन् + थ > हन् तास् + थ > हन्तास्थ
उत्तमपुरुषे	मिप्	हन्तास्मि	हन् + लुट् > हन् + ल् > हन् + मिप् > हन् + मि > हन् तास् + मि > हन्तास्मि
	वस्	हन्तास्वः	हन् + लुट् > हन् + ल् > हन् + वस् > हन् तास् + वस् > हन्तास्वर् > हन्तास्वः
	मस्	हन्तास्मः	हन् + लुट् > हन् + ल् > हन् + मस् > हन् तास् + मस् > हन्तास्मर् > हन्तास्मः

२४.४ भविष्यति, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	ति	हनिष्यति	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + तिप् > हन् + ति > हन् स्य + ति > हन् इ स्य + ति > हनिष्यति
	तस्	हनिष्यतः	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + तस् > हन् स्य + तस् > हन् इ स्य + तस् > हनिष्यतस् > हनिष्यतर् > हनिष्यतः
	झि	हनिष्यन्ति	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + झि > हन् स्य + झि > हन् इ स्य + झि > हनिष्यन्ति > हनिष्यन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	हनिष्यसि	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + सिप् > हन् + सि > हन् स्य + सि > हन् इ स्य + सि > हनिष्यसि
	थस्	हनिष्यथः	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + थस् > हन् स्य + थस् > हन् इ स्य + थस् > हनिष्यथस् > हनिष्यथर् > हनिष्यथः
	थ	हनिष्यथ	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + थ > हन् स्य + थ > हन् इ स्य + थ > हनिष्यथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	हनिष्यामि	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + मिप् > हन् + मि > हन् स्य + मि > हन् इ स्य + मि > हनिष्यामि > हनिष्यामि
	वस्	हनिष्यावः	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + वस् > हन् स्य + वस् > हन् इ स्य + वस् > हनिष्यावस् > हनिष्यावर् > हनिष्यावः > हनिष्यावः
	मस्	हनिष्यामः	हन् + लट् > हन् + ल् > हन् + मस् > हन् स्य + मस् > हन् इ स्य + मस् > हनिष्यामस् > हनिष्यामर् > हनिष्यामः > हनिष्यामः

२४.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	हन्तु/हतात्	हन् + लोट् > हन् + ल् > हन् + तिप् > हन् + ति > हन् शप् + ति > हन् + ति > हन्तु > हन्तात् > हतात् / हन्तु
	तस्	हताम्	हन् + लोट् > हन् + ल् > हन् + तस् > हन् शप् + तस् > हन् + तस् > हन् + ताम् > हताम्
	झि	घ्नन्तु	हन् + लोट् > हन् + ल् > हन् + झि > हन् शप् + झि > हन् + झि > हन् + अन्ति > हन् + अन्ति > घ्नन् + अन्ति > घ्नन्ति > घ्नन्तु
मध्यमपुरुषे	सिप्	जहि	हन् + लोट् > हन् + ल् > हन् + सिप् > हन् + सि > हन् शप् + सि > हन् + सि > हन् + हि > जहि
	थस्	हतम्	हन् + लोट् > हन् + ल् > हन् + थस् > हन् शप् + थस् > हन् + थस् > हन् + तम् > हतम्
	थ	हत	हन् + लोट् > हन् + ल् > हन् + थ > हन् शप् + थ > हन् + थ > हन् + त > हत
उत्तमपुरुषे	मिप्	हनानि	हन् + लोट् > हन् + ल् > हन् + मिप् > हन् + मि > हन् शप् + मि > हन् + मि > हन् आ + मि > हनानि
	वस्	हनाव	हन् + लोट् > हन् + ल् > हन् + वस् > हन् + व > हन् शप् + व > हन् + व > हन् आ + व > हनाव
	मस्	हनाम	हन् + लोट् > हन् + ल् > हन् + मस् > हन् + म > हन् शप् + म > हन् + म > हन् आ + म > हनाम

२४.६ अनद्यतनभूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अहन्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अद् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + ति > अहन् + त > अहन् शप् + त > अहन् + त > अहन्
	तस्	अहताम्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अद् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + तस् > अहन् शप् + तस् > अहन् + तस् > अहन् + ताम् > अहताम्
	झि	अघ्नन्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अद् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + झि > अहन् शप् + झि > अहन् + झि > अहन् + अन्ति > अहन् + अन्त् > अघ्नन् + अन्त् > अघ्नन्त् > अघ्नन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अहन्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अद् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + सिप् > अहन् + सि > अहन् + स् > अहन् शप् + स > अहन् + स् > अहन्
	थस्	अहतम्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अद् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + थस् > अहन् शप् + थस् > अहन् + थस् > अहन् + तम् > अहतम्
	थ	अहत	हन् + लङ् > हन् + ल् > अद् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + थ > अहन् शप् + थ > अहन् + थ > अहन् + त > अहत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अहनम्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अद् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + मिप् > अहन् + मि > अहन् शप् + मि > अहन् + मि > अहन् + अम् > अहनम्
	वस्	अहन्व	हन् + लङ् > हन् + ल् > अद् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + वस् > अहन् + व > अहन् शप् + व > अहन् + व > अहन् + व > अहन्व
	मस्	अहन्म	हन् + लङ् > हन् + ल् > अद् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + मस् > अहन् + म > अहन् शप् + म > अहन् + म > अहन् + म > अहन्म

२४.७ संभावनायाम्, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	हन्यात्	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + तिप् > हन् + ति > हन् + त् > हन् शप् + त् > हन् + त् > हन् यास् + त् > हन् यास् स् + त् > हन्यात्
	तस्	हन्याताम्	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + तस् > हन् शप् + तस् > हन् + तस् > हन् यास् + तस् > हन्यास् स् + तस् > हन्या + तस् > हन्याताम्
	झि	हन्युः	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + झि > हन् शप् + झि > हन् + झि > हन् यास् + झि > हन् यास् + जुस् > हन् या + उस् > हन्युस् > हन्युर् > हन्युः
मध्यमपुरुषे	सिप्	हन्याः	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + सिप् > हन् + सि > हन् + स् > हन् शप् + स् > हन् + स् > हन् यास् + स् > हन् या + स् > हन्यास् > हन्यार् > हन्याः
	थस्	हन्यातम्	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + थस् > हन् शप् + थस् > हन् + थस् > हन् यास् + थस् > हन्यास् स् + थस् > हन्या + थस् > हन्यातम्
	थ	हन्यात	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + थ > हन् शप् + थ > हन् + थ > हन् यास् + थ > हन्यास् स् + थ > हन्या + थ > हन्यात
उत्तमपुरुषे	मिप्	हन्याम्	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + मिप् > हन् + मि > हन् शप् + मि > हन् + मि > हन् यास् + मि > हन्या + मि > हन्या + अम् > हन्याम्
	वस्	हन्याव	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + वस् > हन् + व् > हन् शप् + व् > हन् + व् > हन् यास् + व् > हन्याव
	मस्	हन्याम	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + मस् > हन् + म् > हन् शप् + म् > हन् + म् > हन् यास् + म् > हन्याम

२४.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	वध्यात्	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + तिप् > हन् + ति > हन् + त् > वध् + त् > वध् यास् + त् > वध्यास् स् + त् > वध्यात्
	तस्	वध्यास्ताम्	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + तस् > वध् + तस् > वध् यास् स् + तस् > वध्यास् + तस् > वध्यास् + ताम् > वध्यास्ताम्
	झि	वध्यासुः	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + झि > वध् + झि > वध् यास् + झि > वध्यास् + जुस् > वध्यासुस् > वध्यासुर् > वध्यासुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	वध्याः	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + सिप् > हन् + सि > हन् + स् > वध् + स् > वध् यास् + स् > वध्यास् > वध्यार् > वध्याः
	थस्	वध्यास्तम्	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + थस् > वध् + थस् > वध् यास् + थस् > वध्यास् स् + थस् > वध्यास् + थस् > वध्यास् + तम् > वध्यास्तम्
	थ	वध्यास्त	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + थ > वध् + थ > वध् यास् + थ > वध्यास् स् + थ > वध्यास् + थ > वध्यास् + त > वध्यास्त
उत्तमपुरुषे	मिप्	वध्यासम्	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + मिप् > हन् + मि > वध् + मि > वध् यास् + मि > वध् यास् + अम् > वध्यासम्
	वस्	वध्यास्व	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + व > वध् + व > वध् यास् + व > वध्यास्व
	मस्	वध्यास्म	हन् + लिङ् > हन् + ल् > हन् + मस् > हन् + म > वध् + म > वध् यास् + म > वध्यास्म

२४.९ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अवधीत्	हन्+लुङ् > हन्+ल् > अट् हन्+ल् > अहन्+ल् अहन्+तिप् > अहन्+ति > अवध्+त् > अवध् च्लि +त् > अवध् सिप् + त् > अवध् इ स् + त् > अवध् इ स् ई + त् > अवध् इ ई त् > अवधीत्
	तस्	अवधिष्टाम्	हन्+लुङ् > हन्+ल् > अट् हन्+ल् > अहन्+ल् अहन्+तस् > अवध् + तस् > अवध् च्लि + तस् > अवध् सिच् + तस् > अवध् इ स् + तस् > अवधिस्ताम् > अवधिष्टाम्
	झि	अवधिषुः	हन्+लुङ् > हन्+ल् > अट् हन्+ल् > अहन्+ल् अहन्+झि > अहन्+झ > अवध्+झ > अवध् च्लि +झ > अवध् सिच्+झ > अवध् इस्+झ > अवधिस् +जुस् > अवधिस्+उस् > अवधिषुस् > अवधिषु > अवधिषुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	अवधीः	हन्+लुङ् > हन्+ल् > अट् हन्+ल् > अहन्+ल् > अहन्+सिप् > अहन्+स् > अवध्+स् > अवध् च्लि+स् > अवध् सिच्+स् > अवध् इ स्+स् > अवधिस्+स् > अवध् इ स् इ+स् > अवध् इ ई+ स् > अवधीर् > अवधीः
	थस्	अवधिष्टम्	हन्+लुङ् > हन्+ल् > अट् हन्+ल् > अहन्+ल् > अहन्+थस् > अवध्+थस् > अवध् च्लि+थस् > अवध् सिच्+थस् > अवध् इ स्+थस् > अवधिस्+तम् > अवधिष्टम् > अवधिष्टम्
	थ	अवधिष्ट	हन्+लुङ् > हन्+ल् > अट् हन्+ल् > अहन्+ल् > अहन्+थ > अवध्+थ > अवध् च्लि+थ > अवध् सिच्+थ > अवध् इ स्+थ > अवधिस्+त > अवधिष्ट > अवधिष्ट

२४.१० हेतुहेतुमद्भावे, लङि-

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अहनिष्यत्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अट् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + तिप् > अहन् + त् > अहन् स्य + त् > अहन् इ स्य + त् > अहनिष्यत् > अहनिष्यत्
	तस्	अहनिष्यताम्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अट् हन् + ल् अहन् + ल् > अहन् + तस् > अहन् स्य + तस् > अहन् इ स्य + तस् > अहनिष्यताम् > अहनिष्यताम्
	झि	अहनिष्यन्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अट् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + झि > अहन् + झ् > अहन् स्य + झ् > अहन् इ स्य + झ् > अहनिष्यन् + अन्त् > अहनिष्यन्त् > अहनिष्यन् > अहनिष्यन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अहनिष्यः	हन् + लङ् > हन् + ल् > अट् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + सिप् > अहन् + स् > अहन् स्य + स् > अहन् इ स्य + स् > अहनिष्य + स् > अहनिष्य + र् > अहनिष्यः > अहनिष्यः
	थस्	अहनिष्यतम्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अट् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + थस् > अहन् स्य + थस् > अहन् इ स्य + थस् > अहनिष्य + तम् > अहनिष्यतम् > अहनिष्यतम्
	थ	अहनिष्यत	हन् + लङ् > हन् + ल् > अट् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + थ > अहन् स्य + थ > अहन् इ स्य + थ > अहनिष्य + त > अहनिष्यत > अहनिष्यत

उत्तमपुरुषे	मिप्	अहनिष्यम्	हन् + लङ् > हन् + ल् > अट् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + मिप् > अहन् + मि > अहन्स्य + मि > अहन् इस्य + मि > अहनिष्य + अम् > अहनिष्यम् > अहनिष्यम्
	वस्	अहनिष्याव	हन् + लङ् > हन् + ल् > अट् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + वस् > अहन् + व > अहन्स्य + व > अहनिष्य + व > अहनिष्यव > अहनिष्याव > अहनिष्याव
	मस्	अहनिष्याम	हन् + लङ् > हन् + ल् > अट् हन् + ल् > अहन् + ल् > अहन् + मस् > अहन् + म > अहन्स्य + म > अहन् इस्य + म > अहनिष्याम > अहनिष्याम

२४.११ निम्नप्रश्नयोरुत्तराणि लिखत ।

१. हन्धातोर्लटि लङि लोटि लृटि च रूपाणि लिखत ।

२. निम्नरूपाणां लकारान् विभक्तीश्च दर्शयत ।

हन्ति । जघान । हनिष्यामि । हन्तारौ । अघ्नन् । जहि । हन्यात् ।

वध्यासुः । अवधीत् । अहनिष्यः ।

२४.१२ रूपसिद्धिप्रकारं प्रदर्शयत ।

हतः । जघ्नुः । हन्ता । हनिष्यथः । हन्याः । वध्यात् । अवधीत् >

अवधिषुः । अहनिष्याव ।

पञ्चविंशः पाठः

शीङ्धातुरूपावली

२५.१ वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	शेते	शी + लट् > शी + ल् > शी + त > शी शप् + त > शी + त > शेते > शेते
	आताम्	शयाते	शी+लट्>शी+ल्>शी+आताम्>शी शप्+ आताम् > शी+आताम्> शे+आताम्> शयाताम्> शयाते
	झ	शेरते	शी+लट् > शी+ल्> शी+झ> शी शप्+झ> शी + झ > शी+अत > शी+रत > शे + रत > शेरते
मध्यमपुरुषे	थास्	शेषे	शी+लट् > शी+ल्> शी+थास्> शी शप्+ थास् > शी + थास् > शे + थास् > शे + से > शेषे
	आथाम्	शयाथे	शी+लट्>शी+ल्>शी+आथाम्>शी शप्+ आथाम् > शी+आथाम्> शे+आथाम्> शयाथाम्> शयाथे
	ध्वम्	शेध्वे	शी+लट् > शी + ल् > शी + ध्वम् > शी शप् + ध्वम् > शी + ध्वम् > शे + ध्वम् > शेध्वे
उत्तमपुरुषे	इट्	शये	शी+लट् > शी + ल् > शी + इट् > शी + इ > शी शप् + इ > शी + इ > शे + इ > शय् + इ > शय् + ए > शये
	वहि	शेवहे	शी+लट् > शी + ल् > शी +वहि > शी शप् + वहि > शी + वहि > शे + वहि > शेवहे
	महिङ्	शेमहे	शी+लट् > शी + ल् > शी + महिङ् > शी + महि > शी शप् + महि > शी + महि > शे + महि > शेमहे

२५.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	शिश्ये	शी+लिट् > शी + ल् > शी + त > शी + एश् > शी + ए > शी शी + ए > शि शी + ए > शिश्ये
	आताम्	शिश्याते	शी+लिट् > शी + ल् > शी + आताम् > शी शी + आताम् > शि शी + आताम् > शिश्याताम् > शिश्याते
	झ	शिशियरे	शी+लिट् > शी + ल् > शी + झ > शी + इरेच् > शी शी + इरे > शि शी + इरे > शिशियरे
मध्यमपुरुषे	थास्	शिशियषे	शी+लिट् > शी + ल् > शी + थास् > शी + से > शी + इसे > शी शी + इसे > शि शी + इसे > शिशियसे > शिशियषे
	अथाम्	शिश्याथे	शी+लिट् > शी + ल् > शी + आथाम् > शी शी + आथाम् > शिशी + आथाम् > शिश्याथाम् > शिश्याथे
	ध्वम्	शिशियध्वे	शी+लिट् > शी + ल् > शी+ध्वम् > शी+ इ ध्वम् > शी शी+ इध्वम् > शि शी + इध्वम् > शिशियध्वम् > शिशियध्वे
उत्तमपुरुषे	इट्	शिश्ये	शी+लिट् > शी + ल् > शी+इट् > शी + इ > शीशी+इ > शिशी + इ > शि शी + ए > शिश्ये
	वहि	शिशियवहे	शी+लिट् > शी + ल् > शी + वहि > शी+ इ वहि > शी शी + इ वहि > शि शी + इवहि > शिशियवहि > शिशियवहे
	महिङ्	शिशियमहे	शी+लिट् > शी + ल् > शी + महिङ् > शी + महि > शी + इ महि > शी शी इमहि > शि शी + इमहि > शिशियमहि > शिशियमहे

२५.३ अनद्यतने भविष्यति, लुट्

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	शयिता	शी+लुट् > शी+ल् > शी+त > शी तास् + त > शी इ तास्+त > शे इ तास् + त > शयितास् + त > शयितास् + डा > शयित् + आ > शयिता
	आताम्	शयितारौ	शी+लुट् > शी+ल् > शी+आताम् > शी तास् + आताम् > शी इ तास्+आताम् > शे इ तास्+आताम् > शयितास् + आताम् > शयितास्+रौ > शयितारौ
	झ	शयितारः	शी+लुट् > शी+ल् > शी+झ > शी तास्+झ > शी इ तास्+झ > शे इ तास्+झ > शयितास्+झ > शयितास्+रस् > शयितारस् > शयितारः > शयितारः
मध्यमपुरुषे	थास्	शयितासे	शी+लुट् > शी+ल् > शी + थास् > शी तास्+थास् > शी इ तास् + थस् > शे इ तास् + थास् > शयितास्+थस् > शयितास्+से > शयितासे
	आथाम्	शयितासाथे	शी+लुट् > शी + ल् > शी + आथाम् > शी तास्+आथाम् > शी इ तास् + आथाम् > शे इ तास्+आथाम् > शयितास्+आथाम् > शयितासाथे
	ध्वम्	शयिताध्वे	शी+लुट् > शी+ल् > शी+ध्वम् > शी तास्+ध्वम् > शी इ तास्+ध्वम् > शे इ तास्+ध्वम् > शयितास् + ध्वम् > शयिता + ध्वम् > शयिताध्वे
उत्तमपुरुषे	इट्	शयिताहे	शी+लुट् > शी+ल् > शी+इट् > शी+इ > शी तास्+इ > शी इ तास्+इ > शे इ तास्+इ > शयितास् + इ > शयितास्+ए > शयिताहे
	वहि	शयितास्वहे	शी+लुट् > शी + ल् > शी + वहि > शी तास् + वहि > शी इ तास् + वहि > शे इ तास् + वहि > शयितास् + वहि > शयितास्वहे
	महिङ्	शयितास्महे	शी+लुट् > शी + ल् > शी + महिङ् > शी + महि > शी तास् + महि > शी इ तास् + महि > शे इ तास्+महि > शयितास् + महि > शयितास्महे

२५.४ भविष्यति, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	शयिष्यते	शी + लट् > शी + ल् > शी + त > शी स्य + त > शी इ स्य + त > शे इस्य + त > शयिष्य + त > शयिष्यते > शयिष्यते
	आताम्	शयिष्येते	शी + लट् > शी + ल् > शी + आताम् > शी स्य + आताम् > शी इ स्य + आताम् > शे इस्य + आताम् > शयिष्य + आताम् > शयिष्य इय् + ताम् > शयिष्येय् + ताम् > शयिष्ये + ताम् > शयिष्येते > शयिष्येते
	झ	शयिष्यन्ते	शी + लट् > शी + ल् > शी + झ > शी स्य + झ > शी इ स्य + झ > शे इस्य + झ > शयिष्य + झ > शयिष्य + अन्त > शयिष्यन्त > शयिष्यन्ते > शयिष्यन्ते
मध्यमपुरुषे	थास्	शयिष्यसे	शी + लट् > शी + ल् > शी + थास् > शी स्य + थास् > शी इ स्य + थास् > शे इस्य + थास् > शयिष्य + थास् > शयिष्यसे > शयिष्यसे
	आथाम्	शयिष्येथे	शी + लट् > शी + ल् > शी + आथाम् > शी स्य + आथाम् > शी इ स्य + आथाम् > शे इस्य + आथाम् > शयिष्य + आथाम् > शयिष्य इय् + थाम् > शयिष्येय् + थाम् > शयिष्ये + थाम् > शयिष्येथे > शयिष्येथे
	ध्वम्	शयिष्यध्वे	शी + लट् > शी + ल् > शी + ध्वम् > शी स्य + ध्वम् > शी इ स्य + ध्वम् > शे इस्य + ध्वम् > शयिष्य + ध्वम् > शयिष्यध्वे > शयिष्यध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	शयिष्ये	शी+लट् > शी + ल् > शी + इट् > शी + इ > शी स्य + इ > शी इ स्य + इ > शे इस्य + इ > शयिस्य + इ > शयिस्य+ए > शयिस्ये > शयिष्ये
	वहि	शयिष्यावहे	शी+लट् > शी+ल् > शी+वहि > शी स्य+वहि > शी इ स्य+वहि > शे इ स्य+वहि > शयिस्य+वहि > शयिस्या + वहि > शयिस्यावहे > शयिष्यावहे
	महिङ्	शयिष्यामहे	शी+लट् > शी+ल् > शी+महिङ् > शी+महि > शी स्य+महि > शी इ स्य+महि > शे इस्य+महि > शयिस्य+महि > शयिस्या+महि > शयिस्यामहे > शयिष्यामहे

२५.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	शेताम्	शी+लोट् > शी + ल् > शी + त > शी शप् + त > शी + त > शे + त > शेते > शेताम्
	आताम्	शयाताम्	शी+लोट् > शी + ल् > शी+आताम् > शी शप् + आताम् > शी + आताम् > शे + आताम् > शयाताम् > शयाते > शयाताम्
	झ	शेरताम्	शी+लोट् > शी + ल् > शी+झ > शी शप् + झ > शी + झ > शी + अत > शी + रत > शे + रत > शेरते > शेरताम्
मध्यमपुरुषे	थास्	शेष्व	शी+लोट् > शी+ल् > शी+थास् > शी शप्+थास् > शी+थास् > शी+से > शे+से > शेस्व > शेष्व
	आथाम्	शयाथाम्	शी+लोट् > शी + ल् > शी+आथाम् > शी शप् + आथाम् > शी +आथाम् > शे + आथाम् > शयाथाम् > शयाथे > शयाथाम्
	ध्वम्	शेध्वम्	शी+लोट् > शी + ल् > शी + ध्वम् > शी शप् + ध्वम् > शी + ध्वम् > शे + ध्वम् > शेध्वे > शेध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	शयै	शी+लोट् > शी + ल् > शी + इट् > शी + इ > शी शप् + इ > शी + इ > शे + इ > शय् आट् + इ > शय् आ+ इ > शय् + ऐ > शयै
	वहि	शयावहै	शी+लोट् > शी + ल् > शी+वहि > शी शप् + वहि > शी + वहि > शी + आट् वहि > शे + आवहि > शयावहि > शयावहे > शयावहै
	महिङ्	शयामहै	शी+लोट् > शी+ल् > शी+महिङ् > शी+ महि > शी शप्+महि > शी+महि > शी+आट् महि > शे + आमहि > शयामहि > शयामहे > शयामहै

२५.६ अनद्यतनभूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अशेत	शी+लङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् > अशी + त > अशी शप्+त > अशी+त > अशेत
	आताम्	अशेयाताम्	शी+लङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् > अशी+आताम् > अशी शप् + आताम् > अशी + आताम् > अशे + आताम् > अशयाताम्
	झ	अशेरत	शी+लङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् > अशी + झ > अशी शप्+झ > अशी+झ > अशी+अत > अशी+रुट् अत > अशी+रत > अशे+रत > अशेरत
मध्यमपुरुषे	थास्	अशेथाः	शी+लङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् > अशी+थास् > अशी शप् + थास् > अशी + थास् > अशे + थास् > अशेथार् > अशेथाः
	आथाम्	अशयाथाम्	शी+लङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् > अशी + आथाम् > अशी शप् + आथाम् > अशी + आथाम् > अशे + आथाम् > अशयाथाम्
	ध्वम्	अशेध्वम्	शी+लङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + ध्वम् > अशी शप् + ध्वम् > अशी + ध्वम् > अशे + ध्वम् > अशेध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	अशयि	शी+लङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् अशी+इट् > अशी+इ > अशी शप्+इ > अशी+ इ > अशे + इ > अशयि
	वहि	अशेवहि	शी+लङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी+वहि > अशी शप् + वहि > अशी + वहि > अशे + वहि > अशेवहि
	महिङ्	अशेमहि	शी+लङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् अशी + महिङ् > अशी + महि > अशी शप् + महि > अशी + महि > अशे + महि > अशेमहि

२५.७ सम्भावनायाम्, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	शयीत	शी+लिङ् > शी + ल् > शी + त > शी शप् + त > शी + त > शी सीयुट् + त > शे ईय् + त > शयीय् स् + त > शयीय् + त > शयीत
	आताम्	शयीयाताम्	शी+लिङ् > शी+ल् > शी+आताम् > शी शप्+ आताम् > शी+आताम् > शी सीयुट्+आताम् > शे ईय्+ आताम् > शे इय् + आस्ताम् > शयीयाताम्
	झ	शयीरन्	शी+लिङ् > शी+ल् > शी+झ > शी शप्+झ > शी+ झ > शी सीयुट्+झ > शे ईय्+झ > शयीय्+झ > शयीय् + रन् > शयीरन्
मध्यमपुरुषे	थास्	शयीथाः	शी+लिङ् > शी+ल् > शी+थास् > शी शप्+थास् > शी +थास् > शी सीयुट्+थास् > शे ईय्+थास् > शयीय् स् + थास् > शयीय् + थास् > शयी + थास् > शयीथार् > शयीथाः
	अथाम्	शयीयाथाम्	शी+लिङ् > शी+ल् > शी+आथाम् > शी शप्+ आथाम् > शी+आथाम् > शी सीयुट्+आथाम् > शे ईय्+ आथाम् > शयीय् + आस्थाम् > शयीय् + आथाम् > शयीयाथाम्

	ध्वम्	शयीध्वम्	शी+लिङ् > शी + ल् > शी + ध्वम् > शी शप् + ध्वम् > शी + ध्वम् > शी सीयुट् + ध्वम् > शे ईय् + ध्वम् > शयीय् + ध्वम् > शयीध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	शयीय	शी+लिङ् > शी + ल् > शी + इट् > शी + इ > शी शप् + इ > शी + इ > शी सीयुट् + इ > शे ईय् + इ > शयीय् + इ > शयीय् + अत् > शयीय
	वहि	शयीवहि	शी+लिङ् > शी + ल् > शी + वहि > शी शप् + वहि > शी + वहि > शी सीयुट् + वहि > शे ईय् + वहि > शयीय् + वहि > शयीवहि
	महिङ्	शयीमहि	शी+लिङ् > शी + ल् > शी + महिङ् > शी + महि > शी शप् + महि > शी + महि > शी सीयुट् + महि > शे ईय् + महि > शयीय् + महि > शयीमहि

२५.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	शयिषीष्ट	शी+लिङ् > शी + ल् > शी + त > शी सीयुट्+त > शी सीय् + सुट् त > शे इ + सीस् त > शयिसीस्त् > शयिषीस्त > शयिषीष्ट > शयिषीष्ट
	आताम्	शयिषीयास्ताम्	शी+लिङ् > शी + ल् > शी + आताम् > शी सीयुट्+आताम् > शी इ सीय् + आ सुट् ताम् > शी इ सीय् + आस्ताम् > शे इ सीय् + आस्ताम् > शयिसीय् + आस्ताम् > शयिसीयास्ताम् > शयिषीयास्ताम्
	झ	शयिषीरन्	शी+लिङ् > शी + ल् > शी + झ > शी सीयुट् + झ > शी इ सीय् + झ > शे इ सीय् + झ > शयि सीय् + झ > शयिसीय् + रन् > शयिषीरन्

मध्यमपुरुषे	थास्	शयिषीष्ठाः	शी + लिङ् > शी + ल् > शी + थास् > शी सीयुट् + थास् > शी सीय् + सुट् थास् > शी इ सीय् + स्थास् > शे इ सीय् + स्थास् > शयिसीय् + स्थास् > शयिसीस्थास् > शयिसीष्ठास् > शयिषीष्ठास् > शयिषीष्ठार् > शयिषीष्ठाः
	आथाम्	शयिषीयास्थाम्	शी + लिङ् > शी + ल् > शी + आथाम् > शी सीयुट् + आथाम् > शी इ सीय् + आथाम् > शी इ सीय् + आस्थाम् > शे इ सीय् + आस्थाम् > शयिसीय् + आस्थाम् > शयिषीयास्थाम्
	ध्वम्	शयिषीध्वम्	शी + लिङ् > शी + ल् > शी + ध्वम् > शी सीयुट् + ध्वम् > शी इ सीय् + ध्वम् > शे इ सीय् + ध्वम् > शयिसीय् + ध्वम् > शयिसी + ध्वम् > शयिषीध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	शयिषीय	शी + लिङ् > शी + ल् > शी + इट् > शी सीयुट् + इ > शी इ सीय् + इ > शे इ सीय् + इ > शयिसीय् + इ > शयिसीय् + अत् > शयिसीय् + अ > शयिषीय
	वहि	शयिषीवहि	शी + लिङ् > शी + ल् > शी + वहि > शी सीयुट् + वहि > शी इ सीय् + वहि > शे इ सीय् + वहि > शयिसीय् + वहि > शयिसी + वहि > शयिषीवहि
	महिङ्	शयिषीमहि	शी + लिङ् > शी + ल् > शी + महिङ् > शी + महि > शी सीयुट् + महि > शी इ सीय् + महि > शे इ सीय् + महि > शयिसीय् + महि > शयिसी + महि > शयिषीमहि

२५.१ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अशयिष्ट	शी+लुङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + त > अशी च्लि + त > अशी सिच् + त > अशी इ स् + त > अशे इ स् + त > अशयिस् + त > अशयिष् + त > अशयिष्ट
	आताम्	अशयिषाताम्	शी+लुङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् > अशी+आताम् > अशी च्लि+आताम् > अशी सीच्+आताम् > अशी इ स्+आताम् > अशे इ स्+आताम् > अशयिस् + आताम् > अशयिषाताम्
	झ	अशयिषत	शी+लुङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् > अशी+झ > अशी च्लि+झ > अशी सिच्+ झ > अशी इ स्+झ > अशे इ स्+झ > अशयिस् + झ > अशयिष्+झ > अशयिष् + अत > अशयिषत
मध्यमपुरुषे	थास्	अशयिष्ठाः	शी+लुङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + थास् > अशी च्लि + थास् > अशी सिच् + थास् > अशी इ स् + थास् > अशे इ स् + थास् > अशयिस् + थास् > अशयिष् + थास् > अशयिष्ठास् > अशयिष्ठार् > अशयिष्ठाः
	आथाम्	अशयिषाथाम्	शी+लुङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + आथाम् > अशी च्लि + आथाम् > अशी सिच् + आथाम् > अशी इ स् + आथाम् > अशे इ स् + आथाम् > अशयिस् + आथाम् > अशयिषाथाम्
	ध्वम्	अशयिध्वम्	शी+लुङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + ध्वम् > अशी च्लि + ध्वम् > अशी सिच्+ध्वम् > अशी इ स् + ध्वम् > अशे इ स् + ध्वम् > अशयिस् + ध्वम् > अशयिध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	अशयिषि	शी+लुङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् > अशी+इट् > अशी+इ > अशी च्लि + इ > अशी सिच् + इ > अशी इ स् + इ > अशे इ स् + इ > अशयिस् + इ > अशयिष् + इ > अशयिषि
	वहि	अशयिष्वहि	शी+लुङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + वहि > अशी च्लि + वहि > अशी सिच् + वहि > अशी इ स् + वहि > अशे इ स् + वहि > अशयिस् + वहि > अशयिष्वहि
	महिङ्	अशयिष्महि	शी+लुङ् > शी+ल् > अट् शी+ल् > अशी+ल् > अशी+महिङ् > अशी+महि > अशी च्लि+महि > अशी सिच्+महि > अशी इ स्+महि > अशे इ स् + महि > अशयिस् + महि > अशयिष्महि

२५.१० हेतुहेतुमद्भावे, लृङि-

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अशयिष्यत	शी+लृङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + त > अशी स्य + त > अशी इ स्य + त > अशी इष्य + त > अशे इष्य + त > अशयिष्यत
	आताम्	अशयिष्येताम्	शी+लुङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + आताम् > अशी स्य + आताम् > अशी इ स्य + आताम् > अशे इ स्य + आताम् > अशयिष्य + आताम् > अशयिष्ये + इत्ताम् > अशयिष्येय् + ताम् > अशयिष्येताम् > अशयिष्येताम्
	झ	अशयिष्यन्त	शी+लुङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + झ > अशी स्य + झ > अशी इ स्य+झ > अशे इ स्य+झ > अशयिष्य + झ > अशयिष्य + अन्त > अशयिष्यन्त > अशयिष्यन्त

मध्यमपुरुषे	थास्	अशयिष्यथाः	शी+लङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + थास् > अशी स्य + थास् > अशे इ स्य + थास् > अशयिष्य + थास् > अशयिष्यथास् > अशयिष्यथार् > अशयिष्यथाः > अशयिष्यथाः
	आथाम्	अशयिष्येथाम्	शी + लङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + आथाम् > अशी स्य + आथाम् > अशे इ स्य + आथाम् > अशयिष्य + आथाम् > अशयिष्य+इय् थाम् > अशयिष्येय् +थाम् > अशयिष्येथाम् > अशयिष्येथाम्
	ध्वम्	अशयिष्यध्वम्	शी+लङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी+ध्वम् > अशी स्य+ध्वम् > अशी इ स्य+ध्वम् > अशे इ स्य+ध्वम् > अशयिष्य + ध्वम् > अशयिष्यध्वम् > अशयिष्यध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	अशयिष्ये	शी+लङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + इट् > अशी + इ > अशी स्य + इ > अशी इ स्य + इ > अशे इ स्य + इ > अशयिष्य + इ > अशयिष्ये > अशयिष्ये
	वहि	अशयिष्यावहि	शी+लङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + वहि > अशी स्य + वहि > अशी इ स्य + वहि > अशे इ स्य + वहि > अशयिष्य + वहि > अशयिष्यावहि > अशयिष्यावहि
	महिङ्	अशयिष्यामहि	शी+लङ् > शी + ल् > अट् शी + ल् > अशी + ल् > अशी + महिङ् > अशी + महि > अशी स्य + महि > अशी इ स्य + महि > अशे इ स्य + महि > अशयिष्य + महि > अशयिष्यामहि > अशयिष्यामहि

२५.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. शीङ्धातोर्लटि लङि लोटि च रूपाणि लिखत ।
२. निम्नरूपाणां लकारान् विभक्तौश्च निर्दिशत ।
शेते । शये । शिश्ये । शयितारौ । शयिष्यन्ते । शेष्वा । शये । अशेरत ।
शयीत । शयिषीष्ट । अशयिष्ठाः । अशयिष्यत ।
३. शीङ्धातो लिटि प्रथमपुरुषे लिङि मध्यमपुरुषे लुङि चोत्तमपुरुषे रूपाणि दर्शयत ।

२५.१२ रूपसिद्धिप्रकारं दर्शयत ।

शेते । शयाते । शेरते । शेध्वे । शये । शिश्ये । शिशियरे । शयिता ।
शयिताहे । शयिष्यते । शयिष्येथे । शेताम् । शेताम् । शेष्वा । शयै । अशेत ।
अशेरत । अशयाथाम् । शयीयत् । शयीरन् । शयीय । शयिषीष्ट । शयिषीष्ठाः ।
शयिषीमहि । अशयिष्ट । अशयिषत । अशयिष्यत । अशयिष्यथाः । अशयिष्यध्वम् ।

२५.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

शी + लट् > त । शी + लट् > झ । शी + लट् > थास् । शी + लट् >
आथाम् । शी + लट् > वहिं । शी + लिट् > त । शी + लिट् > आताम् । शी +
लिट् > आथाम् । शी + लिट् > इट् । शी + लुट् > त । शी + लुट् > थास् ।
शी + लुट् > इट् । शी + लृट् > त । शी + लृट् > झ । शी + लृट् > ध्वम् ।
शी + लोट् > आताम् । शी + लोट् > थास् । शी + लङ् > त । शी + लङ् >
झ । शी + लङ् > इट् । शी + लिङ् > त । शी + लिङ् > झ । शी + लिङ् >
महिङ् । शी + लुङ् > त । शी + लुङ् > आथाम् । शी + लुङ् > इट् । शी +
लृङ् > त । शी + लृङ् > थास् । शी + लृङ् > वहि ।

षड्विंशः पाठः

दाधातुरूपावली

२६.१ वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	ददाति	दा+लट् > दा+ल् > दा+तिप् > दा+ति > दा+शप्+ ति > दा+ति > दा दा+ति > द दा + ति > ददाति
	तस्	दत्तः	दा+लट् > दा + ल् > दा + तस् > दा शप् + तस् > दा + तस् > दा दा + तस् > ददा + तस् > दद् + तस् > दत् + तस् > दत्तर् > दत्तः
	झि	ददति	दा+लट् > दा+ल् > दा+झि > दा शप्+झि > दा+ झि > दा दा+झि > ददा+झि > दद्+झि > दद्+ अति > ददति
मध्यमपुरुषे	सिप्	ददासि	दा+लट् > दा+ल् > दा+सिप् > दा+सि > दा शप् +सि > दा+सि > दा दा+सि > ददा+सि > ददासि
	थस्	दत्थः	दा+लट् > दा + ल् > दा+थस् > दा शप् + थस् > दा+थस् > दादा+थस् > ददा+थस् > दद् + थस् > दत् + थस् > दत्थर् > दत्थः
	थ	दत्थ	दा+लट् > दा+ल् > दा+थ > दा शप्+थ > दा+थ > दा दा + थ > ददा+थ > दद् + थ > दत्थ
उत्तमपुरुषे	मिप्	ददामि	दा+लट् > दा+ल् > दा+मिप् > दा+मि > दा+शप् +मि > दा+मि > दादा+मि > ददा+मि > ददामि
	वस्	दद्वः	दा+लट् > दा+ल् > दा+वस् > दा शप्+वस् > दा +वस् > दादा+वस् > ददा+वस् > दद् + वस् > दद्वर् > दद्वः
	मस्	दद्मः	दा+लट् > दा + ल् > दा + मस् > दा शप् + मस् > दा + मस् > दा दा + मस् > ददा+मस् > दद् + मस् > दद्वर् > दद्मः

२६.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	ददौ	दा+लिट् > दा + ल् > दा+तिप् > दा + ति > दा+णल् > दा + अ > दादा+अ > ददा+अ > ददा+औ > ददौ
	तस्	ददतुः	दा+लिट् > दा+ ल् > दा+तस् > दा+अतुस् > दादा+अतुस् > ददा+अतुस् > दद् +अतुस् > ददतुर् > ददतुः
	झि	ददुः	दा+लिट् > दा + ल् > दा+झि > दा+उस् > दा दा + उस् > ददा+उस् > दद् + उस् > ददुर् > ददुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	ददित्थ/ ददाथ	दा+लिट् > दा + ल् > दा+सिप् > दा + सि > दा+थल् > दा+थ > दा+ इ थ > दा दा + इ थ > द दा+ इ थ > दद् + इ थ > ददित्थ (ददाथ)
	थस्	ददथुः	दा+लिट् > दा + ल् > दा+थस् > दा + अथुस् > दा दा + अथुस् > ददा+ अथुस् > दद् + अथुस् > ददथुर् > ददथुः
	थ	दद	दा+लिट् > दा + ल् > दा+थ > दा+अ > दा दा +अ > ददा+अ > दद् + अ > दद
उत्तमपुरुषे	मिप्	ददौ	दा+लिट् > दा + ल् > दा + मिप् > दा +णल् > दा + अ > दा दा +अ > ददा+अ > ददा+औ > ददौ
	वस्	ददिव	दा+लिट् > दा + ल् > दा+वस् > दा+व > दा दा +व > ददा+व > ददा+इव > दद् + इव > ददिव
	मस्	ददिम	दा+लिट् > दा + ल् > दा+मस् > दा+म > दा दा +म > ददा+म > ददा+ इम > दद् + इम > ददिम

२६.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	दाता	दा+लुट् > दा+ल् > दा+तिप् > दा+ति > दा तास् + ति > दा तास्+डा > दा त्+आ > दाता
	तस्	दातारौ	दा+लुट् > दा + ल् > दा+तस् > दा तास् + तस् > दा तास् + रौ > दातारौ
	झि	दातारः	दा+लुट् > दा + ल् > दा+झि > दा तास् + झि > दा तास्+रस् > दातारस् > दातारर् > दातारः
मध्यमपुरुषे	सिप्	दातासि	दा+लुट् > दा + ल् > दा+सिप् > दा + सि > दा तास् + सि > दातासि
	थस्	दातास्थः	दा+लुट् > दा + ल् > दा+थस् > दा तास् + थस् > दातास्थर् > दातास्थः
	थ	दातास्थ	दा+लुट् > दा+ल् > दा+थ > दा तास्+थ > दातास्थ
उत्तमपुरुषे	मिप्	दातास्मि	दा+लुट् > दा + ल् > दा+मिप् > दा तास् + मि > दातास्मि
	वस्	दातास्वः	दा+लुट् > दा + ल् > दा + वस् > दा तास् +वस् > दातास्वर् > दातास्वः
	मस्	दातास्मः	दा+लुट् > दा + ल् > दा+मस् > दा तास् + मस् > दातास्मर् > दातास्मः

२६.४ भविष्यति, लृटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	दास्यति	दा+लृट् > दा + ल् > दा+तिप् > दा + ति > दा स्य + ति > दास्यति
	तस्	दास्यतः	दा+लृट् > दा + ल् > दा + तस् > दा स्य + तस् > दास्यतर् > दास्यतः
	झि	दास्यन्ति	दा+लृट् > दा + ल् > दा + झि > दा स्य + झि > दा स्य + अन्ति > दास्यन्ति

मध्यमपुरुषे	सिप्	दास्यसि	दा+लट् > दा + ल् > दा + सिप् > दा + मि > दा स्य + सि > दास्यसि
	थस्	दास्यथः	दा+लट् > दा + ल् > दा+थस् > दा स्य + थस् > दास्यथर् > दास्यथः
	थ	दास्यथ	दा+लट् > दा+ल् > दा+थ > दा स्य+थ > दास्यथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	दास्यामि	दा+लट् > दा + ल् > दा+मिप् > दा + मि > दा स्य + मि > दास्यामि
	वस्	दास्यावः	दा+लट् > दा + ल् > दा + वस् > दा स्य + वस् > दास्यावस् > दास्यावर् > दास्यावः
	मस्	दास्यामः	दा+लट् > दा + ल् > दा + मस् > दा स्य + मस् > दास्यामस् > दास्यामर् > दास्यामः

२६.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	ददातु / दत्तात्	दा+लोट् > दा + ल् > दा + तिप् > दा+ति > दा शप्+ति > दा+ति > दा दा+ति > द दा+ति > ददातु > दत्तात् / ददातु
	तस्	दत्ताम्	दा+लोट् > दा+ल् > दा+तस् > दा शप्+तस् > दा +तस् > दा दा+तस् > ददा+तस् > दद्+तस् > दत्तस् > दत्ताम्
	झि	ददतु	दा+लोट् > दा + ल् > दा+झि > दा शप् + झि > दा + झि > दा दा +झि > ददा + झि > ददा + अति > दद् + अति > ददति > ददतु
मध्यमपुरुषे	सिप्	देहि	दा+लोट् > दा+ल् > दा+सिप् > दा+सि > दा शप्+सि > दा+सि > दा दा+सि > दा दा+हि > देहि
	थस्	दत्तम्	दा+लोट् > दा+ल् > दा+थस् > दा शप्+थस् > दा +थस् > दा दा + थस् > ददा + थस् > दद् + थस् > दत् + थस् > दत् + तम् > दत्तम्
	थ	दत्त	दा+लोट् > दा+ल् > दा+थ > दा शप्+थ > दा+थ > दा दा+थ > ददा+थ > दद्+थ > दत्+थ > दत् + त > दत्त

उत्तमपुरुषे	मिप्	ददानि	दा+लोट् > दा + ल् > दा+मिप् > दा + मि > दा शप् + मि > दा दा +मि > ददा+मि > ददा+आट् मि > ददा+आनि > ददानि
	वस्	ददाव	दा+लोट् > दा+ल् > दा+वस् > दा+व > दा शप्+ व > दा+व > दा दा + व > ददा + व > ददा + आट् व > ददाव
	मस्	ददाम	दा+लोट् > दा + ल् > दा + मस् > दा + म > दा शप् + म > दा+म > दा दा + म > ददा+म > ददा+आट् म > ददा+म > ददाम

२६.६ अनद्यतनभूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अददात्	दा+लङ् > दा+ल् > अट् दा+ल् > अदा+ल् > अदा+तिप् > अदा+त् > अदा शप् +त् > अदा + त् > अदा दा +त् > अददा + त् > अददात्
	तस्	अदत्ताम्	दा+लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+तस् > अदा शप् + तस् > अदा + तस् > अदा दा + तस् > अददा + तस् > अदद् + तस् > अदत् + तस् > अदत्तस् > अदत्ताम्
	झि	अददुः	दा+लङ् > दा+ल् > अट् दा+ल् > अदा+ल् > अदा+झि > अदा शप्+झि > अदा + झि > अदा दा + झि > अद दा + झि > अद दा + जुस् > अददा + उस् > अददुस् > अददुर् > अददुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	अददाः	दा+लङ् > दा+ल् > अट् दा+ल् > अदा+ल् > अदा +सिप् > अदा+सि > अदा+स् > अदा शप्+स् > अदा+स् > अदा दा+स् > अददा+स् > अददा+स् > अददाः
	थस्	अदत्तम्	दा+लङ् > दा+ल् > अट् दा+ल् > अदा+ल् > अदा +थस् > अदा शप्+थस् > अदा+थस् > अदा दा+थस् > अददा+थस् > अदत्+थस् > अदत्+थस् > अदत्तम्

	थ	अदत्त	दा + लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा + थ > अदा + थ > अदा शप् + थ > अदा + थ > अदादा + थ > अददा + थ > अदद् + थ > अदत् + थ > अदत् + त > अदत्त
उत्तमपुरुषे	मिप्	अददाम्	दा + लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा + मिप् > अदा + मि > अदा शप् + मि > अदा + मि > अदादा + मि > अददा + मि > अददा + अम् > अददाम्
	वस्	अदद्व	दा + लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा + वस् > अदा + व > अदा शप् + व > अदा + व > अदादा + व > अददा + व > अदद् + व > अदद्व
	मस्	अददम्	दा + लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा + मस् > अदा + म > अदा शप् + म > अदा + म > अदा दा + म > अददा + म > अददम्

२६.७ सम्भावनायाम्, लिङि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	दद्यात्	दा + लिङ् > दा + ल् > दा + तिप् > दा शप् + ति > दा शप् + त् > दा + त् > दादा + त् > ददा + त् > ददा यासुट् + त् > ददा यास् सुट् + त् > ददा यास् स् + त् > दद् या त् > दद्यात्
	तस्	दद्याताम्	दा + लिङ् > दा + ल् > दा + तस् > दा शप् + तस् > दा + तस् > दादा + तस् > ददा + तस् > ददा यासुट् + तस् > ददा यास् + सुट् तस् > ददा या स् + तस् > ददा या + तस् > दद् या + तस् > दद् या + ताम् > दद्याताम्
	झि	दद्युः	दा + लिङ् > दा + ल् > दा + झि > दा शप् + झि > दा + झि > दा दा + झि > ददा + झि > ददा यास् + झि > ददा या + झि > ददा या + जुस् > दद् या + उस् > दद्युस् > दद्युर् > दद्युः

मध्यमपुरुषे	सिप्	दद्याः	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+सिप् > दा + सि > दा + स् > दा शप् + स् > दा +स् > दा दा + स् > ददा+स् > ददा यासुट् + स् > दद् यास् + स् > दद्या + स् > दद्यार् > दद्याः
	थस्	दद्यातम्	दा+लिङ् > दा + ल् > दा + थस् > दा शप् + थस् > दा+थस् > दा दा + थस् > ददा+थस् > ददा यासुट् + थस् > ददा यास् + सुट् थस् > ददा या + स् थस् > ददा या + थस् > दद् या + थस् > दद्या + तम् > दद्यातम्
	थ	दद्यात	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+थ > दा शप् + थ > दा+थ > दा दा + थ > ददा+थ > ददा यासुट् + थ > ददा यास् + सुट् थ > ददा या + स् थ > ददा या + थ > दद्या+थ > दद्या + त > दद्यात
उत्तमपुरुषे	मिप्	दद्याम्	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+मिप् > दा + मि > दा शप् + मि > दा + मि > दा दा + मि > ददा+मि > ददा यासुट् + मि > ददा यास् + मि > ददा या + मि > दद् या + मि > दद्या + अम् > दद्याम्
	वस्	दद्याव	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+वस् > दा + व > दा शप् + व > दा + व > दादा + व > ददा+व > ददा यासुट् + व > ददा या + व > दद्याव
	मस्	दद्याम	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+मस् > दा + म > दा शप् + म > दा + म > दा दा + म > ददा + म > ददा यासुट् + म > ददा या + म > दद् या + म > दद्याम

२६.८ आशिषि लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	देयात्	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+तिप् > दा + ति > दा + त् > दा यासुट् + त् > दा यास् + त् > दा यास् स् + त् > दा या + त् > देयात्
	तस्	देयस्ताम्	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+ तस् > दा यासुट् + तस् > दा यास् + तस् > दा यास् स् + तस् > देयास् + ताम् > देयास्ताम्
	झि	देयासुः	दा+लिङ् > दा + ल् > दा +झि > दा यासुट् + झि > दा यास् + जुस् > दायास् + उस् > देयास् + उस् > देयासुर् > देयासुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	देयाः	दा+लिङ् > दा + ल् > दा + सिप् > दा + सि > दा + स् > दा यासुट् + स् > दा यास् + स् > देयास्+स् > देयास् > देयार् > देयाः
	थस्	देयास्तम्	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+थस् > दा यासुट् + थस् > दा यास् + तम् > देयास्तम्
	थ	देयास्त	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+थ > दा यासुट् +थ > दायास् + त > देयास्त
उत्तमपुरुषे	मिप्	देयासम्	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+मिप् > दा +मि दा यासुट् + मि > दे यास् + मि > देयास् + अम् > देयासम्
	वस्	देयास्व	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+वस् > दा + व > दा यासुट् + व > दा यास् + व > देयास्व
	मस्	देयास्म	दा+लिङ् > दा + ल् > दा+मस् > दा + म > दा यासुट् + म > दा यास् + म > देयास्म

२६.१ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अदात्	दा+लुङ् > दा+ल् > अट् दा+ल् > अदा+ल् > अदा+तिप् > अदा+ति > अदा+त् > अदा च्लि + त् > अदा सिच् + त् > अदा + त् अदात्
	तस्	अदाताम्	दा+लुङ् > दा+ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+तस् > अदा च्लि + तस् > अदा सिच् + तस् > अदा + तस् > अदा + ताम् > अदाताम्
	झि	अदुः	दा+ लुङ् > दा+ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा + झि > अदा + झि > अदा च्लि+झि > अदा सिच् + झि > अदा +झि > अदा +जुस् > अदा + उस् > अदुस् > अदुर् > अदुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	अदाः	दा+लुङ् > दा+ल् > अट् दा+ल् > अदा+ल् > अदा+सिप् > अदा+स् > अदा च्लि+स् > अदा सिच् + स् > अदा + स् > अदा+र् > अदाः
	थस्	अदातम्	दा+लुङ् > दा+ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+थस् > अदा च्लि+थस् > अदा सिच् + थस् > अदा+थस् > अदा + तम् > अदातम्
	थ	अदात	दा+लुङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा + थ > अदा च्लि + थ > अदा सिच् + थ > अदा+थ > अदा + त > अदात
उत्तमपुरुषे	मिप्	अदाम्	दा+लुङ् > दा+ल् > अट् दा+ल् > अदा+ल् > अदा+मिप् > अदा+मि > अदा च्लि+मि > अदा सिच्+मि > अदा+मि > अदा +अम् > अदाम्
	वस्	अदाव	दा+लुङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+वस् > अदा + व > अदा च्लि+व > अदा सिच् + व > अदा + व > अदाव
	मस्	अदाम	दा + लुङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+मस् > अदा + म > अदा च्लि + म > अदा सिच् + म > अदा + म > अदाम

२६.१० हेतुहेतुमदभावे, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अदास्यत्	दा+लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा + तिप् > अदा + ति > अदा + त् > अदा स्य + त् > अदास्यत्
	तस्	अदास्यताम्	दा-लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+तस् > अदा स्य + तस् > अदास्य + ताम् > अदास्यताम्
	झि	अदास्यन्	दा+लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+झि > अदा + झ् > अदा स्य + झ् > अदास्य + अन्त् > अदास्यन्त् > अदास्यन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अदास्यः	दा+लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+सिप् > अदा + स् > अदा स्य + स् > अदास्य + र् > अदास्यः
	थस्	अदास्यतम्	दा+लुङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+थस् > अदा स्य + थस् > अदास्य + तम् > अदास्यतम्
	थ	अदास्यत	दा+लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा + थ > अदा स्य + थ > अदास्य + त > अदास्यत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अदास्यम्	दा+लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा + मिप् > अदा + मि > अदा स्य + मि > अदास्य + अम् > अदास्यम्
	वस्	अदास्याव	दा+लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+वस् > अदा + व > अदा स्य + व > अदास्या + व > अदास्याव
	मस्	अदास्याम	दा+लङ् > दा + ल् > अट् दा + ल् > अदा + ल् > अदा+मस् > अदा + म > अदा स्य + म > अदास्य + म > अदास्याम

२६.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. दाघातोर्लटि लङि लोटि लृटि च रूपाणि लिखत ।
२. निम्नरूपाणां लकारान् विभक्तीश्च निर्दिशत ।
३. निम्नरूपाणां सिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।
ददाति । ददौ । दास्यथः । देहि । अदात् । देयाः । अदास्यत् । दत्त ।

२६.१२ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

दत्तः । ददति । दत्थः । ददामि । दद्वः । ददौ । ददुः । ददित्थ । दद ।
दद्यात् । दाता । दातारः । दातास्वः । दास्यति । दास्यन्ति । देहि । दत्त । ददामि ।
अददात् । अदत्ताम् । अददुः । अदत्तम् । दद्यात् । दद्युः । दद्यातम् । देयात् ।
देयासुः । देयास्त । अदात् । अदुः । अदाः । अदास्यत् । अदास्यः ।

२६.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

दा + लट् > तिप् । दा + लट् > झि । दा + लट् > सिप् । दा + लट् >
मिप् । दा + लिट् > तिप् । दा + लिट् > झि । दा + लिट् > वस् । दा + लुट्
> तस् । दा + लुट् > सिप् । दा + लृट् > मिप् । दा + लृट् > वस् । दा + लोट्
> तिप् । दा + लोट् > थस् । दा + लोट् > वस् । दा + लोट् > झि । दा + लिङ्
> तिप् । दा + लिङ् > सिप् । दा + लिङ् > मिप् । दा + लुङ् > तिप् । दा +
लुङ् > तस् । दा + लुङ् > मिप् । दा + लृङ् > झि । दा + लृङ् > तिप् । दा +
लृङ् > सिप् । दा + लृङ् > थ ।

सप्तविंशः पाठः

दिक्धातुरूपावली

२७.१ वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	दीव्यति	दिक्+लट् > दिक्+ल् > दिक् + तिप् > दिक् + ति > दिक् श्यन्+ति > दिक् य + ति > दीव्यति
	तस्	दीव्यतः	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + तस् > दिक् श्यन् + तस् > दिक् य + तस् > दीव्यतस् > दीव्यतर् > दीव्यतः
	झि	दीव्यन्ति	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + झि > दिक् श्यन् + झि > दिक् य + झि > दिक् य + अन्ति > दीव्य+अन्ति > दीव्यन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	दीव्यसि	दिक् + लट् > दिक्+ल् > दिक् + सिप् > दिक् + श्यन् + सि > दिक् य + सि > दीव्यसि
	थस्	दीव्यथः	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + थस् > दिक् श्यन् + थस् > दिक् य+थस् > दीक् य+थस् > दीव्यथस् > दीव्यथर् > दीव्यथः
	थ	दीव्यथ	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + थ > दिक् श्यन् + थ > दिक् य + थ > दीव्यथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	दीव्यामि	दिक्+लट् > दिक्+ल् > दिक्+मिप् > दिक्+मि > दिक् श्यन्+मि > दिक् य+मि > दीव्य+मि > दीव्यामि
	वस्	दीव्यावः	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + वस् > दिक् श्यन् + वस् > दिक् य + वस् > दीव्य + वस् > दीव्यावस् > दीव्यावर् > दीव्यावः
	मस्	दीव्यामः	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + मस् > दिक् श्यन् + मस् > दिक् य + मस् > दीव्य + मस् > दीव्यामस् > दीव्यामर् > दीव्यामः

२७.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	दिदेव	दिक् + लिट् > दिक् + ल् > दिक् + तिप् > दिक् + ति > दिक् + णल् > दिक् दिक् + अ > दिदिक् + अ > दिदेक् + अ > दिदेव
	तस्	दिदिवतुः	दिक् + लिट् > दिक् + ल् > दिक् + तस् > दिक् + अतुस् > दिक् दिक् + अतुस् > दिदिक् + अतुस् > दिदिवतुर् > दिदिवतुः
	झि	दिदिवुः	दिक् + लिट् > दिक् + ल् > दिक् + झि > दिक् + उस् > दिक् दिक् + उस् > दिदिक् + उस् > दिदिवुर् > दिदिवुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	दिदेविथ	दिक् + लिट् > दिक् + ल् > दिक् + सिप् > दिक् + सि > दिक् + थल् > दिक् दिक् + थ > दिदिक् + थ > दिदिक् + इ थ > दिदेविथ
	थस्	दिदिवथुः	दिक् + लिट् > दिक् + ल् > दिक् + थस् > दिक् + अथुस् > दिक् दिक् + अथुस् > दिदिक् + अथुस् > दिदिवथुर् > दिदिवथुः
	थ	दिदिव	दिक् + लिट् > दिक् + ल् > दिक् + थ > दिक् + अ > दिक् दिक् + अ > दिदिक् + अ > दिदिव
उत्तमपुरुषे	मिप्	दिदेव	दिक् + लिट् > दिक् + ल् > दिक् + मिप् > दिक् + मि > दिक् + णल् > दिक् दिक् + अ > दिदिक् + अ > दिदेक् + अ > दिदेव
	वस्	दिदिविव	दिक् + लिट् > दिक् + ल् > दिक् + वस् > दिक् + व > दिक् दिक् + व > दिदिक् + व > दिदिविर् > दिदिविव
	मस्	दिदिविम	दिक् + लिट् > दिक् + ल् > दिक् + मस् > दिक् + म > दिक् + इम > दिक् दिक् + इम > दिदिक् + इम > दिदिविम

२७.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	देविता	दिक्+लुट् > दिक्+ल् > दिक्+तिप् > दिक्+ति दिक् तास्+ति > दिक् इ तास्+ति > दिक् इ तास्+ डा > देक् इ तास्+आ > देवित् +आ > देविता
	तस्	देवितारौ	दिक् + लुट् > दिक् + ल् > दिक् + तस् > दिक् तास् + तस् > दिक् इ तास् + तस् > दिक् इ तास् + रौ > देवितास् + रौ > देवितारौ
	झि	देवितारः	दिक्+लुट् > दिक्+ल् > दिक्+झि > दिक् तास्+ झि > दिक् इ तास्+झि > दिक् इ तास्+रस् > देवितास् +रस् > देविता+रस् > देवितारस् > देवितारः
मध्यमपुरुषे	सिप्	देवितासि	दिक्+लुट् > दिक् + ल् > दिक् + सिप् > दिक् + सि > दिक् तास्+सि > दिक् इ तास् + सि > देवितास् +सि > देवितासि
	थस्	देवितास्थः	दिक्+लुट् > दिक् + ल् > दिक् + थस् > दिक् तास् + थस् > दिक् इ तास् + थस् > देवितास् + थस् > देवितास्थर् > देवितास्थः
	थ	देवितास्थ	दिक् + लुट् > दिक् + ल् > दिक् + थ > दिक् तास् + थ > दिक् इ तास् + थ > देवितास्थ
उत्तमपुरुषे	मिप्	देवितास्मि	दिक्+लुट् > दिक्+ल् > दिक्+मिप् > दिक्+मि दिक् तास्+मि > दिक् इ तास्+मि > देवितास्मि
	वस्	देवितास्वः	दिक् + लुट् > दिक् + ल् > दिक् + वस् > दिक् तास् + वस् > दिक् इ तास् + वस् > देवितास् + वस् > देवितास्वर् > देवितास्वः
	मस्	देवितास्मः	दिक् + लुट् > दिक् + ल् > दिक् + मस् > दिक् तास् + मस् > दिक् इ तास् + मस् > देवितास् +मस् > देवितास्मर् > देवितास्मः

२७.४ भविष्यति, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	देविष्यति	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + तिप् > दिक् + ति > दिक् स्य + ति > दिक् इ स्य + ति > देविस्यति > देविष्यति
	तस्	देविष्यतः	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + तस् > दिक् स्य + तस् > द्वि इ स्य + तस् > देविस्यतस् > देविस्यतर् > देविस्यतः > देविष्यतः
	झि	देविष्यन्ति	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + झि > दिक् स्य + झि > दिक् इ स्य + झि > देविस्य + झि > देविस्य + अन्ति > देविस्यन्ति > देविष्यन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	देविष्यसि	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + सिप् > दिक् + सि > दिक् स्य + सि > दिक् इ स्य + सि > देविस्य + सि > देविस्यसि > देविष्यसि
	थस्	देविष्यथः	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + थस् > दिक् स्य + थस् > दिक् इ स्य + थस् > देविस्य + थस् > देविस्यथर् > देविस्यथः > देविष्यथः
	थ	देविष्यथ	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + थ > दिक् स्य + थ > दिक् इ स्य + थ > देविस्य + थ > देविस्यथ > देविष्यथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	देविष्यामि	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + मिप् > दिक् + मि > दिक् स्य + मि > दिक् इ स्य + मि > देविस्य + मि > देविस्यामि > देविष्यामि
	वस्	देविष्यावः	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + वस् > दिक् स्य + वस् > दिक् इ स्य + वस् > देविस्य + वस् > देविस्यावर् > देविस्यावः > देविष्यावः
	मस्	देविष्यामः	दिक् + लट् > दिक् + ल् > दिक् + मस् > दिक् स्य + मस् > दिक् इ स्य + मस् > देविस्य + मस् > देविस्यामर् > देविस्यामः > देविष्यामः

२७.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	दीव्यतु/ दीव्यतात्	दिक् + लोट् > दिक् + ल् > दिक् + तिप् > दिक् + ति > दिक् श्यन् + ति > दिक् य + ति > दीव्य + ति > दीव्य + तु > दीव्यतात् / दीव्यतु
	तस्	दीव्यताम्	दिक् + लोट् > दिक् + ल् > दिक् + तस् > दीक् श्यन् + तस् > दिक् य + ताम् > दीव्यताम्
	झि	दीव्यन्तु	दिक् + लोट् > दिक् + ल् > दिक् + झि > दिक् श्यन् + झि > दिक् य + अन्ति > दीव्यन्ति > दीव्यन्तु
मध्यमपुरुषे	सिप्	दीव्य	दिक् + लोट् > दिक् + ल् > दिक् + सिप् > दिक् + सि > दिक् श्यन् + सि > दिक् य + सि > दीव्य + हि > दीव्य
	थस्	दीव्यतम्	दिक् + लोट् > दिक् + ल् > दिक् + थस् > दिक् श्यन् + थस् > दिक् य + तम् > दीव्यतम्
	थ	दीव्यत	दिक् + लोट् > दिक् + ल् > दिक् + थ > दिक् श्यन् + थ > दिक् य + त > दीव्यत
उत्तमपुरुषे	मिप्	दीव्यानि	दिक् + लोट् > दिक् + ल् > दिक् + मिप् > दिक् + मि > दिक् श्यन् + मि > दिक् य + मि > दीव्य + मि > दीव्य आट् + मि > दीव्यामि > दीव्यानि
	वस्	दीव्याव	दिक् + लोट् > दिक् + ल् > दिक् + वस् > दिक् + व > दिक् श्यन् + व > दिक् य + व > दीव्य + व > दीव्य आट् + व > दीव्याव
	मस्	दीव्याम	दिक् + लोट् > दिक् + ल् > दिक् + मस् > दिक् + म > दिक् श्यन् + म > दीव्य + म > दीव्य आट् + म > दीव्याम

२७.६ अनद्यतनभूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अदीव्यत्	दिक् + लङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + तिप् > अदिक् + ति > अदिक् + त् > अदिक् श्यन् + त् > अदिव्य + त् > अदीव्य + त् > अदीव्यत्
	तस्	अदीव्यताम्	दिक् + लङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + तस् > अदिक् श्यन् + तस् > अदिव्य + तस् > अदीव्य + तस् > अदीव्यताम्
	झि	अदीव्यन्	दिक् + लङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + झि > अदिक् + झ् > अदिक् श्यन् + झ् > अदिव्य + झ् > अदिव्य + अन्त् > अदीव्यन्त् > अदीव्यन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अदीव्यः	दिक् + लङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + सिप् > अदिक् + सि > अदिक् + स् > अदिक् श्यन् + स् > अदिव्य + स् > अदीव्य + स् > अदीव्य + र् > अदीव्यः
	थस्	अदीव्यतम्	दिक् + लङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + थस् > अदिक् श्यन् + थस् > अदिक् य + थस् > अदीव्य + थस् > अदीव्य + तम् > अदीव्यतम्
	थ	अदीव्यत	दिक् + लङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + थ > अदिक् श्यन् + थ > अदिक् य + थ > अदीव्य + थ > अदीव्य + त > अदीव्यत

उत्तमपुरुषे	मिप्	अदीव्यम्	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > अट् दिव् + ल् > अदिव् + ल् > अदिव् + मिप् > अदिव् + मि > अदिव् श्यन् + मि > अदिव् य + मि > अदीव्य + मि > अदीव्य + अम् > अदीव्यम्
	वस्	अदीव्याव	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > अट् दिव् + ल् > अदिव् + ल् > अदिव् + वस् > अदिव् + व > अदिव् श्यन् + व > अदिव् य + व > अदीव्य + व > अदीव्या + व > अदीव्याव
	मस्	अदीव्याम	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > अट् दिव् + ल् > अदिव् + ल् > अदिव् + मस् > अदिव् + म > अदिव् श्यन् + म > अदिव् य + म > अदीव्य + म > अदीव्या + म > अदीव्याम

२७.७ विध्यादौ, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	दीव्येत्	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + तिप् > दिव् + ति > दिव् + त् > दिव् श्यन् + त् > दिव् य + त् > दीव्य + त् > दीव्य यासुट् + त् > दीव्य यास् + त् > दीव्य यास् + त् > दीव्य इय् + त् > दीव्येय् + त् > दीव्ये + त् > दीव्येत्
	तस्	दीव्येताम्	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + तस् > दिव् श्यन् + तस् > दिव् य + तस् > दीव्य + तस् > दीव्य यासुट् + तस् > दीव्य यास् + तस् > दीव्य यास् + तस् > दीव्य इय् + तस् > दीव्येय् + तस् > दीव्ये + तस् > दीव्येताम्
	झि	दीव्येयुः	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + झि > दिव् श्यन् + झि > दिव् य + झि > दीव्य + झि > दीव्य + जुस् > दीव्य + उस् > दीव्य यासुट् + उस् > दीव्य इय् + उस् > दीव्येय् + उस् > दीव्येयुस् > दीव्येयुर् > दीव्येयुः

मध्यमपुरुषे	सिप्	दीव्ये:	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + सिप् > दिव् + सि > दिव् + स् > दिव् श्यन् + स् > दिव् य + स् > दीव्य + स् > दीव्य यासुट् + स् > दीव्य इय् + स् > दीव्येय् + स् > दीव्ये + स् > दीव्येर् > दीव्ये:
	थस्	दीव्येतम्	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + थस् > दिव् श्यन् + थस् > दिव् य + थस् > दीव्य + थस् > दीव्य यासुट् + थस् > दीव्य यास् स् + थस् > दीव्य यास् + थस् > दीव्य इय् + थस् > दीव्येय् + थस् > दीव्ये + थस् > देव्ये + तम् > दीव्येतम्
	थ	दीव्येत	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + थ > दिव् श्यन् + थ > दिव् य + थ > दीव्य + थ > दीव्य यासुट् + थ > दीव्य यास् स् + थ > दीव्य यास् + थ > दीव्य इय् + थ > देव्येय् + थ > दीव्ये + थ > दीव्ये + त > दीव्येत
उत्तमपुरुषे	मिप्	दीव्ययम्	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + मिप् > दिव् + मि > दिव् श्यन् + मि > दिव् य + मि > दीव्य + मि > दीव्य यासुट् + मि > दीव्य इय् + मि > दीव्य इय् + अम् > दीव्येय् + अम् > दीव्येयम्
	वस्	दीव्येव	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + वस् > दिव् + व > दिव् श्यन् + व > दिव् य + व > दीव्य + व > दीव्य यासुट् + व > दीव्य इय् + व् > दीव्येय् + व > देव्येव
	मस्	दीव्येम	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + मस् > दिव् + म > दिव् श्यन् + म > दिव् य + म > दीव्य + म > दीव्य यासुट् + म > दीव्य इय् + म > दीव्येय् + म > दीव्येम

२८.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	दीव्यात्	दिव्+लिङ् > दिव्+ल् > दिव्+ तिप् > दिव् + ति > दिव्+त् > दिव् यासुट्+त् > दिव् यास् स्+ त् > दिव् यास् + त् > दीव्यास् + त् > दीव्यात्
	तस्	दीव्यास्ताम्	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + तस् > दिव् यासुट् + तस् > दिव् यास् स् + तस् > दिव् यास् + तस् > दीव्यास् + तस् > दीव्यास् + ताम् > दीव्यास्ताम्
	झि	दीव्यासुः	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > दिव् + झि > दिव् यासुट् + झि > दीव्यास्+झि > दीव्यास् + जुस् > दीव्यासुर् > दीव्यासुर् > दीव्यासुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	दीव्याः	दिव्+लिङ् > दिव्+ल् > दिव्+सिप् > दिव्+सि > दिव्+स् > दिव् यासुट्+स् > दिव् यास् + स् > दीव्यास् + स् > दीव्यास् > दीव्यार् > दीव्याः
	थस्	दीव्यास्तम्	दिव्+लिङ् > दिव्+ल् > दिव्+थस् > दिव् यासुट् +थस् > दिव् यास् स्+थस् > दिव् यास्+थस् > दीव्यास् + थस् > दीव्यास् + तम् > दीव्यास्तम्
	थ	दीव्यास्त	दिव्+लिङ् > दिव्+ल् > दिव् + थ > दिव् यासुट् +थ > दिव् यास् स् + थ > दिव् यास् + थ > दीव्यास् + थ > दीव्यास् + त > दीव्यास्त
उत्तमपुरुषे	मिप्	दीव्यासम्	दिव्+लिङ् > दिव्+ल् > दिव् + मिप् > दिव् + मि > दिव् यासुट् +मि > दिव् यास् + मि > दीव्यास् + मि > दीव्यास् + अम् > दीव्यासम्
	वस्	दीव्यास्व	दिव्+लिङ् > दिव्+ल् > दिव्+वस् > दिव्+व दिव् यासुट्+व > दिव् यास् + व > दीव्यास् + व > दीव्यास्व
	मस्	दीव्यास्म	दिव्+लिङ् > दिव्+ल् > दिव्+मस् > दिव्+म दिव् यासुट् + म > दिव् यास् + म > दीव्यास्म

२७.९ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अदेवीत्	दिक्+लुङ् > दिक्+ल् > अट् दिक्+ल् > अदिक्+ ल् > अदिक् + तिप् > अदिक् + ति > अदिक् + त् > अदिक् च्लि+त् > अदिक् सिच् + त् > अदिक् इ स् + त् > अदिक् इ स ई + त् > अदिक् इ ई + त् > अदेव् इ ई + त् > अदेवीत्
	तस्	अदेविष्टाम्	दिक्+लुङ् > दिक्+ल् > अट् दिक्+ल् > अदिक्+ ल् > अदिक्+तस् > अदिक् च्लि+तस् > अदिक् सिच्+तस् > अदिक् इ स्+तस् > अदेव् इ ष्+तस् > अदेव् इय्+तस् > अदेविष्+ताम् > अदेविष्टाम्
	झि	अदेविष्	दिक् + लुङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + झि > अदिक् च्लि + झि > अदिक् सिच् + झि > अदिक् इ स् + झि > अदिक् इ ष् + झि > अदेविष् + झि > अदेविष् + जुस् > अदेविषुस् > अदेविषुर् > अदेविषुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	अदेवीः	दिक् + लुङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + सिप् > अदिक् + सि > अदिक् + स् > अदिक् च्लि+स् > अदिक् सिच् + स् > अदिक् इ स् + स् > अदेव् इ स् ई + स् > अदिक् इ ई + स् > अदेव् इ ई + स् > अदेवीस् > अदेवीर् > अदेवीः
	थस्	अदेविष्टम्	दिक्+लुङ् > दिक्+ल् > अट् दिक्+ल् > अदिक्+ ल् > अदिक्+थस् > अदिक् च्लि+थस् > अदिक् सिच्+थस् > अदिक् इ स्+थस् > अदेव् इ स्+थस् > अदेवीष् + थस् > अदेविष्+तम् > अदेविष्टम्
	थ	अदेविष्ट	दिक् + लुङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + थ > अदिक् च्लि + थ > अदिक् सिच् + थ > अदिक् इ स् + थ > अदेविस् + थ > अदेविष् + थ > अदेविष् + त् > अदेविष्ट

उत्तमपुरुषे	मिप्	अदेविषम्	दिक् + लुङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + मिप् > अदिक् + मि > अदिक् च्लि + मि > अदिक् सिच् + मि > अदिक् इ स् + मि > अदेविस् + मि > अदेविष् + मि > अदेविष् + अम् > अदेविषम्
	वस्	अदेविष्व	दिक्+लुङ् > दिक्+ल् > अट् दिक्+ल् > अदिक्+ल् > अदिक् + वस् > अदिक् + व > अदिक् च्लि + व > अदिक् सिच् + व > अदिक् इ स् + व > अदेविस् + व > अदेविष्व
	मस्	अदेविष्म	दिक्+लुङ् > दिक्+ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक्+मस् > अदिक्+म > अदिक् च्लि +म > अदिक् सिच् + म > अदिक् इ स् + म > अदेविस् + म > अदेविष् + म > अदेविष्म

२७.१० हेतुहेतुमद्भावे, लङि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अदेविष्यत्	दिक्+लुङ् > दिक्+ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक्+तिप् > अदिक्+ति > अदिक्+त् > अदिक् स्य+त् > अदिक् इ स्य + त् > अदेविस्य + त् > अदेविष्य + त् > अदेविष्यत्
	तस्	अदेविष्यताम्	दिक्+लुङ् > दिक्+ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् + तस् > अदिक् +ताम् > अदिक् स्य + ताम् > अदिक् इ स्य + ताम् > अदेविस्य + ताम् > अदेविष्य + ताम् > अदेविष्यताम्
	झि	अदेविष्यन्	दिक् + लुङ् > दिक् + ल् > अट् दिक् + ल् > अदिक् + ल् > अदिक् +झि > अदिक् +झ् > अदिक् + अन्त् > अदिक् स्य +अन्त् > अदिक् इ स्य + अन्त् > अदेव् इ स्य + अन्त् > अदेविष्य + अन्त् > अदेविष्यन्त् > अदेविष्यन्

मध्यमपुरुषे	सिप्	अदेविष्यः	दिव् + लङ् > दिव् + ल् > अट् दिव् + ल् > अदिव् + ल् > अदिव् + सिप् > अदिव् + स् > अदिव् स्य + स् > अदिव् इ स्य + स् > अदेविस्य + स् > अदेविष्य + स् > अदेविष्य + र् > अदेविष्यः
	थस्	अदेविष्यतम्	दिव् + लङ् > दिव् + ल् > अट् दिव् + ल् > अदिव् + ल् > अदिव् + थस् > अदिव् + तम् > अदिव् स्य + तम् > अदिव् इ स्य + तम् > अदेविस्य + तम् > अदेविष्यतम्
	थ	अदेविष्यत	दिव् + लङ् > दिव् + ल् > अट् दिव् + ल् > अदिव् + ल् > अदिव् + थ > अदिव् + त > अदिव् स्य + त > अदिव् इ स्य + त > अदेविस्य + त > अदेविष्यत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अदेविष्यम्	दिव् + लङ् > दिव् + ल् > अट् दिव् + ल् > अदिव् + ल् > अदिव् + मिप् > अदिव् + मि > अदिव् + अम् > अदिव् स्य + अम् > अदिव् इ स्य + अम् > अदेव् इस्य + अम् > अदेविष्य + अम् > अदेविष्यम्
	वस्	अदेविष्याव	दिव् + लिङ् > दिव् + ल् > अट् दिव् + ल् > अदिव् + ल् > अदिव् + वस् > अदिव् + व > अदिव् स्य + व > अदिव् इ स्य + व > अदेविस्य + व > अदेविष्य + व > अदेविष्याव
	मस्	अदेविष्याम	दिव् + लङ् > दिव् + ल् > अट् दिव् + ल् > अदिव् + ल् > अदिव् + मस् > अदिव् + म > अदिव् स्य + म > अदिव् इ स्य + म > अदेविस्य + म > अदेविष्य + म > अदेविष्याम

२७.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. दिव्धातोर्लटि, लङि, लृटि, लुङि च रूपाणि लिखत ।
२. निम्नरूपाणां लकारान् विभक्तींश्च निर्दिशत ।

अदेविष्याम । अदेविष्व । दीव्येत् । दीव्यासुः । दीव्यावः । देविष्यथः ।

२७.१२ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

दीव्यति । दीव्यन्ति । दीव्यथः । दीव्यानि । दिदेव । दिदिवुः । दिदेविथ ।
दिदिव । देविता । देवितारः । देवितास्मः । देविष्यति । देविष्यन्ति । देविष्यामि ।
दीव्यतु । दीव्यन्तु । दीव्यत । दीव्याव । अदीव्यत् । अदीव्यन् । अदीव्यतम् ।
अदीव्यम् । दीव्येत् । दीव्येताम् । दीव्यात् । दीव्यासुः । दीव्यासम् । अदेवीत् ।
अदेविष्टाम् । अदेवीः । अदेविष्यत् । अदेविष्यः । अदेविष्यम् ।

२७.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

दिक् + लट् > तिप् । दिक् + लट् > झि । दिक् + लट् > सिप् । दिक् +
लट् > थ । दिक् + लट् > मिप् । दिक् + लिट् > तिप् । दिक् + लिट् > सिप् ।
दिक् + लिट् > मिप् । दिक् + लुट् > तिप् । दिक् + लुट् > झि । दिक् + लुट् >
मिप् । दिक् + लोट् > तिप् । दिक् + लोट् > तस् । दिक् + लोट् > थस् । दिक् +
लोट् > मस् । दिक् + लङ् > तिप् । दिक् + लङ् > झि । दिक् + लङ् > थ ।
दिक् + लङ् > वस् । दिक् + लिङ् > तिप् । दिक् + लिङ् > सिप् । दिक् +
लिङ् > मिप् । दिक् + लुङ् > तिप् । दिक् + लुङ् > तस् । दिक् + लुङ् >
थस् । दिक् + लुङ् > मस् । दिक् + लङ् > तिप् । दिक् + लङ् > सिप् । दिक्
+ लङ् > मिप् ।

अष्टाविंशः पाठः

जन्धातुरूपावली

२८.१ वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	जायते	जन्+लट् > जन् + ल् > जन् + त > जन् श्यन् + त > जन् य + त > जा य + त > जायते
	आताम्	जायेते	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + आताम् > जन् श्यन् + आताम् > जन् य + आताम् > जाय+आताम् > जाय इय् +ताम् > जयेय् + ताम् > जाये + ताम् > जाये + ते > जायेते
	झ	जायन्ते	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + झ > जन् श्यन् + झ > जन् य + झ > जा य + झ > जाय + अन्त > जाय + अन्ते > जायन्ते
मध्यमपुरुषे	थास्	जायसे	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + थास् > जन् श्यन् + थास् > जन् य + थास् > जा य + से > जायसे
	आथाम्	जायेथे	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + आथाम् > जन् श्यन् + आथाम् > जन् य + आथाम् > जा य + आथाम् > जाय इय्+थाम् > जायेय् + थाम् > जाये + थाम् > जाये + थे > जायेथे
	ध्वम्	जायध्वे	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + ध्वम् > जन् श्यन् + ध्वम् > जन् य + ध्वम् > जाय + ध्वम् > जायध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	जाये	जन्+लट्>जन्+ल्>जन्+इट्> जन्+इ>जन् श्यन् +इ> जन् य+इ> जा य+इ> जाय + ए > जाये
	वहि	जायावहे	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + वहि > जन् श्यन् + वहि > जन् य + वहि > जा य + वहि > जाया + वहि > जाया + वहे > जायावहे
	महिङ्	जायामहे	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + महिङ् > जन्+महिङ् > जन् श्यन्+महिङ् > जन् य+महिङ् जा य+महिङ् > जाया+महिङ् > जाया+महे > जायामहे

२८.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	जज्ञे	जन्+लिट्>जन्+ल्>जन्+त>जन्+एश्>जन् जन् +ए>ज जन्+ए>ज ज्+ए>ज ज्+ए>जज्ञे
	आताम्	जज्ञाते	जन्+लिट्> जन्+ल्> जन्+आताम्> जन् जन्+ आताम्> जजन्+आताम्> जजन्+आताम्> जज् ञ्+आताम्> जज्ञ+आताम्> जज्ञाताम्> जज्ञाते
	झ	जज्ञिरे	जन्+लिट्> जन्+ल्> जन+झ> जन्+इरेच्> जन्+इरे> जन् जन्+इरे> जजन्+इरे> ज ज्+ +इरे> जज्+इरे> जज्ञ+इरे> जज्ञिरे
मध्यमपुरुषे	थास्	जज्ञिषे	जन् + लिट् > जन् + ल् > जन् + थास् > जन् + से > जन् + इ से > जन् जन् + इ से > जजन् + इ से > जजन् + इ से > जज्+इ से > जज्ञ + इ से > जज्ञिसे > जज्ञिषे
	आथाम्	जज्ञाथे	जन्+लिट्> जन्+ल्> जन्+आथाम्> जन् जन्+ आथाम्> जजन्+आथाम्> जजन्+आथाम्> जज् ञ्+आथाम्> जज्ञ+आथाम्> जज्ञाथाम्> जज्ञाथे
	ध्वम्	जज्ञिध्वे	जन्+लिट्>जन्+ल्> जन्+ध्वम्> जन्+इ ध्वम्> जन् जन्+इ ध्वम्> जजन्+इ ध्वम्> जजन्+इ ध्वम्> जज्+इ ध्वम्>जज्ञ+इ ध्वम्> जज्ञिध्वम् > जज्ञिध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	जज्ञे	जन् + लिट् > जन् + ल् > जन् + इट् > जन् जन् + इ > जजन् + इ > जजन्+इ > जज्ज् +इ > जज्ञ् + इ > जज्ञ् + ए > जज्ञे
	वहि	जज्ञिवहे	जन् + लिट् > जन् + ल् > जन् + वहि > जन् +इ वहि > जन् जन् + इ वहि > जजन् + इ वहि > जजन् + इ वहि > जज्ज् + इ वहि > जज्ञ् + इ वहि > जज्ञिवहि > जज्ञिवहे
	महिङ्	जज्ञिमहे	जन्+लिट् > जन्+ल् > जन्+महिङ् > जन् + महि > जन् + इ महि > जन् जन् + इ महि > जजन् + इ महि > जजन् + इ महि > जज्ज् + इ महि > जज्ञ् + इ महि > जज्ञिमहि > जज्ञिमहे

२८.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकारः
प्रथमपुरुषे	त	जनिता	जन् + लुट् > जन् + ल् > जन् + त > जन् तास् + त > जन् इ तास् + त > जनितास् + डा > जनिन् + आ > जनिता
	आताम्	जनितारौ	जन्+लुट् > जन्+ल् > जन्+आताम् > जन् तास् + आताम् > जन् इ तास् + आताम् > जनितास् + रौ > जनितारौ
	झ	जनितारः	जन् + लुट् > जन् + ल् > जन् + झ > जन् तास् + झ > जन् इ तास् + झ > जनितास् + रस् > जनिता + रस् > जनितारस् > जनितारः
मध्यमपुरुषे	थास्	जनितासे	जन् + लुट् > जन् + ल् > जन् + थास् > जन् + से > जन् तास् + से > जन् इ तास् + से > जनितास् + से > जनिता + से > जनितासे
	आथाम्	जनितासाथे	जन्+लुट् > जन्+ल् > जन्+आथाम् > जन् तास् + आथाम् > जन् इ तास् + आथाम् > जनितासाथाम् > जनितासाथे

उत्तमपुरुषे	ध्वम्	जनिताध्वे	जन् + लुट् > जन् + ल् > जन् + ध्वम् > जन् तास् + ध्वम् > जन् इ तास् + ध्वम् > जनितास् + ध्वम् > जनिता + ध्वम् > जनिताध्वे
	इट्	जनिताहे	जन् + लुट् > जन् + ल् > जन् + इट् > जन् + इ > जन् तास् + इ > जन् इ तास् + इ > जनितास् + ए > जनिताह्+ए > जनिताहे
	वहि	जनितास्वहे	जन्+लुट्> जन्+ल्> जन्+वहि> जन् तास्+वहि > जन् इ तास्+वहि>जनितास्+वहे> जनितास्वहे
	महिङ्	जनितास्महे	जन् + लुट् > जन् + ल् > जन् + महिङ् > जन् + महि > जन् तास् + महि > जन् इ तास् + महि > जनितास् + महे > जनितास्महे

२८.४ भविष्यति, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	जनिष्यते	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + त > जन् स्य + त > जन् इ स्य + त > जनिस्स्य + त > जनिस्स्य + ते > जनिस्स्यते > जनिष्यते
	आताम्	जनिष्येते	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + आताम् > जन् स्य + आताम् > जन् इ स्य + आताम् > जनिस्स्य + आताम् > जनिस्स्य इय् + ताम् > जनिस्स्येय् + ताम् > जनिस्स्ये + ताम् > जनिस्स्ये + ते > जनिस्स्येते > जनिष्येते
	झ	जनिष्यन्ते	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + झ > जन् स्य + झ > जन् इ स्य + झ > जनिस्स्य + झ > जनिस्स्य + अन्त > जनिस्स्य + अन्ते > जनिस्स्यन्ते
	थास्	जनिष्यसे	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + थास् > जन् स्य + थास् > जन् इ स्य + थास् > जनिस्स्य + थास् > जनिस्स्य + से > जनिस्स्यसे > जनिष्यसे

मध्यमपुरुषे	आथाम्	जनिष्येथे	जन्+लट् > जन्+ल् > जन्+आथाम् > जन् स्य+ आथाम् > जन् इ स्य+आथाम् > जनिस्स्य+आथाम् > जनिस्स्य इय्+थाम् > जनिस्स्येय्+थाम् > जनिस्स्ये + थाम् > जनिस्स्ये + थे > जनिस्स्येथे > जनिष्येथे
	ध्वम्	जनिष्यध्वे	जन्+लट् > जन्+ल् > जन्+ध्वम् > जन् स्य+ ध्वम् > जन् इ स्य+ध्वम् > जनिस्स्य+ध्वम् > जनिस्स्य + ध्वे > जनिस्स्यध्वे > जनिष्यध्वे
उत्तमपुरुषे	इट्	जनिष्ये	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + इट् > जन् + इ > जन् स्य + इ > जन् इ स्य + इ > जनिस्स्य + इ > जनिस्स्य+ए > जनिस्स्ये > जनिष्ये
	वहि	जनिष्यावहे	जन्+लट् > जन्+ल् > जन्+वहि > जन् स्य+वहि > जन् इ स्य+वहि > जनिस्स्य+वहि > जनिस्स्या+ वहि > जनिस्स्या+वहे > जनिस्स्यावहे > जनिष्यावहे
	महिङ्	जनिष्यामहे	जन् + लट् > जन् + ल् > जन् + महिङ् > जन् + महि > जन् स्य + महि > जन् इ स्य + महि > जनिस्स्य + महि > जनिस्स्या + महि > जनिस्स्या + महे > जनिस्स्यामहे > जनिष्यामहे

२८.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	जायताम्	जन् + लोट् > जन् + ल् > जन् + त > जन् श्यन् + त > जन् य + त > जा य + त > जाय + ते > जाय+ताम् > जायताम्
	आताम्	जायेताम्	जन् + लोट् > जन् + ल् > जन् + आताम् > जन् श्यन् + आताम् > जन् य + आताम् > जाय + आताम् > जाय इय् + ताम् > जायेय् + ताम् > जाये + ताम् > जाये + ते > जायेताम्
	झ	जायन्ताम्	जन् + लोट् > जन् + ल् > जन् + झ > जन् श्यन् + झ > जा य + झ > जाय + अन्त > जाय + अन्ते > जाय + अन्ताम् > जायन्ताम्

मध्यमपुरुषे	थास्	जायस्व	जन् + लोट् > जन् + ल् > जन् + थास् > जन् श्यन् + थास् > जन् य + थास् > जन् य + से > जा य + से > जाय + स्व > जायस्व
	आथाम्	जायेथाम्	जन्+लोट्> जन्+ल्> जन्+आथाम्> जन् श्यन्+ आथाम्> जन् य+आथाम्> जा य+आथाम्> जाय इय्+थाम्> जायेय्+थाम्> जाये + थाम्> जायेथे
	ध्वम्	जायध्वम्	जन्+लोट्> जन्+ल्> जन्+ध्वम्> जन् श्यन् + ध्वम् > जन् य + ध्वम् > जाय + ध्वम् > जाय + ध्वे > जाय + ध्वम् > जायध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	जायै	जन्+लोट्> जन्+ल्> जन्+इट्> जन्+इ> जन् श्यन्+इ> जन् य+इ> जा य+इ> जाय+आट् इ > जाय+आ ए> जाय+आ ऐ> जाय+ऐ> जायै
	वहि	जायावहै	जन्+लोट्> जन्+ल्> जन्+वहि> जन् श्यन्+ वहि> जन् य+वहि> जा य+वहि> जाय+आट् वहि> जाय+आ वहे> जाय+आ वहै> जायावहै
	महिङ्	जायामहै	जन् + लोट् > जन् + ल् > जन् + महिङ् > जन् + महि > जन् श्यन् + महि > जन् य + महि > जाय + महि > जाय + आट् महि > जाय + आ महे > जाय + आ महै > जायामहै

२८.६ अनद्यतनभूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अजायत	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन्+ल्> अजन् + त > अजन् श्यन् + त > अजन् य + त > अजायत
	आताम्	अजयेताम्	जन्+लङ्> जन्+ल्> अट् जन्+ल्> अजन् + ल् > अजन् + आताम् > अजन् श्यन् + आताम् > अजन् य + आताम् > अजाय इय् + ताम् > अजायेय् + ताम् > अजाये + ताम् > अजायेताम्

	झ	अजायन्त	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + झ > अजन् श्यन् + झ > अजन् य + झ > अजाय + अन्त > अजायन्त
मध्यमपुरुषे	थास्	अजायथाः	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + थास् > अजन् श्यन् + थास् > अजन् य + थास् > अजायथास् > अजायथार् > अजायथाः
	आथाम्	अजायेथाम्	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + आथाम् > अजन् श्यन् + आथाम् > अजन् + य + आथाम् > अजाय इय् + थाम् > अजायेय् + थाम् > अजाये + थाम् > अजायेथाम्
	ध्वम्	अजायध्वम्	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + ध्वम् > अजन् श्यन् + ध्वम् > अजन् य + ध्वम् > अजायध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	अजाये	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + इट् > अजन् + इ > अजन् श्यन् + इ > अजन् य + इ > अजाय + इ > अजाये
	वहि	अजायावहि	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + वहि > अजन् श्यन् + वहि > अजन् य + वहि > अजाय + वहि > अजायावहि
	महिङ्	अजायामहि	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + महिङ् > अजन् + महि > अजन् श्यन् + महि > अजन् य + महि > अजाय + महि > अजायामहि

२८.७ विध्यादौ, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	जायेत	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + त > जन् श्यन् + त > जन् य + त > जा य + त > जाय सीयुट् + त > जाय इय स् + त > जाय ईय् + त > जायेय् + त > जायेत
	आताम्	जायेयाताम्	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + आताम् > जन् श्यन् + आताम् > जन् य + आताम् > जाय + आताम् > जाय सीयुट् + आताम् > जाय सीय् + आस्ताम् > जाय ईय् + आताम् > जायेय् + आताम् > जायेयाताम्
	झ	जायेरन्	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + झ > जन् श्यन् + झ > जन् य + झ > जा य + झ > जाय + रन् > जाय सीयुट् + रन् > जायेय् + रन् > जायेरन्
मध्यमपुरुषे	थास्	जायेथाः	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + थास् > जन् श्यन् + थास् > जन् य + थास् > जाय + थास् > जाय सीयुट् + थास् > जाय इय स् + थास् > जाय ईय् + थास् > जायेय् + थास् > जाये + थास् > जायेथार् > जायेथाः
	आथाम्	जायेयाथाम्	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + आथाम् > जन् श्यन् + आथाम् > जन् य + आथाम् > जा य + आथाम् > जाय सीयुट् + आथाम् > जाय ईय् + आथाम् > जाय + आथाम् > जायेय् + आथाम् > जायेयाथाम्
	ध्वम्	जायेध्वम्	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + ध्वम् > जन् श्यन् + ध्वम् > जन् य + ध्वम् > जा य + ध्वम् > जाय सीयुट् + ध्वम् > जाय ईय् + ध्वम् > जायेय् + ध्वम् > जाये + ध्वम् > जायेध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	जायेय	जन्+लिङ् > जन्+ल् > जन्+इट् > जन्+इ > जन् श्यन्+इ > जन् य+इ > जाय + इ > जाय सीयुट् + इ > जायेय् + इ > जायेय् + अत् > जायेय
	वहि	जायेवहि	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + वहि > जन् श्यन् + वहि > जन् य + वहि > जा य + वहि > जाय सीयुट् + वहि > जायेय् + वहि > जाये + वहि > जायेवहि
	महिङ्	जायेमहि	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + महिङ् > जन् + महि > जन् श्यन् + महि > जन् य + महि > जाय + महि > जाय सीयुट् + महि > जायेय् + महि > जाये + महि > जायेमहि

२८.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	जनिषीष्ट	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + त > जन् सीयुट् + त > जन् इ सीय् - त > जनिसीय् + सुट् त > जनिषीय् + स् त > जनिषी + स् त > जनिषीष् + त > जनिषीष्ट
	आताम्	जनिषीयास्ताम्	जन्+लिङ् > जन्+ल् > जन्+आताम् > जन् सीयुट् + आताम् > जन् इ सीय्+आताम् > जनिषीय् + आताम् > जनिषीया + सुट् ताम् > जनिषीयास्ताम्
	झ	जनिषीरन्	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + झ > जन् सीयुट् + झ > जन् इ सीय् + झ > जनिषीय् + झ > जनिषी + झ > जनिषी + रन् > जनिषीरन्
	थास्	जनिषीष्ठाः	जन्+लिङ् > जन्+ल् > जन्+थास् > जन् सीयुट् + थास् > जन् इ सीय्+थास् > जनिषीय्+थास् > जनिषीय् + सुट् थास् > जनिषी + स् थास् > जनिषीष् + थास् > जनिषीष्ठास् > जनिषीष्ठाः

मध्यमपुरुषे	आथाम्	जनिषीयास्थाम्	जन्+लिङ् > जन्+ल् > जन्+आथाम् > जन् सीयुट् + आथाम् > जन् इ सीय्+आथाम् > जनिषीय् + आथाम् > जनिषीया+सुट् थाम् > जनिषीयास्थाम्
	ध्वम्	जनिषीध्वम्	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + ध्वम् > जन् सीयुट् + ध्वम् > जन् इ सीय् + ध्वम् > जनिषीय् + ध्वम् > जनिषी+ध्वम् > जनिषीध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	जनिषीय	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + इट् > जन् + इ > जन् सीयुट् + इ > जन् इ सीय् + इ > जनिषीय् + इ > जनिषीय् + अत् > जनिषीय
	वहि	जनिषीवहि	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + वहि > जन् सीयुट् + वहि > जन् इ सीय् + वहि > जनिषीय् + वहि > जनिषीवहि
	महिङ्	जनिषीमहि	जन् + लिङ् > जन् + ल् > जन् + महिङ् > जन् + महि > जन् सीयुट् + महि > जन् इ सीय् + महि > जनिषीय् + महि > जनिषीमहि

२८.१ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अजनि/ अजनिष्ट	जन्+लुङ् > जन्+ल् > अट् जन्+ल् > अजन्+ल् > अजन् + त > अजन् च्लि + त > अजन् चिण् + त > अजनि +त > अजनि / अजनिष्ट
	आताम्	अजनिषाताम्	जन्+लुङ् > जन्+ल् > अट् जन्+ल् > अजन् + ल् > अजन् + आताम् > अजन् च्लि+आताम् > अजन् सिच् + आताम् > अजन् इ स् + आताम् > अजनिष् + आताम् > अजनिषाताम्
	झ	अजनिषत	जन् + लुङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + झ > अजन् च्लि+झ > अजन् सिच् + झ > अजन् इ स् + झ > अजनिष् + झ > अजनिष् + अत > अजनिषत

मध्यमपुरुषे	थास्	अजनिष्ठाः	जन् + लुङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + थास् > अजन् च्लि + थास् > अजन् सिच् + थास् > अजन् इ स् + थास् > अजनिष् + थास् > अजनिष्ठास् > अजनिष्ठार् > अजनिष्ठाः
	आथाम्	अजनिषाथाम्	जन् + लुङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + आथाम् > अजन् च्लि+आथाम् > अजन् सिच् + आथाम् > अजन् इ स् + आथाम् > अजनिष् + आथाम् > अजनिषाथाम्
	ध्वम्	अजनिध्वम्	जन् + लुङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + ध्वम् > अजन् च्लि+ध्वम् > अजन् सिच् + ध्वम् > अजन् इ स् + ध्वम् > अजनि स् + ध्वम् > अजनि + ध्वम् > अजनिध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	अजनिषि	जन् + लुङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + इट् > अजन् + इ > अजन् च्लि+इ > अजन् सिच् + इ > अजन् इ स् + इ > अजनिष् + इ > अजनिषि
	वहि	अजनिष्वहि	जन् + लुङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + वहि > अजन् च्लि+वहि > अजन् सिच् + वहि > अजन् इ स् + वहि > अजनिष् + वहि > अजनिष्वहि
	महिङ्	अजनिष्महि	जन् + लुङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + महिङ् > अजन् + महि > अजन् च्लि + महि > अजन् सिच् + महि > अजन् इ स् + महि > अजनिष् + महि > अजनिष्महि

२८.१० हेतुहेतुमद्भावे, लृङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अजनिष्यत	जन् + लृङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + त > अजन् स्य + त > अजन् इ स्य + त > अजनिष्यत > अजनिष्यत
	आताम्	अजनिष्येताम्	जन् + लृङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + आताम् > अजन् स्य + आताम् > अजन् इ स्य + आताम् > अजनिष्य इय् + ताम् > अजनिष्येय् + ताम् > अजनिष्येताम् > अजनिष्येताम्
	झ	अजनिष्यन्त	जन् + लृङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + झ > अजन् स्य + झ > अजन् इ स्य + झ > अजनिष्य + अन्त > अजनिष्यन्त > अजनिष्यन्त
मध्यमपुरुषे	थास्	अजनिष्यथाः	जन् + लृङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + थास् > अजन् स्य + थास् > अजन् इ स्य + थास् > अजनिष्यथार् > अजनिष्यथाः > अजनिष्यथाः
	आथाम्	अजनिष्येथाम्	जन् + लृङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + आथाम् > अजन् स्य + आथाम् > अजन् इ स्य + आथाम् > अजनिष्य इय् + थाम् > अजनिष्येय् + थाम् > अजनिष्येथाम् > अजनिष्येथाम्
	ध्वम्	अजनिष्यध्वम्	जन् + लृङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + ध्वम् > अजन् स्य + ध्वम् > अजन् इ स्य + ध्वम् > अजनिष्यध्वम् > अजनिष्यध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	अजनिष्ये	जन्+लङ्>जन्+ल्>अट् जन्+ल्> अजन्+ल्> अजन्+इट्>अजन्+इ> अजन् स्य+इ> अजनिष्ये +इ> अजनिष्ये > अजनिष्ये/जज्ञिषे
	वहि	अजनिष्यावहि	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + ल् > अजन् + वहि > अजन् स्य + वहि > अजन् इ स्य + वहि > अजनिष्या + वहि > अजनिष्यावहि > अजनिष्यावहि
	महिङ्	अजनिष्यामहि	जन् + लङ् > जन् + ल् > अट् जन् + ल् > अजन् + महिङ् > अजन् + महि > अजन् स्य + महि > अजन् इ स्य + महि > अजनिष्या + महि > अजनिष्यामहि > अजनिष्यामहि

२८.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

- जन्धातोर्लटि, लटि, लङि, लुङि च रूपाणि लिखत ।
- निम्नरूपाणां लकारान् विभक्तौश्च निर्दिशत ।
अजनिष्यावहि । अजनिष्महि । जनिषीष्ट । जज्ञे । जनिता । जनिष्यसे ।
जायताम् । अजायेताम् । अजनि ।

२८.१२ रूपसिद्धिप्रकारं दर्शयत ।

जायते । जायन्ते । जायेथे । जाये । जज्ञे । जज्ञाते । जज्ञिसे । जज्ञिष्वे ।
जज्ञे । जनिता । जनितासे । जनिताहे । जनिष्यते । जनिष्यन्ते । जनिष्ये । जनिष्यामहे ।
जायताम् । जायस्व । जायै । अजायत । अजायन्त । अजाये । जायेत । जायेरन् ।
जायध्वम् । जनिषीष्ट । जनिषीरन् । जनिषीवहि । अजनि । अजनिषत । अजनिषि ।
अजनिष्यत । अजनिष्यन्त । अजनिष्यामहि ।

२८.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

जन्+लट्> त । जन्+लट्> झ । जन्+लट्> आथाम् । जन्+लट्> इट् ।
जन्+लिट्> त । जन्+लिट्> आताम् । जन्+लिट्> इट् । जन्+लुट्> आताम् ।
जन्+लुट्> थास् । जन्+लुट्> वहि । जन्+लट्> त । जन्+लट्> झ । जन्+
लट्> थास् । जन्+लट्> महिङ् । जन्+लोट्> त । जन्+लोट्> आताम् ।
जन्+लोट्> थास् । जन्+लोट्> ध्वम् । जन्+लङ्> त । जन्+लङ्> झ ।
जन्+लङ्> आथाम् । जन्+लङ्> इट् । जन्+लिट्> त । जन्+लिट्>
आथाम् । जन्+लिट्> ध्वम् । जन्+लुङ्> त । जन्+लुङ्> ध्वम् । जन्+
लुङ्> इट् । जन्+लङ्> त । जन्+लङ्> थास् । जन्+लङ्> महिङ् ।

एकोनत्रिंशः पाठः

तुद्धातुरूपावली

२९.१ वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	तुदति	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + तिप् > तुद् + ति > तुद् श + ति > तुद् अ + ति > तुदति
	तस्	तुदतः	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + तस् > तुद् श + तस् > तुद् अ + तस् > तुद् + तस् > तुदतर > तुदतः
	झि	तुदन्ति	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + झि > तुद् श + झि > तुद् अ + झि > तुद् + अन्ति > तुदन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	तुदसि	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + सिप् > तुद् + सि > तुद् श + सि > तुद् अ + सि > तुदसि
	थस्	तुदथः	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + थस् > तुद् श + थस् > तुद् अ + थस् > तुदथर् > तुदथः
	थ	तुदथ	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + थ > तुद् श + थ > तुद् अ + थ > तुदथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	तुदामि	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + मिप् > तुद् + मि > तुद् श + मि > तुद् अ + मि > तुदामि
	वस्	तुदावः	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + वस् > तुद् श + वस् > तुद् अ + वस् > तुदा + वस् > तुदावर् > तुदावः
	मस्	तुदामः	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + मस् > तुद् श + मस् > तुद् अ + मस् > तुदामस् > तुदामर् > तुदामः

२१.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	तुतोद	तुद्+लिट् > तुद् + ल् > तुद् + तिप् > तुद् + ति > तुद् + णल् > तुद् + अ > तुद् तुद् + अ > तुतुद् + अ > तुतोद् + अ > तुतोद
	तस्	तुतुदतुः	तुद् + लिट् > तुद् + ल् > तुद् + तस् > तुद् + अतुस् > तुद् तुद् + अतुस् > तुतुद् + अतुस् > तुतुदतुर् > तुतुदतुः
	झि	तुतुडः	तुद् + लिट् > तुद् + ल् > तुद् + झि > तुद् + उस् > तुद् तुद् + उस् > तुतुद् + उस् > तुतुडस् > तुतुडुर् > तुतुडः
मध्यमपुरुषे	सिप्	तुतोदिथ	तुद्+लिट् > तुद् + ल् > तुद् + सिप् > तुद् + सि > तुद् + थल् > तुद् + थ > तुद् + इ थ > तुद् तुद् + इ थ > तुतुदिथ > तुतोदिथ
	थस्	तुतुदथुः	तुद् + लिट् > तुद् + ल् > तुद् + थस् > तुद् + अथुस् > तुद् तुद् + अथुस् > तुतुद् + अथुस् > तुतुदथुर् > तुतुदथुः
	थ	तुतुद	तुद् + लिट् > तुद् + ल् > तुद् + थ > तुद् + अ > तुद् तुद् + अ > तुतुद् + अ > तुतुद
उत्तमपुरुषे	मिप्	तुतोद	तुद् + लिट् > तुद् + ल् > तुद् + मिप् > तुद् + मि > तुद् + णल् > तुद् + अ > तुद् तुद् + अ > तुतुद् + अ > तुतोद् + अ > तुतोद
	वस्	तुतुदिव	तुद् + लिट् > तुद् + ल् > तुद् + वस् > तुद् + व > तुद् तुद् + व > तुतुद् + व > तुतुद + इ व > तुतुदिव
	मस्	तुतुदिम	तुद् + लिट् > तुद् + ल् > तुद् + मस् > तुद् + म > तुद् + इम > तुद् तुद् + इम > तुतुद् + इम > तुतुदिम

२१.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	तोत्ता	तुद् + लुट् > तुद् + ल् > तुद् + तिप् > तुद् + ति > तुद् तास् + ति > तोद् तास् + ति > तोद् तास् + डा > तोद् त् + आ > तोत् त् + आ > तोत्ता
	तस्	तोत्तारौ	तुद् + लुट् > तुद् + ल् > तुद् + तस् > तुद् तास् + तस् > तोद् तास् + तस् > तोत् तास् + तस् > तोत्तास् + रौ > तोत्तारौ
	झि	तोत्तारः	तुद् + लुट् > तुद् + ल् > तुद् + झि > तुद् तास् + झि > तोद् तास् + झि > तोत् तास् + झि > तोत्तास् + रस् > तोत्तारस् > तोत्तारः
मध्यमपुरुषे	सिप्	तोत्तासि	तुद् + लुट् > तुद् + ल् > तुद् + सिप् > तुद् + सि > तुद् तास् + सि > तोद् तास् + सि > तोत् तास् + सि > तोत्तासि
	थस्	तोत्तास्थः	तुद् + लुट् > तुद् + ल् > तुद् + थस् > तुद् तास् + थस् > तोद् तास् + थस् > तोत् तास् + थस् > तोत्तास्थस् > तोत्तास्थः
	थ	तोत्तास्थ	तुद् + लुट् > तुद् + ल् > तुद् + थ > तुद् तास् + थ > तोद् तास् + थ > तोत् तास् + थ > तोत्तास्थ
उत्तमपुरुषे	मिप्	तोत्तास्मि	तुद् + लुट् > तुद् + ल् > तुद् + मिप् > तुद् + मि > तुद् तास् + मि > तोद् तास् + मि > तोत्तास् + मि > तोत्तास्मि
	वस्	तोत्तास्वः	तुद् + लुट् > तुद् + ल् > तुद् + वस् > तुद् तास् + वस् > तोद् तास् + वस् > तोत्तास् + वस् > तोत्तास्वस् > तोत्तास्वः
	मस्	तोत्तास्मः	तुद् + लुट् > तुद् + ल् > तुद् + मस् > तुद् तास् + मस् > तोद् तास् + मस् > तोत्तास् + मस् > तोत्तास्मस् > तोत्तास्मः

२१.४ भविष्यति, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	तोत्स्यति	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + तिप् > तुद् + ति > तुद् स्य + ति > तोद् स्य + ति > तोत्स्यति
	तस्	तोत्स्यतः	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + तस् > तुद् स्य + तस् > तोद् स्य + तस् > तोत्स्यतस् > तोत्स्यतर् > तोत्स्यतः
	झि	तोत्स्यन्ति	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + झि > तुद् स्य + झि > तोद् स्य + झि > तोत् स्य + झि > तोत्स्य + अन्ति > तोत्स्यन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	तोत्स्यसि	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + सिप् > तुद् + सि > तुद् स्य + सि > तोद् स्य + सि > तोत्स्यसि
	थस्	तोत्स्यथः	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + थस् > तुद् स्य + थस् > तोद् स्य + थस् > तोत्स्य + थस् > तोत्स्यथर् > तोत्स्यथः
	थ	तोत्स्यथ	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + थ > तुद् स्य + थ > तोद् स्य + थ > तोत्स्यथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	तोत्स्यामि	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + मिप् > तुद् + मि > तुद् स्य + मि > तोद् स्य + मि > तोत्स्यामि
	वस्	तोत्स्यावः	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + वस् > तुद् स्य + वस् > तोद् स्य + वस् > तोत्स्य + वस् > तोत्स्यावस् > तोत्स्यावर् > तोत्स्यावः
	मस्	तोत्स्यामः	तुद् + लट् > तुद् + ल् > तुद् + मस् > तुद् स्य + मस् > तोद् स्य + मस् > तोत्स्य + मस् > तोत्स्यामस् > तोत्स्यामः

२१.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	तुदतु/ तुदतात्	तुद् + लोट् > तुद् + ल् > तुद् + तिप् > तुद् + ति > तुद् श + ति > तुद् + ति > तुद् + तु > तुदतात् / तुदतु
	तस्	तुदताम्	तुद् + लोट् > तुद् + ल् > तुद् + तस् > तुद् श + तस् > तुद् अ + तस् > तुद् + ताम् > तुदताम्
	झि	तुदन्तु	तुद् + लोट् > तुद् + ल् > तुद् + झि > तुद् श + झि > तुद् अ + झि > तुद् + अन्ति > तुद् + अन्तु > तुदन्तु
मध्यमपुरुषे	सिप्	तुद/ तुदतात्	तुद् + लोट् > तुद् + ल् > तुद् + सिप् > तुद् + सि > तुद् श + सि > तुद् अ + सि > तुद् + हि > तुदतात् / तुद
	थस्	तुदतम्	तुद् + लोट् > तुद् + ल् > तुद् + थस् > तुद् श + थस् > तुद् अ + थस् > तुद् + तम् > तुदतम्
	थ	तुदत	तुद् + लोट् > तुद् + ल् > तुद् + थ > तुद् श + थ > तुद् अ + थ > तुद् + त > तुदत
उत्तमपुरुषे	मिप्	तुदानि	तुद् + लोट् > तुद् + ल् > तुद् + मिप् > तुद् + मि > तुद् श + मि > तुद् अ + मि > तुद् + आट् मि > तुद् + आ मि > तुदामि > तुदानि
	वस्	तुदाव	तुद् + लोट् > तुद् + ल् > तुद् + वस् > तुद् + व > तुद् श + व > तुद् अ + व > तुद् + आट् व > तुदाव
	मस्	तुदाम	तुद् + लोट् > तुद् + ल् > तुद् + मस् > तुद् + म > तुद् श + म > तुद् अ + म > तुद् + आट् म > तुदाम

२९.६ अनद्यतने भूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अतुदत्	तुद्+लङ् > तुद्+ल् > अट् तुद्+ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + तिप् > अतुद् + ति > अतुद् + त् > अतुद् श + त् > अतुद् अ + त् > अतुदत्
	तस्	अतुदताम्	तुद् + लङ् > तुद् + ल् > अट् तुद् + ल् > अदुत् + ल् > अतुद् + तस् > अतुद् श + तस् > अतुद् अ + तस् > अतुद् + ताम् > अतुदताम्
	झि	अतुदन्	तुद्+लङ् > तुद्+ल् > अट् तुद्+ल् > अतुद्+ ल् > अतुद्+झि > अतुद्+झ > अतुद् श+झ > अतुद् अ+झ > अतुद्+अन्त् > अतुदन्त् > अतुदन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अतुदः	तुद्+लङ् > तुद्+ल् > अट् तुद्+ल् > अतुद्+ ल् > अतुद्+सिप् > अतुद्+स् > अतुद् श+स् > अतुद् अ+स् > अतुद्+स् > अतुदस् > अतुदः
	थस्	अतुदतम्	तुद् + लङ् > तुद् + ल् > अट् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + थस् > अतुद् श + थस् > अतुद् अ+ थस् > अतुद्+तम् > अतुदतम्
	थ	अतुदत	तुद् + लङ् > तुद् + ल् > अट् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद्+ थ > अतुद् श + थ > अतुद् अ + थ > अतुदत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अतुदम्	तुद्+लङ् > तुद्+ल् > अट् तुद्+ल् > अतुद्+ ल् > अतुद्+मिप् > अतुद् + मि > अतुद् श + मि > अतुद् अ + मि > अतुद् + अम् > अतुदम्
	वस्	अतुदाव	तुद्+लङ् > तुद्+ल् > अट् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + वस् > अतुद् + व > अतुद् श + व > अतुद् अ + व > अतुदा+व > अतुदाव
	मस्	अतुदाम	तुद्+लङ् > तुद्+ल् > अट् तुद्+ल् > अतुद्+ ल् > अतुद् + मस् > अतुद् + म > अतुद् श + म > अतुद् अ + म > अतुदा + म > अतुदाम

२९.७ विध्यादौ, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	तुदेत्	तुद्+लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + तिप् > तुद् + त् > तुद् श + त् > तुद् अ + त् > तुद् यासुट् + त् > तुद् यास् स् + त् > तुद् यास् + त् > तुद् इय् + त् > तुदेय् + त् > तुदे + त् > तुदेत्
	तस्	तुदेताम्	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + तस् > तुद् श + तस् > तुद् अ + तस् > तुद् यासुट् + तस् > तुद् यास् स् + तस् > तुद् यास् + तस् > तुद् इय् + तस् > तुदेय् + तस् > तुदे + तस् > तुदे + ताम् > तुदेताम्
	झि	तुदेयुः	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + झि > तुद् श + झि > तुद् यासुट् + झि > तुद् इय् + झि > तुदेय् + झि > तुदय् + जुस् > तुदेयुस् > तुदेयुर > तुदेयुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	तुदेः	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + सिप् > तुद् + सि > तुद् + स् > तुद् श + स् > तुद् अ + स् > तुद् यासुट् + स् > तुद् इय् + स् > तुदेय् + स् > तुदे + स् > तुदे + र् > तुदेः
	थस्	तुदेतम्	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + थस् > तुद् श + थस् > तुद् अ + थस् > तुद् यासुट् + थस् > तुद् यास् स् + थस् > तुद् यास् + थस् > तुद् इय् + थस् > तुदेय् + थस् > तुदे + थस् > तुदे + तम् > तुदेतम्
	थ	तुदेतं	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + थ > तुद् श + थ > तुद् अ + थस् > तुद् यासुट् + थ > तुद् यास् स् + थ > तुद् यास् + थ > तुद् इय् + थ > तुदेय् + थ > तुदे + थ > तुदे + त > तुदेत

उत्तमपुरुषे	मिप्	तुदेयम्	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + मिप् > तुद् + मि > तुद् श + मि > तुद् अ + मि > तुद् यासुट् + मि > तुद् यास् + मि > तुद् इय् + मि > तुदेय् + मि > तुदेय् + अम् > तुदेयम्
	वस्	तुदेव	तुद्+लिङ् > तुद्+ल् > तुद्+वस् > तुद्+व > तुद् श+व > तुद् अ+व > तुद् यासुट्+व > तुद् यास्+व > तुद् इय्+व > तुदेय्+व > तुदेव
	मस्	तुदेम	तुद्+लिङ् > तुद्+ल् > तुद्+मस् > तुद्+म > तुद् श+मस् > तुद् अ+म > तुद् यासुट्+म > तुद् यास्+म > तुद् इय्+म > तुदेय्+म > तुदेम > तुदेम

२९.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	तुद्यात्	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + तिप् > तुद् + ति > तुद् + त् > तुद् यासुट् + त् > तुद् यास् स् + त् > तुद्या + त् > तुद्यात्
	तस्	तुद्यास्ताम्	तुद्+लिङ् > तुद्+ल् > तुद्+तस् > तुद् यासुट्+तस् > तुद् यास् स्+तस् > तुद्यास्+ताम् > तुद्यास्ताम्
	झि	तुद्यासुः	तुद्+लिङ् > तुद्+ल् > तुद् + झि > तुद् यासुट् + झि > तुद् यास् + झि > तुद्यास् + जुस् > तुद्यास् + उस् > तुद्यासुस् > तुद्यासुर > तुद्यासुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	तुद्याः	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + सिप् > तुद् + सि > तुद् + स् > तुद् यासुट् + स् > तुद्यास् + स् > तुद्यास् > तुद्यार् > तुद्याः
	थस्	तुद्यास्तम्	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + थस् > तुद् यासुट् + थस् > तुद्यास् स् + थस् > तुद्यास् + थस् > तुद्यास् + तम् > तुद्यास्तम्
	थ	तुद्यास्त	तुद्+लिङ् > तुद्+ल् > तुद्+थ > तुद् यासुट्+थ > तुद्यास् स्+थ > तुद्यास्+थ > तुद्यास्+त > तुद्यास्त

उत्तमपुरुषे	मिप्	तुधासम्	तुद् + लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + मिप् > तुद् + मि > तुद् यासुद् + मि > तुधास् + मि > तुधास् + अम् > तुधासम्
	वस्	तुधास्व	तुद्+लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + वस् > तुद् + व > तुद् यासुद् + व > तुधास् + व > तुधास्व
	मस्	तुधास्म	तुद्+ लिङ् > तुद् + ल् > तुद् + मस् > तुद् + म > तुद् यासुद् + म > तुधास् + म > तुधास्म

२१.१ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अतौत्सीत्	तुद् + लुङ् > तुद् + ल् > अद् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + तिप् > अतुद् + ति > अतुद् + त् > अतुद् च्लि+त् > अतुद् सिच् + त् > अतुद् स् + त् > अतुद् स् + ईत् > अतौद् स् + ईत् > अतौत् स् + ईत् > अतौत्सीत्
	तस्	अतौत्ताम्	तुद्+लुङ् > तुद्+ल् > अद् तुद्+ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + तस् > अतुद् च्लि+तस् > अतुद् सिच् + तस् > अतौद् स् + तस् > अतौद् + तस् > अतौत् + तस् > अतौत् + ताम् > अतौत्ताम्
	झि	अतौत्सुः	तुद् + लुङ् > तुद् + ल् > अद् तुद् + झि > अतुद् + झि > अतुद् च्लि+झि > अतुद् सिच् + झि > अतौद् स् + झि > अतौद् स् + जुस् > अतौत् स् + उस् > अतौत्सुस् > अतौत्सुर् > अतौत्सुः
	सिप्	अतौत्सीः	तुद् + लुङ् > तुद् + ल् > अद् तुद् + ल् > अतुद् + सिप् > अतुद् + सि > अतुद् + स् > अतुद् च्लि + स् > अतुद् सिच् + स् > अतुद् स् + स् > अतुद् स् + ईस् > अतौद् स् + ईस् > अतौत् स् + ईस् > अतौत्सीर् > अतौत्सीः

मध्यमपुरुषे	थस्	अतौत्तम्	तुद्+लुङ्> तुद्+ल्> अट् तुद्+ल्> अतुद्+ल्> अतुद्+थस्> अतुद् च्लि+थस्> अतुद् सिच्+ थस्> अतौद् स् + थस् > अतौत् स् + थस् > अतौत् स् + तम् > अतौत् + तम् > अतौत्तम्
	थ	अतौत्त	तुद्+लुङ्> तुद्+ल्> अट् तुद्+ल्> अतुद्+ल्> अतुद्+थ> अतुद् च्लि+थ> अतुद् सिच्+थ> अतौद् स्+थ> अतौत् स्+थ>अतौत्+थ> अतौत्त
उत्तमपुरुषे	मिप्	अतौत्सम्	तुद्+लुङ्> तुद्+ल्> अट् तुद् + ल् > अतुद् + ल् >अतुद् + मिप् > अतुद् + मि > अतुद् च्लि + मि > अतुद् सिच् + मि > अतौद् स् + मि > अतौत् स् + मि > अतौत् स् + अम् > अतौत्सम्
	वस्	अतौत्स्व	तुद्+लुङ्> तुद् + ल् > अट् तुद् + ल् >अतुद् + ल् > अतुद् + वस् > अतुद् + व > अतुद् च्लि + व > अतुद् सिच् + व > अतुद् स् + व > अतौद् स् + व > अतौत् स् + व > अतौत्स्व
	मस्	अतौत्स्म	तुद्+लुङ्> तुद्+ल्> अट् तुद्+ल्> अतुद्+ल्> अतुद्+मस्> अतुद्+म> अतुद् च्लि+म> अतुद् सिच्+म> अतौद् स्+म>अतौत् स्+म>अतौत्स्म

२१.१० हेतुहेतुमद्भावे, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अतोत्स्यत्	तुद्+लुङ्> तुद्+ल्> अट् तुद्+ल्> अतुद्+ल्> अतुद्+तिप्> अतुद्+ति> अतुद्+त्> अतुद् स्य +त्> अतोद् स्य+त्> अतोत् स्य+त्> अतोत्स्यत्
	तस्	अतोत्स्यताम्	तुद्+लुङ्> तुद्+ल्> अट् तुद्+ल्> अतुद्+ल्> अतुद्+तस्> अतुद् स्य+तस्> अतोद् स्य+तस्> अतोत् स्य+तस्> अतोत् स्य+ताम्> अतोत्स्यताम्
	झि	अतोत्स्यन्	तुद्+लुङ्> तुद् + ल् > अट् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + झि > अतुद् + झ > अतुद् स्य + झ > अतोद् स्य + झ > अतोत् स्य + झ > अतोत्स्य + अन्त् > अतोत्स्यन्त् > अतोत्स्यन्

मध्यमपुरुषे	सिप्	अतोत्स्यः	तुद् + लङ् > तुद् + ल् > अद् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + सिप् > अतुद् + स् > अतुद् स्य + स् > अतोद् स्य + स् > अतोत्स्य + स् > अतोत्स्य + र् > अतोत्स्यः'
	थस्	अतोत्स्यतम्	तुद् + लङ् > तुद् + ल् > अद् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + थस् > अतुद् स्य + थस् > अतोद् स्य + थस् > अतोत्स्य + थस् > अतोत्स्य + तम् > अतोत्स्यतम्
	थ	अतोत्स्यत	तुद् + लङ् > तुद् + ल् > अद् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + थ > अतुद् स्य + थ > अतोद् स्य + थ > अतोत् स्य + थ > अतोत्स्य + त > अतोत्स्यत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अतोत्स्यम्	तुद् + लङ् > तुद् + ल् > अद् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + मिप् > अतुद् + मि > अतुद् स्य + मि > अतोद् स्य + मि > अतोत्स्य + अम् > अतोत्स्यम्
	वस्	अतोत्स्याव	तुद् + लङ् > तुद् + ल् > अद् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + वस् > अतुद् + व > अतुद् स्य + व > अतोद् स्य + व > अतोत्स्य + व > अतोत्स्या + व > अतोत्स्याव
	मस्	अतोत्स्याम	तुद् + लङ् > तुद् + ल् > अद् तुद् + ल् > अतुद् + ल् > अतुद् + मस् > अतुद् + म > अतुद् स्य + म > अतोद् स्य + म > अतोत्स्या + म > अतोत्स्याम

२९.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. तुद्धातोर्लटि, लङि, लटि, लुङि च रूपाणि लिखत ।
२. निम्नरूपाणां लकारान् विभक्तीश्च निर्दिशत ।
अतौत्सम् । तुदेत् । तुदेत । तुदानि । तोत्स्यतः । तोत्तास्मः । तुदसि ।

२९.१२ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

तुदति । तुदन्ति । तुदथ । तुदामः । तुतोद । तुतुदथु । तुतोदिथ । तुतुदिम ।
 तोत्ता । तोत्तारः । तोत्तास्थः । तोत्तास्वः । तोत्स्यति । तोत्स्यन्ति । तोत्स्याव ।
 तुदतात् । तुदन्तु । तद तुदानि । अतुदत् । अतुदः । अतुदम् । तुदेत् । तुदेयुः ।
 तुदेतम् । तुदेम । तुद्यात् । तुद्याः । तुद्यास्व । अतौत्सीत् । अतौत्सीः । अतौत्सम् ।
 अतौत्स्म । अतोत्स्यत् । अतौत्सुः । अतौत्स्यः । अतौत्स्याव ।

२९.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

तुद् + लट् > तिप् । तुद् + लट् > सिप् । तुद् + लट् > मिप् । तुद् +
 लिट् > तिप् । तुद् + लिट् > तस् । तुद् + लिट् > झि । तुद् + लिट् > मिप् ।
 तुद् + लिट् > मस् । तुद् + लुट् > तिप् । तुद् + लुट् > झि । तुद् + लुट् >
 वस् । तुद् + लट् > तिप् । तुद् + लट् > सिप् । तुद् + लट् > मिप् । तुद् + लोट्
 > तिप् । तुद् + लोट् > तस् । तुद् + लोट् > सिप् । तुद् + लोट् > थस् । तुद्
 + लोट् > मिप् । तुद् + लङ् > तिप् । तुद् + लङ् > झि । तुद् + लङ् > सिप् ।
 तुद् + लङ् > वस् । तुद् + लिङ् > तिप् । तुद् + लिङ् > तस् । तुद् + लिङ् >
 झि । तुद् + लिङ् > थस् । तुद् + लिङ् > मिप् । तुद् + लुङ् > तिप् । तुद् +
 लुङ् > सिप् । तुद् + लुङ् > मिप् । तुद् + लङ् > तिप् । तुद् + लङ् > झि ।
 तुद् + लङ् > सिप् । तुद् + लङ् > थ । तुद् + लङ् > मस् ।

त्रिंशः पाठः

रुध्धातुरूपावली

३०.१ वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	रुणद्धि	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + तिप् > रुध् + ति > रु शनम् ध् + ति > रुनध् + ति > रुनध् + धि > रुनद् + धि > रुणद्धि
	तस्	रुन्धः	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + तस् > रु शनम् ध् + तस् > रुनध् + तस् > रुनध् + धस् > रुनद् + धस् > रुन्ध् + धस् > रुन्ध् > रुन्धः
	झि	रुन्धन्ति	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + झि > रु शनम् ध् + झि > रुनध् + झि > रुन्ध् + झि > रुन्ध् + अन्ति > रुन्धन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	रुणत्सि	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + सिप् > रु शनम् ध् + सि > रुनध् + सि > रुणध् + सि > रुणत् + सि > रुणत्सि
	थस्	रुन्धः	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + थस् > रु शनम् ध् + थस् > रुनध् + थस् > रुन्ध् + थस् > रुन्ध् + धस् > रुन्ध् + धस् > रुन्ध् > रुन्धः
	थ	रुन्ध	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + थ > रु शनम् ध् + थ > रुनध् + थ > रुनध् + ध > रुन्ध् + ध > रुन्ध् + ध > रुन्ध

उत्तमपुरुषे	मिप्	रुणध्मि	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + मिप् > रुध् + मि > रु शनम् ध् + मि > रुनध् + मि > रुणध् + मि > रुणध्मि
	वस्	रुन्ध्वः	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + वस् > रु शनम् ध् + वस् > रुनध् + वस् > रुन्ध् + वस् > रुन्ध्वस् > रुन्ध्वर् > रुन्ध्वः
	मस्	रुन्ध्मः	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + मस् > रु शनम् ध् + मस् > रुनध् + मस् > रुन्ध् + मस् > रुन्ध्मस् > रुन्ध्मर् > रुन्ध्मः

३०.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	रुरोध	रुध् + लिट् > रुध् + ल् > रुध् + तिप् > रुध् + ति > रुध् + णल् > रुध् + अ > रुध् रुध् + अ > रुरुध् + अ > रुरोध् + अ > रुरोध
	तस्	रुरुधतुः	रुध् + लिट् > रुध् + ल् > रुध् + तस् > रुध् + अतुस् > रुध् रुध् + अतुस् > रुरुध् + अतुस् > रुरुधतुर् > रुरुधतुः
	झि	रुरुधुः	रुध् + लिट् > रुध् + ल् > रुध् + झि > रुध् + उस् > रुध् रुध् + उस् > रुरुध् + उस् > रुरुधुर् > रुरुधुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	रुरोधिथ	रुध् + लिट् > रुध् + ल् > रुध् + सिप् > रुध् + सि > रुध् + थल् > रुध् + थ > रुध् + इ थ > रुध् रुध् + इथ > रुरुध् + इथ > रुरोध् + इथ > रुरोधिथ
	थस्	रुरुधथुः	रुध् + लिट् > रुध् + ल् > रुध् + थस् > रुध् + अथुस् > रुध् रुध् + अथुस् > रुरुध् + अथुस् > रुरुधथुर् > रुरुधथुः
	थ	रुरुध	रुध् + लिट् > रुध् + ल् > रुध् + थ > रुध् + अ > रुध् रुध् + अ > रुरुध् + अ > रुरुध

उत्तमपुरुषे	मिप्	रुरोध	रुध् + लिट् > रुध् + ल् > रुध् + मिप् > रुध् + मि > रुध् + णल् > रुध् + अ > रुध् रुध् + अ > रुरुध् + अ > रुरोध् + अ > रुरोध
	वस्	रुरुधिव	रुध्+लिट् > रुध्+ल् > रुध्+वस् > रुध्+व > रुध् +इव > रुध् रुध् + इव > रुरुध् + इव > रुरुधिव
	मस्	रुरुधिम	रुध्+लिट् > रुध्+ल् > रुध्+मस् > रुध्+म > रुध् +इम > रुध् रुध्+इम > रुरुध्+इम > रुरुधिम

३०.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	रोद्धा	रुध् + लुट् > रुध् + ल् > रुध् + तिप् > रुध् + ति > रुध् तास् + ति > रोध् तास् + ति > रोध् तास् + डा > रोध् त् + आ > रोध् ध् + आ > रोद् ध् + आ > रोद्धा
	तस्	रोद्धारौ	रुध्+लुट् > रुध्+ल् > रुध् + तस् > रुध् तास् + तस् > रुध् तास्+रौ > रुध् ता+रौ > रुध् धा + रौ > रुद् धा + रौ > रोद् धा + रौ > रोद्धारौ
	झि	रोद्धारः	रुध्+लुट् > रुध्+ल् > रुध्+झि > रुध् तास्+झि > रुध् तास्+रस् > रुध् ता+रस् > रोध् ता+रस् > रोध् धा+रस् > रोद् धा+रस् > रोद्धारस् > रोद्धारः
मध्यमपुरुषे	सिप्	रोद्धासि	रुध्+लुट् > रुध्+ल् > रुध्+सिप् > रुध् + सि > रुध् तास्+सि > रुध्+धास्+सि > रुध् धा + सि > रुद् धा+सि > रोद् धा+सि > रोद्धासि
	थस्	रोद्धास्थः	रुध् + लुट् > रुध् + ल् > रुध् + थस् > रुध् तास् + थस् > रुध् धास् + थस् > रुद् धास् + थस् > रोद्धास् + थस् > रोद्धास्थर् > रोद्धास्थः
	थ	रोद्धास्थ	रुध्+लुट् > रुध्+ल् > रुध्+थ > रुध् तास्+थ > रुध् धास्+थ > रुद् धास्+थ > रोद् धास्+थ > रोद्धास्थ

उत्तमपुरुषे	मिप्	रोद्धास्मि	रुध् + लुट् > रुध् + ल् > रुध् + मिप् > रुध् + मि > रुध् तास् + मि > रुध् धास् + मि > रोध् धास् + मि > रोद् धास् + मि > रोद्धास्मि
	वस्	रोद्धास्वः	रुध् + लुट् > रुध् + ल् > रुध् + वस् > रुध् तास् + वस् > रुध् धास् > वस् > रोध् धास् + वस् > रोद् धास् + वस् > रोद्धास्वर् > रोद्धास्वः
	मस्	रोद्धास्मः	रुध् + लुट् > रुध् + ल् > रुध् + मस् > रुध् तास् + मस् > रुध् धास् + मस् > रोध् धास् + मस् > रोद् धास् + मस् > रोद्धास्मर् > रोद्धास्मः

३०.४ भविष्यति, लृटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	रोत्स्यति	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + तिप् > रुध् + ति > रुध् स्य + ति > रोध् स्य + ति > रोत्स्य + ति > रोत्स्यति
	तस्	रोत्स्यतः	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + तस् > रुध् स्य + तस् > रोध् स्य + तस् > रोत्स्य + तस् > रोत्स्यतर् > रोत्स्यतः
	झि	रोत्स्यन्ति	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + झि > रुध् स्य + झि > रोध् स्य + झि > रोत्स्य + झि > रोत्स्य + अन्ति > रोत्स्यन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	रोत्स्यसि	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + सिप् > रुध् + सि > रुध् स्य + सि > रोध् स्य + सि > रोत्स्य + सि > रोत्स्यसि
	थस्	रोत्स्यथः	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + थस् > रुध् स्य + थस् > रोध् स्य + थस् > रोत्स्य + थस् > रोत्स्यथर् > रोत्स्यथः
	थ	रोत्स्यथ	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + थ > रुध् स्य + थ > रोध् स्य + थ > रोत्स्य + थ > रोत्स्यथ

उत्तमपुरुषे	मिप्	रोत्स्यामि	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + मिप् > रुध् + मि > रुध् स्य + मि > रोध् स्य + मि > रोत्स्य + मि > रोत्स्यामि
	वस्	रोत्स्यावः	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + वस् > रुध् स्य + वस् > रोध् स्य + वस् > रोत्स्य + वस् > रोत्स्यावस् > रोत्स्यावर् > रोत्स्यावः
	मस्	रोत्स्यामः	रुध् + लट् > रुध् + ल् > रुध् + मस् > रुध् स्य + मस् > रोध् स्य + मस् > रोत्स्य + मस् > रोत्स्या + मस् > रोत्स्यामर् > रोत्स्यामः

३०.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	रुणद्धु / रुन्धात्	रुध्+लोट् > रुध्+ल् > रुध्+तिप् > रुध्+ति > रु शनम् ध्+ति > रुनध्+ति > रुणध्+ति > रुणध्+धि > रुणद् + धि > रुणद्धु > रुन्धात् / रुणद्धु
	तस्	रुन्धाम्	रुध्+लोट् > रुध्+ल् > रुध्+तस् > रुनध्+तस् > रु शनम् ध्+तस् > रुनध्+ताम् > रुनध्+धाम् > रुनद्+धाम् > रुनद्+धाम् > रुन्+धाम् > रुन्धाम्
	झि	रुन्धन्तु	रुध् + लोट् > रुध् + ल् > रुध् + झि > रु शनम् ध् + झि > रुनध् + झि > रुन्ध् + झि > रुन्ध् + अन्ति > रुन्धन्ति > रुन्धन्तु
मध्यमपुरुषे	सिप्	रुन्ध/रुन्धात्	रुध्+लोट् > रुध्+ल् > रुध्+सिप् > रुध्+सि > रु शनम् ध्+सि > रुनध्+सि > रुनध्+हि > रुन्ध् + हि > रुन्ध् + धि > रुन्धि (रुन्धात्)
	थस्	रुन्धम्	रुध् + लोट् > रुध् + ल् > रुध् + थस् > रु शनम् ध् + थस् > रुनध् + थस् > रुनध्+तम् > रुनध् + धम् > रुन्ध् + धम् > रुन्धम्
	थ	रुन्ध	रुध्+लोट् > रुध्+ल् > रुध्+थ > रु शनम् ध्+थ > रुनध्+थ > रुणध्+थ > रुनध्+त > रुन्ध्+त > रुन्ध् + ध > रुन्ध

उत्तमपुरुषे	मिप्	रुणधानि	रुध्+लोट् > रुध्+ल् > रुध्+मिप् > रुध्+मि रु शनम् ध्+मि > रुनध्+मि > रुणध्+मि > रुनध्+ आमि > रुणध्+ आमि > रुणधामि > रुणधानि
	वस्	रुणधाव	रुध्+लोट् > रुध्+ल् > रुध्+वस् > रुध्+व > रु शनम् ध्+व > रुनध्+व > रुनध्+आव > रुणधाव
	मस्	रुणधाम	रुध्+ लोट् > रुध्+ ल् > रुध्+ मस् > रुध् + म > रु शनम् ध्+ म > रुनध्+ म > रुनध् + आव > रुणध्+ आम > रुणधाम

३०.६ अनद्यतनभूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अरुणत्	रुध्+ लङ् > रुध्+ ल् > अट् रुध्+ ल् > अरुध्+ ल् > अरुध्+ तिप् > अरुध्+ ति > अरुध्+ त् > अरु शनम् ध्+ त् > अरुनध्+ त् > अरुनध् > अरुणध् > अरुणद् > अरुणत्
	तस्	अरुन्धाम्	रुध्+ लङ् > रुध्+ ल् > अट् रुध्+ ल् > अरुध्+ ल् > अरुध्+ तस् > अरु शनम् ध्+ तस् > अरुनध्+ तस् > अरुनध्+ ताम् > अरुनध्+ धाम् > अरुन्ध्+ धाम् > अरुन्धाम्
	झि	अरुन्धन्	रुध्+ लङ् > रुध्+ ल् > अट् रुध्+ ल् > अरुध्+ ल् > अरुध्+ झि > अरुध्+ झ् > अरु शनम् ध्+ झ् > अरुनध्+ झ् > रुनध्+ अन्त् > अरुन्ध्+ अन्त् > अरुन्धन्त् > अरुन्धन्
	सिप्	अरुणः	रुध्+ लङ् > रुध्+ ल् > अट् रुध्+ ल् > अरुध्+ ल् > अरुध्+ सिप् > अरुध्+ सि > अरुध्+ स् > अरु शनम् ध्+ स् > अरुनध्+ स् > अरुनध्+ स् > अरुनध् > अरुनद् > अरुणद् > अरुणर् > अरुणः

मध्यमपुरुषे	थस्	अरुन्धम्	रुध्+लङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध् + ल् > अरुध्+थस् > अरु शनम् ध्+थस् > अरुनध्+थस् > अरुनध्+तम् > अरुनध्+ धम् > अरुन्+धम् > अरुन्+धम् > अरुन्धम्
	थ	अरुन्ध	रुध्+लङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् > अरुध्+थ > अरु शनम् ध्+थ > अरुनध्+थ अरुनध्+तम् > अरुनध्+धम् > अरुन्ध्+धम् > अरुन्+ ध > अरुन्ध
उत्तमपुरुषे	मिप्	अरुणधम्	रुध्+लङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् > अरुध्+मिप् > अरुध्+मि > अरु शनम् ध्+मि > अरुनध्+मि > अरुनध्+अम् > अरुणध्+अम् अरुणधम्
	वस्	अरुन्ध्व	रुध्+लङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ ल् > अरुध्+वस् > अरुध्+व > अरु शनम् ध् + व > अरुनध्+व > अरुन्ध्+व > अरुन्ध्व
	मस्	अरुन्ध्या	रुध्+लङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् > अरुध्+मस् > अरुध्+म अरु शनम् ध्+म > अरुन्ध्+म > अरुन्ध्या

३०.७ विध्यादौ, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	रुन्ध्यात्	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+तिप् > रुध्+ति रुध्+त् > रु शनम् ध्+त् > रुनध्+त् > रुनध् यासुट्+त् > रुनध् यास् स्+त् > रुन्ध् यास् +त् > रुन्ध् या+त् > रुन्ध्या+त् > रुन्ध्यात्
	तस्	रुन्ध्याताम्	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+तस् > रुध् शनम् ध्+ तस् > रुनध्+तस् > रुनध्+ताम् > रुनध् यासुट्+ ताम् > रुनध् यास् स्+ताम् > रुनध् यास्+ताम् रुनध् या+ताम् > रुन्ध् या+ताम् > रुन्ध्याताम्

	झि	रुन्ध्युः	रुध् + लिङ् > रुध् + ल् > रुध् + झि > रु श्नम् ध् + झि > रुध् + जुस् > रुध् + उस् > रुनध् + उस् > रुनध् यासुट् + उस् > रुनध् या + उस् > रुन्ध्या + उस् > रुन्ध्युस् > रुन्ध्युर् > रुन्ध्युः
मध्यमपुरुषे	सिप्	रुन्ध्याः	रुध् + लिङ् > रुध् + ल् > रुध् + सिप् > रुध् + सि > रुध् + स् > रुश्नम् ध् + स् > रुनध् + स् > रुनध् यासुट् + स् > रुनध् या + स् > रुन्ध् या + स् > रुन्ध्या + स् > रुन्ध्या + र् > रुन्ध्याः
	थस्	रुन्ध्यातम्	रुध् + लिङ् > रुध् + ल् > रुध् + थस् > रु श्नम् ध् + थस् > रुनध् + थस् > रुनध् यासुट् + थस् > रुनध् यास् स् + थस् > रुनध् यास् + थस् > रुन्ध् या + थस् > रुन्ध् या + तम् > रुन्ध्यातम्
	थ	रुन्ध्यात	रुध् + लिङ् > रुध् + ल् > रुध् + थ > रु श्नम् ध् + थ > रुनध् + थ > रुनध् यासुट् + थ > रुनध् यास् स् + थ > रुनध् यास् + थ > रुन्ध् यास् + थ > रुन्ध्यात
उत्तमपुरुषे	मिप्	रुन्ध्याम्	रुध् + लिङ् > रुध् + ल् > रुध् + मिप् > रुध् + मि > रुश्नम् ध् + मि > रुनध् + मि > रुनध् यासुट् + मि > रुनध् यास् + मि > रुन्ध् यास् + मि > रुन्ध्या + मि > रुन्ध्या + अम् > रुन्ध्याम्
	वस्	रुन्ध्याव	रुध् + लिङ् > रुध् + ल् > रुध् + वस् > रुध् + व > रुश्नम् ध् + व > रुनध् + व > रुनध् + यासुट् व > रुन्ध् यास् + व > रुन्ध् या + व > रुन्ध्या + व > रुन्ध्याव
	मस्	रुन्ध्याम	रुध् + लिङ् > रुध् + ल् > रुध् + मस् > रु श्नम् ध् + म > रुनध् + म > रुनध् यासुट् + म > रुन्ध् यास् + म > रुन्ध् या + म > रुन्ध्या + म > रुन्ध्याम

३०.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	रुध्यात्	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+तिप् > रुध्+ ति > रुध्+त् > रुध् यासुट् + त् > रुध् यास् स् + त् > रुध् यास् + त् > रुध् या + त् > रुध्यात्
	तस्	रुध्यास्ताम्	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+तस् > रुध् यासुट् + तस् > रुध् यास् स् + तस् > रुध् यास् + तस् > रुध् यास् + ताम् > रुध्यास्ताम्
	झि	रुध्यासु	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+झि > रुध् यासुट् + झि > रुध् यास् + जुस् > रुध्यासुस् > रुध्यासुर् > रुध्यासुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	रुध्याः	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+सिप् > रुध् + सि > रुध्+स् > रुध् यासुट् + स् > रुध् यास् + स् > रुध् या + स् > रुध्यार् > रुध्याः
	थस्	रुध्यास्तम्	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+थस् > रुध् यासुट् + थस् > रुध् यास् स् + थस् > रुध् यास् + थस् > रुध् यास् + तम् > रुध्यास्तम्
	थ	रुध्यास्त	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+थ > रुध् यासुट् + थ > रुध् यास् स् + थ > रुध् यास् + थ > रुध् यास् + त > रुध्यास्त
उत्तमपुरुषे	मिप्	रुध्यासम्	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+मिप् > रुध् + मि > रुध् यासुट् + मि > रुध् यास् + मि > रुध् यास् + अम् > रुध्यासम्
	वस्	रुध्यास्व	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+वस् > रुध्+व > रुध् यासुट् + वस् > रुध् यास् + व > रुध्यास्व
	मस्	रुध्यास्म	रुध्+लिङ् > रुध्+ल् > रुध्+मस् > रुध्+म > रुध् यासुट् + मस् > रुध् यास् + म > रुध्यास्म

३०.९ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अरुधत्/ अरौत्सीत्	रुध् + लुङ् > रुध् + ल् > अट् रुध् + ल् > अरुध् + ल् > अरुध् + तिप् > अरुध् + ति > अरुध् + त् > अरुध् च्लि + त् > रुध् अङ् + त् > अरुध + त् > अरुधत् / अरौत्सीत्
	तस्	अरुधताम्/ अरौद्धाम्	रुध् + लुङ् > रुध् + ल् > अट् रुध् + ल् > अरुध् + ल् > अरुध् + तस् > अरुध् च्लि + तस् > अरुध् अङ् + तस् > अरुध + ताम् > अरुधताम् / अरौद्धाम्
	झि	अरुधन् / अरौत्सुः	रुध् + लुङ् > रुध् + ल् > अट् रुध् + ल् > अरुध् + ल् > अरुध् + झि > अरुध् + झ् > अरुध् च्लि + झ् > अरुध् अङ् + झ् > अरुध + अन्त् > अरुधन्त् > अरुधन् / अरौत्सुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	अरुधः/ अरौत्सीः	रुध् + लुङ् > रुध् + ल् > अट् रुध् + ल् > अरुध् + ल् > अरुध् + सिप् > अरुध् + स् > अरुध् च्लि + स् > अरुध् अङ् + स् > अरुधर् > अरुधः / अरौत्सीः
	थस्	अरुधतम्/ अरौद्धम्	रुध् + लुङ् > रुध् + ल् > अट् रुध् + ल् > अरुध् + ल् > अरुध् + थस् > अरुध् च्लि + थस् > अरुध् अङ् + थस् > अरुध + तम् > अरुधतम् / अरौद्धम्
	थ	अरुधत्/ अरौद्ध	रुध् + लुङ् > रुध् + ल् > अट् रुध् + ल् > अरुध् + ल् > अरुध् + थ > अरुध् च्लि + थ > अरुध् अङ् + थ > अरुध + त > अरुधत् / अरौद्ध
	मिप्	अरुधम् / अरौत्सम्	रुध् + लुङ् > रुध् + ल् > अट् रुध् + ल् > अरुध् + ल् अरुध् + मिप् > अरुध् + मि > अरुध् च्लि + मि > अरुध् + अङ् + मि > अरुध + अम् > अरुधम् / अरौत्सम्

उत्तमपुरुषे	वस्	अरुधाव/ अरौत्स्व	रुध्+लुङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् > अरुध्+वस् > अरुध्+व > अरुध् च्लि+व > अरुध् अङ्+व > अरुधव > अरुधाव/अरौत्स्व
	मस्	अरुधाम/ अरौत्स्म	रुध्+लुङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् अरुध्+मस् > अरुध्+म > अरुध् च्लि+म > अरुध् अङ्+म > अरुध् अ+म > अरुधम > अरुधाम/ अरौत्स्म

२९.१० हेतुहेतुमद्भावे, लृङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अरोत्स्यत्	रुध्+लुङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् अरुध्+तिप् > अरुध्+ति > अरुध्+त् > अरुध् स्य +त् > अरोध् स्य+त् > अरोत् स्य +त् > अरोत्स्यत्
	तस्	अरोत्स्यताम्	रुध्+लुङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् अरुध्+तस् > अरुध् स्य+तस् > अरोध् स्य+ तस् > अरोत् स्य+तस् > अरोत्स्य+ताम् > अरोत्स्यताम्
	झ	अरोत्स्यन्	रुध्+लुङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध् + ल् > अरुध् + झि > अरुध् + झ > अरुध् स्य + झ > अरोध् स्य + झ > अरोत् स्य + झ > अरोत्स्य+अन्त् > अरोत्स्यन्त् > अरोत्स्यन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अरोत्स्यः	रुध्+लुङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् अरुध्+सिप् > अरुध्+सि > अरुध्+स् > अरुध् स्य+ स् > अरोध् स्य+स् > अरोत्स्य+स् > अरोत्स्यर् अरोत्स्यः
	थस्	अरोत्स्यतम्	रुध्+लुङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् > अरुध्+थस् > अरुध् स्य+थस् > अरोध् स्य + थस् > अरोत्स्य + तम् > अरोत्स्यतम्
	थ	अरोत्स्यत	रुध् + लुङ् > रुध् + ल् > अट् रुध् + ल् अरुध् + ल् > अरुध् + थ > अरुध् स्य + थ > अरोध् स्य + थ > अरोत्स्य + त > अरोत्स्यत

उत्तमपुरुषे	मिप्	अरोत्स्यम्	रुध्+लङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् > अरुध्+मिप् > अरुध्+मि > अरुध् स्य+मि > अरोध् स्य + मि > अरोत् स्य + अम् > अरोत्स्यम्
	वस्	अरोत्स्याव	रुध्+लङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् > अरुध्+वस् > अरुध्+व > अरुध् स्य+व > अरोध् स्य+व > अरोत्स्या+व > अरोत्स्याव
	मस्	अरोत्स्याम	रुध्+लङ् > रुध्+ल् > अट् रुध्+ल् > अरुध्+ल् > अरुध्+मस् > अरुध्+म > अरुध् स्य+म > अरोध् स्य+म > अरोत्स्य+म > अरोत्स्या+म > अरोत्स्याम

२९.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. रुध्घातोर्लटि लङि लटि लोटि च रूपाणि लिखत ।
२. निम्नरूपाणां लकारान् विभक्तीश्च निर्दिशत ।
रुणद्धि । रुन्ध । रोद्धारः । रोत्स्यामि । रुन्धाम् । रुणधाव । अरुन्धम् ।
रुन्ध्युः । अरोत्स्यत् । अरुधम् । अरोत्स्यन् ।

३०.१२ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

रुणत्सि । रुणध्मि । रुन्धमः । रुरोध । रुरुधुः । रुरोधित् । रुरुध । रोद्धा । रोद्धासि । रोद्धास्मि । रोत्स्यति । रोत्स्यथः । रोत्स्यामि । रुन्धात् । रुन्धन् । रुन्धम् । अरुणत् । अरुन्धन् । अरुन्धम् । रुन्ध्यात् । रुन्ध्याः । रुन्ध्यात् । रुध्यात् । रुध्याः । रुध्यासम् । अरुधन् । अरुधतम् । अरुधाम । अरोत्स्यन् । अरोत्स्यत । अरोत्स्याव ।

३०.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

रुध् + लट् > तिप् । रुध् + लट् > सिप् । रुध् + लट् > मिप् । रुध् + लट् > मस् । रुध् + लिट् > तिप् । रुध् + लिट् > सिप् । रुध् + लिट् > वस् । रुध् + लुट् > तिप् । रुध् + लुट् > तस् । रुध् + लुट् > झि । रुध् + लुट् > थ । रुध् + लट् > तिप् । रुध् + लट् > झि । रुध् + लट् > थस् । रुध् + लोट् > तिप् । रुध् + लोट् > सिप् । रुध् + लोट् > मिप् । रुध् + लिङ् > तिप् । रुध् + लिङ् > तस् । रुध् + लिङ् > झि । रुध् + लिङ् > मस् । रुध् + लिङ् > वस् । रुध् + लिङ् > सिप् । रुध् + लुङ् > तिप् । रुध् + लुङ् > तस् । रुध् + लुङ् > झि । रुध् + लुङ् > सिप् । रुध् + लुङ् > वस् । रुध् + लङ् > तिप् । रुध् + लङ् > थस् । रुध् + लङ् > थ । रुध् + लङ् > वस् । रुध् + लङ् > मस् ।

एकत्रिंशः पाठः

कृधातुरूपावली

३१.१ वर्तमाने लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	करोति	कृ+ लट् > कृ + ल् > कृ + तिप् > कृ + ति > कृ उ + ति > करु + ति > करोति
	तस्	कुरुतः	कृ+लट् > कृ+ल् > कृ+तस् > कृ उ+तस् > क रु + तस् > कुरु + तस् > कुरुतर् > कुरुतः
	झि	कुर्वन्ति	कृ+लट् > कृ+ल् > कृ+झि > कृ उ+झि > करु + झि > कुरु + झि > कुरु + अन्ति > कुर्वन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	करोषि	कृ+लट् > कृ+ल् > कृ+सिप् > कृ+सि > कृ उ + सि > करु + सि > करो + सि > करोषि
	थस्	कुरुथः	कृ+लट् > कृ+ल् > कृ + थस् > कृ उ + थस् > करु+ थस् > कुरु + थस् > कुरुथर् > कुरुथः
	थ	कुरुथ	कृ+लट् > कृ + ल् > कृ + थ > कृ उ + थ > करु + थ > कुरु + थ > कुरुथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	करोमि	कृ + लट् > कृ + ल् > कृ + मिप् > कृ + मि > कृ उ + मि > करु + मि > करोमि
	वस्	कुर्वः	कृ+लट् > कृ + ल् > कृ + वस् > कृ उ + वस् > करु + वस् > कुरु + वस् > कुर्वस् > कुर्वर् > कुर्वः
	मस्	कुर्म	कृ+लट् > कृ + ल् > कृ + मस् > कृ उ + मस् > करु + मस् > कुरु + मस् > कुर्मस् > कुर्मः

३१.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	चकार	कृ+लिट् > कृ + ल् > कृ + तिप् > कृ + ति > कृ + णल् > कृ + अ > कृ कृ + अ > कर् कृ+अ > क कृ +अ > चकृ +अ > चकार
	तस्	चक्रतुः	कृ+लिट् > कृ+ल् > कृ+तस् > कृ+अतुस् > कृ कृ+अतुस् > कर् कृ+अतुस् > ककृ+अतुस् > चकृ+अतुस् > चक्रतुस् > चक्रतुर् > चक्रतुः
	झि	चक्रुः	कृ + लिट् > कृ + ल् > कृ + झि > कृ + उस् > कृ कृ + उस् > कर् कृ + उस् > ककृ + उस् > चकृ + उस् > चक्रुस् > चक्रुर् > चक्रुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	चकर्थ	कृ + लिट् > कृ + ल् > कृ + सिप् > कृ + सि > कृ + थल् > कृ कृ + थ > कर् कृ + थ > ककृ + थ > चकृ +थ > चकर्थ
	थस्	चक्रथुः	कृ+लिट् > कृ+ल् > कृ+थस् > कृ+अथुस् > कृ कृ+अथुस् > कर् कृ+अथुस् > क कृ+ अथुस् > चकृ+अथुस् > चक्रथुस् > चक्रथुर् > चक्रथुः
	थ	चक्र	कृ+लिट् > कृ+ल् > कृ+थ > कृ+अ > कृ कृ + अ > कर् कृ+अ > ककृ+अ > चकृ+अ > चक्र
उत्तमपुरुषे	मिप्	चकार/ चकर	कृ+लिट् > कृ+ल् > कृ+मिप् > कृ+मि > कृ + णल् > कृ + अ > कृ कृ +अ > कर् कृ +अ > ककृ +अ > चकृ +अ > चकार / चकर
	वस्	चकृव	कृ+लिट् > कृ+ल् > कृ+वस् > कृ+व > कृ कृ +व > कर् कृ+व > ककृ+व > चकृ+व > चकृव
	मस्	चकृम	कृ + लिट् > कृ + ल् > कृ + मस् > कृ + म > कृ कृ + म > कर् कृ + म > ककृ + म > चकृ + म > चकृम

३१.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	कर्ता	कृ+लुट् > कृ + ल् > कृ+तिप् > कृ + ति > कृ तास् + ति > कर्तास्+ ति > कर्तास्+डा > कर्त् + आ > कर्ता
	तस्	कर्तारौ	कृ+लुट् > कृ + ल् > कृ+तस् > कृ तास् + तस् > कर्तास् + तस् > कर्तास् + रौ > कर्ता + रौ > कर्तारौ
	झि	कर्तारः	कृ+लुट् > कृ + ल् > कृ+झि > कृ तास्+झि > कर्तास्+ झि > कर्तास्+रस् > कर्ता+रस् > कर्ता+रर् > कर्तारः
मध्यमपुरुषे	सिप्	कर्तासि	कृ+लुट् > कृ + ल् > कृ+सिप् > कृ + सि > कृ तास्+सि > कर्तास् + सि > कर्तासि
	थस्	कर्तास्थः	कृ + लुट् > कृ + ल् > कृ+ थस् > कृ तास् + थस् > कर्तास् + थस् > कर्तास्थर् > कर्तास्थः
	थ	कर्तास्थ	कृ+लुट् > कृ + ल् > कृ + थ > कृ तास् + थ > कर्तास् + थ > कर्तास्थ
उत्तमपुरुषे	मिप्	कर्तास्मि	कृ+लुट् > कृ + ल् > कृ + मिप् > कृ + मि > कृ तास् + मि > कर्तास् + मि > कर्तास्मि
	वस्	कर्तास्वः	कृ+लुट् > कृ + ल् > कृ + वस् > कृ तास् + वस् > कर्तास् + वस् > कर्तास्वर् > कर्तास्वः
	मस्	कर्तास्मः	कृ+लुट् > कृ + ल् > कृ + मस् > कृ तास् + मस् > कर्तास् + मस् > कर्तास्मर् > कर्तास्मः

३१.४ भविष्यति, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	करिष्यति	कृ+लट् > कृ+ल् > कृ+तिप् > कृ + ति > कृ स्य+ति > कृ इ स्य+ति > करि स्य+ति > करिष्यति
	तस्	करिष्यतः	कृ + लट् > कृ + ल् > कृ + तस् > कृ स्य + तस् > कृ इ स्य + तस् > करि स्य + तस् > करिष्य + तस् > करिष्यतर् > करिष्यतः
	झि	करिष्यन्ति	कृ + लट् > कृ + ल् > कृ + झि > कृ स्य + झि > कृ इ स्य + झि > करि स्य + झि > करिष्य + झि > करिष्य + अन्ति > करिष्यन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	करिष्यसि	कृ + लट् > कृ + ल् > कृ + सिप् > कृ + सि > कृ स्य + सि > कृ इ स्य + सि > करि स्य + सि > करिष्य + सि > करिष्यसि
	थस्	करिष्यथः	कृ + लट् > कृ + ल् > कृ + थस् > कृ स्य + थस् > कृ इ स्य + थस् > करि स्य + थस् > करिष्यथर् > करिष्यथः
	थ	करिष्यथ	कृ + लट् > कृ + ल् > कृ + थ > कृ स्य + थ > कृ इ स्य + थ > करि स्य + थ > करिष्यथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	करिष्यामि	कृ + लट् > कृ + ल् > कृ + मिप् > कृ + मि > कृ स्य + मि > कृ इ स्य + मि > करि स्य + मि > करिष्य + मि > करिष्यामि
	वस्	करिष्यावः	कृ+लट् > कृ+ल् > कृ+वस् > कृ स्य+वस् > कृ इ स्य+ वस् > करि स्य + वस् > करिष्य + वस् > करिष्यावस् > करिष्यावर् > करिष्यावः
	मस्	करिष्यामः	कृ + लट् > कृ + ल् > कृ + मस् > कृ स्य + मस् > कृ इ स्य + मस् > करि स्य + मस् > करिष्य + मस् > करिष्या + मस् > करिष्यामर् > करिष्यामः

३१.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	करोतु/ कुरुतात्	कृ + लोट् > कृ + ल् > कृ + तिप् > कृ + ति > कृ उ + ति > करु + ति > करो + ति > करो + तु > करोतु (कुरुतात्)
	तस्	कुरुताम्	कृ + लोट् > कृ + ल् > कृ + तस् > कृ उ + तस् > करु + तस् > कुरु + तस् > कुरुताम्
	झि	कुर्वन्तु	कृ + लोट् > कृ + ल् > कृ + झि > कृ उ + झि > करु + झि > कुरु + झि > कुरु + अन्ति > कुर्वन्ति > कुर्वन्तु
मध्यमपुरुषे	सिप्	कुरु/ कुरुतात्	कृ + लोट् > कृ + ल् > कृ + सिप् > कृ + सि > कृ उ + सि > करु + सि > करु + हि > कुरुहि > कुरु (कुरुतात्)
	थस्	कुरुतम्	कृ + लोट् > कृ + ल् > कृ + थस् > कृ उ + थस् > करु + थस् > कुरु + थस् > कुरु + तम् > कुरुतम्
	थ	कुरुत	कृ + लोट् > कृ + ल् > कृ + थ > कृ उ + थ > करु + थ > कुरु + थ > कुरु + त > कुरुत
उत्तमपुरुषे	मिप्	करवाणि	कृ + लोट् > कृ + ल् > कृ + मिप् > कृ + मि > कृ उ + मि > करु + मि > करु आट् + मि > करो आमि > करवामि > करवानि > करवाणि
	वस्	करवाव	कृ + लोट् > कृ + ल् > कृ + वस् > कृ उ + वस् > करु + वस् > करु + आट् वस् > करो + आवस् > करवावस् > करवाव
	मस्	करवाम	कृ + लोट् > कृ + ल् > कृ + मस् > कृ उ + मस् > करु + मस् > करु + आट् मस् > करो + आमस् > करवामस् > करवाम

३१.६ अनद्यतने भूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अकरोत्	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > कृ + तिप् > अकृ + ति > अकृ + त् > अकृ उ + त् > अकरु + त् > अकरोत्
	तस्	अकुरुताम्	कृ+लङ् > कृ+ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ+तस् > अकृ + ताम् > अकृ उ + ताम् > अकरु + ताम् > अकुरु + ताम् > अकुरुताम्
	झि	अकुर्वन्	कृ+लङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ+ल् > अकृ +झि > अकृ+झ् > अकृ+अन्त् > अकृ उ+अन्त् अकरु+अन्त् > अकुरु+अन्त् > अकुर्वन्त् > अकुर्वन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अकरोः	कृ+लङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ+ल् > अकृ+ सिप् > अकृ+सि > अकृ+स् > अकृ उ+स् > अकरु +स् > अकरो+स् > अकरो+र् > अकरोः
	थस्	अकुरुतम्	कृ+लङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ+ल् > अकृ + थस् > अकृ उ + थस् > अकरु + थस् > अकुरु + थस् > अकुरु + तम् > अकुरुतम्
	थ	अकुरुत	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + थ > अकृ उ + थ > अकरु + थ > अकुरु + थ > अकुरु + त > अकुरुत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अकरवम्	कृ+लङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ+ल् > अकृ+मिप् > अकृ+मि > अकृ उ+मि > अकरु+ मि > अकरु+अम् > अकरो+अम् > अकरवम्
	वस्	अकुर्व	कृ+लङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ+ल् > अकृ+वस् > अकृ+व > अकृ उ+व > अकरु + व > अकुरु + व > अकुरु + व > अकुर्व
	मस्	अकुर्म	कृ+लङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ+ल् अकृ+मस् > अकृ+म > अकृ उ+म > अकरु + म > अकुरु + म > अकुरु + म > अकुर्म

३१.७ विध्यादौ, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	कुर्यात्	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + तिप् > कृ + ति > कृ + त् > कृ उ + त् > करु + त् > करु यास् + त् > कुरु यास् स् + त् > कुरु या + त् > कुर्या + त् > कुर्यात्
	तस्	कुर्याताम्	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + तस् > कृ उ + तस् > करु + तस् > करु यास् + तस् > करु यास् स् + तस् > कुरु यास् + तस् > कुरु या + तस् > कुर्या + तस् > कुर्या + ताम् > कुर्याताम्
	झि	कुर्युः	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + झि > कृ उ + झि > करु + झि > करु यास् + झि > कुरु यास् + झि > कुरु या + झि > कुर्या + झि > कुर्या + जुस् > कुर्या + उस् > कुर्युस् > कुर्युर् > कुर्युः
मध्यमपुरुषे	सिप्	कुर्याः	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + सिप् > कृ + सि > कृ उ + सि > करु + सि > करु यास् + सि > कुरु यास् + सि > कुरु या + सि > कुर्या + सि > कुर्या + स् > कुर्यार् > कुर्याः
	थस्	कुर्यातम्	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + थस् > कृ उ + थस् > करु + थस् > करु यास् + थस् > करु यास् स् + थस् > कुरु यास् + थस् > कुरु या + थस् > कुर्या + थस् > कुर्या + तम् > कुर्यातम्
	थ	कुर्यात	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + थ > कृ उ + थ > करु + थ > करु यास् + थ > करु यास् स् + थस् > कुरु यास् + थ > कुरु या + थ > कुर्या + थ > कुर्या + त > कुर्यात

उत्तमपुरुषे	मिप्	कुर्याम्	कृ+लिङ् > कृ+ल् > कृ+मिप् > कृ+मि > कृ उ+ मि > करु+मि > करु यास्+मि > कुरु यास्+मि > कुरु या+मि > कुर्या+मि > कुर्या+अम् > कुर्याम्
	वस्	कुर्याव	कृ+लिङ् > कृ+ल् > कृ+वस् > कृ+व > कृ उ+व > करु+व > करु यास् + व > कुरु यास् + व > कुरु या + व > कुर्या + व > कुर्याव
	मस्	कुर्याम	कृ+लिङ् > कृ+मस् > कृ उ+मस् > करु+ मस् > करु यास्+मस् > कुरु यास्+मस् > कुरु या + मस् > कुर्या + मस् > कुर्या + म > कुर्याम

३१.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	क्रियात्	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + तिप् > कृ + ति > कृ + त् > कृ यास् + त् > क्रि यास् स् + त् > क्रि यास् + त् > क्रिया + त् > क्रियात्
	तस्	क्रियास्ताम्	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + तस् > कृ यास् + तस् > कृ यास् स् + तस् > क्रियास् + तस् > क्रियास् + ताम् > क्रियास्ताम्
	झि	क्रियासुः	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + झि > कृ यास् + झि > क्रियास् + झि > क्रियास् + जुस् > क्रियास् + उस् > क्रियासुर् > क्रियासुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	क्रियाः	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + सिप् > कृ + सि > कृ यास् + सि > क्रियास् + सि > क्रियास् + स् > क्रियास् > क्रियार् > क्रियाः
	थस्	क्रियास्ताम्	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + थस् > कृ यास् + थस् > कृ यास् स् + थस् > क्रियास् + थस् > क्रियास् + तम् > क्रियास्ताम्
	थ	क्रियास्त	कृ + लिङ् > कृ + ल् > कृ + थ > कृ यास् + थ > क्रियास् + थ > क्रियास् स् + थ > क्रियास्त

उत्तमपुरुषे	मिप्	क्रियासम्	कृ+लिङ् > कृ+ल् > कृ+मिप् > कृ+मि > कृ यास् +मि > क्रियास्+मि > क्रियास्+अम् > क्रियासम्
	वस्	क्रियास्व	कृ+लिङ् > कृ+ल् > कृ+वस् > कृ यास्+ वस् > क्रि यास् + वस् > क्रियास् + व > क्रियास्व
	मस्	क्रियास्म	कृ+लिङ् > कृ+ल् > कृ+मस् > कृ यास्+मस् > क्रियास् + मस् > क्रियास् + म > क्रियास्म

३१.१ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अकार्षीत्	कृ+लुङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ ल् > अकृ + ल् > अकृ + तिप् > अकृ + ति > अकृ + त् > अकृ च्लि + त् > अकृ सिच् + त् > अकृ स् + त् > अकृ स् + ईत् > अकृष् + ईत् > अकार्षीत्
	तस्	अकार्षाम्	कृ+लुङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ+ल् > अकृ+ तस् > अकृ च्लि+तस् > अकृ सिच्+तस् > अकृष्+ तस् > अकृष्+ताम् > अकार्ष + ताम् > अकार्षाम्
	झि	अकार्षुः	कृ + लुङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + झि > अकृ च्लि + झि > अकृ सिच् + झि > अकृष् + झि > अकृष् + जुस् > अकार्ष + उस् > अकार्षुर् > अकार्षुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	अकार्षीः	कृ+लुङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ + ल् > अकृ + सिप् > अकृ + सि > अकृ + स् > अकृ च्लि + स् > अकृ सिच् + स् > अकृष् + स् > अकृष् + ईस् > अकार्षीर् > अकार्षीः
	थस्	अकार्षाम्	कृ+लुङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ+ल् > अकृ +थस् > अकृ च्लि+थस् > अकृ सिच्+थस् > अकृष् +थस् > अकृष्+तम् > अकार्ष + तम् > अकार्षाम्
	थ	अकार्ष	कृ+लुङ् > कृ+ल् > अट् कृ+ल् > अकृ+ल् > अकृ+ थ > अकृ च्लि+थ > अकृ सिच्+थ > अकृष्+थ > अकृष्+त > अकार्ष+त > अकार्ष+ट > अकार्ष

उत्तमपुरुषे	मिप्	अकार्षम्	कृ + लुङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + मिप् > अकृ + मि > अकृ च्लि + मि > अकृ सिच् + मि > अकृष् + मि > अकार्ष + मि > अकार्ष + अम् > अकार्षम्
	वस्	अकार्ष्व	कृ + लुङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + वस् > अकृ + व > अकृ च्लि + व > अकृ सिच् + व > अकृस् + व > अकृष् + व > अकार्ष्व
	मस्	अकार्ष	कृ + लुङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + मस् > अकृ + म > अकृ च्लि + म > अकृ सिच् + म > अकृस् + म > अकृष् + म > अकार्ष

३१.१० हेतुहेतुमद्भावे, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अकरिष्यत्	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + तिप् > अकृ + ति > अकृ + त् > अकृ स्य + त् > अकृ इ स्य + त् > अकरिस्य + त् > अकरिष्य + त् > अकरिष्यत्
	तस्	अकरिष्यताम्	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + तस् > अकृ स्य + तस् > अकृ इ स्य + तस् > अकरिस्य + तस् > अकरिष्य + ताम् > अकरिष्यताम्
	झि	अकरिष्यन्	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + झि > अकृ + झ् > अकृ स्य + झ् > अकृ इ स्य + झ् > अकृ इष्य + झ् > अकरिष्य + झ् > अकरिष्य + अन्त् > अकरिष्यन्त् > अकरिष्यन्

मध्यमपुरुषे	सिप्	अकरिष्यः	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + सिप् > अकृ + सि > अकृ + स् > अकृ स्य + स् > अकृ इ स्य + स् > अकृ इष्य + स् > अकरिष्य + स् > अकरिष्य + र् > अकरिष्यः
	थस्	अकरिष्यतम्	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + थस् > अकृ स्य + थस् > अकृ इ स्य + थस् > अकृ इष्य + थस् > अकरिष्य + थस् > अकरिष्य + तम् > अकरिष्यतम्
	थ	अकरिष्यत	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + थ > अकृ स्य + थ > अकृ इ स्य + थ > अकृ इष्य + थ > अकरिष्य + थ > अकरिष्य + त > अकरिष्यत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अकरिष्यम्	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + मिप् > अकृ + मि > अकृ स्य + मि > अकृ इ स्य + मि > अकृ इष्य + मि > अकरिष्य + मि > अकरिष्य + अम् > अकरिष्यम्
	वस्	अकरिष्याव	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + वस् > अकृ + व > अकृ स्य + व > अकृ इ स्य + व > अकृ इष्य + व > अकरिष्य + व > अकरिष्या + व > अकरिष्याव
	मस्	अकरिष्याम	कृ + लङ् > कृ + ल् > अट् कृ + ल् > अकृ + ल् > अकृ + मस् > अकृ + म > अकृ स्य + म > अकृ इ स्य + म > अकृ इष्य + म > अकरिष्य + म > अकरिष्या + म > अकरिष्याम

३१.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. कृधातोः लटि, लङि, लृटि, लोटि च रूपाणि लिखत ।
२. निम्नरूपाणां सिद्धिप्रकारं प्रदर्शयत ।
अकरिष्याम । अकार्षीत् । क्रियास्ताम् । कुर्याम् । अकुर्म । अकुर्म ।

द्वात्रिंशः पाठः

चिधातुरूपावली

३२.१ वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	चिनोति	चि + लट् > चि + ल् > चि + तिप् > चि + ति > चि श्नु + ति > चिनु + ति > चिनोति
	तस्	चिनुतः	चि + लट् > चि + ल् > चि + तस् > चिश्नु + तस् > चिनु + तस् > चिनुतर् > चिनुतः
	झि	चिन्वन्ति	चि+लट् > चि + ल् > चि+झि > चिश्नु + झि > चिनु + झि > चिनु + अन्ति > चिन्वन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	चिनोषि	चि+लट् > चि + ल् > चि + सिप् > चि + सि > चिश्नु + सि > चिनु + सि > चिनो + सि > चिनोषि
	थस्	चिनुथः	चि + लट् > चि + ल् > चि+ थस् > चिश्नु+ थस् > चिनु + थस् > चिनुथर् > चिनुथः
	थ	चिनुथ	चि + लट् > चि + ल् > चि + थ > चिश्नु + थ > चिनुथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	चिनोमि	चि + लट् > चि + ल् > चि+ मिप् > चि + मि > चिश्नु + मि > चिनु + मि > चिनोमि
	वस्	चिनुवः/ चिन्वः	चि + लट् > चि + ल् > चि+ वस् > चिश्नु + वस् > चिनु+वस् > चिनुवर् > चिनुवः/चिन्वः
	मस्	चिनुवः/ चिन्मः	चि+लट् > चि+ल् > चि+मस् > चिश्नु+मस् > चिनु + मस् > चिनुमर् > चिनुमः/चिन्मः

३२.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	चिचाय/ चिकाय	चि+ लिट् > चि + ल् > चि+ तिप् > चि + ति > चि+ णल् > चि + अ > चि चि + अ > चि चै + अ > चिचाय/चिकाय
	तस्	चिच्यतुः/ चिक्यतुः	चि+लिट् > चि+ल् > चि+तस् > चि+अतुस् > चि चि+ अतुस् > चिच्यतुस् > चिच्यतुर् > चिच्यतुः/ चिक्यतुः
	झि	चिच्युः/ चिक्युः	चि+लिट् > चि+ल् > चि+झि > चि+उस् > चि चि+उस् > चिच्युस् > चिच्युर् > चिच्युः/चिक्युः
मध्यमपुरुषे	सिप्	चिचयिथ/ चिचेथ/चिकेथ चिकयिथ/	चि+लिट् > चि+ल् > चि+सिप् > चि+सि > चि+ थल् > चि+थ > चि इट्+थ > चिचि इ+थ > चिचे +इ थ > चिचयिथ/चिचेथ/चिकयिथ/चिकेथ
	थस्	चिच्यथुः/ चिक्यथुः	चि+लिट् > चि+ल् > चि+ थस् > चि+ अथुस् > चि चि + अथुस् > चिच्यथुस् > चिच्यथुर् > चिच्यथुः/चिक्यथुः
	थ	चिच्य/ चिक्य	चि+लिट् > चि + ल् > चि+थ > चि+ अ > चि चि + अ > चिच्य/चिक्य
उत्तमपुरुषे	मिप्	चिचाय/ चिचय/ चिकाय/ चिकय	चि+ लिट् > चि + ल् > चि + मिप् > चि + मि > चि+णल् > चि+ अ > चि चि + अ > चि चै + अ > चिचाय/चिचय > चिकाय /चिकय
	वस्	चिच्यिव/ चिक्यिव	चि+ लिट् > चि+ल् > चि+वस् > चि+व > चि इट् + व > चि चि + इव > चिच्यिव/चिक्यिव
	मस्	चिच्यिम/ चिक्यिम	चि+लिट् > चि+ल् > चि+मस् > चि+म > चि इट् + म > चि चि + इम > चिच्यिम/चिक्यिम

३२.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	चेता	चि+लुट् > चि+ल् > चि+तिप् > चि+ति > चि तास्+ ति > चितास्+डा > चितास्+आ > चेत्+आ > चेता
	तस्	चेतारौ	चि+लुट् > चि + ल् > चि+ तस् > चि तास् + तस् > चि तास् + रौ > चेतास् + रौ > चेतारौ
	झि	चेतारः	चि+ लुट् > चि + ल् > चि + झि > चि तास् + झि > चि तास् + रस् > चेतास् + रस् > चेतारस् > चेतारर् > चेतारः
मध्यमपुरुषे	सिप्	चेतासि	चि+लुट् > चि + ल् > चि+सिप् > चि + सि > चि तास् + सि > चेतास् + सि > चेतासि
	थस्	चेतास्थः	चि+लुट् > चि + ल् > चि+थस् > चि तास् + थस् > चेतास् + थस् > चेतास्थर् > चेतास्थः
	थ	चेतास्थ	चि+लुट् > चि+ल् > चि+थ > चि तास्+थ > चेतास्थ
उत्तमपुरुषे	मिप्	चेतास्मि	चि+लुट् > चि + ल् > चि + मिप् > चि + मि > चि तास् + मि > चेतास् + मि > चेतास्मि
	वस्	चेतास्वः	चि + लुट् > चि + ल् > चि + वस् > चि तास् + वस् > चेतास् + वस् > चेतास्वर् > चेतास्वः
	मस्	चेतास्मः	चि + लुट् > चि + ल् > चि + मस् > चि तास् + मस् > चेतास्+ मस् > चेतास्मर् > चेतास्मः

३२.४ भविष्यति, लृटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	चेष्यति	चि+लृट् > चि + ल् > चि + तिप् > चि + ति > चि स्य + ति > चे स्य + ति > चेष्यति
	तस्	चेष्यतः	चि+लृट् > चि+ल् > चि+तस् > चि स्य+तस् > चे स्य+तस् > चेष्यतस् > चेष्यतर् > चेष्यतः

	झि	चेष्यन्ति	चि+लट् > चि+ल् > चि+झि > चि स्य+झि > चे स्य+झि > चेष्य+अन्ति > चेष्यन्ति > चेष्यन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	चेष्यसि	चि+लट् > चि + ल् > चि + सिप् > चि + सि > चि स्य+सि > चेष्य+सि > चेष्यसि > चेष्यसि
	थस्	चेष्यथः	चि+लट् > चि + ल् > चि + थस् > चि स्य + थस् > चे स्य + थस् > चेष्यथर् > चेष्यथः > चेष्यथः
	थ	चेष्यथ	चि+लट् > चि + ल् > चि + थ > चि स्य + थ > चे स्य + थ > चेष्यथ > चेष्यथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	चेष्यामि	चि+लट् > चि + ल् > चि + मिप् > चि + मि > चि स्य + मि > चे स्य + मि > चेष्यामि > चेष्यामि
	वस्	चेष्यावः	चि+लट् > चि + ल् > चि+वस् > चि स्य + वस् > चे स्य + वस् > चेष्या + वस् > चेष्यावर् > चेष्यावः > चेष्यावः
	मस्	चेष्यामः	चि+लट् > चि + ल् > चि + मस् > चि स्य + मस् > चे स्य + मस् > चेष्या + मस् > चेष्यामर् > चेष्यामः > चेष्यामः

३२.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	चिनोतु	चि + लोट् > चि + ल् > चि+ तिप् > चि + ति > चिश्नु + ति > चिनु + ति > चिनो+ ति > चिनोतु > चिनुतात् / चिनोतु
	तस्	चिनुताम्	चि+लोट् > चि + ल् > चि + तस् > चिश्नु + तस् > चिनु+ ताम् > चिनुताम्
	झि	चिन्वन्तु	चि+लोट् > चि + ल् > चि+ झि > चिश्नु+ झि > चिनु + झि > चिनु+अन्ति > चिन्वन्ति > चिन्वन्तु

मध्यमपुरुषे	सिप्	चिनु/ चिनुतात्	चि+लोट् > चि + ल् > चि+ सिप् > चि + सि > चिश्नु+ सि > चिनु + सि > चिनु+ हि > चिनु > चिनुतात् / चिनु
	थस्	चिनुतम्	चि+लोट् > चि + ल् > चि+ थस् > चिश्नु + थस् > चिनु + थस् > चिनु + तम् > चिनुतम्
	थ	चिनुत	चि+लोट् > चि + ल् > चि+ थ > चिश्नु +थ > चिनु + थ > चिनु + त > चिनुत
उत्तमपुरुषे	मिप्	चिनवानि	चि+ लोट् > चि + ल् > चि + मिप् > चि + मि > चिश्नु+ मि > चिनु+मि > चिनु+ आट् मि > चिनो+आमि > चिनवामि > चिनवानि
	वस्	चिनवाव	चि+लोट् > चि + ल् > चि+ वस् > चि + व > चिश्नु+ व > चिनु + व > चिनु+ आट् व > चिनो + आव > चिनवाव
	मस्	चिनवाम	चि+लोट् > चि + ल् > चि+ मस् > चि + म > चिश्नु + म > चिनु + म > चिनु+ आट् म > चिनो + आम > चिनवाम

३२.६ अनद्यतनेभूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अचिनोत्	चि+लङ् > चि+ल् > अट् चि+ल् > अचि+ ल् > अचि+तिप् > अचि+ति > अचि+त् > अचिश्नु + त् > अचिनु + त् > अचिनो + त् > अचिनोत्
	तस्	अचिनुताम्	चि+लङ् > चि+ ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+तस् > अचिश्नु + तस् > अचिनु + तस् > अचिनु + ताम् > अचिनुताम्
	झि	अचिन्वन्	चि+लङ् > चि+ल् > अट् चि+ल् > अचि+ल् अचि+झि > अचि+झ् > अचिश्नु+झ् > अचिनु + झ् > अचिनु + अन्त् > अचिन्वन्त् > अचिन्वन्

मध्यमपुरुषे	सिप्	अचिनोः	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि + सिप् > अचि + सि > अचि + स् > अचिश्नु + स् > अचिनु + स् > अचिनोस् > अचिनोर् > अचिनोः
	थस्	अचिनुतम्	चि-लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+थस् > अचिश्नु + थस् > अचिनु + थस् > अचिनु + तम् > अचिनुतम्
	थ	अचिनुत	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+थ > अचिश्नु + थ > अचिनु + थ > अचिनु + त > अचिनुत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अचिनवम्	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+मिप् > अचि + मि > अचिश्नु + मि > अचिनु + मि > अचिनु + अम् > अचिनो + अम् > अचिनवम्
	वस्	अचिनुव/ अचिन्व	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+वस् > अचि + व > अचिश्नु + व > अचिनु + व > अचिनुव / अचिन्व
	मस्	अचिनुम/ अचिन्म	चि+लङ् > चि+ल् > अट् चि+ल् > अचि+ ल् > अचि+मस् > अचि + म > अचिश्नु + म > अचिनु + म > अचिनु + म > अचिनुम / अचिन्म

३२.७ विध्यादौ, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	चिनुयात्	चि+लिङ् > चि+ल् > चि+तिप् > चि+ति > चि + त् > चिश्नु+त् > चिनु + त् > चिनु यास् + त् > चिनु यास् स् + त् > चिनुया + त् > चिनुयात्
	तस्	चिनुयाताम्	चि+लिङ् > चि + ल् > चि + तस् > चिश्नु + तस् > चिनु + तस् > चिनु यास् + तस् > चिनु यास् स् + तस् > चिनुया + तस् > चिनुयाताम्

	झि	चिनुयुः	चि+लिङ् > चि + ल् > चि + झि > चिश्नु + झि > चिनु + झि > चिनु यास् + झि > चिनुया + झि > चिनुया + जुस् > चिनुया + उस् > चिनुयुस् > चिनुयुर् > चिनुयुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	चिनुयाः	चि+लिङ् > चि+ल् > चि+सिप् > चि+सि > चिश्नु + सि > चिनु यास् + सि > चिनुया + सि > चिनुयास् > चिनुयार् > चिनुयाः
	थस्	चिनुयातम्	चि+लिङ् > चि + ल् > चि+थस् > चिश्नु + थस् > चिनु + थस् > चिनु यास् + थस् > चिनु यास् स् + थस् > चिनुया+थस् > चिनुयातम्
	थ	चिनुयात	चि+लिङ् > चि + ल् > चि+थ > चिश्नु + थ > चिनु + थ > चिनु यास् + थ > चिनु यास् स् + थ > चिनुया+थ > चिनुयात
उत्तमपुरुषे	मिप्	चिनुयाम्	चि+लिङ् > चि + ल् > चि+मिप् > चि + मि > चिश्नु + मि > चिनु + मि > चिनु यास् + मि > चिनुया + मि > चिनुया + अम् > चिनुयाम्
	वस्	चिनुयाव	चि+लिङ् > चि + ल् > चि + वस् > चि + व > चिश्नु + व > चिनु यास् + व > चिनुयाव
	मस्	चिनुयाम	चि+लिङ् > चि+ल् > चि+मस् > चि+म > चिश्नु + म > चिनु + म > चिनु यास् + म > चिनुयाम

३२.८ आशिषि, लिङि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	चीयात्	चि+लिङ् > चि + ल् > चि+तिप् > चि + ति > चि + त् > चि यासुट् + त् > चियास् + सुट् > चियास् + स् त् > चियात् > चीयात्
	तस्	चीयास्ताम्	चि+लिङ् > चि + ल् > चि + तस् > चि यासुट् + तस् > चियास् + स् तस् > चिया + स् तस् > चियास्ताम्

	झि	चीयासुः	चि+लिङ् > चि+ल् > चि+झि > चि यासुट्+झि > चियास्+जुस् > चीयासुस् > चीयासुर् > चीयासुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	चीयाः	चि+लिङ् > चि + ल् > चि+सिप् > चि + सि > चि + स् > चि यासुट् + स् > चियास् + स् > चिया + स् > चीयास् > चीयार् > चीयाः
	थस्	चीयास्तम्	चि+लिङ् > चि + ल् > चि+थस् > चि यासुट् + थस् > चीयास् + थस् > चीयास् + सुट् थस् > चीयास् + स् तम् > चीयास्तम्
	थ	चीयास्त	चि+लिङ् > चि+ल् > चि+थ > चि यासुट्+थ > चीयास् + सुट् थ > चीया+स् थ > चीया+स् त > चीयास्त
उत्तमपुरुषे	मिप्	चीयासम्	चि+लिङ् > चि+ल् > चि+मिप् > चि+मि > चि+अम् > चि यासुट्+अम् > चीयास्+अम् > चीयासम्
	वस्	चीयास्व	चि+लिङ् > चि + ल् > चि+वस् > चि + व > चि यासुट् + व > चीयास् + व > चीयास्व
	मस्	चीयास्म	चि+लिङ् > चि + ल् > चि + मस् > चि + म > चि यासुट् + म > चीयास् + म > चीयास्म

३२.९ भूते, लुङि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अचैषीत्	चि + लुङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+तिप् > अचि+ति > अचि+त् > अचि च्लि+त् > अचि सिच्+त् > अचै स्+त् > अचै स् + ईत् > अचैष् + ईत् > अचैषीत्
	तस्	अचैष्टाम्	चि+लुङ् > चि+ल् > अट् चि+ल् > अचि+ल् > अचि +तस् > अचि च्लि+तस् > अचि सिच्+तस् > अचै स्+तस् > अचैष्+तस् > अचैष्+ताम् > अचैष्टाम्
	झि	अचैषुः	चि+लुङ् > चि+ल् > अट् चि+ल् > अचि+झि > अचिच्लि+तस् > अचिसिच्+झि > अचैस्+झि > अचैष्+जुस् > अचैषुस् > अचैषुर् > अचैषुः

मध्यमपुरुषे	सिप्	अचैषीः	चि+लुङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+सिप् > अचि + सि > अचि + स् > अचि च्लि + स् > अचि सिच् + स् > अचैस् + स् > अचैष् + स् > अचैष् + ईट् स् > अचैषी + स् > अचैषीर् > अचैषीः
	थस्	अचैष्टम्	चि+लुङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+थस् > अचि च्लि + थस् > अचि सिच् + थस् > अचैस् + थस् > अचैष् + थस् > अचैष् + तम् > अचैष्टम्
	थ	अचैष्ट	चि+लुङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+थ > अचि च्लि + थ > अचि सिच् + थ > अचैस् + थ > अचैष् + थ > अचैष् + त > अचैष्ट
उत्तमपुरुषे	मिप्	अचैषम्	चि+लुङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+मिप् > अचि + मि > अचि + अम् > अचि च्लि + अम् > अचि सिच् + अम् > अचैस् + अम् > अचैष् + अम् > अचैषम्
	वस्	अचैस्व	चि+लुङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+वस् > अचि + व > अचि च्लि + व > अचि सिच् + व > अचैस् + व > अचैष् + व > अचैष्
	मस्	अचैष्म	चि+लुङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+मस् > अचि + म > अचि च्लि + म > अचि सिच् + म > अचैस् + म > अचैष् + म > अचैष्म

३२.१० हेतुहेतुमद्भावे, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अचेष्यत्	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+तिप् > अचि + ति > अचि + त् > अचि स्य + त् > अचेस्यत् > अचेष्यत्
	तस्	अचेष्यताम्	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि + तस् > अचि + ताम् > अचि स्य + ताम् > अचेस्य + ताम् > अचेष्य + ताम् > अचेष्यताम्
	झि	अचेष्यन्	चि + लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि + झि > अचि + झ् > अचि स्य + झ् > अचि स्य + अन्त् > अचेस्य + अन्त् > अचेष्य + अन्त् > अचेष्यन्त् > अचेष्यन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अचेष्यः	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+सिप् > अचि + सि > अचि + स् > अचि स्य + स् > अचेस्य + स् > अचेष्य + स् > अचेष्य + स् > अचेष्य + र् > अचेष्यः
	थस्	अचेष्यतम्	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि + थस् > अचि + तम् > अचि स्य + तम् > अचे स्य + तम् > अचेष्य + तम् > अचेष्यतम्
	थ	अचेष्यत	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+थ > अचि + त > अचि स्य + त > अचे स्य + त > अचेष्य + त > अचेष्यत

उत्तमपुरुषे	मिप्	अचेष्यम्	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+मिप् > अचि + मि > अचि + अम् > अचि स्य + अम् > अचेस्य + अम् > अचेष्य + अम् > अचेष्यम्
	वस्	अचेष्याव	चि+लङ् > चि + ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+वस् > अचि + व > अचि स्य + व > अचेस्य + व > अचेष्य + व > अचेष्याव
	मस्	अचेष्याम	चि+लङ् > चि+ल् > अट् चि + ल् > अचि + ल् > अचि+मस् > अचि + म > अचि स्य + म > अचे स्य + म > अचेष्य + म > अचेष्याम

३२.११ निम्नप्रश्नयोरुत्तरं लिखत ।

- चिधातोर्लटि लङि लटि लोटि च रूपाणि लिखत ।
- चिधातोर्लुटि, लिङि, लुङि, लङि च रूपाणि निर्दिशत ।

३२.१२ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

चिनोति । चिन्वन्ति । चिनुथः । चिनोमि । चिन्वः । चिचाय । चिचयिथ । चिच्यिम । चेता । चेतार । चेतास्मः । चेष्पति । चेष्पन्ति । चिनोतु । चिनु । चिनवानि । अचिनोत् । अचिन्वन् । अचिनोः । अचिनवम् । चिनुयात् । चिनुयाः । चिनुयाव । चीयात् । चियाः । चीयास्व । अचैषीत् । अचैषीः । अचैष्ट । अचेष्पत् । अचेष्पन् । अचेष्पत ।

३२.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

चि + लट् > तिप् । चि + लट् > तस् । चि + लट् > झि । चि + लट् > थस् । चि + लट् > मिप् । चि+लिट् > तिप् । चि + लिट् > सिप् । चि + लिट् > मिप् । चि + लुट् > तिप् । चि + लुट् > तस् । चि + लुट् > सिप् । चि + लुट् > थस् । चि + लुट् > वस् । चि + लट् > तिप् । चि + लट् > तस् । चि + लट् > झि । चि + लट् > थस् । चि + लट् > थ । चि + लोट् > तिप् । चि + लोट् > झि । चि + लोट् > सिप् । चि + लोट् > मिप् । चि + लोट् > वस् । चि + लङ् > तिप् । चि + लङ् > तस् । चि + लङ् > झि । चि + लङ् > सिप् । चि + लङ् > मिप् । चि + लङ् > मस् । चि + लिङ् > तिप् । चि + लिङ् > सिप् । चि + लिङ् > मिप् । चि + लुङ् > तिप् । चि + लुङ् > झि । चि + लुङ् > मिप् । चि + लुङ् > मस् । चि + लङ् > तिप् । चि + लङ् > सिप् ।

त्रयस्त्रिंशः पाठः

क्रीधातुरूपावली

३३.१ वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	क्रीणाति	क्री + लट् > क्री + ल् > क्री + तिप् > क्री + ति लट् > क्री णा + ति > क्री ना + ति > क्रीणा + ति > क्रीणाति
	तस्	क्रीणीतः	क्री+लट् > क्री+ल् > क्री+तस् > क्री ना+तस् > क्री नी+तस् > क्री णी+तस् > क्रीणीत् > क्रीणीतः
	झि	क्रीणन्ति	क्री+लट् > क्री + ल् > क्री+झि > क्री ना + झि > क्रीना + अन्ति > क्रीन् + अन्ति > क्रीण् + अन्ति > क्रीणन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	क्रीणासि	क्री+लट् > क्री + ल् > क्री + सिप् > क्री + सि > क्री ना + सि > क्रीणा + सि > क्रीणासि
	थस्	क्रीणीथः	क्री+थस् > क्री+ल् > क्री+थस् > क्री ना+थस् > क्री नी+थस् > क्री नी+थस् > क्रीणीथ् > क्रीणीथः
	थ	क्रीणीथ	क्री + लट् > क्री + ल् > क्री + थ > क्री ना + थ > क्री नी + थ > क्रीणीथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	क्रीणामि	क्री + लट् > क्री + ल् > क्री + मिप् > क्री + मि > क्री ना + मि > क्रीणा + मि > क्रीणामि
	वस्	क्रीणीवः	क्री + लट् > क्री + ल् > क्री + वस् > क्री ना + वस् > क्री नी + वस् > क्रीणीव् > क्रीणीवः
	मस्	क्रीणीमः	क्री + लट् > क्री + ल् > क्री + मस् > क्री ना + मस् > क्री नी + मस् > क्रीणीम्व् > क्रीणीमः

३३.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	चिक्राय	क्री + लिट् > क्री + ल् > क्री + तिप् > क्री + ति > क्री + णल् > क्री + अ > क्री क्री + अ > की क्री + अ > कि क्री + अ > चिक्री + अ > चिक्रै + अ > चिक्राय
	तस्	चिक्रियतुः	क्री + लिट् > क्री + ल् > क्री + तस् > क्री + अतुस् > की क्री + अतुस् > की क्री + अतुस् > कि क्री + अतुस् > चिक्री + अतुस् > चिक्रिय् + अतुस् > चिक्रियतुर् > चिक्रियतुः
	झि	चिक्रियुः	क्री + लिट् > क्री + ल् > क्री + झि > क्री + उस् > क्री क्री + उस् > की क्री + उस् > कि क्री + उस् > चिक्री + उस् > चिक्रिय् + उस् > चिक्रियुर् > चिक्रियुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	चिक्रयिथ/ चिक्रेथ	क्री + लिट् > क्री + ल् > क्री + सिप् > क्री + सि > क्री + थल् > क्री + थ > क्री + इ थ > क्री क्री + इ थ > की क्री + इ थ > कि क्री + इ थ > चिक्री + इ थ > चिक्रे + इ थ > चिक्रयिथ (चिक्रेथ)
	थस्	चिक्रियथुः	क्री + लिट् > क्री + ल् > क्री + थस् > क्री + अथुस् > क्री क्री + अथुस् > की क्री + अथुस् > कि क्री + अथुस् > चिक्री + अथुस् > चिक्रिय् + अथुस् > चिक्रियथुर् > चिक्रियथुः
	थ	चिक्रिय	क्री + लिट् > क्री + ल् > क्री + थ > क्री + अथ > क्री क्री + अ > की क्री + अ > कि क्री + अ > चि क्री + अ > चिक्रिय् + अ > चिक्रिय

उत्तमपुरुषे	मिप्	चिक्राय/ चिक्रय	क्री+ लिट् > क्री + ल् > क्री + मिप् > क्री + णल् > क्री क्री + अ > की क्री + अ > कि क्री + अ > चिक्री + अ > चिक्रै + अ > चिक्राय / चिक्रय
	वस्	चिक्रियिव	क्री + लिट् > क्री + ल् > क्री + वस् > क्री + व > क्री क्री + व > की क्री + व > कि क्री + व > चिक्री + व > चि क्री + इ व > चिक्रिय् + इव > चिक्रियिव
	मस्	चिक्रियिम	क्री+लिट् > क्री + ल् > क्री + मस् > क्री + म > क्री क्री + म > की क्री + म > कि क्री + म > चि क्री + म > चि क्री + इम > चिक्रिय् + इम > चिक्रियिम

३३.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	क्रेता	क्री+लुट् > क्री + ल् > क्री + तिप् > क्री + ति > क्री तास् + ति > क्रे तास् + ति > केतास् + डा > केत् + आ > क्रेता
	तस्	क्रेतारौ	क्री+लुट् > क्री+ल् > क्री + तस् > क्री तास् + तस् > केतास् + तस् > केतास् + रौ > केतारौ
	झि	क्रेतारः	क्री + लुट् > क्री + ल् > क्री + झि > क्री तास् + झि > केतास् + झि > केतास् + रस् > केता + रस् > क्रेतारस् > क्रेतारः
मध्यमपुरुषे	सिप्	क्रेतासि	क्री+लुट् > क्री + ल् > क्री+सिप् > क्री + सि > क्री तास् + सि > केतास् + सि > क्रेतासि
	थस्	क्रेतास्थः	क्री+लुट् > क्री + ल् > क्री + थस् > क्री तास् + थस् > केतास् + थस् > क्रेतास्थस् > क्रेतास्थः
	थ	क्रेतास्थ	क्री+लुट् > क्री + ल् > क्री + थ > क्री तास् + व > केतास् + थ > क्रेतास्थ

उत्तमपुरुषे	मिप्	क्रेतास्मि	क्री+लुट् > क्री + ल् > क्री + मिप् > क्री + मि > क्री + तास् + मि > क्रेतास् + मि > क्रेतास्मि
	वस्	क्रेतास्वः	क्री+लुट् > क्री + ल् > क्री + वस् > क्री तास् + वस् > क्रेतास् + वस् > क्रेतास्वर् > क्रेतास्वः
	मस्	क्रेतास्मः	क्री+लुट् > क्री+ल् > क्री + मस् > क्री तास् + मस् > क्रेतास् + मस् > क्रेतास्मर् > क्रेतास्मः

३३.४ भविष्यति, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	क्रेष्यति	क्री+लट् > क्री + ल् > क्री + तिप् > क्री + ति > क्री स्य + ति > क्रे स्य + ति > क्रेष्यति
	तस्	क्रेष्यतः	क्री+लट् > क्री + ल् > क्री + तस् > क्री स्य + तस् > क्रे स्य + तस् > क्रेष्यतर् > क्रेष्यतः
	झि	क्रेष्यन्ति	क्री+लट् > क्री+ल् > क्री+झि > क्री स्य+झि > क्रे स्य+झि > क्रेष्य+झि > क्रेष्य+अन्ति > क्रेष्यन्ति
मध्यमपुरुषे	सिप्	क्रेष्यसि	क्री+लट् > क्री+ल् > क्री+सिप् > क्री+सि > क्री स्य+सि > क्रे स्य+सि > क्रेष्य+सि > क्रेष्यसि
	थस्	क्रेष्यथः	क्री+लट् > क्री+ल् > क्री+थस् > क्री स्य+थस् > क्रे स्य+थस् > क्रेष्य+थस् > क्रेष्यथर् > क्रेष्यथः
	थ	क्रेष्यथ	क्री+लट् > क्री + ल् > क्री + थ > क्री स्य + थ > क्रे स्य + थ > क्रे ष्य + थ > क्रेष्यथ
उत्तमपुरुषे	मिप्	क्रेष्यामि	क्री+लट् > क्री+ल् > क्री+मिप् > क्री+मि > क्री स्य+मि > क्रे स्य + मि > क्रेष्य + मि > क्रेष्यामि
	वस्	क्रेष्यावः	क्री+लट् > क्री+ल् > क्री+वस् > क्री स्य+वस् > क्रे स्य + वस् > क्रेष्य + वस् > क्रेष्या + वस् > क्रेष्यावर् > क्रेष्यावः
	मस्	क्रेष्यामः	क्री+लट् > क्री + ल् > क्री + मस् > क्री स्य + मस् > क्रे स्य + मस् > क्रेष्य + मस् > क्रेष्या + मस् > क्रेष्यामर् > क्रेष्यामः

३३.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	क्रीणातु/ क्रीणीतात्	क्री + लोट् > क्री + ल् > क्री + तिप् > क्री + ति > क्री ना + ति > क्री णा + ति > क्रीणातु / क्रीणीतात्
	तस्	क्रीणीताम्	क्री+लोट् > क्री + ल् > क्री + तस् > क्री ना + तस् > क्री नी + तस् > क्री नी +तस् > क्रीनी+ताम् > क्रीणीताम्
	झि	क्रीणन्तु	क्री+लोट् > क्री + ल् > क्री + झि > क्री ना + झि > क्रीणा+झि > क्रीणा+अन्ति > क्रीण् + अन्ति > क्रीणन्ति > क्रीणन्तु
मध्यमपुरुषे	सिप्	क्रीणीहि/ क्रीणीतात्	क्री+लोट् > क्री + ल् > क्री + सिप् > क्री ना + सि > क्री ना + हि > क्री नी + हि > क्रीणीहि / क्रीणीतात्
	थस्	क्रीणीतम्	क्री+लोट् > क्री + ल् > क्री + थस् > क्री + तम् > क्री ना + तम् > क्री नी + तम् > क्रीणीतम्
	थ	क्रीणीत	क्री+लोट् > क्री + ल् > क्री + थ > क्री +त > क्री ना +त > क्री नी + त > क्रीणीत
उत्तमपुरुषे	मिप्	क्रीणानि	क्री + लोट् > क्री + ल् > क्री + मिप् > क्री + मि > क्री ना + मि > क्री ना + आट् मि > क्रीणा+मि > क्रीणा+नि > क्रीणानि
	वस्	क्रीणाव	क्री+लोट् > क्री + ल् > क्री + वस् > क्री + व > क्री ना + व > क्री ना + आट् व > क्रीणा + व > क्रीणाव
	मस्	क्रीणाम	क्री+लोट् > क्री + ल् > क्री + मस् > क्री + म > क्री ना + म > क्री ना + आट् म > क्री ना + म > क्रीणा+म > क्रीणाम

३३.६ अनद्यतनेभूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अक्रीणात्	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+ तिप् > अक्री + ति > अक्री + त > अकृना+त् > अकृणा +त् > अकृणात्
	तस्	अक्रीणीताम्	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री + तस् > अकृ ना+तस् > अक्रीनी+तस् > अक्रीनी+ताम् > अक्रीणीताम्
	झि	अक्रीणन्	क्री+लङ् > क्री+ल् > अट् क्री+ल् > अक्री+झि > अक्रीना+झि > अक्रीना+झ् > अक्रीना+अन्त् > अक्रीणा +अन्त् > अक्रीण्+अन्त् > अक्रीणन्त् > अक्रीणन्
मध्यमपुरुषे	सिप्	अक्रीणाः	क्री+लङ् > क्री+ल् > अट् क्री+ल् > अक्री+ल् > अक्री+सिप् > अक्री+सि > अक्री+स् > अक्री ना+स् > अक्रीणा+स् > अक्रीणा+ र् > अक्रीणाः
	थस्	अक्रीणीतम्	क्री+लङ् > क्री+ल् > अट् क्री+ल् > अक्री+ल् > अक्री+थस् > अक्रीना + थस् > अक्रीनी + थस् > अक्रीणी+थस् > अक्रीणी+तम् > अक्रीणीतम्
	थ	अक्रीणीत	क्री+लङ् > क्री+ल् > अट् क्री+ल् > अक्री+ल् > अक्री+थ > अक्रीना + थ > अक्रीनी + थ > अक्रीणी + थ > अक्रीणीत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अक्रीणाम्	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+मिप् > अक्री + मि > अक्रीना + मि > अक्रीणा+अम् > अक्रीणाम्
	वस्	अक्रीणीव	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+वस् > अक्री + व > अक्रीनी + व > अक्रीणी+व > अक्रीणीव
	मस्	अक्रीणीम	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+मस् > अक्री + म > अक्री ना + म > अक्रीनी+म > अक्रीणी+म > अक्रीणीम

३३.७ विध्यादौ, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	क्रीणीयात्	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री+तिप् > क्री + ति > क्री + त् > क्रीना + त् > क्री ना यास् + त् > क्री ना यास् स् + त् > क्री ना यास् + त् > क्री नी यास् + त् > क्रीणी यास् + त् > क्रीणीया + त् > क्रीणीयात्
	तस्	क्रीणीयाताम्	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री + तस् > क्री ना + तस् > क्रीना यास् + तस् > क्री ना यास् स् + तस् > क्री ना यास् + तस् > क्री नी यास् + तस् > क्री णी यास् + ताम् > क्रीणीया + ताम् > क्रीणीयाताम्
	झि	क्रीणीयुः	क्री+लिङ् > क्री+ल् > क्री+झि > क्रीना+झि > क्रीना यास्+झि > क्रीनी यास्+झि > क्रीणी यास् +झि > क्रीणी या+झि > क्रीणीया+जुस् > क्रीणीया + उस् > क्रीणीयुस् > क्रीणीयुर् > क्रीणीयुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	क्रीणीयाः	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री+सिप् > क्री + सि > क्री + स् > क्रीना+स् > क्रीना यास् + स् > क्रीनी यास् + स् > क्रीणीयास् + स् > क्रीणीया + स् > क्रीणीया + र् > क्रीणीयाः
	थस्	क्रीणीयातम्	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री+थस् > क्री ना + थस् > क्री ना यास् + थस् > क्री ना यास् स् + थस् > क्री ना यास् + थस् > क्री नी यास् + थस् > क्रीणीयास् + तम् > क्रीणीयातम्
	थ	क्रीणीयात	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री+थ > क्रीना+थ > क्री ना यास् + थ > क्री ना यास् स् + थ > क्री ना यास् + थ > क्रीनीयास् + थ > क्रीणीयास् +थ > क्रीणीया + थ > क्रीणीया +त > क्रीणीयात

उत्तमपुरुषे	मिप्	क्रीणीयाम्	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री+मिप् > क्री + मि > क्रीना+मि > क्री ना यास् +मि > क्री नी + यास् मि > क्रीणी यास् + मि > क्रीणीया + मि > क्रीणीया + अम् > क्रीणीयाम्
	वस्	क्रीणीयाव	क्री+लिङ् > क्री+ल् > क्री+वस् > क्री+व > क्री ना+व > क्री ना यास् + व > क्री नी यास् + व > क्रीणीयास् + व > क्रीणीया + व > क्रीणीयाव
	मस्	क्रीणीयाम्	क्री+लिङ् > क्री+ल् > क्री+मस् > क्री+म > क्री ना + म > क्री ना यास् + म > क्रीनी यास् + म > क्रीणीयास् + म > क्रीणीया + म > क्रीणीयाम्

३३.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	क्रीयात्	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री+तिप् > क्री + ति > क्री + त् > क्री यास् + त् > क्री यास् स् + त् > क्री यास् + त् > क्रीया + त् > क्रीयात्
	तस्	क्रीयास्ताम्	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री + तस् > क्री यास् + तस् > क्री यास् स् + तस् > क्री यास् + तस् > क्री यास् + ताम् > क्रीयास्ताम्
	झि	क्रीयासुः	क्री+लिङ् > क्री+ल् > क्री+झि > क्री यास्+झि > क्री यास्+जुस् > क्रीयासुस् > क्रीयासुर् > क्रीयासुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	क्रीयाः	क्री+लिङ् > क्री+ल् > क्री+सिप् > क्री+सि > क्री +स् > क्री यास् + स् > क्रीया + स् > क्रीया + र् > क्रीयाः
	थस्	क्रीयास्ताम्	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री+थस् > क्री यास् + थस् > क्री यास् स् + थस् > क्री यास् + थस् > क्री यास् + तम् > क्रीयास्ताम्
	थ	क्रीयास्त	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री+थ > क्री यास् + थ > क्री यास् स् + थ > क्री यास् + थ > क्री यास् + त > क्रीयास्त

उत्तमपुरुषे	मिप्	क्रीयासम्	क्री+लिङ् > क्री+ल् > क्री+मिप् > क्री+मि > क्री यास्+मि > क्री यास्+अम् > क्रीयासम्
	वस्	क्रीयास्व	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री+वस् > क्री + व > क्री यास् + व > क्रीयास्व
	मस्	क्रीयास्म	क्री+लिङ् > क्री + ल् > क्री + मस् > क्री + म > क्री यास् + म > क्रीयास्म

३३.९ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अकैषीत्	क्री+लुङ् > क्री+ल् > अट् क्री+ल् > अक्री+ल् > अक्री+तिप् > अक्री+ति > अक्री+त् > अकृ च्लि+ त् > अकृ सिच् + त् > अकृ स् + त् > अकृष् + त् > अकृष् + ईत् > अक्रेष् + ईत् > अक्रेषीत्
	तस्	अक्रेष्टाम्	क्री+लुङ् > क्री+तस् > क्री+ल् > अट् क्री+ल् > अक्री+ल् > अक्री +ताम् > अक्री च्लि+ताम् > अक्री सिच् + ताम् > अक्रीष् + ताम् > अक्रेष् + ताम् > अक्रेष्टाम्
	झि	अक्रेषुः	क्री+लुङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+झि > अक्री च्लि + झि > अक्री सिच् + झि > अक्रीष् + झि > अक्रेष् + झि > अक्रेष् + जुस् > अक्रेषुस् > अक्रेषुर् > अक्रेषुः
मध्यमपुरुषे	सिप्	अक्रेषीः	क्री+लुङ् > क्री+ल् > अट् क्री+ल् > अक्री+ल् > अक्री+सिप् > अक्री+सि > अक्री+स् > अक्री च्लि+स् > अक्री सिच्+स् > अक्रीष्+स् > अक्रेष् + स् > अक्रेष् + ईस् > अक्रेषी + र् > अक्रेषीः
	थस्	अक्रेष्टम्	क्री+लुङ् > क्री+ल् > अट् क्री+ल् > अक्री+ल् > अक्री+थस् > अक्री च्लि+थस् > अक्री सिच्+थस् > अक्रीष्+थस् > अक्रेष्+थस् > अक्रेष्+तम् > अक्रेष्टम्

	थ	अक्रैष्ट	क्री+लुङ् > क्री+ल् > अट् क्री+ल् > अक्री+ल् > अक्री+थ > अक्री च्लि+थ > अक्री सिच्+थ > अक्रीष्+थ > अक्रैष्+थ > अक्रैष्+त > अक्रैष्ट
उत्तमपुरुषे	मिप्	अक्रैषम्	क्री+लुङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+मिप् > अक्री+मि > अक्री च्लि+मि > अक्री सिच् + मि > अक्रीष् + मि > अक्रैष् + मि > अक्रैष् + अम् > अक्रैषम्
	वस्	अक्रैष्	क्री+लुङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+वस् > अक्री+व > अक्री च्लि + व > अक्री सिच् + व > अक्रीष् + व > अक्रैष् + व > अक्रैष्
	मस्	अक्रैष्म	क्री+लुङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+मस् > अक्री + म > अक्री च्लि + म > अक्री सिच् + म > अक्रीष् + म > अक्रैष् + म > अक्रैष्म

३३.१० हेतुहेतुमद्भावे, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	तिप्	अक्रेष्यत्	क्री+लुङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+तिप् > अक्री+ति > अक्री + त् > अक्री स्य + त् > अक्रेस्य + त् > अक्रेष्यत्
	तस्	अक्रेष्यताम्	क्री+लुङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+तस् > अक्री स्य + तस् > अक्रीष्य + तस् > अक्रेष्य+तस् > अक्रेष्य + ताम् > अक्रेष्यताम्
	झि	अक्रेष्यन्	क्री+लुङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+झि > अक्री + झ् > अक्री स्य + झ् > अक्रीष्य + झ् > अक्रेष्य + झ् > अक्रेष्य+अन्त् > अक्रेष्यन्

मध्यमपुरुषे	सिप्	अक्रेष्यः	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+सिप् > अक्री + सि > अक्री+स् > अक्री स्य +स् > अक्री ष्य + स् > अक्रेष्य + स् > अक्रेष्य + र् > अक्रेष्यः
	थस्	अक्रेष्यतम्	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+थस् > अक्री स्य + थस् > अक्री ष्य + थस् > अक्रेष्य + थस् > अक्रेष्य + तम् > अक्रेष्यतम्
	थ	अक्रेष्यत	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+थ > अक्री स्य + थ > अक्री ष्य + थ > अक्रेष्य + थ > अक्रेष्य + त > अक्रेष्यत
उत्तमपुरुषे	मिप्	अक्रेष्यम्	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+मिप् > अक्री+मि > अक्री स्य + मि > अक्री ष्य + मि > अक्रेष्य + मि > अक्रेष्य + अम् > अक्रेष्यम्
	वस्	अक्रेष्याव	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+वस् > अक्री+व > अक्री स्य + व > अक्री ष्य + व > अक्रेष्य + व > अक्रेष्या+व > अक्रेष्याव
	मस्	अक्रेष्याम	क्री+लङ् > क्री + ल् > अट् क्री + ल् > अक्री + ल् > अक्री+मस् > अक्री+म > अक्री स्य + म > अक्री ष्य + म > अक्रेष्य+ म > अक्रेष्या + म > अक्रेष्याम

३३.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. क्रीधातोर्लटि लोटि लङि च सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि लिखत ।
२. क्रीधातोर्लुङि लिङि लुङि लङि च रूपाणि निर्दिशत ।
३. निम्नरूपाणां लकारान् विभक्तीश्च निर्दिशत ।
अक्रेष्याम् । अक्रेषम् । अक्रेषुः । क्रीयासम् । क्रीणीयाम् । अक्रीणीव ।
क्रेष्यति । क्रेष्येथ । क्रीणन्ति ।

३३.१२ रूपसिद्धिप्रकारं निर्दिशत ।

क्रीणाति । क्रीणन्ति । क्रीणीथ । क्रीणामि । चिक्राय । क्रेता । क्रेतारः ।
 क्रेतास्थ । क्रेतास्म । क्रेष्यति । क्रेष्यसि । क्रेष्याव । क्रीणातु । क्रीणीताम् ।
 क्रीणन्तु । क्रीणानि । क्रीणाम । अक्रीणात् । अक्रीणन् । अक्रीणाः । अक्रीणीतम् ।
 अक्रीणीव । क्रीणीयात् । क्रीणीयुः । क्रीणीयातम् । क्रीणीयाम् । क्रीयात् ।
 क्रीयासुः । क्रीयास्त । अक्रेषीत् । अक्रेषुः । अक्रेष्ट । अक्रेष्यत । अक्रेष्यन् ।
 अक्रेष्यम् ।

३३.१३ निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

क्री + लट् > तिप् । क्री + लट् > सिप् । क्री + लट् > मिप् । क्री + लट्
 > मस् । क्री + लिट् > सिप् । क्री + लिट् > थस् । क्री + लिट् > मस् । क्री
 + लुट् > तिप् । क्री + लुट् > तस् । क्री + लुट् > सिप् । क्री + लुट् > थ ।
 क्री + लुट् > वस् । क्री + लृट् > तिप् । क्री + लृट् > सिप् । क्री + लृट् >
 थ । क्री + लृट् > वस् । क्री + लोट् > तिप् । क्री + लोट् > तस् । क्री + लोट्
 > झि । क्री + लोट् > सिप् । क्री + लोट् > मिप् । क्री + लोट् > मस् । क्री +
 लङ् > तिप् । क्री + लङ् > सिप् । क्री + लङ् > मिप् । क्री + लङ् > वस् ।
 क्री + लिङ् > तिप् । क्री + लिङ् > तस् । क्री + लिङ् > झि । क्री + लिङ् >
 सिप् । क्री + लिङ् > थस् । क्री + लिङ् > मिप् । क्री + लिङ् > मस् । क्री
 + लुङ् > तिप् । क्री + लुङ् > तस् । क्री + लुङ् > सिप् । क्री + लुङ् > थस् ।
 क्री + लुङ् > थ । क्री + लुङ् > मस् । क्री + लृङ् > तिप् । क्री + लृङ् >
 सिप् । क्री + लृङ् > थ । क्री + लृङ् > मिप् । क्री + लृङ् > वस् । क्री + लृङ्
 > मस् ।

चतुस्त्रिंशः पाठः

कर्मवाच्यरूपावली

- क) संस्कृतभाषायां त्रीणि वाच्यानि भवन्ति - कर्तृवाच्यम्, कर्मवाच्यम्, भाववाच्यञ्चेति। तत्र कर्तृवाच्ये कर्ता उक्तो भवति, तत्र प्रथमाविभक्तिर्जायते, कर्त्रधीनञ्च क्रियापदं भवति। वाच्येऽस्मिन् कर्मणोऽनुक्ततया कर्मणि द्वितीया जायते।
- ख) कर्मवाच्ये कर्म उक्तं भवति। कर्मानुरूपाणि क्रियापदानि भवन्ति। कर्तरि तृतीया, कर्मणि च प्रथमा भवति।
- ग) भाववाच्ये कर्तरि, तृतीया क्रिया च सर्वदैव प्रथमपुरुषस्यैकवचने प्रयुज्यते। तत्र कर्मवाच्यभाववाच्ययोः शपः स्थाने यगादेशो भवति। सर्वाणि रूपाणि आत्मनेपदानि जायन्ते। दादेदोधाधेमापाहागैधातूनामीत्वं भवति। तत्र पठ्धातो कर्मवाच्ये रूपाणि यथा -

३४.१वर्तमाने, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	पठ्यते	पठ्+लट् > पठ् + ल् > पठ् + त > पठ् य + त > पठ्य + त > पठ्यते
	आताम्	पठ्येते	पठ्+लट् > पठ् + ल् > पठ् + आताम् > पठ् य + आताम् > पठ्य इय् + ताम् > पठ्येय् + ताम् > पठ्ये + ताम् > पठ्ये + ते > पठ्येते
	झ	पठ्यन्ते	पठ्+लट् > पठ् + ल् > पठ् + झ > पठ् य + झ > पठ्य + अन्त > पठ्यन्त > पठ्यन्ते
मध्यमपुरुषे	थास्	पठ्यसे	पठ्+लट् > पठ् + ल् > पठ् + थास् > पठ् + य + थास् > पठ्य + से > पठ्यसे
	आथाम्	पठ्येथे	पठ्+लट् > पठ् + ल् > पठ् + आथाम् > पठ् य + आथाम् > पठ्य इय् + आथाम् > पठ्येय् + थाम् > पठ्ये + थाम् > पठ्येथे

	ध्वम्	पठ्यध्वे	पठ्य+लट् > पठ् + ल् > पठ्+ध्वम् > पठ् य + ध्वम् > पठ्य + ध्वे > पठ्यध्वे
उत्तमपुरुषे	इट्	पठ्ये	पठ् + लट् > पठ् + ल् > पठ् + इट् > पठ् य + इ > पठ्य + ए > पठ्ये
	वहि	पठ्यावहे	पठ् + लट् > पठ् + ल् > पठ् + वहि > पठ् य + वहि > पठ्य + वहे > पठ्यावहे
	महिङ्	पठ्यामहे	पठ् + लट् > पठ् + ल् > पठ् + महिङ् > पठ् य + महि > पठ्य + महि > पठ्य + महे > पठ्यामहे

३४.२ परोक्षभूते, लिटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	पेठे	पठ्+ लिट् > पठ् + ल् > पठ्+ त > पठ् + एश् > पठ् पठ् + ए > पेठ् + ए > पेठे
	आताम्	पेठाते	पठ् + लिट् > पठ् + ल् > पठ्+ आताम् > पठ् पठ्+ आताम् > पेठ् + आताम् > पेठाताम् > पेठाते
	झ	पेठिरे	पठ्+लिट् > पठ् + ल् > पठ्+ झ > पठ् + इरेच् > पठ् पठ् + इरे > पेठिरे
मध्यमपुरुषे	थास्	पेठिषे	पठ्+लिट् > पठ् + ल् > पठ्+ थास् > पठ्+ से > पठ् पठ् + से > पेठ् + इट् से > पेठि+ से > पेठिषे
	आथाम्	पेठाथे	पठ्+लिट् > पठ् + ल् > पठ्+ आथाम् > पठ् पठ् + आथाम् > पेठ् + आथाम् > पेठाथाम् > पेठाथे
	ध्वम्	पेठिध्वे	पठ्+लिट् > पठ् + ल् > पठ्+ध्वम् > पठ् + इट् ध्वम् > पठ् पठ् + इ ध्वम् > पेठ् + इ ध्वम् > पेठिध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	पेठे	पठ्+ लिट् > पठ् + ल् > पठ् + इट् > पठ् + इ > पठ् पठ् + इ > पेठ् + इ > पेठ् + ए > पेठे
	वहि	पेठिवहे	पठ्+लिट् > पठ्+ल् > पठ्+वहि > पठ् इट्+वहि > पठ् पठ् + इ वहि > पेठ् + इ वहि > पेठि + वहे > पेठिवहे
	महिङ्	पेठिमहे	पठ्+लिट् > पठ्+ल् > पठ् इट्+महिङ् > पठ् इ +महि > पठ् पठ् इ+महि > पेठि+महि > पेठिमहे

३४.३ अनद्यतने भविष्यति, लुटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	पठिता	पठ्+लुट् > पठ् + ल् > पठ् + त > पठ् तास् + त > पठ् इट् तास् + त > पठितास् + डा > पठित् + आ > पठिता
	आताम्	पठितारौ	पठ्+लुट् > पठ् + ल् > पठ् + आताम् > पठ् तास् + आताम् > पठ् इट् तास् + आताम् > पठितास् + रौ > पठिता+ रौ > पठितारौ
	झ	पठितारः	पठ्+ लुट् > पठ् + ल् > पठ् + झ > पठ् तास् + झ > पठ् इट् तास् + झ > पठितास् + रस् > पठिता+रस् > पठितारस् > पठितारः
मध्यमपुरुषे	थास्	पठितासे	पठ्+लुट् > पठ् + ल् > पठ् + थास् > पठ् तास् + थास् > पठ् इट् तास् + थास् > पठितास् + से > पठितासे
	आथाम्	पठितासाथे	पठ्+लुट् > पठ् + ल् > पठ् + आथाम् > पठ् तास् + आथाम् > पठ् इट् तास् + आथाम् > पठितासाथाम् > पठितासाथे
	ध्वम्	पठिताध्वे	पठ्+लुट् > पठ् + ल् > पठ् + ध्वम् > पठ् तास् + ध्वम् > पठ् इट् तास् + ध्वम् > पठिता+ध्वम् > पठिताध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	पठिताहे	पठ्+लुट् > पठ्+ल् > पठ्+इट् > पठ् तास्+इ > पठ् इट् तास्+इ > पठितास्+ए > पठिताह्+ए > पठिताहे
	वहि	पठितास्वहे	पठ्+लुट् > पठ्+ल् > पठ्+वहि > पठ् तास्+वहि > पठ् इट् तास्+वहि > पठितास्+वह > पठितास्वहे
	महिङ्	पठितास्महे	पठ् + लुट् > पठ् + ल् > पठ् + महिङ् > पठ् + महि > पठ् तास् + महि > पठ् इट् तास् + महि > पठितास् + महे > पठितास्महे

३४.४ भविष्यति, लटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	पठिष्यते	पठ्+लट् > पठ्+ल् > पठ्+त > पठ् स्य+त > पठ् इट् स्य+त > पठिष्य+त > पठिष्य+ते > पठिष्यते
	आताम्	पठिष्येते	पठ्+लट् > पठ् + ल् > पठ्+ आताम् > पठ् स्य + आताम् > पठ् इट् स्य + आताम् > पठिष्य + आताम् > पठिष्य इय् + ताम् > पठिष्येय् + ताम् > पठिष्ये + ताम् > पठिष्ये + त > पठिष्येते
	झ	पठिष्यन्ते	पठ्+लट् > पठ् + ल् > पठ् + झ > पठ् स्य + झ > पठ् इट् स्य+ झ > पठिष्य + झ > पठिष्य + अन्त > पठिष्य + अन्ते > पठिष्यन्ते
मध्यमपुरुषे	थास्	पठिष्यसे	पठ्+लट् > पठ् + ल् > पठ् + थास् > पठ् स्य + थास् > पठ् इट् स्य + थास् > पठिष्य + थास् > पठिष्य + से > पठिष्यसे
	आथाम्	पठिष्येथे	पठ्+लट् > पठ् + ल् > पठ् + आथाम् > पठ् स्य + आथाम् > पठ् इट् स्य + आथाम् > पठिष्य + आथाम् > पठिष्य इय् + थाम् > पठिष्येय् + थाम् > पठिष्ये + थाम् > पठिष्येथे
	ध्वम्	पठिष्यध्वे	पठ्+लट् > पठ्+ल् > पठ्+ध्वम् > पठ् स्य+ध्वम् > पठ् इट् स्य+ध्वम् > पठिष्य+ध्वम् > पठिष्यध्वे

उत्तमपुरुषे	इट्	पठिष्ये	पठ्+लोट् > पठ् + ल् > पठ् + इट् > पठ् स्य + इ > पठ् इट् स्य + इ > पठिष्य + इ > पठिष्य + ए > पठिष्ये
	वहि	पठिष्यावहे	पठ्+लोट् > पठ् + ल् > पठ् + वहि > पठ् स्य + वहि > पठ् इट् स्य + वहि > पठिष्य + वहि > पठिष्या + वहि > पठिष्यावहे
	महिङ्	पठिष्यामहे	पठ्+लोट् > पठ् + ल् > पठ् + महिङ् > पठ् + महि > पठ् स्य + महि > पठ् इट् स्य + महि > पठिष्य + महि > पठिष्या + महि > पठिष्यामहे

३४.५ आज्ञायाम्, लोटि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	पठ्यताम्	पठ् + लोट् > पठ् + ल् > पठ् + त > पठ् य + त > पठ्य + ते > पठ्य + ताम् > पठ्यताम्
	आताम्	पठ्येताम्	पठ्+लोट् > पठ् + ल् > पठ् + आताम् > पठ् य + आताम् > पठ्य इय् + ताम् > पठ्येय् + ताम् > पठ्ये + ताम् > पठ्ये + ते > पठ्ये + ताम् > पठ्येताम्
	झ	पठ्यन्ताम्	पठ् + लोट् > पठ् + ल् > पठ् + झ > पठ् य + झ > पठ्य + अन्त > पठ्य + अन्त > पठ्य + अन्ते > पठ्य + अन्ताम् > पठ्यन्ताम्
मध्यमपुरुषे	थास्	पठ्यस्व	पठ्+लोट् > पठ् + ल् > पठ् + थास् > पठ् य + थास् > पठ्य + से > पठ्य + स्व > पठ्यस्व
	आथाम्	पठ्येथाम्	पठ्+लोट् > पठ् + ल् > पठ् + आथाम् > पठ् य + आथाम् > पठ्य इय् + थाम् > पठ्येय् + थाम् > पठ्ये + थाम् > पठ्ये + थे > पठ्ये + थाम् > पठ्येथाम्
	ध्वम्	पठ्यध्वम्	पठ्+लोट् > पठ् + ल् > पठ् + ध्वम् > पठ् य + ध्वम् > पठ्य + ध्वे > पठ्य + ध्वम् > पठ्यध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	पठ्यै	पठ्+ लोट् > पठ् + ल् > पठ् + इट् > पठ् + इ > पठ् य+इ > पठ्य+ए > पठ्य+ऐ > पठ्यै
	वहि	पठ्यावहै	पठ्+लोट् > पठ् + ल् > पठ् + वहि > पठ् य + वहि > पठ्या + वहि > पठ्या + वहै > पठ्य + वहै > पठ्यावहै
	महिङ्	पठ्यामहै	पठ्+लोट् > पठ् + ल् > पठ् + महिङ् > पठ् + महि > पठ् य + महि > पठ्या + महि > पठ्या + महे > पठ्या + महै > पठ्यामहै

३४.६ अनद्यतनेभूते, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अपठ्यत	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + त > अपठ् य + त > अपठ्यत
	आताम्	अपठ्येताम्	पठ्+लङ् > पठ्+ल् > अट् पठ्+ल् > अपठ् + ल् > अपठ्+आताम् > अपठ् य+आताम् > अपठ्य इय् + ताम् > अपठ्येय् + ताम् > अपठ्येताम्
	झ	अपठ्यन्त	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + झ > अपठ् य + झ > अपठ्य + अन्त > अपठ्यन्त
मध्यमपुरुषे	थास्	अपठ्यथाः	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + थास् > अपठ् य + थास् > अपठ्यथार् > अपठ्यथाः
	आथाम्	अपठ्येथाम्	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + आथाम् > अपठ् य + आथाम् > अपठ्य इय् + थाम् > अपठ्येय् + थाम् > अपठ्ये + थाम् > अपठ्येथाम्
	ध्वम्	अपठ्यध्वम्	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + ध्वम् > अपठ् य + ध्वम् > अपठ्यध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	अपठ्ये	पठ्+लङ् > पठ्+ल् > अट् पठ्+ल् > अपठ्+ल् > अपठ्+इट् > अपठ्+इ > अपठ् य+इ > अपठ्य + इ > अपठ्ये
	वहि	अपठ्यावहि	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + वहि > अपठ् य + वहि > अपठ्या + वहि > अपठ्यावहि
	महिङ्	अपठ्यामहि	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + महिङ् > अपठ् + महि > अपठ् य + महि > अपठ्या+महि > अपठ्यामहि

३४.७ विध्यादौ, लिङि

पुरुष-नामानि	विभक्तयः	सिद्ध-रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	पठ्येत	पठ्+लिङ् > पठ्+ल् > पठ्+त > पठ् य+त > पठ्य सीयुट्+त > पठ्य इय्+त > पठ्य इय् स्+त > पठ्येय् स्+त > पठ्येय्+त > पठ्ये + त > पठ्येत
	आताम्	पठ्येयाताम्	पठ्+लिङ् > पठ्+ल् > पठ्+आताम् > पठ् य+आताम् > पठ्य सीयुट्+आताम् > पठ्य ईय्+आताम् > पठ्येय्+आताम् > पठ्येय्+आस्ताम् > पठ्येय्+आताम् > पठ्येयाताम्
	झ	पठ्येरन्	पठ्+लिङ् > पठ्+ल् > पठ्+झ > पठ् य+झ > पठ्य सीयुट्+झ > पठ्य ईय्+रन् > पठ्येय्+रन् > पठ्येरन्
मध्यमपुरुषे	थास्	पठ्येथाः	पठ्+लिङ् > पठ् + ल् > पठ् + थास् > पठ् य + थास् > पठ्य सीयुट् + थास् > पठ्य ईय् + थास् > पठ्येय् स् + थास् > पठ्येय् + थास् > पठ्ये + थास् > पठ्येथार् > पठ्येथाः
	आथाम्	पठ्येयाथाम्	पठ्+लिङ् > पठ्+ल् > पठ्+आथाम् > पठ् य+आथाम् > पठ्य सीयुट् + आथाम् > पठ्येय्+आस्थाम् > पठ्येय् + आथाम् > पठ्येयाथाम्
	ध्वम्	पठ्येध्वम्	पठ्+लिङ् > पठ्+ल् > पठ्+ध्वम् > पठ्य सीयुट् +ध्वम् > पठ् इय्+ध्वम् > पठ्येध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	पठ्येय	पठ्+लिङ् > पठ् + ल् > पठ् + इट् > पठ् य + इ > पठ्य सीयुट् + इ > पठ्य इय् + इ > पठ्येय् + इ > पठ्येय् + अत् > पठ्येय
	वहि	पठ्येवहि	पठ्+लिङ्>पठ्+ल्> पठ्+वहि> पठ्य सीयुट् +वहि>पठ्य इय्+वहि>पठ्येय्+वहि> पठ्येवहि
	महिङ्	पठ्येमहि	पठ् + लिङ् > पठ् + ल् > पठ् + महिङ् > पठ् + महि > पठ्य सीयुट् + महि > पठ्य इय् + महि > पठ्येय+महि>पठ्येमहि

३४.८ आशिषि, लिङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	पठिषीष्ट	पठ्+लिङ् > पठ् + ल् > पठ्+त > पठ् सीयुट् + त > पठ् सीय् + सुट् त > पठ् इट् सीय् + स् त > पठ् इ षीय् + स् त > पठिषी+ स् त > पठिषीष् + त > पठिषीष् + ट > पठिषीष्ट
	आताम्	पठिषीयास्ताम्	पठ्+लिङ्> पठ्+ल्> पठ्+आताम्> पठ् सीयुट् +आताम्>पठ् सीय्+आ सुट् ताम्>पठ् इट् सीय् +आस्ताम्> पठिषीय्+आस्ताम् > पठिषीयास्ताम्
	झ	पठिषीरन्	पठ्+ लिङ्> पठ्+ल्> पठ् + झ > पठ् सीयुट् + झ > पठ् इट् सीय् + झ > पठिषीय् + रन् > पठिषीय्+रन् > पठिषी+रन् > पठिषीरन्
मध्यमपुरुषे	थास्	पठिषीष्ठाः	पठ्+लिङ्> पठ्+ल्> पठ्+थास्> पठ् सीयुट्+ थास्>पठ् सीय्+सुट् थास्>पठ् इट् सीय्+ स्थास् > पठिषीय्+स्थास्> पठिषी+स्थास्> पठिषी+ ष्ठास्> पठिषी+ष्ठास्> पठिषीष्ठार> पठिषीष्ठाः
	आथाम्	पठिषीयास्थाम्	पठ् + लिङ् > पठ् + ल् > पठ् + आथाम् > पठ् सीयुट् + आथाम् > पठ् सीय् + आ > पठ् सुट् आथाम् > पठ् इट् सीय् + आस्थाम् > पठिषीय् + आस्थाम् > पठिषीयास्थाम्

	ध्वम्	पठिषीध्वम्	पठ्+लिङ् > पठ् + ल् > पठ् + ध्वम् > पठ् सीयुट् + ध्वम् > पठ् इट् सीय + ध्वम् > पठिषीय् + ध्वम् > पठिषी + ध्वम् > पठिषीध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	पठिषीय	पठ्+लिङ् > पठ्+ल् > पठ्+इट् > पठ् सीयुट् + इ > पठ् इट् सीय् + इ > पठ् इ सीय् + इ > पठिषीय् + इ > पठिषीय् + अ > पठिषीय
	वहि	पठिषीवहि	पठ्+लिङ् > पठ् + ल् > पठ् + वहि > पठ् सीयुट् + वहि > पठ् इट् सीय् + वहि > पठिषीय् + वहि > पठिषी + वहि > पठिषीवहि
	महिङ्	पठिषीमहि	पठ्+लिङ् > पठ्+ल् > पठ्+महिङ् > पठ्+ महि > पठ् सीयुट् + महि > पठ् इट् सीय् + महि > पठिषीय् + महि > पठिषी + महि > पठिषीमहि

३४.१ भूते, लुङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अपाठि	पठ् + लुङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + त > अपठ् च्छि + त > अपठ् चिण् + त > अपाट् इ + त > अपाठि + त > अपाठि
	आताम्	अपाठिषाताम्	पठ्+लुङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + आताम् > अपठ् च्छि + आताम् > अपठ् सिच् + आताम् > अपठ् इट् स् + आताम् > अपाठिस् + आताम् > अपाठिष् + आताम् > अपाठिषाताम्
	झ	अपाठिषत	पठ् + लुङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + झ > अपठ् च्छि + झ > अपठ् सिच् + झ > अपठ् इट् स् + झ > अपाठिस् + झ > अपाठिष् + झ > अपाठिष् + अत > अपाठिषत

मध्यमपुरुषे	थास्	अपाठिष्ठाः	पठ्+लुङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + थास् > अपठ् च्लि + थास् > अपठ् सिच् + थास् > अपठ् इट् स् + थास् > अपाठिस् + थास् > अपाठिष् + थास् > अपाठिष्ठास् > अपाठिष्ठार् > अपाठिष्ठाः
	आथाम्	अपाठिषाथाम्	पठ्+लुङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + आथाम् > अपठ् च्लि + आथाम् > अपठ् सिच् + आथाम् > अपठ् इट् स् + आथाम् > अपाठिस् + आथाम् > अपाठिष् + आथाम् > अपाठिषाथाम्
	ध्वम्	अपाठिध्वम्	पठ्+लुङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + ध्वम् > अपठ् च्लि + ध्वम् > अपठ् सिच् + ध्वम् > अपठ् इट् स् + ध्वम् > अपाठि स् + ध्वम् > अपाठि + ध्वम् > अपाठिध्वम्
उत्तमपुरुषे	इट्	अपाठिषि	पठ्+लुङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + इट् > अपठ् च्लि + इ > अपठ् सिच् + इ > अपठ् इट् स् + इ > अपाठिस् + इ > अपाठिष् + इ > अपाठिषि
	वहि	अपाठिष्वहि	पठ्+लुङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + वहि > अपठ् च्लि + वहि > अपठ् सिच् + वहि > अपठ् इट् स् + वहि > अपाठिस् + वहि > अपाठिष् + वहि > अपाठिष्वहि
	महिङ्	अपाठिष्महि	पठ्+लुङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + महिङ् > अपठ् + महि > अपठ् च्लि + महि > अपठ् सिच् + महि > अपठ् इट् स् + महि > अपाठिस् + महि > अपाठिष् + महि > अपाठिष्महि

३४.१० हेतुहेतुमद्भावे, लङि

पुरुष- नामानि	विभक्तयः	सिद्ध- रूपाणि	रूपसिद्धिप्रकाराः
प्रथमपुरुषे	त	अपठिष्यत	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + त > अपठ् स्य + त > अपठ् इट् स्य + त > अपठ् इ स्य + त > अपठिष्यत
	आताम्	अपठिष्येताम्	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + आताम् > अपठ् स्य + आताम् > अपठ् इट् स्य + आताम् > अपठिष्य + आताम् > अपठिष्य इय् + ताम् > अपठिष्येय् + ताम् > अपठिष्ये + ताम् > अपठिष्येताम्
	झ	अपठिष्यन्त	पठ् + लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + झ > अपठ् स्य + झ > अपठ् इट् स्य + झ > अपठिष्य + झ > अपठिष्य + अन्त > अपठिष्यन्त
मध्यमपुरुषे	थास्	अपठिष्यथाः	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + थास् > अपठ् स्य + थास् > अपठ् इट् स्य + थास् > अपठिष्य + थास् > अपठिष्यथाः > अपठिष्यथाः
	आथाम्	अपठिष्येथाम्	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + आथाम् > अपठ् स्य + आथाम् > अपठ् इट् स्य + आथाम् > अपठिष्य + आथाम् > अपठिष्य इय् + थाम् > अपठिष्येय् + थाम् > अपठिष्येथाम्
	ध्वम्	अपठिष्यध्वम्	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + ध्वम् > अपठ् स्य + ध्वम् > अपठ् इट् स्य + ध्वम् > अपठिष्य + ध्वम् > अपठिष्यध्वम्

उत्तमपुरुषे	इट्	अपठिष्ये	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + इट् > अपठ् स्य + इ > अपठ् इट् स्य + इ > अपठिष्य + इ > अपठिष्ये
	वहि	अपठिष्यावहि	पठ्+लङ् > पठ् + ल् > अट् पठ् + ल् > अपठ् + ल् > अपठ् + वहि > अपठ् स्य + वहि > अपठ् इट् स्य + वहि > अपठिस्य + वहि > अपठिस्या + वहि > अपठिष्यावहि
	महिङ्	अपठिष्यामहि	पठ्+लङ् > पठ्+ल् > अट् पठ्+ल् > अपठ्+ल् > अपठ्+महिङ् > अपठ्+महि > अपठ् स्य+महि > अपठ् इट् स्य+महि > अपठिस्य + महि > अपठिस्यामहि > अपठिष्यामहि

३४.११ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. पठ्धातोः कर्मवाच्ये लटि लङि लोटि लृटि च रूपाणि लिखत ।
२. पठ्धातोः कर्मवाच्ये लुटि लिटि लुङि लिङि लृङि च रूपाणि दर्शयत ।
३. हन्-भक्ष्-लभ्-कथ्धातूनां कर्मवाच्ये रूपाणि निर्दिशत ।

३४.१२ रूपसिद्धिप्रकारं दर्शयत ।

पठ्यते । पठ्येते । पठ्यन्ते । पठ्ये । पठ्यावहे । पेठे । पेठाथे । पेठिवहे । पठिता । पठितासे । पठिष्यते । पठिष्यन्ते । पठ्यताम् । पठ्यन्ताम् । अपठ्यत । अपठ्यन्त । अपठ्येथाम् । अपठ्ये । पठ्येत । पठ्येथाः । पठ्येय । पठिषीष्ट । पठिषीरन् । पठिषीय । अपाठि । अपाठिषत । अपाठिषि । अपठिष्यत । अपठिष्यन्त ।

३४.१३ कर्मवाच्ये निष्पन्नरूपाणि लिखत ।

पठ्+लट् > त । पठ्+लट् > झ । पठ्+लट् > थास् । पठ्+लट् > इट् । पठ्+लट् > वहि । पठ्+लट् > महिङ् । पठ्+लिट् > त । पठ्+लिट् > आताम् । पठ्+लिट् > आथाम् । पठ्+लिट् > इट् । पठ्+लिट् > महिङ् । पठ्+लुट् > त । पठ्+लुट् > झ । पठ्+लुट् > थास् । पठ्+लुट् > आथाम् । पठ् + लृट् > त । पठ्+लृट् > आताम् । पठ्+लृट् > झ । पठ्+लृट् > थास् । पठ्+लृट् > आथाम् । पठ्+लृट् > ध्वम् । पठ्+लोट् > त । पठ्+लोट् > आताम् । पठ्+लोट् > झ । पठ्+लोट् > थास् । पठ्+लिङ् > त । पठ्+लिङ् > झ । पठ्+लिङ् > थास् । पठ्+लिङ् > इट् । पठ्+लुङ् > त । पठ्+लुङ् > आताम् । पठ्+लुङ् > झ । पठ्+लङ् > त । पठ्+लङ् > झ । पठ्+लङ् > थास् । पठ्+लङ् > इट् ।

पञ्चत्रिंशः पाठः

ण्यन्तादिधातुरूपाणि

३५.१ भूधातोर्णिचि

लकाराः	प्रतिनिधिरूपाणां सिद्धिप्रकाराः	रूपाणि
लट्	भावयति- भू + णिच् > भू+इ > भौ + इ > भावि > भावि + लट् > भावि + ल् > भावि + तिप् > भावि + ति > भावि शप् + ति > भावि अ + ति > भावे अ + ति > भावयति	भावयति । भावयतः । भावयन्ति । भावयसि । भावयथः । भावयथ । भावयामि । भावयावः । भावयामः । भावयते । भावयेते । भावयन्ते । भावयसे । भावयेथे । भावयध्वे । भावये । भावयावहे । भावयामहे ।
लिट्	भावयाञ्चकार- भू+णिच् > भू+इ > भौ+इ > भावि > भावि+आम् > भावे +आम् > भावयाम् > भावयां कृ+ लिट् > भावयां कृ+ल् > भावयां कृ+ तिप् > भावयां कृ+ति > भावयां कृ+ णल् > भावयां कृ+अ > भावयां कृ कृ+अ > भावयां कर् कृ+अ > भावयां क कृ+अ > भावयां चकृ + अ > भावयां चकार > भावयाञ्चकार	भावयाञ्चकार । भावयाञ्चक्रतुः । भाव्याञ्चक्रुः । भावयाञ्चकर्थ । भावयाञ्चक्रथुः । भावयाञ्चक्र । भावयाञ्चकार । भावयाञ्चकृव । भावयाञ्चकृम । तडि- भावयाञ्चक्रे । एवमेव भावयामास । भावयामासे । भावयांबभूव । भावयांबभूवे ।
लुट्	भावयिता- भू+णिच् > भू+इ > भौ +इ > भावि > भावि + लुट् > भावि + ल् > भावि + तिप् > भावि + ति > भावि तास् + ति > भावि इ तास् + ति > भावे इ तास् + ति > भावयितास् + ति > भावयितास् + डा > भावयितास् + आ > भावयिता	भावयिता । भावयितारौ । भावयितारः । भावयितासि । भावयितास्थ । भावयितास्था । भावयितास्मि । भावयितास्वः । भावयितास्मः । तडि- भावयिता । भावयितारौ । भावयितारः । भावयितासे । भावयितासाथे । भावयिताध्वे । भावयिताहे । भावयितास्वहे । भावयितास्महे ।

लकारः	प्रतिनिधिरूपाणां सिद्धिप्रकारः	रूपाणि
लटि	भावयिष्यति - भू णिच् > भू + इ > भौ + इ > भावि > भावि + लट् > भावि + ल् > भावि + तिप् > भावि + ति > भावि स्य + ति > भावि इ स्य + ति > भावे इ स्य + ति > भावयिष्यति > भावयिष्यति	भावयिष्यति । भावयिष्यतः । भावयिष्यन्ति । भावयिष्यसि । भावयिष्यथः । भावयिष्यथ । भावयिष्यामि । भावयिष्याव । भावयिष्यामः । तडि - भावयिष्यते । भावयिष्येते । भावयिष्यन्ते, इत्यादि।
लोटि	भावयतु- भू+णिच् > भू+इ > भौ+ इ > भावि > भावि+लोट् > भावि + ल् > भावि+तिप् > भावि+ति > भावि शप्+ति > भावि अ+ति > भावे अ+ति > भावयति > भावयतु > भावयतात् / भावयतु ।	भावयतु । भावयतात् । भावयताम् । भावयन्तु । भावय/भावयतात् । भावयतम् । भावयत । भावयानि । भावयाव । भावयाम । तडि- भावयताम्, इत्यादि ।
लङि	अभावयत्- भू + णिच् > भू + इ > भौ + इ > भावि > भावि + लङ् > भावि + ल् > अट् भावि + ल् > अभावि + ल् > अभावि + तिप् > अभावि + ति > अभावि + त् > अभावि + शप्+त् > अभावि अ + त् > अभावे अत् > अभावयत्	अभावयत् । अभावयताम् । अभावयन् । अभावयः । अभावयतम् । अभावयत । अभावयम् । अभावयाव । अभावयाम । तडि- अभावयत ।
विधिलिङि	भावयेत् - भू + णिच् > भू + इ > भौ + इ > भावि > भावि + लिङ् > भावि + ल् > भावि + तिप् > भावि + ति > भावि + त् > भावि शप् + त् > भावि अ + त् > भावे अ + त् > भावय + त् > भावय यास् + त् > भावय यास् स् + त् > भावय यास् + त् > भावय इय् + त् > भावयेय् + त् > भावयेत्	भावयेत् । भावयेताम् । भावयेयुः । भावयेः । भावयेताम् । भावयेत । भावयेयम् । भावयेव । भावयेम । तडि - भावयेत इत्यादि ।

लकाराः	प्रतिनिधिरूपाणां सिद्धिप्रकाराः	रूपाणि
आशिर्लिङि	भाव्यात् - भू + णिच् > भू + इ > भौ + इ > भावि > भावि + लिङ् > भावि + ल् > भावि + तिप् > भावि + ति > भावि + त् > भावि यास् त् > भावि यास् स् त् > भाव्यास् स् + त् > भाव्यात्	भाव्यात् । भाव्यास्ताम् । भाव्यासुः । भाव्याः । भाव्यास्तम् । भाव्यास्त । भाव्यासम् । भाव्यास्व । भाव्यास्म । तङि- भावयिषीष्ट, इत्यादि ।
लुङि	अबीभवत्- भू+णिच्> भू+इ> भूइ+लुङ्> भूइ+ल्> अभूइ+ल्> अभूइ+तिप्> अभूइ+त्> अभूइ+च्लि+त्> अभूइ+चङ्+त्> अभूइ+अत्> अभू+अत्> अभू भू+अत्> अभू भौ+अत्> अभूभाव्+अत्> अभूभाव्+अत्> अबुभाव्+अत्> अबुभव्+अत्> अबिभव्+अत्> अबीभव्+अत्> अबीभवत्	अबीभवत् । अबीभवताम् । अबी-भवन् । अबीभवः । अबीभवतम् । अबीभवत । अबीभवम् । अबी-भवाव । अबीभवाम् । तङि-अबीभवत, इत्यादि ।
लङि	अभावयिष्यत् - भू + णिच् > भू + इ > भौ + इ > भावि > भावि + लङ् > भावि + ल् > अद् भावि + ल् > अभावि + ल् > अभावि + तिप् > अभावि + ति > अभावि + त् > अभावि स्य + त् > अभावि इ स्य + त् > अभावे इ स्य + त् > अभावयिष्यत् > अभावयिष्यत्	अभावयिष्यत् । अभावयिष्यताम् । अभावयिष्यन् । अभावयिष्यः । अभावयिष्यतम् । अभावयिष्यत । अभावयिष्यम् । अभावयिष्याव । अभावयिष्याम् ।

३५.२ भूधातोः सनि यङि यङ्लुकि च रूपाणि-

भू+धातोः सनि भू + स > भूभू+सु > भुभू + सु > बुभूसु > बुभूषु इति जाते धातुसंज्ञायां लडादौ पूर्ववत् सर्वाणि रूपाणि सिध्यन्ति । भूधातोर्यङि भू + यङ् > भू + य > भू भू + य > भुभू + य > भोभूय > बोभूय इति जाते लडादौ डित्वादात्मनेपदे पूर्ववद् रूपाणि निष्पद्यन्ते । यङ्लुकि च द्वित्वे यङो लुकि परस्मैपदे पूर्ववद् रूपाणि संपद्यन्ते । केवलं तेषामत्र सङ्केत एव ।

प्रत्ययाः लकाराः	सन्	यङ्	यङ्लुक्
लट्	बुभूषति	बोभूयते	बोभवीति/बोभोति
लिट्	बुभूषाञ्चकार	बोभूयाञ्चक्रे	बोभवाञ्चकार
लुट्	बुभूषिता	बोभूयिता	बोभविता
लृट्	बुभूषिष्यति	बोभूयिष्यते	बोभविष्यति
लोट्	बुभूषतु/तात्	बोभूयताम्	बोभवीतु/बोभोतु
लङ्	अबुभूषत्	अबोभूयत	अबोभवीत्/अबोभोत्
विधिलिङ्	बुभूषेत्	बोभूयेत	बोभूयात्
आशिर्लिङ्	बुभूष्यात्	बोभूयिषीष्ट	बोभूयात्
लुङ्	अबुभूषीत्	अबोभोयिष्ट	अबोभूवीत्
लृङ्	अबुभूषिष्यत्	अबोभूयिष्यत्	अबोभविष्यत्

३५.३ निम्नप्रश्नानामुत्तराणि लिखत ।

१. भूधातोर्णिचि लटि-लिटि-लुटि च कीदृशानि रूपाणि जायन्ते ? लिखत ।
२. भूधातो सति लोटि लङि च रूपाणि दर्शयत ।
३. भूधातोर्यङि यङ्लुकि च लिङि लुङि लृटि रूपाणि निर्दिशत ।

३५.४ निम्नधातूनां ण्यन्ते रूपाणि दर्शयत ।

गम् + लट् । पच् + लिट् । वद् + लुट् । विद् + लोट् । पा + लङ् । स्था + लिङ् । दा + लृङ् । खाद् + लृङ् । पद् + लुङ् । ज्ञा + लोट् । घ्रा + लट् । ह + लट् । कृ + लट् । भृ + लट् । चुर + लट् । कथ + लृट् । गण + लुट् । रच् + लोट् ।

महेन्द्र-संस्कृत-विश्वविद्यालयका महत्त्वपूर्ण प्रकाशनहरू

पुस्तक	लेखक/सम्पादक/अनुवादक/टीकाकार	मूल्य
१. स्कन्दपुराणस्य अम्बिकाखण्ड :	सं. कृष्णप्रसाद भट्टराई	१२५/-
२. कालचक्रान्तर्गतो ज्योतिषभाग :	सं. प्रा. श्रीनयराज पन्त आदि	५०/-
३. रामराज्यम्	ले. पूर्णप्रसाद ब्राह्मण	२५/-
४. षड्दर्शनीसङ्ग्रहः	ले. जापरराज, सं. डा. दीर्घराज घिमिरे	३०/-
५. जनकदर्शनम्	ले. डा. स्वामी रामानन्दगिरी	११५/-
६. श्रीकृष्णश्रीरामचरितादर्शः	ले. पूर्णप्रसाद ब्राह्मण	३५/-
७. श्रीकृष्णचरितामृतम्	ले. पं. दधिराम मरासिनि	२०/-
८. स्तवमाला	ले. पं. दधिराम मरासिनि	३०/-
९. पदार्थीयदिव्यचक्षुः	ले. सुमति उमापति, सं. प्रा. श्रीरामेश्वर शर्मा	४५/-
१०. हरिकेलिमहाकाव्यम्	ले. वंशमणि, सं. डा. वेणीमाधव ढकाल	२००/-
११. श्रीस्वर्गद्वारी-महाप्रभुचरित्र	ले. दुर्गादत्त पौड्याल	४५/-
१२. संस्कृतविद्वत्सम्मेलनसंस्मरणग्रन्थः	सं. प्रा. श्रीशिवहरि मरहट्टा आदि	२४०/-
१३. संस्कृतशिक्षणाभ्यासः (प्रथमभागः)	ले. प्रा. श्रीनीलमणि दुङ्गाना	५२/-
१४. संस्कृतशिक्षणाभ्यासः (द्वितीयभागः)	ले. प्रा. श्रीनीलमणि दुङ्गाना	५०/-
१५. आशौच-विवेचन	ले. प्रा. डा. रामचन्द्र गौतम	७५/-
१६. मधुरिमा (संस्कृतकवितासङ्ग्रहः)	सं. सहप्रा. श्रीभागवत शर्मा आदि	२५/-
१७. गण्डकीगौरवम्	ले. उमानाथ पन्थी, सं. डा. वेणीमाधव ढकाल आदि	३०/-
१८. श्रीरामचरितामृतम्	ले. दधिराम मरासिनि, सं. डा. वेणीमाधव ढकाल आदि	५०/-
१९. साहित्यप्रवेशिका	ले. प्रा. श्रीतीर्थराज सुवेदी आदि	५०/-
२०. व्याकरणप्रवेशिका	ले. प्रा. श्रीस्थानेश्वर गौतम आदि	१००/-
२१. श्री ५ वीरेन्द्र ग.आ.र.म. स्मारिका	सं. प्रा. श्रीस्थानेश्वर गौतम आदि	१००/-
२२. कर्मकाण्डभास्करः	ले. दधिराम मरासिनि, सं. डा. वेणीमाधव ढकाल आदि	२१५/-
२३. संस्कृत-नेपाली शब्दकोशः	ले. कुलचन्द्र गौतम, सं. डा. वेणीमाधव ढकाल आदि	२६५/-
२४. तन्त्रचिन्तामणिः (पूर्वभागः)	ले. नवमी सिंह, सं. प्रा. श्रीविद्यानाथ उपाध्याय	२९०/-
२५. नेपाली कविता र ध्वनिसिद्धान्त	प्रा. अम्बिकाप्रसाद अधिकारी	४०/-
२६. स्थानीय जडिबुटीद्वारा स्वास्थ्य रक्षा	ले. डा. श्याममणि अधिकारी	१२५/-
२७. गोरखादरवार क्षेत्रको सांस्कृतिकपक्ष	ले. लोकप्रसाद शर्मा भट्टराई	२८५/-
२८. ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्- समन्वयाध्यायः	भाष्यकार-शङ्कराचार्य, अनु. पं. मीनप्रसाद नेपाल,	४१५/-
नेपाली भाषानुवादसहितः	सं. डा. वेणीमाधव ढकाल आदि	
२९. हरिकेलिनवनीतम्, मञ्जुबोधिनीटीका-	ले. वंशमणि शर्मा	
विलसितम्	टीकाकार- डा. वेणीमाधव ढकाल	६८/-
३०. सुन्दरचरितनाटकम्, यशोदाभिधया	ले. छविलाल सूरि	
संस्कृतटीक्यालङ्कृतम् (प्रेसमा)	टीकाकार- प्रा. नीलमणि दुङ्गाना	१८६/-
३१. संस्कृतरचनाप्रकाशः (प्रथमो भागः)	ले. प्रा. नीलमणि दुङ्गाना आदि	
३२. संस्कृतरचनाप्रकाशः (द्वितीयो भागः)	ले. प्रा. नीलमणि दुङ्गाना	५८/-
३३. संस्कृतरचनाप्रकाशः (तृतीयो भागः)	ले. प्रा. नीलमणि दुङ्गाना	४२/-
३४. गण्डकीमाहात्म्यम्	अनुवादक-डा. टीकाराम अधिकारी	७३/-
३५. अष्टाङ्गसङ्ग्रहः, अंग्रेजी-नेपाली	ले. वाग्भट	
भाषानुवादसहितः (प्रेसमा)	अनुवादक- डा. श्याममणि अधिकारी	